

Bibliotéka poučná a zábavná
vydávaná
Dědictvím ss. Cyrilla a Methoděje.

Číslo XV. na rok 1878.

Kukátko

čili

Život v obrazech.

Díl druhý.

Sepsal

Václav Kosmák.

V BRNĚ 1878.

V komisi u K. Vinikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a Karla Řivnáče v Praze.

KUKÁTKO

čili

Život v obrazech.

Sepsal

Václav Kosmák.

— Dil druhý. —

Nákladem „Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje“
na rok 1878.

V Brně, 1878.

V komisi u K. Vinikra v Brně, Bedřicha Grosse v Olomouci
a Karla Řivnáče v Praze.

Tiskem ake morav. knětiškárny v Brně.

Pohádka o otroku Dobrodějovi.

Odzvonili poledne. S oblohy, jak olovo šedé, pánilo zakalené slunko žhavým železem. Ani větérek nevanul, ani lísteček se nehýbal.

Kvítí v zahrádkách klonilo smutně vadnoucí hlavičky, zaprášené stromy stály v tichém smutku, zpěváčkové ve stínu listů dřímali; sem tam zabučela včelka, zalesknul se motýl — bylo ticho mrtvé. I kouř z komínů padal jakby unaven k zemi.

Starý Oráč stál na zápraží a hleděl napjatě, ruku drže nad očima, k poledni. Obzor tam byl mrákavou zahalen. Oráč potřásl hlavou a vzdychnul: „Kýž dá Pán Bůh vláhy — jen aby beze škody. Zdá se mi, že něco dostaneme.“

A vešel do domu, aby se skryl nesnesitelnému parnu.

Sekáči na lukách hledali chladné studánky a stinných stromů a tam sklesli unaveni k odpočinku.

Vzduch se třásl a mňhal, jakoby byl samý plamen.

Po hodině, když sekáči vstávali opět ku práci, stála mrákava na jihu hustší a tmavější. Z daleka zadunělo.

Starý Oráč hleděl dveřmi ven. „Jen coby beze škody!“ šeptal.

Náhle vystoupil z mlhy mrak široký, tmavý a za ním druhý žlutý do ruda.

Parno bylo dusné. Oráč zalomil ruce a zvolal: „Pán Bůh s námi! To jsou kroupy!“ Hleděl ustrašeně na mrak, jakoby na něm chtěl očí nechati. Bouře se valila dál a dál a brzo pokryla půl nebe. Zavanul chlad a slyšán podivný hukot, přerušovaný

temným duněním hromu. Starec, jsa samotěn doma, spíchal pozavírat okna a otevřít vrata. Drůbež poděšeně krákorala a poletovala, blesk šlehal jasněji, hrom duněl mocněji, chlad se množil a pojednou zadul víchr tak mocný, že prach se zdvihal a zdvihal, až nebylo ničeho kolem viděti. Okna se zatřásla, stromy zavravoraly a osadou rozléhal se děsný ryk. Dobytek, utíkaje z pole, bučel, psi vyli, lidé bėdovali a za okamžik pootvíráno vrata a vše se hrnulo pod krovy. A byl už svrchovaný čas. První kapky již padaly, posel Boží šlehal plameným mečem po celém nebi, jakby bojoval s peklem, jež zuřilo vztekle hromem, až se země třásla. A ten boj světla se tmou na nebi letěl nad hlavami ubohých slabých lidí a jejich vetchých přifbytků a ti lidé jindy pyšní a hrdí, choulili se a modlili v pokoře k Bohu uznávajíce svou nicotu. — Až někdy přijde bouře poslední: blesk kříže na nebi a hrřmavé volání k soudu — jak potom bude?!

U Oráčů klečeli všichni vrátivše se z pole, v jizbě. Bylo až tma. Najednou zařinklo okno, jednou, dvakrát — a hrad se sypal.

Pro Boha, už jsou kroupy zde!“ zvolal hospodář a všichni zalomili rukama. Tlukot byl hrozný a tma jako v noci. To trvalo pět minut. Pak se náhle rozevřelo, jizba stála v takovém plameni, že si všichni zakryli oči a v tom zarachotila rána ohlušující. Všichni hleděli ustrnutí kolem sebe. — Nebyl nikdo mrtev. Hospodář vyběhl ven, nehoř-li mu dům — nehořel — led však, jakby utal, přestal padati a teď lil se hustý dešť. Oráč šel v největším dešti na ves, podívat se nehořli tam? — Nikde! — Jen vysoký topol před domem byl roztrřštěný.

„Chvála Bohu!“ zvolal, „nejhorší je pryč.

Spíchal do světnice a řekl: „Děkujme Bohu! nestalo se žádné neštěstí.“

Bouře hučela již dále, blesky šlehaly mdlěji a nebe dávalo sytnou vláhu žíznlivé zemi. Prřšlo

dobrou hodinu. Pak se nebe vyjasnilo a na posledním mračnu zazářila čarokrásná duha míru a pokoje.

Vřickni vyšli ven a dýchali vlažnou pohodu. Stromy třpytily se v nové kráse, ptáčkové otřepávali křídla a počali zpívati, obloha se smála novou modrotou a když hospodář, vrátiv se z pole zvěstoval, že kroupy, any padaly s deštěm, nenadělaly značné škody, oddychli si všickni radostně a řekli: „Chvála Bohu, zlato padalo!“

A dědoušek, vzav vnuka za ruku, vedl jej do zahrádky, podívat se na včeličky, jak teď budou vesele lítati.

„Dědoušku, já jsem vám měl strachu!“ řekl chlapec.

„Věřím ti,“ kýval stařec „ale podívej se, jak teď je všechno krásné! Tak bývá vždy: po bouři přijde radost. Pamatuji si to! Až budeš starší a přijde na tebe nějaké neštěstí — snářej vše trpělivě mysle si: po zlém přijde zase dobré a neštěstí, bídy, příhody dobrého často původy.

Počkej, povím ti příklad. Dávej pozor, abys si to pamatoval. Pojď, sedneme si zde na lavičku. Tož tedy pozor:

Tak ti byl jednou jeden sedlák. Jmenoval se Dobroděj. Na toho Dobroděje štěstí odevšad se usmávalo. Měl krásný velký dům, obilí vždycky jako les, luka jako brčál, krávy a koně jako lvy — a co bylo nade všecko: měl hodnou, pobožnou a pilnou ženu. Aby Bůh dovrřil jejich štěstí, dal jim dvě dítek — synáčka Josefa a dcerušku Marušku. Ti byli radostí rodičů a byli jim dražší než dům a pole a všechno — ano než oko v hlavě. Kdož byl šťastnější Dobroděje? Ale čím větší štěstí, tím méně mu věř, řikávají. Najednou vypukla strašná vojna a lidé vypravovali hrozně věci o ukrutnosti nepřátelského vojska. U Dobrodějů trnuli strachem den co den, aby nepřítel nepřikvapil a nepoplenil

všechno. To se sice nestalo, jenom že Dobrodějovi bylo častěji na přípřež jezdit. Dobrodějova se toho z počátku lekla, ale když muž po nějakém čase vždy zase zdrav se navrátil, přivykla i tomu a byla bez starosti. — Jednou však uplynul měsíc a Dobroděj se nevracel, uplynuly dva a Dobroděj ještě nejel, ano uplynul celý rok a ono ho ještě nikde: tu počala bédovati a naříkati i plakala o něj jak o mrtvého. A když uplynul i druhý rok a Dobroděj ještě doma nebyl, poručila s bolestným srdcem vše Bohu a starala se dvojnásobně o své hospodářství a vychování dítek. — Josífek měl výbornou paměť a učil se tak dobře, že pan farář i učitel matce radili, aby jej dala do latinských škol, že z něho něco může býti. — Poslechla a zavezla jej do města. Doma pak hospodařila s Mařenkou, která byla celá po matce: tichá, pracovitá a pobožná. Každodenně se modlili za otce Dobroděje, aby mu dal Pán Bůh slávu věčnou, je-li mrtev a je-li živ, aby jim ho navrátil.

„A Dobroděj byl ještě živ.“

„Ještě?“ ptal se udiveně hošík.

„Ano, ještě! Ale daleko, daleko až za mořem.“

Když byl Dobroděj posledně na přípřeži, zajali jej nepřátelé a prodali za otroka do daleké země, do které se plavili na lodi čtyry neděle. A tam se vedlo milému Dobrodějovi tuze zle. Jeho pán nebyl sice zlý, v zemi té však nakládali všude s otroky hůře než my s dobyt看em. Ve dne bylo ubohému tahati vozy a pluhy, anebo jinou práci konati. Při tom nebylo chvílky oddechu. Nemohl-li některý otrok pro mdlobu více pracovati, bil jej dráb tak dlouho, až bez sebe k zemi padnul. Pak jej odnesli a nikdo více se o něho nestaral. Umřel-li — dobrá: zakopali ho do jámy; uzdravil-li se — alou, musel znova do práce.

Na večer je přivedli domů, pozavírali do komůrek horších, než je mnohý chlív, tam jim naházeli jídla do koryt a k těm korytům je přivázali na řetěz, jako my dobytče.“

Chlapec se hrůzou zachvěl a zašeptal: „Chudáci!“

„Ba, že chudáci. Ale to všechno našeho Dobroděje tak tuze nebolelo: byl silný a práci uvyklý — když si však vzpomněl na ženu a děti, pukávalo mu srdce. Modlival se celé noci k Pánu Bohu, aby mu nějak z toho otroctví pomohl a při práci celé dny plakával, tak že se mu druzí otroci smáli. Ti byli lidé suroví, neznali Boha, nemodlili se a jen stále svůj osud proklínali. Dobroděj z prvu doufal, že jej Bůh vyslyší a z toho otroctví vysvobodí, když však uslyšel, že v té zemi z otroctví nepropouštějí nikdy, počal plakati ještě více a prosil Pána Boha, aby mu udělil aspoň svatě trpělivosti. Pán otroků měl Dobroděje rád, že byl tichý a práci svou vždy svědomitě vykonával, pročež vida jej stále plakati, myslil si jednou: „Počkej, ten Dobroděj je tak hodný, ulevíme mu: uděláme ho drábem nad dvanácti otroky, aby nemusel tak těžce pracovati.“ —

Zvěstoval to Dobrodějovi, ten mu pěkně poděkoval, proto však přece nepřestal plakati, myslel pořád na ženu a děti.

Pán Bůh však všechno vidí a řídí. Stalo se jednou, že kosili trávu u hluboké řeky. Pán se tam přišel za nimi podívat a s ním přišla jeho dcera, která byla tak krásná, že neměla rovné v celé zemi. A ta milá dcera jala se trhati u řeky kvítí. U samé vody uviděla kvítek tak krásný, jakého jak živá neviděla. Nahne se po něm a žblunk! — byla v řece. —

Pán zůstal, jak by ho zařezal, otroci stáli a hleděli jeden na druhého, jenom Dobroděj s pomocí Boží nepozbyl rozumu: skočil za ní do vody a za chvíli ji vytáhnul omdlelou ven. Dal jí otcovi do náručí a ten nevěda radostí, jak má Dobrodějovi děkovat, vzal jej do svého domu za lokaje.

Teď se vedlo Dobrodějovi dobře. Nemusel těžce pracovati, měl dobrý byt a panskou stravu, plakal však pořád myslel na ženu a děti.

Tomu se pán divil. I ptal se ho jednou, proč tak stále pláče?

„Ach jak nemám já smutný plakati a nařkati, když na mne doma čekají žena a dvě děti tak velké, jako vaše dcera? Vaši dceři jsem pomohl já, ale kdo pomůže mým dětem, budou-li v neštěstí?“

Pán se zamyslel, pohlednul vlídně na Dobroděje a řekl: „Jsi svoboden. Můžeš jít za ženou a dětmi.“

Dobroděj mu padl k nohám a líbal mu ruce radostí pláče. Pán mu dal ještě hojnost peněz a poručil svým lidem, aby ho doprovodili až k moři. Dobroděj jak by byl o deset let zmládnul, kráčel hbitě a radostně k moři. Tam vstoupil na koráb a přeplavil se zase šťastně zpátky. Jak mile vstoupil, na zemi, šel neunavně, bez přestání dnem i nocí, až přišel do své země. Když uslyšel zase svou řeč klekl na kolena a děkoval Pánu Bohu, že vyslyší jeho modlitbu a z otroctví ho vysvobodil. Ale nyní se mu srdce jaksi podivně svíralo. Myslil si: jsou-li pak má žena a moje děti zdravý a živý? A pro samý strach, že by mohl doma nalézt nějaké neštěstí, šel volněji.

Byla právě neděle, když dorazil do své osady. Již z daleka slyšel sezváněti všemi zvony, slyšel hráti hudbu a vejda do dědiny, viděl, an kde kdo spěchá do kostela. Šel tam také a postavil se u zadních dveří. U oltáře sedělo mnoho kněží a uprostřed nich mladinký kněz. Starý pan farář měl kázání a z celého kázání vyrozuměl Dobroděj, že dnes má někdo primici. Ke konci řeči obrátil se kazatel k p. primiciantovi a napomínal ho, aby teď přistoupil k oltáři a slavil obět mše svaté, za svého otce Dobroděje, který před lety ve světě zmizel a nikdo neví kde a kam?

Jak to náš milý Dobroděj uslyšel, chvěly se pod ním nohy, vykřiknul a klesnul k zemi. Lidé se k němu zběhli a vidouce muže cizého, zarostlého, osmahlého, zaprášeného, vynesli jej ven a křísili.

Když Dobroděj procitl, dal se do pláče a zvolal: „Kde je moje žena a můj syn a má dcera? Já jsem sedlák Dobroděj.“

Lidé napřed mysleli že blázní, když však přišla Dobrodějova, poznala muže a padnuvši mu kolem krku, zavedla jej do kostela, kde posadili Dobroděje vedle oltáře na čestné místo, aby byl přítomen první mši svaté svého syna Josefa.

A to ti bylo potom při hostině radování a vypravování, že bych musel vykládat celou noc, abych to vypověděl.

Tak vidíš, milé dítě, odměňuje milý Bůh naši trpělivost štěstím netušeným. Pamatuj si to a řiď se dle toho.“ —

Stařeček pohladil vnučka po hlavě a vedl jej do domu, proto že již bylo o klekání a hvězdičky počaly s nebe pokukovati, zdali se lidé ještě bojí po té bouři? — —

2.

Troji slavnost.

Slavné publikum, znáš, co je to bolení zubů? — Neznáš-li, šťastno jsi — znáš-li však, víš zajisté, jak mi je, když ti dávám na vědomost, že tyto řádky píšu maje tvář naběhlou, jak míšek naplněný tabákem. Po tři noci jsem oka nezavřel, po tři dni nemohl jísti a po tři dni nemohl ze světnice! — Není to trojí žalost? — Raději jsem si zasednul, sevřel rty (zuby pro bolest nemohu) a hodlám ti popsati troji slavnost, jenž slavena byla letošního roku v jednom městečku, ležícím daleko, daleko — až tam u cesty k blažené Americe! U nás na Moravě o takových věcech neslychati! — Nikdy!

Městečko to jmenují — „Filomelov.“

V tom Filomelově tedy — abych již jednou počal — vyšel obecný hlásný po novém roce z jednoho domu, nad jehož dveřmi zářil na černé tabulce zlatý nápis: „Představ obce.“ Zabubnoval a provolával mocným hlasem, toče se na vše strany, jako plechový kohout na střeše. „Od představu obce se nařizuje, aby všichni páni sousedé se dostavili o dvou hodinách do shromáždění; budou se číst obecní účty za předešlý rok! Tak aby se každý přesvědčil, má přijít o dvou hod. na radnici — tam bude to shromáždění!“

A zaklepav několikrátě paličkou na buben, šel dále hlásat rovněž tak výmluvnými slovy ostatnímu občanstvu důležitou tu zvěst.

K druhé hodině kráčel p. přednosta s písařem k radnici. Výborové a mnozí jiní sousedé scházeli se za nimi. Na radnici měli zvláštní světlnici vedle nálevny; ta byla jejich kancelář. Tam si tedy poznenáhla zasedali, napřed však vypil každý ze stoja v nálevně sklínku něčeho. Pan přednosta se umístil s radními a písařem za stolem, rozložil papíry a když již nikdo více nepřicházel, kývnul na hlásného:

„Podívejte se, nejde-li ještě někdo, abychom darmo nečekali.“

Hlásný odskočil a přišel se zprávou: „Juž žádného více nevidět.“

„Tož, páni výboři a druzí sousedé, vítám vás!“ počal přednosta nazdvihuje čepici. „Což, abychom nechali na hlavě? Je zde jaksi zima!“ doložil pokrývaje hned zase hlavu.

Druzí učinili taktéž. —

„Bude vám povědomo,“ pokračoval přednosta, „proč jsem vás sem dal zavolat — však to hlásný bubnoval.“

Někteří kývali hlavou.

„Dle zákona — podejte mi zákonník!“ obrátil se k písařovi, nabubřelému, dohospodářivšímu hostinskému — „dle zákona obecního —“

„§. 65.“ zabručel písař.

„Však já to vím,“ řekl hrdě přednosta a počal čísti ze zákonníka — „dle §. 65 má nejdéle za dva měsíce po uplynutí správného roku představený obce počty týkající se příjmů a vydání obce a ústavů obecních, výboru obecnímu předložit, aby je zkoušel a vyřídil.“

„Tedy ty „počty“ máme zde hotovy i s přílohami. Náš obecní pan kancelista*) nám je přečte a páni radní i každý druhý si může je prohlednouti, jsou-li v pořádku. Dle zákona má jen výbor právo, účty prohlížeti, já jsem vás ale pozval všechny, aby nemohl říci někdo, tak — nebo tak.“

„No, pane kancelisto, začnete čísti, jak to tam stojí.“

A písař odkašlav a postrčiv brýle počal chraptivým hlasem čísti napřed příjmy jeden po druhém. Když přečetl součet příjmů, prohodil kdosi: „To je dost!“

„Na papíře!“ poučil jej pan přednosta. „Počkejte jen, až se budou čísti „rešty,“ nebo jak ti Slované říkají nedoplatky: uvidíte, co na tu sumu se nedostává! A pak, což je vydání malé? — Jen čtěte dále, pane kancelisto — vydaje!“

Písař četl, mnoho-li stála oprava kostela, školy, obecních stavení, služné pastýřovi, hlásnému, kostelníkovi, babce, obecní daň, na obecního býka, „zavdaná“ na Jiřího a Martina — diety, rekrutům — — samé velké výlohy přílohami ztvrzené! — — Nikdo z výboru ani necekl, bylo vše v pořádku. Až když byly účty přečteny, ozval se vyzábělý čtvrtník:

„Ten býk stál mnoho.“

„Zde máte přílohu, černé na bílém,“ řekl přednosta. „Kdo za to může, že jsme jej museli hledati půl světa?“

*) Pan přednosta, mluvil-li úředně jsa střízliv, vyjadřoval se slušně, hledaně — jinak ovšem bylo, měl-li v prvním poschodí.

Druhý radní, jenž na té výpravě po býkovi také byl, kývnul hlavou a doložil: „Šikovný býk se hned tak nenalezne.“

„A jak, pánové, nevíte žádný nic co byste namítli?“ ptal se přednosta. Všichni jsouce střízliví, mlčeli jak kapři.

„Snad to bude dobře,“ řekl starý soused, jenž by juž byl rád seděl v nálevně. „Podpište to a bude!“

„Jestli je to dobře!“ odvětil přednosta. „Aspoň třikrát jsme to četli, ani chybičky tam není! Ať sem přijde, kdo chce revidovat — nebojím se žádného!“

Podepsali účty, písař je posypal posypátkem a přednosta spokojeně kývnul hlavou, přichvátil si: „Tak, zase jedna starost s krku. Účty zamkneme zde do stolka, chtěl-li by ještě někdo do nich nahlédnouti — a teď, pánové, půjdeme se trochu oběerstvit.“

Šli do nálevny, posedali za stoly, požili něčeho v pokoji a teprv k večeru se trochu rozveselili.

O klekání přišel do hospody hubený, ošumělý tkadlec a zasednuv si v koutě vzdychl: „Ach, ba Bože!“

„Proč tak naříkáte, Čížku?“ ptal se mladý hospodář Sláma.

„A jak bych nenaříkal a nevzdychal, když není práce!? Rád bych dělal a nemám oč člunkem zavadít.“

„No, nějak bylo, nějak bude,“ těšil jej Sláma. „hospodský, nalejte mu piva! — Zakousnouť nechcete?“

„Jak by ne! Křemely bych hrýzal!“ řekl Čížek.

„Tož, dejte mu porci sýra, věku — ať povečeří,“ rozkazoval štědrě Sláma juž rozveselený.

Hostinský pošeptal Slámovi cosi do ucha. Sláma se usmál, přikývl hlavou a pověděl to sou-

sedovi. Tak to šlo kolem do kola. Všichni na hostinského spokojeně mrkali.

Hostinský donesl Čížkovi večeri řka soustrastně: „Tak, tu máte večeri a že si až tak příliš naříkáte, přijďte zítra o 9 hodinách ke mně, dám vám, ač nemám pilno, přece práci na 6 hodin — za hodinu 10 krejcarů.“

„A co budu dělat?“ ptal se udivený tkadlec.

„Nic těžkého. Budete stát v suchu — ale přijítí musíte, sic vám co živ nedám víckrát krejcarů vydělati.“

„I přijdu s radostí,“ sliboval Čížek.

„My jsme svědky,“ volal Sláma.

Sousedé se bavili ještě chvíli, a že pili jenom pivo, zůstali při rozumu a šli v čas domů.

Tak se skončil první den v pořádku. Jinak však druhý.

Ten se stal dnem třech slavností.

1. slavnost.

Druhého dne se k deváté hodině tkadlec Čížek skutečně dostavil do radnice. Otevřev pomalu dvéře, vstoupil.

„Pánbůh dobrý den! — Juž jsem zde.“

„Vítám vás, dobrý den!“ poděkoval hostinský.

„Jdu tedy na ty tovary, pantáto. Co budu mítí na práci?“

„Jen si napřed chvílku sedněte a tu máte půlčík, aby vám pak nebylo zima. Nemáte kožicha — venku mráz až strach: zahřejte se!“

„No, škodit to nemůže! Na vaše zdraví“ připil hostinskému a přisednul si pohodlně k zatopeným kamnům. Vytáhl krátkou hliněнку a míšek na tabák. Nebylo v něm, leč trochu prachu. Vzdychl, zaškrabal se za uchem a odhodlav se řekl: „Pantáto, prosím vás, navažte mi za 3 krejcarů tabáku.“

„Pakličky nechcete?“

„Ne: nejsou stejny. Některá je větší, některá menší.“

„Je pravda,“ přisvědčil mu hostinský. „Kozel ví, jak to v tom Hodoníně váží.“

„Inu, teď je faleš ve všem!“ vzdychl tkadlec. „Já to poznávám dle dýmek. Z některé pakly mám deset, z některé devět a z některé — až jen osm. Není to šizení?!“

„Inu, nestejné je to; ale pojďte si vybrat, některá je za to zase větší, než má býti.“

Tkadlec vstal a vybíral dlouho, potěžkávaje a ohmatávaje, než se rozhodl. Pak šel opět ke kamnům a spokojeně se usmívaje vyzáblou tváří, cpal pomaloučku, přitlačil tabák palcem, zapálil a kouřil, mlaskaje nevědomky rtoma samou chutí.

Vešel Sláma ještě s několika sousedy, po věřejší „zavdané,“ jak se říkává — „práf plachtu“ (vymáchat žaludek), zvlášt však proto, aby se podívali na tu robotu Čížkovu.

„Ah, Čížku! volal Sláma, „vítám vás, jste juž zde?“

„Děkuji, jsem! Chtěl jsem hned do práce, pantáta však nedal; abych prý se napřed trochu zahrál. — Zavdejte si ode mně.“

„Děkuju, nebudu kořalky. Hostinský, půl litru vína — mám žízeň. Snědl jsem doma klobásu a na to se chce pít. Ženské si vařily trochu „snídaní,“ já ale na to nedržím, mně je nejmilejší kousek něčeho tvrdého. Čížku, snídal jste?“

„Česnekovici s bramborami.“

„To je slabá snídaně. — Hej, hospodo, nemáte tady nějaký ccerbulád, ať se Čížek jednou také pořádně nají. Však je taky z naší osady, co, že není?! Dnes to půjde na obecní, připište to tam taky! Co na tom? Ať to hrá! Však pro to nepůjdeme žebrotou.“

Čížkovi se zablýsklo v očích: „To si nechám líbit!“ přichvátil si. „Dnešní den pěkně začíná — jen aby pořád tak!“

Hostinský donesl Slámovi a druhým sousedům vína, Čížkovi dva ccerbuláty a žemličky. Položil obě

ruce na stůl a ptal se nejušlužnějším hlasem, jakby byl tkadlec nejvzácnějším hostem: „Prosím, není líbo k tomu cibule, octa, pepře?“

„Toť se rozumí!“ volal chraptivým hlasem čtvrtník Rozvora — „všechno, co se sluší a patří, mu dejte — my to platíme.“

„A pijte, Čížku,“ volal jiný, „aby vám mohl zase naliti.“

„Čížek se ohlídl jaksi bojácně po hodinách a řekl: „Což, rád bych, o to není; co ale řekne pantáta? Pozval si mne na práci a já sedím.“

„O to se nestarejte!“ řekl hostinský, „a pijte jen. Ty peníze dostanete bez toho více ctí a darem, než za namahání. Dopijte, ať naleju.“

Čížek chutě dopil notným douškem a dal se do jídla. Sláma mu na to nasypal hodně pepře, tak že nebohý tkadlec samým pálením pak vypil ještě dva půlčky. Potom měl však juž dost. Oči mu jen jen hořely, řeč mu šla od huby, jak by namazal a kdo jej včera večer viděl a dnes ráno, byl by ho ani nepoznal.

„Měl jsem já včera dobrý nápad, že jsem šel večer sem,“ chlubil se. „Žena pořád zbraňovala: „nechoď, utratíš zase — a nemáme — víš!“ — a podívejme se jak já se pěkně mám, jak o posvícení. — A pantáto, nyněkom do té práce! Milión — já bych skály lámal!“

„No, bude pomalu deset,“ přisvědčil Sláma, „je již čas!“

„Tedy pojďte!“ řekl hostinský, posadiv si be-ranici na hlavu.

Čížek dopil, zapnul si kabát a šel za ním. Sousedé též.

Hostinský jej vedl do síně. Tam leželo prázd-né vědro.

„Čížku, toto vědro páni sousedé včera vypili. Vyvalte je na úr a postavte dnem vzhůru. Mu-síme je nějak osaviti, aby jich přišlo po něm víc.“

Čížek vyvalil vědro a postavil dnem vzhůru — dle rozkazu.

„Stoupněte si na horu na dno.“ Čížek si stoupl. Hostinský šel pod kůlnu, vzal tam dlouhou týč a dal ji Čížkovi do rukou.

„Tak, tady budete stát až do třech hodin odpoledne a kdo půjde okolo vás, každému vzdáte tím rahnem čest jako voják a zatroubíte po vojensku: „Tramtarara, tramtarara, tram ta, rara, ra!“

Čížek se na něj podíval jak vyjevený a řekl: „Ale, což jsem blázen?“

„Nejste! Ale neměl jste se dobře? Dostanete 60 krejcarů a každou hodinu půlčik, abyste nezmrzl.“

„A co řeknou lidé?“

„Ať řeknou, co řeknou, což si nesmíme udělat někdy nějakou slavnost? V městách mají hlavní stráž pořáde, my ji chceme mítí aspoň dnes!“

„Jen stůjte Čížku,“ domlouval mu Sláma, „však z toho škody mítí nebudete. Já sám vám vynahradím ten špás.“

„Podívejte se, tamhle jde náš obecní sluha; je na mol!“ řekl Rozvora. „Postavíme jej na druhé vědro vedle Čížka, aby jim nebylo teskno — nechť stojí vartu spolu.“

„Ne, to nejde; k tomu nemáme povolení od pana přednosty“ řekl hostinský, „ať jen stojí Čížek sám. Já jej platím, aby činil poctu mým hostům.“

Čížek jsa notně napilý, svolil brzo. „Jen nechte mne ještě si zapálit dýmku a uvidíte, jak budu stát! Darma jsem nebyl u vojska!“

Seskočil, napálil si z nova dýmku, vyluskal ještě čtvrtěčku a pak stoupl na sud. Radnice stála v prostřed městčka. Dvorem chodilo nejvíce lidí, aby si nezašli. —

Čížek, vstoupiv na sud, obrátil se předně ke dveřím, kde hospodský se sousedy smíchem za břícha se popadali, vzdal týčkou čest a zatroubíl

přes pysky: „Tramtarara, tramtarara, tram ta, ra ra ra!“

„Brávo, nóbl! volali sousedé po vojensku děkujíce a šli do teplé jizby sednout si k oknu, aby viděli, jak Čížek svůj úřad zastane.“

První šlo dvorem malé děvčátko se sotůrkem na ruce. Čížek vzal bidlo do ruky jak voják pušku, když salutuje a troubil: „Tramtarara.“ Děvčátko se naň podívalo velkým, udiveným očkama šoulajíc se bázlivě dál. Mezi vraty potkala Veverkového Honzika.

„Honzíčku podívej se, co tam Čížek dělá?“

„A co?“ ptal se kluk, odpověď však si hledal sám. Běžel rychle do dvora, pohledl na Čížka skoumavě a na jednu — jak by do něho střelil — ten tam!

Do vrat vrávoral hlásný, ještě od včerejška opilý. „Tramtarara, tramtara!“ počal Čížek.

Hlásný se zastavil, hleděl naň mžikavě a spustil úředně: „Ho-ho-holt! Co to tady děláte?“

„Stojím vartu; což nevidíte?“

„Aha, vartu! Pěkně vítám!“ počal se klaněti hlásný.

Čížek se mu chtěl též na poděkovanou pokloniti na sudě, převážil se však a jak byl dlouhý, tak se svalil s vědrem do sněhu. — V nálevně se strhl hromový smích.

Hlásný šel tkalcovi na pomoc. „Převážil, převážil — co škodí?! Ono je to kluzké v tom sněhu.“

„Slota!“ zlořečil Čížek, vyplivuje krev, „vrazil jsem si špičku do dásně!“

Vstal však rychle a stoupl si opět na vědro.

V tom bylo zdaleka slyšet cupání a volání: „Honzo, Francku, Kubo, Martine, počkej, já ti nestačím!“

Na dvůr vběhl kluk. Čížek salutoval: „Tramtarara — —“ a již byli tam kluci tři. Počet

znovu: „Tramtarara, tram —“ juž jich bylo osm a než mrkl očima, bylo jich půl dvora.

„Pakáže!“ křičel Čížek, „vždyť vám ani nestačím každému zvláště troubit! Pojdte honem všickni, ať vám zatroubím najednou!“

Kluci se dali do smíchu, počali radostí skákat a troubili s Čížkem: „Tramtarara, tramtarara, tram ta rara, ra!“

Hlásný okřikoval kluky: „Ticho a nesmějte se! Nevíte, že je to „vochparáda?“ Kdo z vás jen cekne, dostane virgaš, že se mu to nebude líbit!“

Horními vraty přišla stará drábka. Uzřevši Čížka na vědře a kluky kolem něho, prohlídla si důkladně vše, spráskla ruce a rajtášovala zpátky — zrovna k Čížkům.

„Zlatá kmotra, váš blázní“ křičela všecka zděšená, vypravujíc tkalcovce, co byla viděla i slyšela.

Netrvalo to ani pět minut a juž stála Čížková před mužem: „Co tady děláš, ty starý blázne?“

„Stojím na stráž!“

„Blázníš? pro Boha věčného!“

„Ale kde!“ smál se Čížek, „mám za to plat!“

„A od koho?“

„Od pantáty hospodského a sousedů.“

„Tak to je ta práce, co ti ji včera slíbili?“

„Ano!“

„Hned pojd domů!“ křikla rozzlobená žena strčíc do muže — a Čížek juž ležel opět v sněhu. Podívej se jen, z celého městečka kluci se tady na tebe dívají jako na komedianta. Hned jdi! — A vy tam“ volala na hostinského a sousedy smějící se v okně, „chcete-li nuznému člověku pomoci, pomozte mu poctivě a nedělejte z něho kašpara. Co z toho bláznovství máte? Nemohli jste nám chudým lidem těch 60 kr. darovati v počestnosti? Nežbych jich teď vzala, raději hned hladem umřu. Styďte se! — Jsme beztoho v chudobě a vy ještě hanbu na nás sypete!“ Dala se do pláče a utíkala domů.

To byla slavnost první — teď přijde druhá.

Slavnost druhá.

O třech hodinách se sešli všichni sousedé na radnici „prát plachtu.“ Přednosta s výborem byl v čele. Zasedli si za stoly a rozmlouvali o tom i onom — moudře, rozumně, rozvážlivě.

„No, co pak budeme pít, sousedé?“ ptal se přednosta.

„Co bude, to bude“ prohodili někteří.

„Já bych myslil,“ řekl radní „zůstaňme při pivě: to nemate hlavu.“

„Chcete-li piva, dám vám piva“ přisvědčil přednosta „já budu ale víno: je z něho lepší kuráž.“

„A my také!“ volalo jich několik.

„Tož, pane hostinský“ rozkazovala hlava obce „vyvalte nám sem obroučku piva a obroučku vína, načepujte a necht každý z těch pánů pije, co se mu líbí.“

Škoda, že jste tam nebyli: to vám byla junda! Kohoutky sotva stačili téci. Za hodinu bylo vědro piva a půlvědro vína jakby vylízal. Oči všem hořely, žerty a smích ze všech stran a rozumu! — víc než na říšské radě!

„Nač bysme veselí nebyli,

Když nám Pán Bůh přeje,

Dává nám na zemi pivečko

A po smrti nebe!“

zazpíval mladý Sláma. „Pane přednosto, dejte ještě vyvaliti soudeček, že jsme tak pěkně pohromadě!“

Přednosta se usmíval celým obličejem jako půlměsíc, kývnul hlavou, nazdvihl ruku jako na komando a volal: „Pane hostinský, repete, ale dobře! Nemyslete si, že za obecní peníze nám můžete dát ledajaké patoky a slivky!“

„Prosím, pánové, kdy jsem vás špatně ob-sloužil?“ bránil se hostinský.

„No nikdy — ale snad smím za naše peníze také promluvit — nebo ne?“

„Édeš aťám, édeš aňám,
Kysič oseň fehyr ruhám;
Kyhosomos elší cidulát,
Rávosor os časár modur ját!“

počal zpívati (po uhersky prý) starý dohospodařivší
hostinský — obecní písař.

Čtvrtník Rozvora, uslyšev zpívati čardáš, vy-
skočil v kožiše jak byl, podepřel si boky a počal
po uhersku tančiti. Druzí pleskali a smáli se. „Braši,
zatancujte tak některý, umíte-li“ křičel Rozvora.
„Pane, já znám všecko na celém světě! Já znám
svět, chlapíci!“

„Víte co?“ volal Sláma „já seženu muzikanty,
aby to bylo hodně veselé? Mám? Co říkáte?“

„Jdi si, chceš-li, ty šelmo!“ kýval pan před-
nosta, který se cítil v třetím nebi.

„Hlásný, honem se mnou!“ volal Sláma, „po-
můžete mi chodit. Běžte k Veverkovi a Pistouroví,
aby přišli hned — já obejdu ty druhé.“

A než minulo čtvrt hodiny, seděli muzikanti
za stolem a ladili nástroje.

„Toto dnes bude pěkná junda“ usmíval se
radní, přitlačuje tabák v dýmce.

Hudebníci spustili, mladší sousedé chytli jeden
druhého a počali se po světnici točiti, jak blázni.
Za chvíli si zašel pan představený pro hostinskou
do kuchyně a počal ji prováděti mlaskaje levou
rukou a dupaje opatkama, až se srdce smálo. Druzí
sousedé za ním. I ten starý opilý písař vstal, točil
se na jednom místě, jako dudek a Rozvora před
ním v kožiše nemotorně vyskakoval, jako medvěd,
tleskaje v ruce. Zdálo se, že se celá hospoda točí,
jako „ringšpil.“

Tak to šlo až do půlnoci. O půlnoci však
počala hádka. Nejprv se pohádal Sláma se starým
Brázdou o ženy.

„Tvá žena že je nad mou, ty kluku?“ křičel
Brázdá. „Má žena tvou třikrát přeskočí, jak je
jednou tak stará.“

„A tak hezká je také — až podnes“ prohodil
mezi ně kdosi.

„Hezčí!“ chytil se toho Brázdá. „Má žena je
pěkná od paty až do hlavy!“

„Vaše stará baba?“ smál se Sláma.

„Co, má že baba? Tak tě řinknu, ty soplivče!“

„Řinknite!“ křičel Sláma nastavuje tvář.

A již ji měl. To bylo znamení k všeobecné
práce. Přednosta je šel rozbraňovat, utřil však
sám. Utvořili se dvě stany a sklínky litaly, okna
řinčela, muzikanti pozutíkali se a starý písař vyklopiv
na rychle ještě žejdlík kořalky, vrávoral ven. Za
chvíli leželi tam v koutě dva na sobě, škrťíce se,
tam se jich několik mlelo a pohlavkovalo — byl
křik, div že se hospoda nezbořila. Ale opilství dodává
sice chuti a kuráže k práci ne však síly. To se
ukázalo i zde. Za nedlouho hodil sebou přednosta
z hluboka oddychuje na lavici: „Sloty, to jsem se
uvondal! Že bez té rvačky se nic skončit nemůže! —
Pane hostinský, nalejte mi na posilěnou.“

„Pane přednosto, nebyl by již čas, jítí domů?“
šeptal mu do ucha hospodský.

„Co? Mne vy chcete napomínat — vy?! — Já
poroučím! Víno sem! Sic — —!“

Druzí sousedé upustili také od sebe a ti, kteří
neleželi ještě na zemi, zasedli znova ke sklínkám
a pili „v lásce a svornosti“ — jen sem tam ještě
některý zabručel, jako pes po rvačce. A pili až do
rána bílého.

Když se probudil den, viděl ležeti tam dva,
tam tři, tam jednoho na zemi v libém spánku, nebo
na lavici s opřenou o stůl hlavou. Po podlaze bylo
neřádu až hanba — sem tam i krev.

Tak se skončila druhá slavnost. — V tutéž
dobu však začínala již třetí — ta byla však nej-
smutnější.

Slavnost třetí.

Touž dobou, kdy ukončili v hospodě slavnost druhou, nastal u Kubátů hrozný rámus. — A proč? — Počkejte!

Když po půlnoci na padrt opilý obecní písař (starý, sbankrotilý hostinský) z hospody ven vyvrávoral, šel severem až jakž takž došel ke Kubátovým, kdež v prázdné výmince z milosti býval. Na dvůr došel šťastně, ve dveřích však se zmátl, otevřel místo výminky — chlév, dveře zavřel a jak padl, tak padl — na stlaní zrovna mezi voly. Sotva dopadl — již spal. Mozek měl přílišným a dlouholetým pitím všecek rozdrážděný a chorý. Sly naň děsivé sny. Dvěma lezla ohromná, černá obluda s ohnivýma očima, founěla jako rozsápaný býk a — tlap, tlap, tlap k němu. Juž na něj vztahuje drápy, koulí očima, cení zuby —! Nebohému písaři ježí se vlasy jak hřebíky, brání se rukama, utíkal by — nemůže však, je jako přikovaný. Zmítal sebou křečovitě, najednou však zachraptě z hluboka, ležel bez pohnutí. Obluda zmizela, za to však se mu zdálo, že je pojednou ve velikém, tmavém klenutí. Na stě malých čertíků — špáratých, rohatých skáče a míhá se kolem něho jako plevy ve stodole kolem mlátce při vítece, každý ten čertík drží v ruce sklínku pálenky, pije, mlaská jazykem a on by žízni shořel a nikdo mu nedá. V zadu v koutě hoří vysoký plamen, u něho stojí obrovský čert, šlehá ohonem a drží tlustý železný prut v ohni. Když je železo žízavé, rozběhne se čert k písaři a vráží mu je do úst. Ubohý starý pijan leží v studeném potu, křičí a skučí ze sna:

Voli se jeho křikem polekali, bučí a tlukou špáry o zem. To písaře probudilo. Sáhl uděšen v pravo, byl tam špár — sáhl v levo, zase špár! V zoufalsví vyskočil, rozhání rukama kolem sebe — a všude samé rohy! Juž věděl, že je v pekle.

Počal řvát: „Čerti, čerti, nechte mne! Kde kdo dobrý?!“

Hospodyň, že její slavný pan hospodář nebyl ještě od té druhé slavnosti doma, šla zakládat volům. Slyší ten křik v chlévě, všecka zděšena spíchá otevřít dveře — co to? Sotva je otevřela, vyrazil nešťastník s rozčuchanými vlasy a vypoulenýma očima ven, běhá po dvoře, ohání se rukama a jako sběsilý volá: „Pomozte kde kdo! Juž mne má!“

Hospodyň stála úlekem jako přimražená. Písař vyběhl vraty ven a běhal jak šílený po osadě. Lidé se sběhli, chytili jej a dovedli do výminky: Uložili jej na lůžko. Chvil se strachem a zimou, cvakal zubami a hleděl ustrašeně kolem sebe.

Dovedli lékaře. Lékař na něj sotva pohlédl a juž krčil ramenoma, řka: „Je zle! Třeští z kořalky. Pošlu mu prášky; zatím mu dávejte studené obkladky na hlavu. Na faru pošlete hned: nebude z něho nic.“

Žena jedna běžela pro kněze a druhé uklízely na spěch ve světničce. Kubátová pokryla rozviklaný stůl bílým ubrusem, postavila naň kříž, svícen s voskovicí, talíř s bavlnou a solí a sklínku se svćenou vodou. Nemocný sebou na posteli házel a křičel: „Jdi pryč! Zazeňte ho!“

Za nedlouho zacinkal na dvoře zvonek. Otevřeli dveře a poklekli. Vešel kněz žehnaje velebnou Svátostí. Položil bursu na stůl, pokropil světnici svćenou vodou, pomodlil se krátkou modlitbu a pak kývl přítomným, aby odešli. Sedl si k nemocnému a hladě mu mokré čelo, promluvil vlídně: „Jakž pak se máte?“

Nemocný natáhl ruku ke koutu a šeptal: „Zazeňte ho!“

„Koho pak?“

„Toho černého.“

„Ale příteli, vždyť tam nikoho není a kdyby byl, nebude k vám míti moci, smíříte-li se s Bohem. — Znáte mne?“

„Jak bych neznal!“

„Chcete se zpovídati?“

„Až mne oholí.“

„A kdo?“

„No holič — Sláma.“

„Jak vám teď to holení napadá? Chcete-li se dáti holiť, zavoláme vám potom Slámu, teď však dejte pozor, co vám řeknu.“

„Račte si posloužit; tamhle je pečinka, víno —“ bleptal nemocný ukazuje na prázdná kamna.

Kněz povzdychl a počal s nemocným od jiného konce, — nic platno: nedostal z něho rozumného slova. Udělal mu tedy podmněné rozhřešení, poslední pomazání a šel s Pánem Bohem opět do kostela napomenuv přítomné, aby chorému dávali neustále ty studené obkladky, že se snad utiší. Odpoledne prý se přijde naň podívat, bude-li s ním řeč, aby jej mohl vyzpovídati.

Nemocný však třeštil čím dále, tím více, až jej chtěli již i svázati.

Kdykoli uslyšel přede dveřmi kroky, leknul se a skryl hlavu pod peřinu.

Po obědě oblekl se pan farář do kleriky a šel bez velebné Svátosti sám k nemocnému. Sotva otevřel dvěře, vyskočil nemocný, opřel se zády o zeď, natáhl obě ruce před sebe, jak by někomu bránil a zřekl: „Juž jde — juž jde! — Ne, ne! —“ Přiskočili mu k pomoci — nebylo však více potřebí. Ruce napřažené klesly a starý písař seděl opřen o zeď s vyvalenýma očima, s otevřenýma ústama — mrtve.

Všechny obešel mráz.

V tom vešel hospodář Kubát ještě podnapilý. Žena ukázala na mrtvého a řekla: „Podívej se, kam ta kořalka vede!“

Štědrý večer.

Je štědrý den. Brzo se sveččí a nastane nejkrásnější večer v celém roce — večer štědrý.

Večere štědrý! co jsou všechny jarní večery s kouzelným svitem luny, s uspávající svou vůní, se všemi jemnými větérky a se vším klokotem slavičím — s celou svou čarokrásou proti tobě — večere štědrý!?

Stojím u okna a hledím ven. Venku vysoko sněhu: na polích, na střechách, ohradách, stromech — na všem. Každé stebelko ohýbá se pod tíží jeho. Chvillemi zaskučí vítr, jak by si v zoufalství oddechoval a žene celé mračno sněhu. Sníh však se nedá odehnati: usadí se tím pevněji o kus dále. Je ho všude plno: na zemi, v povětří, na obloze; zmrzly, umřely, v rubáš se zahalily nebe i země. Hluchá, slepá tma plazí se od černých lesů do kraje a ustílá si a rozkládá se šíř a šíře, jak by tam byla paní dědičnou. Tak to dělává také bolest ve vymřelých domech.

Tu zazní venku trouba pastýřova*) a mně mizí sníh a led před očima a duše se ponořuje do času dávného, času plného slastných událostí a zážraků, že je jako v zlaté pohádce. V nitru mém to šelestí šumotem korun palmových a olivových; slyším roh pastýřů-stražců na horách Betlémských; vidím nebeskou zář a v nebeské záři posla Božího s lodyhou lilijovou v ruce sestupovati k pastýřům; slyším zpěv neslýchaný na zemi o slávě Boží na nebi a o pokoji synův Adamových na zemi a má duše letí na perutech touhy k Tobě, Spáso světa, zahalená v plénky chudoby — letí perutí skrívána a touží hlasem slavíka.

Setmělo se docela a oheň praskající v kamnech vyrušil mne z vidění a zavolał duši zpět k životu všednímu.

*) V mnohých krajinách vytrubují pastýři na štědrý večer po vesnici na památku pastýřům Betlémským.

Rozžehl jsem lampu, sednul k teplým kamnům a vzpomínal s rozechvělou duší na léta dětství a mládí. Vše to tam a nezbylo mi nic, než několik svadých lístků a sežloutlých listů na milou památku.

Ještě v loni seděl jsem dnešního dne po boku milené matky, hleděl jí do vlídné, vráskovité tváři a dobrých očí a naslouchal s rozkoší řečem jejím. Mluvila se mnou, jak bych byl ještě dítětem a já při zvuku toho milého hlasu zapomněl, že jsem dorostl již v muže, i stal jsem se znovu dítětem.

Dnes však již mé matky není mezi živými — sester, bratrů nemám — sedím zde sám a opuštěn. Kdo mne dnes včaruje do ráje dětství? Kdo dnes na mne tázavě pohlédne, jsem-li šťasten a vida mne spokojeným usměje se blahem? — Ach nikdo.

Nevýslovná tesknost rozhostila se mi v nádrech, že jsem počal plakat jako Adam stojící před zavřenou branou rajskou, jako dítě vyhnané z domova.

Vzchopil jsem se, oblékl zimní kabát, zhasl lampu a zamknuv svou světničku, vyšel jsem na městečko, abych se prošel, v mrazu a metelici utužil tělo i ducha a zaplašil smutné, teskné myšlenky.

Venku bylo skutečně strašné počasí a mrazivý vítr pronikal mi teplým oděvem až do kůže. Všechna okna byla jasně osvětlena a kde neměli záclon, tam bylo vidět rodiny seděti důvěrně kolem stolu. Spokojenost a pokoj zářily takřka okny ven. Z mnohých zněl také hlas dětských trubiček anebo harmonyk. Poslal je Ježíšek. Jaké plesání a jaká radost v těch mladých srdíčkách!

Přál jsem jim toho a záviděl spolu. Rád bych byl zašel někam na návštěvu, nechtěl jsem však rušiti volnou pohodu a zvědavým svým zrakem zaplašiti ostýchavého křítku, který na štědrý večer sedává s domácími za stolem.

Došel jsem až na konec městečka.

Stála tam rozkřičená kořalna, v níž se scházeli vyvrhelové člověčenstva obojího pohlaví. Slyšel jsem za zavřenými okenicemi spustlý chraptivý zpěv,

divokou vřavu, drnkání harfy a kvíkání klarinetu. Přistoupil jsem k oknu a hleděl skulinou okenice do krémy. Byla plna dýmu. Viděl jsem jenom na jeden stůl. Za ním seděl napilý muž. Pojídal uzenky ukazuje je na všechny strany jakoby chlubitě a smál se z plna hrdla. Před ním stál bledý, otrhaný chlapec a tahal ho za šos. Opilec mu podával uzenku — chlapec nechtěl; podával mu sklínku s kořalkou — hošík kroutil hlavou a táhl muže z novu za kazajku.

Surovec vyklopil sklínku jedním douškem, udeřil jí o stůl, že okno zařinčelo a pak odstrčil chlapce, že chudátko div k zemi nekleslo a ukazoval rukou ke dveřím, křiče cosi rozvztekle. Nerozuměl jsem jen slovům: „ať scípne!“ Rozzuřený pes vlkodav nemá tak ošklivé tlamy, jak muž ten v onom okamžiku.

Odskočil jsem samou ošklivostí od okna.

Dvěře se otevřely a chlapeček vyběhl. Kdosi za ním zastrčil závoru. Chudák zůstal přede dveřmi státi, opřel se o zeď, zakryl si ručkama oči a plakal, až mu srdce usedalo.

Šel jsem k němu a položiv mu ruku na hlavu, ptal jsem se soucitně:!

„Proč pak pláčeš holenku?“

„Tatínek nechtěl jít domů a maminka tak tuze stonou.“

„A řekls to tatínkovi?“

„Řekl; oni mne odkopli a povídali, ať maminka —“

Nebohé dítě se stydělo dopověditi, já však slyšel, co ten surový opilec řekl. Byl to tedy otec toho dítěte a manžel nemocné ženy.

Obešel mne mráz.

„Kde pak chlapečku — jak se jmenuješ —?“

„Josífek.“

„Kde pak Josífku býváš?“

„Až tamhle v cihelně.“

„Pojď, zaveď mne tam, pomohu tvé mamince. — Nemáš Josífků hladu? Hošík kývnul hlavou a zavakal zoubkami: „Hlad a zima.“

„Tu máš groš a kup si vedle u pekaře dvě žemličky; já zatím tady počkám.“

Hošík odskočil, a byl v okamžení zpět kousaje do žemličky.

Šli jsme k cihelně ležící asi pět set kroků od městečka.

Po cestě jsem řekl chlapci: „Byla ta žemlička dobrá?“

„Mhm!“

„A proč nejíš tu druhou?“

„Tu schovám mamince: ona dnes ještě ničeho nejedla a včera také ne.“

„A tys dnes také ještě nejedl?“

„Nemáme co.“

„Proč's tedy nevzal uzenku, když ti tatínek dával?“

„Maminka povídaly, že je dnes půst — štědrý večer a to nesmí nikdo maso jíst.“

„A proč ses nenapil od tatínka kořalky, když je ti tak zima?“

„Maminka říkají, že je kořalka jed, kterou se tatínek někdy tak otráví, že zůstane až ležet. Mně se zdá, že juž je dnes zase otrávený. Já bych se také otrávil, kdybych ji pil.“

„Pamatuj si to Josífků. Nepij kořalky nikdy, ani až budeš velký.“

Za té řeči jsme došli cihelny. Chlapec mne vedl kolem velké kůlny, pod níž bývaly cihly a křídlice složeny. Teď byla prázdná, proto že se nemohlo pracovati. Vedl mne dále kolem peci k jakýmsi dveřím. Otevřel a vešli jsme do bídné jízdby, podobné více sklepu.

Zarazil mne mokrý, dušný, chladný vzduch. V koutě kmitalo temné světélko, že jsem v prvním okamžení nemohl ani rozeznat, je-li chatrč prázdná či není.

Hošík běžel do kouta a ptal se jaksi se strachem: „Maminko, jak je vám?“ „Jsi tady Josífků? Kdo to s tebou přišel?“ ozval se slabý ženský hlas.

Pozoroval jsem jakési lůžko a bílou ruku kladoucí se na hlavu hochovu. Chlapec se naklonil nad postel a šeptal cosi, podáváje matce žemličku. Přistoupil jsem blíže. Na lůžku ležela bledá, ještě mladá žena. Oči měla vpadlé, černé, potem mokré vlasy lepily se jí po čele. Zahalena byla v chatrnou pokrývku. Hleděla na mne tázavým okem tisknouc žemličku křečovitě k prsům.

„Důvěřujte ve mne, má milá,“ promluvil jsem k ní. „Jsem lékař nedávno sem do městečka přišlý. Náhodou mne potkal váš chlapec a dověděl jsem se, že jste churavá. Jdu se na vás podívat, abych vám ulevil, seč jsem. Nebojte se, nežádám ničeho. Poďtejte mi ruku.“

„Ach Bože, pan doktor! Dávno jsem si vás přála, ale kdež my chudí lidé můžeme na doktora pomyslit? Ježíšek vás mi poslal!“

Ohledal jsem jí žílu. Měla horečku. Po dalším vptávání jsem seznal, že chudera žalostí a bídou je tak sešlá. Byla v nebezpečí dostat hlavničku z hladu. Ohlednul jsem se po jizbě. Bože můj, jak tam bylo smutno, až dušno. Zdi holé a plesnivinou pokryté, podlaha hliněná a vlhká, lepavá a nábytku kromě stola a dvou lavic žádného. U dveří stálo cosi podobného kamnům.

Já řku: „Mělo by se zde trochu zatopit.“

„Ach ba! Ale kdo má topit? Já se nemohu hnout a to dítě neumí udělat oheň. — Josífků, kde je tatínek?“

„Oni nechtějí jít domů,“ odpověděl smutně chlapec.

„Máte dříví?“ ptám se.

„Máme ještě trochu venku,“ kývala nemocná hlavou.

„Josífků,“ pravím, „dones dříví. Zatopíme.“

„Ale pane doktor, snad byste sám — —“

„No a kdo? Vy nemůžete, chlapec neumí a zatopeno být musí. Josičku jdi.“

Chlapec odskočil a donesl roždí. Za chvíli hořel veselý oheň a vrhal světlo po plesnivých zdech.

„A teď matko, ať jde chlapec se mnou. Objednám v lékárně lék a postarám se vám o něco teplého. Já přijdu s chlapcem zase. Zatím buďte pokojné myslí. Budeme zde co nevidět.“

„Zaplať vám to Pán Bůh sám. Budu se zatím za vás modlití.“

Šli jsme s hochem mraznou bouřlivou nocí k městečku. V krémě ještě hluk a vřeskot klarinetu. Objednal jsem v lékárně, co se mi zdálo pro chorou prospěšné a vedl hošíka do hostince, kde jsem se stravoval. V kuchyni jsem poručil chlapcovi dát něco k snědku a pro nemocnou připravit polívku do hrnka a dušené ovoce. Povečeřev sám na spěch, nacpal jsem do kapes jablek, ořechů a rohlíků a vydal se s hochem opět k cihelně. Josífek nesl ve dvou hrnečkách večeři pro matku. Capal malýma nožkama vesele. Byl jak obrozený.

„Co pak ti tam dali k večeři?“

„Dali mi polívku se žemličkou a kaše — byla s perníkem — pane!“

„Byla dobrá?“

„O je! A pak ještě něco — panečku! Byly v tom jablka a hrozinky a cukr. To bylo dobré. Maminka to nikdy nevaří!“

Já vzdychl: „To ti věřím, dítě.“

„A teploučko tam mají!“ švitoril hošík dále, „jako u nás, když tatínek pálí v peci.“

Přišli jsme ke krémě. Mezi dveřmi stál muž a blábolal: „Eh, kdoby šel v takové psině domů! Nepůjdem domů až ráno!“ A z kořalny hulákání a vřeskot.

Hošík se ke mně tulil a když jsme zašli, šeptal: „To byl tatínek.“

Když jsme došli k cihelně, běžel chlapec napřed a otevřel dvéře. V jizbě bylo již vlažno a jasný plamen strávil též částečně stuchlý vzduch.

„Pěkně vítám,“ vzdychla nemocná. „Maminko, nesu vám večeři“ volal radostně hošík.

„A od koho?“

„Z hospody.“

„Nesu vám také lék,“ řekl jsem, „občerstvení jest vám však přede vším potřebí. Tu máte a jezte. Jste slabá, nesmíte prozatím jiného, leč polívku a ovoce jísti. Později uvidíme, jak bude.“

Nemocná vzala hrnek, zářícím okem ssála do sebe vůni, najednou podávala polívku chlapcovi řkouc: „Jez Josíčku, já nemohu.“

„Maminko, já juž jedl.“

„A kde?“

„V hospodě v kuchyni a vypravoval matce radostně, co všecko dobrého dostal.“

Nemocná pohledla na mne a slzy jí polily.

Já řku: „Toho teď nechte a jezte; je vám toho potřebí, ženuško.“

Posadila se, udělala kříž a počala jíst.

Já přiložil ještě do kamen, sednul na lavici a zavolav hošíka, podával jsem mu po jablíčku, ořechu a rohlíku, až byly kapsy prázdné.

Chlapcovi hořely oči, šel se pochlubiti matce svým statkem.

Nemocná dojedla polívku, požila trochu dušeného ovoce a pak vzala hlavu chlapcovu a počala ji hladiti. „Vidíš Josíčku, odpoledne jsme oba plakali a teď nám Ježíšek poslal anděla. Jak jsme šťastni!“

Pohledla na mne zaslzeným okem. Zdála se mi velmi krásnou a já byl šťasten s nimi. Ve světničce bylo teploučko a žena počala mi vypravovati své starosti tak upřímně, že mi bylo až po domáčku.

Vypravovala, že byla kdysi šťastna, provdala se však za muže nedobrého, nedobrého tak, že by do vody skočila, kdyby toho dítěte nebylo. Bůh ale že ze všeho pomůže, jako pomohl dnes a že ještě doufá v dobrý obrat.

Když bylo k desáté hodině, rozloučil jsem se, a slíbil choré, že jí zítra vyprosím u dobrých lidí něco k jídlu, aby si jen hošík ke mně pro to přišel. Dal jsem jí lék, nařídil, jak ho má užívat a chtěl odejít.

„Pane doktore,“ šeptala žena, „podejte mi ruku.“

Podal jsem ji. Stiskla mi ji a než jsem se nadál, cítil jsem na ní políbení a slzy.

„Jen kdyby můj muž nepřišel domů, aby nám tak šťastný štědrý večer nezkažil!“ vzdychla žena.

„Nebojte se, nepřijde; postarám se o to. Dobrou noc.“

„S Pánem Bohem. Jozífkou, polib pánovi ruku.“

Zašel jsem k četnictvu a žaloval, co se v krémě děje v tak pozdní chvíli na svatý večer.

Cihlár spal té noci v žaláři na slammíku. —

„Přišed domů, zasedl jsem za stůl a psal s radostným pocitem, co jsem byl toho večera zažil.

Psal jsem až do půlnoci, když hudebníci s věže zahráli:

„Narodil se Kristus Pán;

Veselme se!“

a všechny zvony počaly zvoniti.

Ulehnu jsem si spokojen a zdálo se mi, že jsem nikdy tak radostného štědrého večera neměl.

4.

Herr von Švarc na Iontě.

I.

Ve Vídni na Jozefově v Josefské ulici čís... má obuvník Švarc malý krámk. Bylo v květnu před Svatodušními svátky. Pan Švarc stál v krámk u prkna a přikrajoval kůži; jeho paní seděla u šicího stroje a prošívala nártý. V koutě se krčil na verpánku učen zatloukaje do podešví evoky. Po obou stranách byly skříně a v nich zavěšeno asi padesát párů botků.

Mistr složil několik přikrojených kousků, poznamenav je napřed číslicemi a zavolal na učně: „Martine, allou! dones to do „verštat“ a jať se ponáhlejší — no, hýbej se!“

Kluk vyskočil a utíkal bos, s rozčuchanými vlasy, špinavou zástěrkou, jakby jej byl někdo šidlem píchl — znalť mistrova „náuru.“ Běžel po ulici do velkých vrat a na dvůr, pak po trojích schodech vzhůru do dveří čís. 26. Otevřel a vběhl do malé kuchyňky. V levo byla dílna paně Švarcova. Byla malá, pracovali v ní jen tři tovaryši. V koutě měli dvě postele postaveny jednu na druhou; v těch spávali i s učněm, ovšem mistrovi od noclehu platili. Po zdech byly zatlučeny hřebíky, na něž si zpověšeli tovaryši své šaty. Stravy u mistra neměli — tu jim bylo hledati jinde. V pravo z kuchyně byl mistrův byt — světnice o něco větší. —

Kluk tedy vběhl do dílny nesa kůže.

„No, že juž jednou jdeš, ty ancikryste,“ volal naň nejstarší tovaryš. „Ukaž to! — To to zase vypadá! Inu, mistr ho včera zase měl. Což, lehko se muže podroušit třeba třikrát za den, když my se na něho dřeme. Ale, ať mu to neřekneš, sic ti vykudlím, že ti nezbude ani chloupka na hlavě“ vyhrožoval klukovi.

Pak sáhnul do kapsy, vytáhl šestku a poroučel: „Tu máš a dones mi dva „bochničky“ po dvou a za 2 krejcare starého syra.

„Mně taky,“ řekl druhý tovaryš podávaje mu peníze.

„A mně“ bručel třetí „dones za 5 kr. „buřst“ a za pět šnopsu. Tamhle máš sklínku. Ale ať neupiješ.“

Kluk se otočil na patě a vypláznuv na posledního tovaryše jazyk, foukl ven. Ten chmátl kopyto a rozpráhl se po něm. Druzí dva se mu smáli: „Vidíš, juž se ti i ten s tím „šnopsem“ směje. Tebe zapráhnout s mistrem.“

Kluk utíkal po schodech dolů až to hřmělo a pískal si oblíbený ve Vídni valčík z operety „Giroflé-Girofla.“

* * *

Dole v krámku si odepínal pan Švarc zelenou zástěru a oblekal se do kabátu hubuje: „Hrom do toho! po celý den nepřijde človíčka, brzo si nevidělám ani na párek virštlí.“

„Nech mi tady také nějaké peníze, mně se chce také jíst, řekla žena.“

Pán jí hodil šestku.

„Co si za to koupím?“ křikla zlostně paní Švarcová. Což jsem vrabec? A chlapcovi abych také dala.“

„Kup si, co chceš, já ti víc dáti nemohu; až vyděláš na pečinku, dam ti na ni; však budete jíst na večer,“ odsekl pan manžel a bral za kliku.

U Švarců nevařívají oběda. Ráno uvaří „paní“ trochu té kávy pro sebe, učňovi dá nějaký slívek, „Pán“ nesnídává; chodí na štamprle. Před polednem jde na vidličkové snídání a „paní“ se musí spokojiti kusem chleba, málokdy dostane na kousek klobásy nebo na žejdlík piva. Co zbude učňovi — můžete si vypočítati. K polednímu přicházívá „pán“ opět do obchodu a o třech chodívá paní domů vařit libru masa a brombory nebo zelí. Učeň jí musí donésti vody, dříví a uhlí, zkrátka vše čeho potřebuje. U pana Švarce nemají služby, nepotřebují prý žádné, proto že nemají dítě. Když „pán“ zavře krám, večeřívají; zbytky jsou učňovy. Jen v neděli a ve svátek se má trochu lépe. Po večeri chodívá pán na pivo do některé pokoutní hospůdky a jeli dobré chuti, vezme paní s sebou. Kluk musí seděti doma a čekati na ně. Tovaryšům dělá též vrátneho. —

Pan Švarc bral tedy za kliku — v tom však přišel listonoš s psaním.

Pan Švarc je vzal a pohlédl na adresu.

Švédčila „Martinovi Klimešovi učňovi u pana Švarce.“

Pan Švarc rozpečetil a četl. Žena po něm šilhala bázlivě okem, není-li to opět nějaká upomínka k placení. Obličej mužův však zářil radostí a usmíval se jak úplněk.

„Vidíš, Máry“ obrátil se k ženě, „jsem pozván na „lont.““

Žena zastavila stroj a ptala se: „Kam?“

„Poslouchej. To psaní je našeho Martina. Ti hloupí lidé mu píšou:“

„Milý Martine!

My tě na stotisíckrát pozdravujem a vědomost dáváme, že jsme, chvála Bohu, všichni zdraví, jenom maminka juž čtyry neděle postonává a neví, jaký to s ní konec vezme. Ráda by tě ještě viděla. Popros tedy pana mistra, aby tě pustil na svátky domů a pan rektor nám radil, pozvati i pana mistra, že potom zajisté přijdete. Pozvi jej tedy, aby nebylo zle a piš nám. Já bych vám přijel k mašině na-proti. Piš, kdy? Matka řekla, abys dovezl domů, co máš roztrhaného; ona teď nemůže ven, že ti to na posteli zalátá. A juž jen poslouchej, nezapomínej na Pána Boha a piš nám tvým věrným rodičům.“

Josef Klimeš.

Naše šimla má hříbě, hřebečka. Je višňák. Tak nezapomeň a odepiš. —“

„To je pěkné pozvání,“ řekla uštěpačně paní Švarcová.

„Ti lidé tomu jinak nerozumějí — jak jim to napadne, tak to vyfláknou. Zkrátka: já pojedu. Vyper klukovy prádlo, aby nepřišel domů špinavý a v sobotu vyjedeme.“

„Ale, co ti napadá? Bude to státi mnoho peněz.“

„Jak, mnoho peněz? Těch několik krejcarů na dráhu? Od „štace“ nás bez toho starý zaveze a tam bude všechno zdarma. Zde bych přece musel někam do „Produ,“ nebo za linii tam bychom teprv mnoho utratili! A pak — vždyť tam musím jeti“

k vůli klukovi, aby na nás nenamluvil: přede mnou se bude bát. Kdyby staří věděli, jak chodí, vzali by jej pryč a — my bez služky být nemůžeme: Rozumiš?”

„Ale, co si já počnu ve svátky? Já nemám mítí žádné zábavy?”

„Ty? A kdo jsi ty?” obořil se na ni švec.

„Ty jsi pouhá sprostá služka. Kdybych si tě byl nevzal — kdo by ti řekl „paní?”

„Tak?” vyskočila paní Švarcová. „A kdo donesl peníze, kdo dal 500 zl. do obchodu?”

„Těch hloupých pět set — o těch chceš mluvit? — Kdyby nebylo mé hlavy, mé šikovnosti — kde bychom byli? Z krátka a dost! Já pojedu a ty zůstaneš doma!”

Odešel. Ještě téhož dne psal do Slatiny, že přijedou a v sobotu si sedl s Martinem, vypraným, vystrojeným a njižděli Vídni.

Po cestě rozkazoval klukovi: „Ty Martine, rozumíš, až budu u vás něco vypravovati, ať na všechno přisvědčíš a doma mi nežaluj! Ve Vídni to není jako na „lontě;“ kdo se chce něčemu naučiti, ten musí trpět. Kdybys byl u jinšího mistra, teprv bys uviděl, zač je toho loket.“

Kluk sklopil oči a neekl.

* * *

Slunce vystouplo nad modrou, krystalovou oblohu a ozářilo bání na Slatinské věži, že hořela jako hvězda na oslavu hodů Svatodušního. Byl totiž hod Svatodušní.

Krejčí Pivoda vyšel na zápraží ještě v domácím obleku. Měl na sobě jen všední kalhoty a lehkou kazajku. Nesl v ruce cement s vodou. Nabral si do úst, umyl mydliny s obličjeje a pak se šel do světnice utěrákem utřít. Protřel si vousy pod nosem, učesal dlouhé vlasy za uši a přes čelo do zadu, pak vzal tabatěrku a otevřev ji vysypal poslední prášek mezi první a druhý kotník levé ruky, vyšňupal jej pojednou a pak počal mrzutě: „Zlořečená piksla, již je zase prázdná.“

„Prosím tě, již si jen jdi pro ten tvůj denní chlebiček, ať neslyším aspoň o Božím hodě to věčně hubačení,“ ozvala se žena.

Pivoda si posadil čepici na hlavu a šel, jak byl, naproti do židovny pro šňupavý tabák.

Mladá, hezká dcera židova stála přede dveřmi a dívala se po vesnici. „Pěkně vítám, pane Pivodo,“ vítala krejčího.

„Děkuji, slečno Sáli,“ uklonil se krejčí a vzpřimiv se pak před ní v celé své výšce a hubenosti roztáhl ruce, jako sloup u silnice a počal žertovně deklamovati:

„Tak jsi krásná, tak jsi milá,

Jak bys vůni dýchala,

Krásná, jako by se's byla

V rajské rose koupala?”

Sáli se smála srdečně a řekla: „I jdou, pane Pivodo, oni mají vždycky něco pohotově.“

„To je z Čelakovského „stolisté růže,“ chlubil se krejčí.

„Kdož pak to všechno zná?“ řekla židovka, „to by musel tolik čísti a pamatovat si, jako oni. — Ale jdou do druhé světnice.“

„Co bych tam dělal? Víte, že té „potvory“ nepiju — tedy co tam? Dejte mi mou krapičku tabáku a já půjdu zase domů. Mám tam rozečtenou knihu „Šimon Petr a Šimon Magus;“ než budou zvoniti na velkou, mohu jí kus utrhnouti.“

„No, jen tam jdou,“ nutila židovka a vzala jej za ruku. „Je tam někdo.“

„A kdo?”

„Jakýsi pán z Vídně — vijou, ten pan majstr, u něhož má Klimeš Martina na učení.“

„Aha, to je švec. Já ho neznám, nač bych tam vysedával?”

„Jen si dají řícti; já jim naliju rumu, kmínky, — co budou chtít.“

„Děkuji, nemám při sobě peněz.“

Židovka sáhla do zástěrky: „Já jim půjčím, mnoho-li chcete.“

„Děkuji pěkně, ale abyste neřekla, že vám nechci býti po vůli, půjdu se na toho ševce podívat.“

Šel do druhé světnice. Za stolem seděl u půlžidliřkové sklínky ten pán z Vídně. Vlasy měl v prostředku rozčesané, jak mívají sklepníci v městech; pod nosem stály mu černé, navoskované kníry, jako rafiky a po tvářích splývaly mu licousy, bradu měl oholenou. Límeček na krku, manžety a náprsní košilka (šmízle) leskly se jako padlý sněh — byly papírové. Na rukou měl plno talmových prstenů a prohlížel a rovnal je bez ustání. — Vedle něho seděl učeň jeho Klimešův Martin. Musel jíti s mistrem do palírny. „Já ho nespustím z očí,“ řekl ráno u Klimešů, když matka prosila, aby hoch zůstal doma. „Vzal jsem si jej na starost, musím tedy o něj dbáti. On by tady šel zase mezi kluky a pokazil by se mi. Až z něho udělám člověka, pak necht' jde, kam se mu zachce.“

Nechtěl však pustiti hochu z očí, boje se, aby matce nežaloval, jak se má zle.

Starý Klimeš seděl naproti pánovi a vedle něho čtvrtník Foukal.

Pivoda vstoupil a nadzdvihnuv čepici pozdravil: „Dobrý den přeju. Pěkně jich vítám k nám z Vídně.“

„Služebník, děkuji,“ kývnul švec hlavou a počal bubnovati prsty na stůl. Prsteny na prstech vyskakovaly a mňaly se.

„Vy Pivodo,“ obrátil se Klimeš, „ten pán je také Slovan, nebojte mu.“

„To mne těší,“ řekl Pivoda — „s dovolením“ a přisednul.

„Tedy,“ pokračoval švec ve vypravování, které dříve, než Pivoda vstoupil, započal — „tedy, jak povídám, já nemám velký „kvelb“ a také ho nepotřebuji. Nač vyhazovat peníze? Mne lidé již znají a hrnou se ke mně, třeba mám malou místnost.

To vám jich tam stojí někdy i třicet a přede dveřmi se tlačí, jako v divadle u kasy. Kolikráte my s mou paní ani nemůžeme stačiti. Já proto také mnoho nedělám a nemám také mnoho tovaryšů, jen dva, tři — však Martin tuhle ví —“

Ohlídnul se na kluka a kluk kývnul hlavou.

„— ale, já mám zase druhé mistry, kteří nemohou sami nic prodati, proto že nejsou tak vyhlášení — víte na našem předměstí, potřebuje-li někdo boty, štiflety, nebo nějaká dáma fajnové střevíce, každý jde k Herr von Švarcovi. Kdybyste přišli jednou do Vídně a ptali se na pana Švarce, nikdo vám neukáže; ptáte-li se však; „kde bydlí Herr von Švarc?“ — pak se dozvíte hned — však tuhle Martin ví! —“

Kluk kývnul hlavou. Měl totiž od mistra přikázáno, aby svědčil na všechno, sice že by dostal ve Vídni za pačesy.

Klmeš a Foukal dívali se celí udiveni na Herr von Švarc a krejčí Pivoda, zaškrábav se za uchem, řekl pro sebe: „Zpropadený prták, ten se chlubí,“ na hlas pak doložil: „No, Vídeňáci to mají ve zvyku, že jeden druhému říkají „Herr von.“

Švec se napil, pohlédl ostře na krejčího a řekl: „Dovolte, pane, já znám Vídeň lepší, než Vy! a „kurzum“ mně neříkají jenom tito obyčejní lidé „Herr von,“ mně tak říkají také páni od stavu, hrabata, baroni, knížata — však uslyšíte, jen mne nechte vypravovati“

„I prosím, jen dále, to já jen tak prohodil,“ omlouval se Pivoda.

„Tak tedy,“ počal opět švec, „jak jsem řekl: já mnoho tovaryšů nemám, ale potřebuji-li za 500 nebo 600 práce, řeknu jen těm známým mistrům a za den je to zde. Já jim vyplatím hotovými —“ švec kladl ruku na stůl, jak by sázel bankovky, až prsteny klapaly, — „a oč prodám draž, to strčím do kapsy. Víte, já každý pár prodám aspoň o zlatku draž, než druhý. To je vám hrůza, jak jsou

lidé za mnou steklí; zboží, které má Herr von Švarc, to je zboží, říkávají. A někdy prodám za den i 50 párů — však tuhle Martin ví, ať řekne.“

Kluk zašilhal jaksi šibalsky a kývnul hlavou.

Klimesš vyvalil oči na Foukala a řekl: „Pane, to je kšeft!“

Foukal si zavdal, až mu oči oslzely a zabručel: „Mhm!“

Pivoda vstal, obrátil se, zašnulpl to a řekl mezi zuby: „Ševče, kdybys ty prodal denně 50 párů botek a při každé měl jednušku, nepil bys ty kořalky z půlžejdlíka!“

Já vám mám známosti! Ne, abych se chlubil, toho mi není zapotřebí — ale, jak s vámi tady sedím a mluvím, tak mluvívám a sedávám s hrabaty a barony. Ku příkladu: před loňsky jsem byl nemocen, a tu mne vám jeden hrabě přijde navštívit až do mého bytu — já měl tehdy zapálení plic — seděl u mé postele skoro půl dne, vyptával se mne, co a jak? a nechcu-li ještě jednoho doktora? — a když odcházel dal mi pětku na a víno. Co tomu říkáte?“

„No to bylo pěkné,“ kýval Foukal.

„To věřím a kdybych byl jen špetl, byl by mi dal ještě víc — ale já nepotřebuji — mám sám dost.“

Pohládl si bradu, narovnal vestu, podíval se na hodinky a že druzí samým udivením mlčeli, počal znovu:]

„Jednou zase ke mně přišla jistá baronka, vybrala si čtyry páry fajnových botek, zaplatila bez smlouvání, co jsem žádal a odešla. Druhého dne přišel lokaj, že se nechá paní baronka pěkně poroučeti a abych tam přišel.“ Já myslil, že jí snad některý ten botek není dobře — obleču se tedy a jdu. Tu ona vám již na mne čeká v hedbávných šatech, vítá mne a abych se posadil ke stolu. Já si sednu a ona vám počne suášet šunky, kuřata, cukroví a vína všelijaká a nutí mne, abych jedl a pil. Já se nedal pobízeti. Baronka si sedla vedle

mne a počala mně vám lichotit a mluvit takové podivné řeči, že jsem hned viděl, kam bije. Jak jsem to zpozoroval, vyskočím a řeknu: „Prosím, já jsem ženatý, jsem muž!“ Ona se ulekne a začne mne prosit, abych nikomu nic neříkal. Já jí dal sice slovo, abych neztratil „kundšoft“, pak jsem se však obrátil k ní zády a odešel.“

To nemohl křečím už vydržeti. Vysmrkal se a utíraje si modrým šátkem fousy a nos, řekl: „Ale, dovolte pane, je mi to divná věc, že ta baronka vás tak obsluhovala. Vždyť já jsem sloužil také u vrchnosti a viděl jsem, že taková dáma jakživa o nic ani prstem nezavadí, a aby ševce obsluhovala — —“

„Prosím,“ ozval se Herr von Švarc, „žádný švec — já jsem vyrábítel obuvi!“

„To je jedno! Já jsem zase vyrábítel oděvu — ale aby hraběnka ševce — —“

V tom otevřela židovka dvěře. Nesla sklínku kávy a buchtu.

„Herr von Švarc, není libo?“

Švec se uklonil: „Děkuji uctivě, já jsem už snídal — jak by se stalo!“

„Tedy pár ořechů.“

„Uctivě děkuji za všechno — nebudu!“

„Je nám líto; byli bychom rádi s něčím posloužili.“

Švec nazdvihl levou ruku krče rameny: „Děkuji mockrát — není možná. Já doma nikdy nesnídávám. Když ráno vstanu, jdu do obchodu a zastavím se na rohu na čtvrtku alaše a nebo jdu naproti do lékárny na sklínku esence — a to je mé celé. O desíti je pak žídlík vína, dva párky uzenek s křenem, nebo nějaký guláš a v poledne pořádný oběd. To bývá vždycky polívka, maso a něco od drůbeže, na to já držím — však Martin tuhle ví.“

Martin seděl jako sloup, ani sebou nehýbaje.

„Pak jdu zase do obchodu a tam jsem až do šesti hodin večer. Doma již pak nevečeřívám a jdu

pádem do „frajnu,“ (spolku) proto že tam na mne již vždycky čekají. Ať je co chce — nějaká volba, nebo „frhandlunk“ — nic se dřív nezačne, pokud nejsem tu já.

„Počkejme, až přijde Herr von Švarc,“ říká-vají všichni.

Na věži zazvonilo na velkou.

Pivoda vyskočil rovnýma nohama: „Juž tak pozdě? Musím chvátat, abych nezmeškal. — Poroučím se; má úcta.“

Pan Švarc si pohladil jenom kníry, kývnul pyšně hlavou, ale úst na poděkování neotevřel. Nač se také s takovým sprostákem špinit? —

Klimeš se obrátil, mrkl na židovku, ukázal prstem na sklínky a řekl „Půjdemé také. Mnoho-li to dělá?“

„Herr von Švarc má dva půlžejdličky, vy dva a Martin dvě žemličky — dělá 20 krejcarů. — Vidíte, „Herr von Švarc, jak jsme my na „lontě“ lacini.“

Pan Švarc vytáhl tobolku a chtěl platit.

„To, to! Uchovej pán Bůh!“ bránil Klimeš.

„To by bylo pěkné, aby takový host platil. Slečinko, tu jsou peníze.“

„No, budu zase platiti odpoledne“ řekl pan Švarc a schoval tobolku. Máte pravdu slečinko: tak lacino my ve Vídni nežijeme. Já, když jdu sám na snídání, platím aspoň dvakráté tolik. No ja, co je to také? Když piju jen dva litry plzeňského — víte, co je to litr?“

„O ja!“ Jak pak ne? Náš pan učitel nám to také přednášel ve škole — a pěkně,“ řekl Klimeš. „To my všechno známe, jak ve městě.“

„No ja,“ prohodil pan Švarc a strčiv ruku do kapsy u kalhot, cinkal penězi „ono je to zákon. Tedy, když piju jen dva půllitry — ale obyčejně piju víc — víte, já rád pivo piju a mám na ně — tož, proč bych nepil? —

„To je svaté!“ přisvědčil Klimeš.

„Tedy, — když piju jen dva půllitry a jím kousek masa, žemličku, pak cigáru — dělá to hned 60 až 80 krejcarů. No, což o to, já to zaplatím rád, vydělám si na to — ale chci jen říct, jak to těžko v městě pro člověka, který má svou určitou službu jako k. př. úředníci nebo oficíři. Já aspoň „nehandluju“ s „obrštem. Já mám třikráté víc. Však — věřte mi nebo ne — tuhle Martin mi nedá lháti — je mi úředníkú a oficírú a „kumštýřú“ dlužno, až hrůza! Já vám mám sta v „kšeftě“ na dluhách. Co má člověk ale dělat? Chce-li udržeti svou pověst, musí čekati.“

Židovka se obrátila, ukázala prstem na černou tabulku vedle nálevny a kývnula hlavou.

„No, jakpak — nepůjdemé juž do kostela?“ vybízěl Klimeš. „Martine, jdi napřed — my půjdeme hned za tebou.“

„Víte,“ řekl pan Švarc, „já chci-li viděti ve Vídni divadlo, jdu do „tyatru“ — ale co bych tady počal? — Musím do kostela. Však ono v tom kostele není také nic, než divadlo. No ja, kdo má trochu rozumu, přisvědčí mi. Vy tady na tom lontě jste ještě tuze po zadu a věříte všemu — my v městě ale — my víme, jak co je! To ten kněz u oltáře jde brzo na levou stranu, tam mu to není „vhod,“ jde zase na pravou, hned se obrátí zády, hned zase se dívá, kdo je v kostele? — nač to? To je mi milejší jíti do divadla v „Josefštötě“ — tam aspoň vidím pěknou věc. Děvčata jaké tam člověk uvidí a ta nádhera, — to je juž něco nobl!“

Klimeš sklopil hlavu a odkašlal si. Bodla jej sice taká řeč do srdce, ale takovému pánu odporovati — to přec nejde — vždyť v městě jsou chytřejší lidé a když samy noviny tak píšou — jak by to nebylo pravda? A potom je zákon! Kdyby to nebylo pravdou, však by se tak nesmělo psáti a mluvíti.

Pan Švarc vstal, šel k zrcadlu, urovnal si stužku na krku a pak se obrátil k židovce. Vystrouhnuv hlubokou poklonu děkoval:

„Odpusťte, že jsem Vaše nabídnutí nemohl přijmouti; jak víte, nesnáším; ale zítra přijdu zase.“

Klimeš si posadil klobouk na hlavu a šli do kostela.

„Příteli,“ řekl pan Švarc Klimešovi, „zaveďte mne na krucht; víte dole ve stolicích by na mne všichni brejlili, a já to nemám rád.“

„No však,“ řekl Klimeš; „vždyť vím, co se patří a sluší; u nás chodí všichni, kteří jsou trochu „od péra,“ na chor.“

Když přišli na krucht, seděl pan učitel už za varhany a drže levou nohou bas na pedálech potřásal rukou: „Košamr dínr!“

Když bylo po písni vstal pan učitel, šel k pánovi z Vídně a mna si ruce, řekl s úsměvem: „Nemám tu čest s panem Švarcem?“ —

Pan Švarc se uklonil: „Čest je z mé strany.“

Pan učitel vzal jej za ruku a vedl do přední lavice. „Prosím, račte vzít místo. Neračte být zpěvákem?“

Pan Švarc kývnul a prohodil: „Trošku; co pak budete produčirovat?“

Známou píseň: „Zde v skroušenosti padáme od Haydena: Račte zpívat bas?“

„Bas; vždycky bas.“ Pan učitel šel k varhanům, vzal noty a předložil panu Švarcovi hlas basový. Vedle pana Švarce seděl krejčí Pivoda. Tomu dal tenor. Za Pivodou seděly dvě učitelovy dcerky. Těm dal diškant a alt, a mladší nařizoval: „Ať mi tu zase nevezmeš „fis“ jako onehdy!“

Pan farář mezi tím počal kázati. — Švec z Vídně si podepřel lokty a kolena a kroutil kníry. Foukal, chvílkami se usmíval, jak by mu kázání bylo tuze hloupé, a když se k němu pan učitel naklonil, ptaje se, jak se mu u nich v kostele líbí, řekl pohrdlivě: „No ujde to!“ Pan farář pěkně

káže, ale nejkrásnější by bylo Amen. Víte já ve Vídni nechodím na kázání. Chci-li slyšeti pěknou řeč, jdu do rajchsrátu; tam mluví Giskra, Kuranda, Süss a víte, to je holt něco jinšího. To je vám maňifik!“

Konečně to Amen přišlo. Pan učitel ukázal rukou na noty, řka panu Švarcovi: „Prosím; pomozte nám.“ Pak sedl za varhany a zahrál píseň po kázání.

U zákristie zazvonili. Pan Švarc vytáhl z kapsy cvikr, nasadil si jej na nos, odkašlal si, obrátil noty, opřel se dlaněmi o kolena, jako zpěvák z řemesla, a obrátiv se k učiteli řekl: „Jaké tempo?“ Učitel dal takt levou rukou, šeptaje při tom: „jedna, dvě, tři, čtyry“ a pak spustil na varhany.

Krejčí Pivoda si načebral vlasy, a spustil plným hrdlem. Pan Švarc mrčel jak mu to šlo. — Tak zpívali až ku pozdvihování. Když kněz pozdvihoval nejsvětější Svátost, poklekli všichni a bili se v prsa; jenom pan Švarc zůstal seděti, schýlil hlavu asi na šest centimetrů a udělal prstem místo kříže tři kotrmelce od čela k ústům a prsům, pak se opět narovnal, dal ruku před ústa a zív. Po mši svatě vstal, opřel se pěstěmi o boky jako ospalec, když ráno vstává z lože a řekl: „Chvála Bohu, že je konec!“ Šel pak k panu učiteli, podáváje mu ruku: „Pěkné to bylo, jen že to dlouho trvalo. —

„Děkuju uctivě; račte mítí velice krásný hlas,“ řekl pan učitel! „škoda, že zde není takových zpěváků, pak by mohl člověk něco dělat!“

„Což pak to,“ řekl pan Švarc, „ale u nás ve frajnu, když zpíváme, to byste měl slyšet. No, dobré chutnání přeju; poručím se!“

„Těž taky podobně!“ uklonil se pan učitel.

Z kostela vedl Klimeš svého hostě domů. Klimšová byla již s obědem hotova. Na stole byl prostřen bílý ubrus, pak tři velkými růžemi pomalované talíře, plechové lžice a staré vidličky. Jen pro pana Švarce byla přichystána lžice pak-

fonová, nový nůž s vidličkou a příruční utěrák — to půjčila Klimšové židovka.

Mužští vstoupili do světnice.

„Pěkně vítám od slova Božího,“ pozdravila Klimšová pana Švarce usmívajíc se, ač chudák slabotou sotva chodila.

„Děkuji uctivě,“ odvětil pan Švarc. „Máte dnes mnoho práce, co?“

„No, trochu. O svátcích to jinak nejde.“

„Tak již jen hled, mámo, ať dostaneme polívku — máme hlad!“ napomínal Klimeš. „A pane Švarc, prosím, račte vzítí místo. — Martine, pojď sem, vezmi džbán. Co budeme pít, pane Švarc — pivo nebo víno?“

„Mně je to jedno,“ řekl pan Švarc.

„Tož sprubujeme napřed pivo, jaké je? Kdyby se nám nezdálo, můžeme ho nechat a zavdat si vínečka. Mám dobré.“

„Tak se to také patří,“ přisvědčil pan Švarc, „napřed pivo, pak na to víno.“

„Martine!“ volal Klimeš, „kde vězíš? Tu máš peníze a dones z radnice prozatím dva mázy — až jaké bude — a necht' ti dá dobré.“

„Jen „fryško,“ jak ve Vídni,“ komandoval jej pan Švarc, „ať jsi hned zde! Já mu ničeho neodpustím, doložil pak Klimšovi.

„Však je to dobře tak, pane Švarc, děkuji Vám.“ —

Hospodyně donesla na velké, bílé míse lukšovic (nudlovou polívku), počala rozdávat šufánkem a zvala: „Prosím, pane Švarc jdou.“

„A svlečte kabát, je zde horko,“ řekl hospodář, svlékaje si též kazajku.

„No, třebas! na „lontě“ to jde, ale ve městě by to nesměl,“ poučoval pan Švarc, svlékaje kabát. Obrátil jej na rub a položil na postel.

Zasednul za stůl a Klimeš udělav jen kříž sednul vedle něho. „Prosím račte — jak vám bude u nás chutnati.“

„A více nás u stola nebude?“ — ptal se pan Švarc.

„Ti druzí dostanou v kuchyni — když máme takového hosta, nesluší se, aby — —“

„Nic, nic,“ volal pan Švarc, „to bych nevzal ani kouska do úst. Musíme jísti všichni pohromadě. Tak to u mne ve Vídni také bývá.“

„Tedy, neurazíme-li — doneste si sem talířky; pan Švarc poroučí,“ volal Klimeš do kuchyně.

„Ale tatínku, my rač tady zůstaneme, budeme mamince pomáhat,“ vymlouvala se odrostlá již Mária.

„To byste mne urazili,“ řekl pan Švarc. „Já nesáhnú na lžici, pokud nebudeme všickni u stola. Však s jídlem nemusíme chvátat.“

„Tak jen již pojďte a nestyďte se,“ poručil otec.

„Dones tam talířky,“ šeptala matka Mařence, „ať se tatík nezlobí. Víš, jaký je.“

„Já tam nepůjdu — ten pán člověka očima div neprobodne!“

„Tož je zanesu já,“ řekla odhodlaně mladší Františka, ještě poloděcko. Vzala talíře a šla prostrít i pro druhé.

Pan Švarc na ni spokojeně pohleděl a řekl: „To je děvče jako lusk.“

„Což to,“ chválil otec svého miláčka, „ta je jako voják — nebojí a nestydí se nikoho.“

„To je dobře, za to jsi hodna,“ chválil pan Švarc. „Kdo teď takovým není, nikam to nedovede. Váš Martin byl napřed ostýchavý, ale teď se nedá — toto — nikomu! I já s ním mám někdy dost práce — ale, poslechnouti musí! Vždycky!“

„No prosím, již jen!“ pobízel Klimeš k jídlu. „Dobré chutnání!“

Pan Švarc vzal servítek, zastrčil si jej jedním cípem za nákrčník a počal jísti. Přiloudal se ještě nejstarší syn, přišla matka a konečně zapýřená Mařenka. Pomodlili se a zasedli též. Nastalo ticho, jako při polívce, jen z daleka pískal pronikavě

Martin, utfkaje s pivem. — Po cestě upil, ač věděl, že smí doma vypít, co chce — inu, zvyk to z Vídně.

Mařenka vstala, donesla sklínku pro pana Švarce a otce. Druzí pili z jedné. Pan Švarc po ní stříhal očima, div že jich na ní nenechal.

Po polívce donesli hovězí maso s máčkou křenovou, pak smažené holuby se švestkami, potom holuby zadělávané. Pan Švarc jedl, až se mu od huby prášilo a popíjel notně. Mnoho nemluvil, nebylo času — jen sem tam: „Tuze dobré je to, ani bych byl nemyslel, že vy na „lontě“ také tak umíte vařit — výborně!“

„Stará radostí hořela, že pánovi chutná: „No, musejí již vzít za vděk, jako u sedláka. Jak umíme, tak to ukuchíme.“

„Oh, velice dobré,“ chválil a jedl pan Švarc plnou hubou. My v městě k takové věci málo kdy přijdeme.“

V tom však se vzpamatoval, že si plete řeč a hned to vymluvil: „No, o drůbež nám není. — Kapounů, husí, bažantů dost — ale holubů — — toto jsou holubi — ne?“

„Jsou!“ kývl Klimeš.

„Tedy, holuby míváme málo kdy, ti jsou ve Vídni vzácní. — Však tuhle Martin — —“

„Ba, že jsou vzácní holubi,“ dosvědčil Martin potutelně, pod kůží však si myslil: „Ono je všechno vzácné.“

Pan Švarc ukázav na Martina, zpozoroval, že má naložený plný talíř. „Co pak ty dnes tak do sebe cpeš, jak bys byl celý rok nejedl?“

„Inu, ono to u maminky lépe chutná,“ omlouvala jej matka a hladila mu vlásy.

„I já mu toho přeju,“ řekl pan Švarc, „ale aby se nezdálo, že má u mne bídu.“

„Kdo pak na to myslí? Prosím, jezte a píte, pane Švarc,“ nutil Klimeš hostě.

Herr von Švarc naklonil hlavu: „Děkuji, již mám dost!“ Utřel si ubrouskem kníry a dopil, ohlížeje se po džbáně. „Zač je to pivo?“

„Za osmnáct máz —.“

„To se podívejme! Není tak špatné.“

„No, tož prosím, chutná-li,“ pobízel Klimeš, nalévaje znovu.

„A ty Martine, tu máš, dones nám ještě.“

„Moc-li?“

„Plný — však ho vypijem. A řekni, že tam odpoledne přijdeme a pak že zaplatím.“

Donesli na stůl ještě pečeného kohouta se zelím. — Pan Švarc si vzal kousek, druhý však již nechtěl, že nikterak nemůže.

„No, to jsme jich pěkně uctili,“ řekla Klimšová, „vždyť jim nic nešmakuje.“

„Kdybyste mi dali bažanty, nemohl bych, na mou čest!“ Sklínku piva ještě vypiju, ale jísti není možná!“

Klimeš mrkl na ženu: „Jen dones, máš-li tam ještě něco, ať se dáme do vína.“

„Ne, nenoste, děkuji,“ řekl pan Švarc. „Leč budete-li vy — já ne!“

„Jen jdi,“ poručil muž.

Klimšová odešla za Mařenkou a za chvíli donesli nadívané*) selátko.

Panu Švarcovi se zaleskly oči: Co co, selátko? I k šlaku! Toto je vzácnost!“

„Tož prosím, těší nás, že jsme padli na chuť.“

„Já již nemohu,“ vtípkoval pan Švarc vtípem zastaralým, „ale víte, když je plný kostel lidí, že by ani jablko nepropadlo a přijde pan farář, má místa hned dosti. A selátko, to je pán jídel! nade všechna jídla — snad nalezne v mém žaludku také ještě místa?“

Všickni se rozesmáli a pan Švarc si bral již hlavu. Hovor se rozpřel, Klimeš donesl vína, nalil a Vídeňák pil, co dost! Víno samorostlé mu chutnalo výborně.

*) Poznámka pro pohlaví „z druhé strany:“ aby se mi nevysmály: „V mnohých krajinách nadívají na venkově selátka, aby to více vydalo! „Ti malí to rádi!“

„Takové bysme měli míti ve Vídni!“ chválil.

„Tož jen pijou,“ nutila hospodyně.

Nebylo však nucení třeba. Když zvonili na požeňání, hýbal pan Švarc již sotva jazykem a prosil za odpuštění, že je zvyklý po obědě zdřímnouti.

„I jen si zdřímnou!“ řekla hospodyně, „já jim rozestelu postel. Budou míti tady ticho — půjdeme všickni do kostela.“

„Já, já raděj půjdu na zahradu. Zaneste mi tam polštář.“

Zanesli mu tedy polštář na zahradu pod hrušň; pan Švarc si ulehil do chladného stínu a zdřímnul v minutě. Druzí šli na požeňání.

Pan Švarc nespal dlouho, jen asi půl hodinky — probudily jej muchy, když si počaly pochutnávat na jeho tučném nose. Vyskočil, protřel si oči a ohlížel se, kde as je?

Z kostela zněly varhany a zpěv lidu. Zpamatoval se rychle, vytáhl z tobolky viržinku, zapálil ji a uvelebil se znovu na trávník, hověl si v milém stínu zraje vzhůru k modré obloze, po níž putovaly bílé mráčky. Odfukoval kouř a myslil si: „Kdyby dycky tak bylo!“

Když přišli domácí z kostela, šel se hospodář podívat, co pan host dělá? spí-li ještě? Pan Švarc zůstal ve své posici, jen že hlavou kývl na přivítanou a ruku s cigárkou zdvihna volal: „Vítám vás! No, že přec juž jdete. Já juž dávno čekám.“

„To jste spal na krátko.“

„Já nikdy déle, než čtvrt hodiny — to ale každodenně — na vlas! — Máte pěknou zahradu.“

„Prosím vás, jako na venku. „Pródr (Práter — velká zahrada u Vídne) to není.“

„Prodr to není,“ přisvědčoval pan Švarc. „Za to ale není také Slatina — Vídeň. Škoda, že nejsme ve Vídni — provedl bych vás! Oči a uši byste otvíral. Ty zábavy, jaké tam jsou, no, to je juž něco faňáckého. — A co budeme tady dělati, aby nám ušel čas?“

„Co máme dělat? Je-li libo, půjdeme do polí se podívat, nebo do hospody.“

„Ah, nač do polí? Co je mi do polí, nejsou-li moje? Půjdme do hospody. Víte, já tam nejdu k vůli tomu pití, toho mám ve Vídni dost a lepší — ale abych si porozprávěl — já rád rozprávím — a pak, abych sousedům sem tam mohl něco říct, o čem oni ještě ani zdání nemají. No tož půjdme.“

Vstal a když se přistrojili — šli.

V hostinci bylo již několik sousedů pohromadě. Pan Švarc vstoupil pyšně a drže viržinku v ústech jaksi podle nové mody zapáleným koncem dolů — na způsob rafije u slunečních hodin, pozdravil: „Má úcta.“

Sedláci nazdvihli klobouky a hostinský chvátal p. Švarcovi vstříc mna si ruce:

„Pěkně vítám, těší mne. Prosím, račte se sem posaditi.“ Vedl jej ke stolu, kde sedávali ti, jenž jsou trochu „od pera“ anebo kteří „mají perí.“

Pan Švarc se uvelebil a vedle něho Klimeš.

„Co bude libo?“ ptal se hostinský.

„Půl litru piva,“ poroučel p. Švarc.

„Prosím, já ještě nalívám na žbánky. Litry budu míti až k novému roku.“

„Však jsou ty staré míry lepší, než ty nové,“ Jen nám doneste do starých sklínek.“

„Oh prosím,“ odpíral pan Švarc, „nové míry budou mnohem lepší, než byly staré — tomu rozumím já!“ a ohlédal se po světnici. Mluvil z úmyslu hodně hlasitě, aby jej vsichni slyšeli.

„Pró ženské budou lepší,“ ozval se od vedlejšího stolu hubený sedláček — pro mužské však ne!“

„A jak to?“ tázal se pan Švarc sedláčka, upřeně naň hledě, jako professor na žáka a podpíraje si pro větší vážnost bok.

„Jak to? Dobře!“ odpověděl hubený s chytřím úsměvem. Ženské budou míti větší loket a libru, my mužští však budeme míti menší máz! My jsme v tom šizeni.“

Všickni se rozesmáli a sám pan Švarc kývaje hlavou řekl: „Toto je dobré. To musím vypravovat doma ve „frajnu“ (spolku).

Dvěře se otevřely a vstoupil krejčí Pivoda. Pozdravil a zasednul naproti panu Švarcovi, na své staré místo, kde v každou neděli předčítával druhým „Hlas.“

Pan Švarc se na něj jaksi nemilostivě podíval, odfoukl a zabubnoval prsty na stůl. Pivoda vytáhl noviny, vyložil je před sebe a hledal v kapse brýle.

Nasadil si je na nos a počal pro sebe čísti.

Hostinský donesl piva „čerstvé naraženého,“ jak ujišťoval. Pan Švarc se chopil sklínky a počal pivo přes zuby srkatí, jako žíznlivý kůň.

„Pěkně vítám, pane Pivodo. Je libo také sklínku?“

„Děkuji; dobré odpoledne! Ovšem!“

„No, vypravujte, sousedé, něco,“ vybízel pan Švarc. „My u nás ve Vídni mluvíme ve „frajnu“ o všeličemž — ať je to nebo to. Mluvme tedy, aby nám ušel čas — však já vám nezůstanu na nic s odpovědí pozadu.“

„Bože, o čem pak my na venku můžeme mluvit? My jen tak o svém hospodářství, o poli — Jaká pak je u Vídne úroda?“ prohodil radní Lámal.

„Úroda? Dobrá! Jaká by nebyla u Vídne! O tu my se však mnoho nestaráme. My Vídeňáci jsme živi „z kšeftu,“ ať se urodí nebo ne. Není-li obilí zde, je v Prusku, je v Americe nebo v Austrálii a železnice nám je přivezou odkud chceme. To však jsou všední starosti; dnes je svátek, mluvmе o jiných věcech.“

„Pan Pivoda zde nám může něco přečísti, abychom věděli, co je nového,“ řekl Klimeš.

„Jaké pak máte noviny?“ ptal se pan Švarc.

„Hlas,“ noviny pro lid,“ řekl Pivoda.

„Tož něco čtete,“ vybízel pan Švarc. „Já to bez toho již dávno vím, ale to nic nedělá.“

„Je tam Kukátko?“ ptali se někteří.

„Není.“

„Juž zase ne! Co ten kukátkář jen dělá?!“

„Kdo je to ten „Kukátkář?“ ptal se pan Švarc.

„To je takový člověk, který sbírá po světě zkušenosti a pak je popisuje!“

„No, tomu bych já mohl těch zkušeností na sta pověděti, kdybych se s ním sešel,“ chlubil se pan Švarc.

„Příteli, jen si dejte pozor, ať Vás tam nedá,“ vystříhal jej Pivoda, šilhaje po něm okem.

„Mne? Proč mne? Mne může každý vymalovat, jak chce — zlého nemůže o mně říci nic! — A co je v těch novinách? Čtete něco!“ řekl pan Švarc.

Pivoda si nastrojil brýle a počal čísti hlasem vysokým, jako když obecní posel vyvolává: „Povstání v Hercegovině!“ Četl o útrapách křesťanů a o ukrutnosti Turků. Všickni žasli a kývali hlavami soustrastně, jenom pan Švarc se vyvrtil hrdým slovem:

„Co vy?! — Vy toho víte! — Lumpi jsou Hercegovci! Proč neposlouchají svého mocnáře?! — Kdyby z vás někdo nechtěl poslechnout zákonů — co se mu stane? Kriminál dostane! Víte, my ve Vídni máme takové noviny, kde to stojí černě na bílém; co jest vlastně pravda.“

„Vždycky kriminál!“ kývali sousedé.

„Dovolte pane!“ řekl Pivoda sundav brýle, „já jsem jenom hloupý krejčí — ale kdyby k vám přišel úředník a chtěl daň trojnásobnou a vás pak, nemohl-li byste zaplatiti, uvěznil, vaši ženu či dceru zprznil, váš dobytek odvedl, váš dům zapálil — co byste dělal?“ —

„Hledal bych právo u soudu.“

„Ano! Ale Turecko není Vídeň! Ti tam jsou bez obrany. Žaluje-li křesťan, bývá trestán tím víc.“

„Bez obrany!“ svědčili sousedé.

„No, nechme toho!“ řekl pan Švarc. „My tam nejsme, co nám do toho? Ale jak se Vám to líbí, že teď máme dva Pány Bohy?“

Pivoda si odkašlal a napil se.

Klimeš se usmál a řekl: „Jak to?“

„Prosím, jak?“ ptal se Pivoda.

„No, vy jste tak moudrý, tedy mi to vložte. Dle nové víry jest papež neomylným. Co on řekne, to je. Já, kdyby nebylo tak daleko do Říma, šel bych se tam zeptat, jaká čísla vyjdou v loterii, abych je vyhrál — vždyť papež to musí vědět.“

Pivoda vstal a řekl: „Dost! Sousedé, vy víte, co nám pan farář řekl o neomylnosti: že je papež neomylným jen ve víře! A ten — odpusťte — prták z Vídně nám papeže chce másti do „lutrije!““

„Co, prták?“ křikl pan Švarc. „Vy jste hloupi chlapi! Vás šidí vaši kněží!“

„I ty tlučhubo!“ rozlobil se Pivoda, „nás šiditi kněz? Náš pan farář je u nás dvacet let a ještě mi neselhal a ty (Pivoda se zapomněl) jsi u nás poprvé a nalhal si toho už na fúry? Marš!“

Hostinský přiběhl: „Pane Pivodo, po tichu! Ten pán je z Vídně. Nevyhánějte mi jej.“

„Jeli vám milejší než já — s Bohem! [Sousedé, za mnou! Prták je zde milejší, než my panu hostinskému! Pojdme!“

Hostinský nevěděl, co dělati.

Pan Švarc vstal a řekl: „Kdybych byl ve Vídni, volal bych na stráž — u vás však chytrý musí se podati. Hanba, že host zde nemůže posedět!“ a odcházel.

„Hanba na vás!“ volal za ním krejčí.

„Však já to dám do novin!“ odsekl pan Švarc.

„Nechť!“ křičel Pivoda. „Budete tam dřív, než my! Pozdravujte „Fraju!““

Klimeš byl ve velkých rozpacích. Řeč Švarcova jej sice rozpálila též, nemohl však hostě svého nechatí odejítí samotného. Vstal tedy a omluviv se u sousedů: „Odpusťte, musím za ním — ale já jej brzy

vykvinduju, aby mi zde nedělal ostudy.“ — pospíchal za rozzlobeným panem Švarcem. Pan Švarc zlostí dýmal, že se mu od huby kouřilo jako z komína a oddýchal z hluboka.

„Toto se mi jak živo nestalo, takové hrubiánství“ řekl Klimešovi. „Že jsem kdy na vaše pozvání dal! Ale zítra hned z rána pojedeme!“ „Inu, milý pane Švarce, mezi sedláky nechť si každý dá pozor na řeč, ti mnoho nesnesou. Ale, o to nic. Zajdeme si do našeho sklepa a tam si zavdáme do vůle.“

Když přišli domů, vítala jich Klimšová jaksí chladně a nos jí celý sešpicatěl.

„Co co? Již jste zde?“ tázala se.

„Eh, pan Švarc tady si s Pivodou cosi řekli; aby nebyla z toho ostuda, odešli jsme raději. Půjdeme do sklepa. Pošli nám tam něco na zakousnutí.“

Vzal klíč a šli přes zahradu do sklepa. Tam si sedli. Klimeš natáhl tufrem z bečky a popíjeli do tmavé noci. Pan Švarc zapomněl na všechnu mrzutost a rozveselil se vínem až se dal do zpěvu. Večer jej Klimeš zavedl domů — pana Švarce nechtěly už nohy poslouchati. — Uložili jej a sotva lehl, juž chrupal.

Klimšová kývla na muže, aby šel ven.

„No, co zase?“

„Ty táto, Martina do Vídně více nepošleme.“ řekla rozhodně Klimšová.

„A proč?“

„Vzála jsem chlapce po poledni na exament a od té chvíle pláču. Jen si rozvaž: co je ve Vídni, nebyl v kostele! Klekne-li večer k modlitbě, vysmívají se mu tovaryši, ani k velkonoční zpovědi nesměl. Dřou jej od noci do noci, jíst dostává jen zbytky a těch není! Já své dítě nedám více do takové Sodomy.“

Klimeš svěsil hlavu a zpomínaje řečí, které vedl po celý den p. Švarc, nemohl než ženě přisvědčiti.

„Ale jak mu to říct, aby se neurazil.“

„To já si vezmu na starost“ řekla Klimšová. „Jsem matka. Hocho pošleme přede dnem k tetce do Moravan, aby byl z očí — ty zapráhneš a odvezeš toho pěkného pána. Ať se mají všickni rodiče na pozoru, než své dítě někomu svěří.“

Tak se také stalo. Martin časně odešel a když pan Švarc ráno vstal celý jsa nemocen ze včerejší opice a přál si odejít, zapráhl Klimeš koně a matka panu mistrovi krátce a dobře řekla: „Pojedete pane Švarce sám a Martina jsme poslali již pryč — jinam.“

Pan Švarc vypouklil oči! „A proč?“

„Toho se snad lehce dovtipíte, že jej k Vám nemůžem na dále dát. Nehněvejte se. O záplatu se domluvte s mým mužem, do toho mi nic není. A jest mou povinností, bdíti nad dítětem, aby mi nezhybnulo na těle i na duši.“

„Ale já nepochopuji — —“

„Juž jsem řekla.“ Odešla ven.

Pan Švarc zůstal jako opařený. Nechtěl již ani vína. Za chvíli odejel.

5.

Na Sylvestrový večer.

Jest již pozdě, již jest zima v mé sednici, oheň v kamnech dávno již vyhasnul a já stojím ještě u okna a hledím do čiré noci. V městech teď se radují, žertují, se smíchem k hrobu doprovázejí starý rok — a já zde stojím sám a sám a hledím skrz zamrzlé okno na úzký pruh měsíce, jenž jako žářivý srp tam v pravo k západu se kl. ní.

Ten srp, ten srp!

Jak mnohému vzešel rok 1875tý v plném světle štěstí, jako úplněk — avšak blaho se mu měnilo s falešným měsícem, ubývalo ho, až shaslo dokona — a srp smrti uťal jej do věčného západu!

Já sám ztratil letos sestru. Devět dítek šlo za márami, desáté plakalo doma na kolébce a když spouštěli rakev do hrobu, vrhli se nebozí sirotci v zoufalé bolesti na hrobaře, zachytli provazy a nechtěli pustiti maminku do země! — Ach, a kolik takových pohrbů letos asi bylo!? — V novinách obyčejně ku konci roku zpomínají mužů „proslulých a pověstných“ v roce tom zemřelých. A čím prosluli? — Mnohý svou drzostí, jiný darebáctvím, třetí ukrutností a pýchou a jen malo který úsilovným dobrodějstvím. Někteří napsal několik zdařilých básní nebo pravidel a proto je slavným a umřel — oslavován. Ale řekněte mi: kde naleznete více právě poetické, básnické něžnosti, než v srdci mateřském? Každá matka stává se svým dítětem sama dítětem — a každé dítě jest učiněná báseň. Básnictví (pravé) jest dítko nebes a — království nebeské jest dědictví „maličkých“ — dítek. Proto jsou dítka básníky; každý znalec povah mi přisvědí. — A pak, kdo umí rozkošněji vypravovati než matky svým dítkám? Bože můj! kdyby byly všechny povídky napsány tak, jak je matky vypravovaly svým malým, jaký by to byl poklad?!

Proto — právě srp měsíce zapadá — při západu roku: sláva a odpočinutí všem hodným, starostlivým matkám v roku tomto zemřelým!

Slavné publikum! Pobavil-li jsem vás kdy v předěšlém roce — nežádám za to ničeho, než pobožnou upomínku a prosebný povzdech k Bohu za matky zemřelé v roce 1875.

Ta smrt, ta smrt!

Běda narozeným! Přeběda umírajícím! a třikrát běda těm, kteří zemřeli nesmířeni s Bohem.

Dovolte mi, bych Vám k novému roku ukázal obrázek smutný. Nebo kdo s básní a strachem začíná, vesele končí. Dejž to Bůh. Tedy allons! Kukátkář již jest zase zde — a chaso pozor!

Jen to jedno si vyprosím: chodte se ve větším počtu dívat na mé „frajkumšty.“

Vidíte, přijdu-li do Brna k panu redaktorovi a prosím o sobotáles, že nemám na to a na ono — krčívá rameny a říkává: „Brachu, zle je, koza nedojí!“

„Arci, nedojí-li koza, nemůžete vrtět,“ říkávám pak já, „a kdo nestlouká, nemůže dáti másla. — S Bohem!“ A odcházím se suchými nemaštěnými ústy.

Tedy, chaso! mažte*) a uvidíte, jak to potom pojede!

Tramvaj bude nula! — zvlášť brněnská!

A teď jen obrázek na místo přání k novému roku.

* * *

Jest Sylvestrova noc — poslední v roce. Mrzne, až strach. Pod nohama to křupá a hřebky na šindelových střeších praskají. Právě jely saně kolem. Skřipaly, jak by jely po rozdrtném skle.

Blíží se půlnoc. Od hospody hrá vrzavá hudba. Vyhrávají novému roku. Trouby jsou zamrzlé a v nesouladě, jak ten nynější svět.

Najednou zachraptí hlas:

„Marnotratný jsem syneček
Promrhal jsem svůj stateček,
Propil, prohrál do halíře,
Nyněkom slyším od šenkýře:
Hadrlumpe, ty jsi lump!
Lump, lump, lump!“

A páni muzikanti, hrejte mi ná cestu; já juž jdu. Však zítra vám to zaplatím — vždycky! — Mordije, co se budem bát? Já mám půllán a jsem pánem! Hrejte! Ani pán Bůh mi nezabrání! Hrejte!“ volal opilý pololáník Oráč.

Hudebníci spustili a sedlák vrávoral k domovu. Bylo sněhu mnoho a zámět co krok. Padl několikrát.

*) T. j. předplácejte na „Hlas.“

„Ty tróbo, ty sněhu mi budeš poroučet?“ mrčel. „Mně hrá muzika! Já jsem Oráč, vždycky Oráč — rozumíš?“

Vstal však pokaždé a batolil se zase dále až přišel k vlastním vratům. U těch ale byla závěj největší a do té padl. Nemoha se vymotati, zabručel: „Eh co, však jsme doma — vždycky!“ a přitlačiv si beranici a doloživ „dobrou noc“ zůstal ležeti a usnul. Pes „Fryško,“ uvázaný na řetězu u boudy, počal výtí až hrůza. Hrabal ve sněhu a za chvíli vyhrabal malý hrob. Hospodyň se probudila. Ve světnici bylo tma a — muže ještě nebylo doma! Almara jaksi zarachotila, jak by byla pukla a váha u hodin sklouzla dolů a závaží udeřilo strašně o zem. Hodiny se zastavily. Hospodyní obešel mráz. Vstala, rozsvítila — bylo půl jedné.

Zbudila pacholka, aby šel podívat se za hospodářem.

Pacholek vstal zívaje, oblekl se a za chvíli dovedl hospodáře zmrzlého.

Pes venku vyl a hrabal jámu.

Ta smrt! ta smrt!

Tříkráte běda těm, kteří umřeli nesmíření s Bohem! a aby toho nás uchránil Nejvyšší všech, jest mé novoroční přání, slavné publikum!

Podivné to přání — není-liž pravda?

6

Otrava.

Jednou jsem slyšel, byv ještě studentem, od jistého pána tuto povídačku.

V Plundrově na Hané byl sedlák Brousil. Měli chlapce Matěje. Matěj byl čipera od malička: proto mu matka, ač byl teprv osmiletý, svěřovala dozor nad housaty.

Jednou, bylo to v sena, šli všichni na louky. Matka rozkazovala hochovi: „Matěji, tu máš buchtu a žeň housata k vrbkám. Dej mi ale pozor, ať žádné nepojde. K večeru přižeň domů.“

„No však“ řekl hanáček, rozlomil buchtu jak cihlu velkou, strčil do každé kapsy polovičku, vzal prut a šlehnuv po huse zakřikl: „Haj, haj!“ Husa nazdvihla hlavu i křídla a zasyčela batolíc se ke vratům. Housata pištěcí šmatlala za ní.

Byl rozkošný den. Na zahradách stromoví zelenalo se jarní svěžestí, ptactvo zpívalo ze všech stran a malý hanáček pískal s jimi. Modré oko jeho usmívalo se jak tam ta obloha na hoře a plná líčka zářila jarním, milým sluníčkem.

„Matěju“ volal naň Kopečkův Pavel plným hrdlem. „Kam pak požeň?“

„K vrbkám.“

„Počkej na mne, Slotův Honzík požeň také!“

„Tož honem, já počkám za stodolami,“ slíbil Matěj.

Hnal a za stodolami si sedl na mostek u příkopy, kudy odtéká voda po dešti, čekaje. Husa s housaty pásla se na trávníku. Matěj hleděl neustále ke vsi a nemoha se dočkat kamarádů, zvonil z dlouhé chvíle nohami.

Po chvíli počala husa hlasitěji štěbetati, krk natahovati ke vsi a své kmotřenky vítati, vycházelyť již se svými rodinami hrdě ze vsi. Pavel a Honzík za nimi. Pavel byl as desítiletý, štíhlý a černovlasý. Poskakoval, jak by měl v těle živé stříbro. Honzík byl z nich nejstarší, největší a nejsilnější, šel však krokem loudavým, lhostejně jaksi kolem hledě.

„No, že již jdete!“ volal Matěj.

„Však tam doženeme,“ řekl Honzík.

„Haj, hahaj!“ křičel Pavel žena svou husu na cestu, vedoucí mezi obilím. Druhé husy daly se za ní. Hoši šli v zadu, sem tam odhánějíce své stádo, zaploughalo-li se do polí. Po obou stranách stály žita a pšenice již tak vysoko, že hochům

vyčínaly jen kloboučky. Slunce počalo pražiti, v obilí to šumělo, šelestilo, jakby klas klasu vypravoval pohádky. Křivánci v modru plesali, cvrčci v úkrytě cvrkali a hoši hovořili nevinně, jak ta příroda kolem nich.

„Co pak jste měli k snídani?“ ptal se Honzík.

„My jsme měli mléko s buchtami,“ řekl Matěj.

„Haj ven, husa!“

„Podívejte se, tamhle vyletěl křivánek“ ukazoval Pavel rukou, upřeně hledě za ním. „Na naší hrušce se budou také již brzo vyváděti čermáči, pane — ti jsou hezeč.“

„Viděl's je?“ ptal se Matěj.

„Jak by ne? Lezu k nim každý den.“

„Ale sáhnouti na ně nesmíš,“ napomínal Honzík, „sic by staří k nim již nelítali a mladí by pošli.“

„Však já vím, neboj se!“ chlubil se Pavel „myslíš, že jsem tak hloupý? Náš Kuba mi to povídal již dávno.“

„A lašfovičky vybírat je hřích, vid' že ano?“ ptal se Matěj Pavla, obraceje k němu důvěrně obličej, jako k moudřejšímu.

„Je, a velký“ přikývl Pavel. „Haj, husa, haj há! — Požeňte, ať jsme brzo u vrbíček.“

Hoši počali poháněti, a husy s roztaženými křídly běžely, seč jim nohy stačily. — Za chvíli přišli na malé pastvisko, jímž tekla mezi vrbím potok. — Kluci si sedli pod košatou vrbu a Matěj, vytáhnuv půl buchtu, ukazoval ji Honzíkovi: „Chtěl bys, vid'?“

Honzík pohleděl žádostivě na bílý koláč a natáhl ruku: „Dej mi!“

Matěj zakroutil hlavou: „Nedám!“

„Počkej, nedám ti také“ řekl Honzík a vytáhnuv z kapsy novou pišťalku, zapískal.

Pavel vyřezáváje na svém prutu kudličkou vroubky, nazdvihl hlavu a oči se mu zaleskly: „Kdes ji vzal?“

„Donesli mi ji kmocháček z jarmaku.“

„Nech mne zapískat.“

„Tu máš“ řekl Honzík, podáváje píšťalu Pavlovi.

Pavel si prohlídl dírky, položil na ně prsty a pak počal dudlati, jak se právě namátlo. Oči se mu radostí leskly. Matěj z píšťaly zraku ani nespustil maje oči plny slzí. Najednou rozlomil kus buchty, jež držel v ruce, ve dvě a podáváje polovičku s trnkami Honzíkovi, pravil: „Tu máš buchty, nech mne zapískati.“

Honzík se chopil dychtivě koláče a rozkázal Pavlovi: „Juž máš dost, nech zase Matěje.“

Pavel neměl chuti. Honzík mu tedy píšťalu vytrhl a podal ji tedy nejmenšímu. Matěj si utřel slzy, usmál se a počal pískati. Druzí dva ležíce na břiše poslouchali ho jak by byl prvním umělcem na světě. Tak se střídali, až se jim pískání zmrzelo. Slunce zrovna pražilo.

„Víte-li co?“ řekl Pavel „pojďme se koupat.“

Hoši vyskočili jako na komando a v běhu k blížkému víru se svlekali. Skočili do vody a tam jeden na druhého stříkali vodu, potápěli se a čtveračili do vůle.

„Pane, kdyby tady byli raci; to by se to chytalo,“ řekl Matěj.

„Kde by se tady nabrali, to bys musel až do mlýna. Tam je daleko“ poučoval Honzík. Oblíkl si košili.

„No, já mám již dost“ řekl Pavel, vylézaje z vody.

„A pojď ještě na chvílku“ prosil Matěj.

„No, tož, třebas“ rozhodl se Pavel a z nova do vody. Čtveračili z nova. Když byli již unaveni, vylezli, oblekli se a šli ke svým stádům. Sedli si opět pod vrbu do stínu, každý vytáhl z kapsy svůj oběd a jedli. Husy seděly též v chládku s hlavami pod křídlem ukrytými a dřímaly. Jen sem tam některá sebou pohnula a zaštěbetla, jakoby ze sna.

„Já bych spal“ řekl Matěj uléhaje na trávník a kladl hlavu na ruce a klobouk na obličej.

„Tož spi“ prohodil Pavel uléhaje též. Honzík si přivázal píšťalku na řemínek, aby mu ji někdo neukradl a položil se též.

Vrby nad nimi šeptaly, slunéčko skrz husté proutí hrálo, potok šplounal, včelky a modrá šídla, poletující kolem vody bzučely a od polí, od vesnice, z celého světa zněl takový tajemný, lichotivý, uspávavý šum, že to hochům v uších zpívalo a zvonilo a hrálo tak mile, tak sladce — ani nevěděli jak — a již spali a snili krásně.

Svatý míře, krásný anděle! že nebýváš stále mezi námi!

Na obzoru počal vystupovati mrak. Horko se proměnilo v dušno dusivé. Mraky vystupovaly výš a výše, hrom z daleka již hučel jako vzdálené moře, ptactvo počalo úzkostlivě poletovati, stromy se zachvěly, zavál chlad od mraků — boši nic, spali.

Chmury se rozvalovalovaly již po půl nebi, blesky šlehaly, hrom zahučel hlasně — tu zaštěbetaly husy, vyskočily postrašeny a staré svolávaly mlád svou křikem, jako trubačí spící vojsko.

Pavel vyskočil: „Bratří vstávejte, valí se bouřka!“ Utíkal ke své husi a hnal křiče na ni a šlehaje prutem, domů. Než se druzí dva probrali, byl již pryč. Matějova husa měla nejmenší housátka. Roztáhla křídla, a volajíc je k sobě nechtěla z místa. Matěj na ni volal, švihal prutem kolem ní — nic platno. Honzík již mu také uhnal. Co počítí? Bouře se valí blíž a blíže, on sám — jak pak, kdyby jej to zde zastalo — a husa nechce z místa!! —

I napadla mu dobrá myšlenka. Rozvázal rychle opasek, strčil malá housátka — bylo jich pět — do něho, zavázal opět a pak šlehl do husy. Ta, jsouc sama, utíkala domů a Matěj, strachem pláče, cválal za ní. Dorazil šťastně. Dům byl prázdný — domácí byli ještě na louce.

Matěj rozvázal rychle opásek, vytáhl housátka, dal je na zem — ale co to? Housátka zůstala ležeti, jak jich položil a nevstávají. Husa nad nimi křičí a syčí. Matěj postaví jedno na nožičky — ono se svalí zase! Jak by do něho nůž vrazil, tak zůstal i poznal, že jsou housátka zadušena a umačkána.

Vystoupil mu pot na čelo. „Co začít? Maměnka mne zabije!“

V tom si zpomněl, že má maměnka na polici v hrnci papírem obvázaném — jed. Vždycky mu říkává: „Matěji, ani se toho hrnce netkni, je v něm jed. Kdybys to jedl, otrávil bys se.“

I co, myslil si, než bych se nechal zabiti, raději se otrávím sám.

A šel odhodlaně k polici, rozvázal hrnec a nabrav na lžici jedu snědl jej. V smrtné úzkosti ani nedbal, jakou že to má chuť?

Tu rachotí vůz na dvůr.

Matěj rychle slezl, lehl si na zem (aby se neudeřil, až umíraje klesne) a očekával pláče smrt.

Matka vejde do světnice: „Pro Boha, Matějku, co je ti?“

„Maměnko nebijte mne, já umírám“ plakal hanáček.

„Ježíš Marja!“ vykřikla matka, „co se ti stalo?“

„Já jsem se otrávil.“

„A kde?“

„Tam z hrnce,“ škytal Matěj.“

Matka pobledne a skutečně, hrnec je otevřený.

Nevěděla, má-li se zlobiti, či-li smáti; — šla raději ven. Později byla ovšem pro ta housátka nová bouřka.

* * *

Toto je jen žert. Teď vám ukážu opravdovou „otravu.“

V Birovicích slavili masopust. Velcí tančili ve velké hospodě a kluci si udělali „bál“ u posla. V Birovicích není fary ani školy, šli tedy páni kluci pro dovolení jenom k panu představenému — a sice: ovčákův Tondík a Kovářů Frantík.

Přišli ku přednostům, otevřeli dvře, pozdravili, smekli čepice a zůstali u dveří státi.

„Strýčku, pěkně vás prosíme, dovolte nám muziku“ řekli hlasitě oba najednou. Přednosta seděl u stola a psal jakési „lubriky.“ Ohlídnal se na půl kola ptal se udiveně, ač již od své holky, školáčky ovšem byl dobře spraven: „Co chcete kluci?“ „Strýčku, pěkně vás prosíme, dovolte nám muziku,“ opakovali kluci ještě hlasitěji.

Pan přednosta vstal, šel k nim a sehnuv se, opřel ruce o kolena, vyvalil oči na kluky a začal: „Co že, vy sušňáci — muziku? Vždyť jste školáci! Nevíte-li, že k muzice nesmíte?“

„My chceme muziku jen pro nás malé,“ řekl Tondík. „Však my vám zaplatíme.“

„Jen pro vás malé?! I vy šelmy?“ zasmál se pan přednosta a vzpřimiv se řekl: „A kde pak ho chcete mít ten bál?“

„U poslu,“ odpověděli hoši, držíce čepice před ústy. „U poslu? A jakou pak muziku?“

„Pastejřů Kuba nám bude hráti.“

„Pastejřů Kuba,“ kýval pan přednosta, rozvažuje hlavou a klepal pravou nohou na zem jako muzikant, když si dává takt. „No, chvilku si můžete zabrnčit, ale dlouho ne, do devíti — však já vám to na cedulku napíšu. A pořádně se mi chovejte — já se tam přijdu podívat.“ Pak sednul ke stolu a napsal povolení:

Nr. ex. Povolení k taneční Zábavě.

Od představu Obce Birovitz uděluje se nedostlé chamradi musikální frajšpás do 9. hodin; potom dost, konec.

V Birovicích, dne....

Josef Jurka mp.,
obce představený.

Přitlačil na to obecní pečeť a pak řekl; „No, tu máte povolení, přijde od něho 40 kr., vám to udělám lacino, a jak jsem řekl: pěkně v tichosti sic —!“

„Zaplať Pán Bůh,“ poděkovali kluci a uháněli pryč.

Přednostova Kačenka, děvče jedenáctileté, přišoukalo se k otci: „Tatinto, prosím vás, dejte mi něco na bál.“

„Co, co? Což jsi už velká dívka, že se chceš „vyplátěti?“

Děvče se počalo šknouřiti: „Všecky budou mít peníze, jen já ne.“

„A prosím tě, dej jí něco, ať jde a nebečí,“ řekla matka.

„Na, tu máš desítník, abys nebyla poslední a přijď brzo domů,“ rozkazoval jí otec.

„A koláč si nevezmeš?“ napomínala matka. „Tu máš, abys neměla hladu.“

Děvče strčilo koláče do kapsy a spěchalo na bál.

Mezi tím stál již houf kluků na zápraží u poslů očekávající své vyslance k panu představenému. Marků Tomeš přešlapoval netrpělivě, stále opakuje: „Čas utíká, a ti nejdou!“

„A již jdou!“ vzkřikl bednářů Frantík.

„Nesete?“ volali jim kluci vstříc.

„Neseme,“ křičel ovčáků Frantík a máchal papírem vítězně. „Honem pro Kubu.“

Marků Tomeš se rozběhl k pastoušce. Přiběhl tam všecek udýchaný: „Kubo, již máme povolení — pojďte hrát.“

Kuba, pastýřů pacholek, seděl u kamen na lavici, ruce maje pod sebou a hleděl blbě před sebe. Neodpověděl.

„No běž Kubo, ať na tebe nečekají,“ řekla pastýřka.

Kuba vstal, šel k posteli, klekl a vytáhl z postelí staré, rozbité husle o třech strunách. Pak si uvalil kus chleba a šel hrát na bál. Když přišel

k poslům, byla světnice již plná. Posel, velký, hranatý, rudolící muž, seděl v moldonové kazajce za stolem již trochu podnapilý a s rozkoší hleděl na to hemžení. „Jen vesele, chaso volal, „muzika je již zde. A doneste něco k zapití.“

Kluci se sestoupili v kolo, vyvolili ovčákového a kovářového za stárky a ti pak vybrali na dva mázy piva a poslovi na holbu kořalky. Muzikanta měly stravovati holky. Složily mu koláče a také na holbu kořalky.

Když pivo a kořalka byly donešeny, zavdal si posel notně a zavýsknuv udeřil na stůl: „Teď to může začít.“

Kuba si vylezl na pec, koláče a kořalku si dal za záda, vzal husle a ani nenaladiv řekl: „Chlapci, toto bude polka.“ A vrzal šmytem jak vrzal, přilamoval prsty jak přilamoval a kluci tančili polku.

Když bylo po polce, volali: „Nespěte, to jste tomu dal! Darmo člověka rozdráždíte,“ jak to slýchávali od velkých v hospodě.

Kuba si zavdal a řekl: „toto bude zase tajč.“ A strčiv do úst velký kus buchy počal žvýkatí a vrzal jak vrzal a přilamoval jak přilamoval — a kluci tančili tajč.

Když bylo po „tajču,“ šli kluci ke žbánu. Nalili do sklínky žejdlíkové a jeden po druhém pili, každý půl. Přihnul-li si některý více, již druzí křičeli: „Nevyžer to všechno!“ Pak si někteří zapálili doutníky a chytíce se za krky chodili po světnici hulákající ostudné, chasovské písně. Děvčata si stoupla též po způsobu odrostlých dívek v koutě do kola a počaly zpívati o lásce:

Žádný neví, co je láska,

Co já musím vystát,

Co bych sobě vinšovala,

To nemůžu dostat.“

Husle zase zazněly a Kuba volal: „Toto bude mazurka,“ a vrzal jak vrzal, přilamoval jak přilamoval a kluci vzavše děvčata kolem pasu, tančili mazurku.

„Holt, kluci, dost a domů!“ zakřikl pojednou posel. „Je již čas a podlahu mi celou rozederete, Zítřa abych ji nechal zrovna ohublovati.“

Muzika umlkla a kluci zůstali zaraženi státi.

„Ale strejčku, však ještě není 9 hodin,“ prosili.

„Nechť, vypijete mi celou studni a nezůstate mi tam než bahno. Allou domů.“

„Však my nepijeme vody, máme pivo.“

„Ale já nemám nic,“ volal posel ukazuje na svou prázdnou sklenku.

„Však vám složíme třeba ještě na máz,“ volali kluci.

„A mi taky,“ křičely holky.

„No, když složíte, tancujte si jak dlouho chcete, musíte si mne však všímat,“ řekl posel.

„No však!“

A složili a mela počala znova — čím dále tím divočeji. Za chvíli byla jizba plná dýmu tabákového, kluci se vodili již s děvčaty za krk, líbali je v tanci, jak to vidívali u velkých v hospodě — a žádný otec, žádná matka nepřišla se podívat na své dítky, cože tropí? Ti byli v hospodě dívat se na odrostlé, zdali jim to pěkně jde a mnoho-li tančí.

„Co as ti mladí robí,“ nezeptal se nikdo. Každý si pomyslíl: „Bože můj, vždyť je to ještě nerozumné!“

* * *

Není to otrava? Co?

Je! A jaká!

A taková se děje v mnohých obcích!

Běda takovým rodičům!

Anonymné listy.*)

Teď jsou kruté zimy, cesty špatné — co dělati? Sednout pěkně ke kamnům, k vytopeným však! — vzíti knihu do ruky a čísti s Pánem Bohem, anebo přijde někdo besedovat, porozprávěti s ním kus rozumné řeči. To je teď nejlepší. Já to dělám také tak. — Prosím vás, do světa teď nemohu, sedím tedy doma, boty mám u čizmára, aby byly v pořádku, až se otevře zase svět (byly již vyšmatlané) a čtu, co dostanu do rukou.

Onehdy se mi navrbily také německé noviny z Vídně. Jmenují se „Neue fr. Presse“ a ač jsou z rodu a krve židovské a sešvakřeny s Turkem „pohanem,“ jak jej nazývají naše národní písně, dal jsem se přece do nich. Však umím německy: byl jsem půl roku v Kurdějově na „veksl.“

Čtu a čtu a čeho se vám nodočtu?! Soudního přelíčení, z něhož jsem seznal, jak se stala veliká ostuda mezi dvěma Vídeňskými sousedy, proto že jeden dostával listy bez podpisu, čili podvržené.

Járku: Toto ano! To je voda na můj mlýn. Mnozí lidé mají velikou zálibu v psaní takových listů a působí tím často mnoho různic a neštěstí. Budu ti to, slavné publikum, vypravovati, ovšem trochu obsírněji, než to stálo v novinách, ale docela dle pravdy.

Tedy, sedněte si se mnou v duchu ke kamnům; kdo jsi kuřlák, zapal jsi; ženské, vezměte pletení nebo přeslice — a vy děcka, ani muk. Poslouchejte.

I.

Krupař Mayer ve Vídni již spal, z hluboka oddýchaje. Jeho dva hoši leželi na malé postýlce

*) psaní bez jména, t. j. bez podpisu.

těž ve tvrdém spánku jako mrtví. Mrtvé ticho bylo po celé světnici — jen hodinky cvakaly a lampa před obrazem Bohorodičky hořící chvílemi zasýčela a světélko poskočilo.

Krupařka ležela ve své posteli s rukama křečovitě sepjatýma, bledá, hubena, ani se nehýbajíc, jak by byla mrtvolou, jenom velké matné oči hleděly zoufale vzhůru ke stropu.

Když paní Mayerová všechny v klidném spánku oddychovati slyšela, nazdvihla po zlehounka peřinu, vstala a šla po prstech před obraz panny Marie. Vzala s okna modlitební knížku, rozevřela ji a pokleknouc na zem počala se modliti šeptmo modlitbu „za obrácení hříšníků.“ Domodlivši se povzdechla z hluboka, pozřela prosebně k obrazu matky milosti, zalomila rukama a zaúpěla: „Matičko Boží, vrať mi mého muže — aneb mne vezmi k sobě!“ Slzy horké jí tekly po tvářích a přebolem vyřkla poslední slova na hlas.

Krupař procitl, nazdvihl hlavu a vida ženu klečeti na holé zemi, prostovlasou, plačící — odkašlal a zakrouživ hlavou řekl mírně: „Ale Tony, co pak děláš?“

Paní Mayerová sebou trhla a odpověděla šeptmo: „Modlím se.“

„Vždyť se's večer pomodlila, proč vstáváš v noci? A není to dnes po prvé! Udělalas to již víckrát. Myslíš, že jsem já hluchý a slepý?“

„Já mám velkou bolest na srdci,“ šeptala krupařka.

„A co bys měla? Prosim tě, nezlob mne a pojď spat.“

„Kýž by mne již raději Pan Bůh vzal!“ rozplakala se žena z novu.

Krupař již chtěl vyskočiti a začítí rámus, spamatoval se však, že by to uslyšely děti, obrátil se, zavřel oči, natáhl si peřinu přes hlavu, aby ničeho neviděl a neslyšel a zatajil hněv v sobě.

Mayerová si ještě chvíli poplakala. Konečně, když ji rozdrobila zima, ulehla, nespala však ani hodinu. Vzdechala a obracela se z jedné strany na druhou.

Krupař měl také nepěkné poležení, nemohl usnouti — za to však hned z rána, jak jen Bůh den dal, šel k lékařovi.

„Pane doktore, prosím vás, pojdte se podívat na mou ženu; mně se zdá, že má fantaz.“

„Co pak dělá?“

„No takto nic. Ve dne pracuje a řídí všechno jako jindy — víte, ona je práci zvyklá. — My jsme byli dříve oba ve službě, já za podomka a ona za kuchyňskou, až jsme se tak, jak se říká, sebrali a dařil se nám chvála Bohu dobře — tož, proč pláče?“

„Tedy pláče?“

„Ano, ale jen v noci, když myslí, že všechno spí. Pak vždy vstane a modlí se a pláče a ptám-li se proč? nechce mi říci. Co s ní začít, pane doktore? Bítí ji, bude ještě hůř a prosba nic nepomůže. Na mou duši, kdybych neměl těch dvou kluků, utekl bych snad až do Ameriky. Je to špás, každou noc ten pláč poslouchat? Pane doktore, já nepovídám jinak, než že není tady v „rychtiku“ a při tom ukázal na čelo.

„Přijdu se k vám podívat,“ řekl doktor. „Jděte jen napřed domů a já k vám přijdu jako náhodou, jako na návštěvu a podívám se, co a jak?“

„Jen hleďte to spraviti, pane doktore, ať to stojí co chce. Já to déle nevydržím a půjde-li to tak, bude ze mne lump, na mou duši! — Mně doma nechutná nic — nic mne netěší — prosím vás, když vidíte stále takovou uplakanou Máři Majdalenu! No, již musím, aby na mne lidé nečekali v krámě. Jen tedy přijděte jistě. Adjé!“

Malý, tlustý, červenolící krupař vystrouhl svou poklonu, posadil si přistárlý cílindr na hlavu, strčil ruce do kapes modrého kabátu a spěchal domů.

V krámě již bylo několik služek a kuchařek nakupovati. Paní Mayerová obsluhovala ochotně a vlídně.

„Ah, pěkně vítám, košama tyn'r,“ volal na ně pan Mayer a pověsiv klobouk rychle na hřebík a svleknuv ve světlici kabát, přikročil rychle, mna si ruce: „Co pak poroučíte slečinky?“

V tom vkročila služka pana dvorního rady, jenž bydlel v témže domě v prvním poschodí, s velikým košem na ruce nakupovat.

Krupař uzřev ji, usmál se a štipnuv ji do tváře, zažertoval: „Vy jste den ode dne krásnější. Co pak dobrého?“

Paní Mayerova zbledla, sáhla si k srdci a odešla rychle pryč.

Krupař mrsknul po ženě odcházející okem, povzdychl si a posluhoval trpělivě dále kupovačkám. Za chvíli přišla krupařka opět do krámu smutná, bledá a pomáhala muži prodávati. Když první nával kuchařek se roztratil, vstoupil pan doktor.

„Dobrý den, pane Mayere. Jak se máte?“

„Ah, má účta, pane doktore; dávno jsme se juž neviděli. Pěkně vítám.“

Šel jsem právě okolo a napadlo mi náhodou abych se podíval, je-li váš hoch juž docela zdrav?“

„O je, chvála Bohu, řekla krupařka.

„To je dobře. Ale vy, paní Mayerová, jste jaksi bledá. Nestůněte?“

Krupařka sklonila hlavu a vzdychla si. Doktor ji vzal za ruku, pozoroval tepnu a pak ji vyzval, by s ním šla na chvílku do pokoje. —

Odešli a když po nějaké chvílce doktor vyšel, provázal jej Mayer na ulici a ptal se zvědavě: „No jakž?“

Doktor pokrčil ramenoma: „Já na ní žádné nemoci nevidím, zdá se mi však, že je trudno-myslná žárlivostí,“ a při tom pohlédl upřeně na krupaře.

„Žárlivostí?“ Tisíc kadlátek! a jak to?“

„To já nevím. Ona mi řekla tolik, když jsem jí chtěl lík předpisovati: Pro mne jsou jen dvě medicíny — buďto smrt — anebo, aby můj muž byl jinší.“

„No, teď se mi rozum zastavil! Musím s ní mluvit.“

„Ale po dobrém!“ napomínal lékař odcházeje.

Mayer šel za ženou a stoupna si blízko k ní, pohlédl jí upřímně do očí a řekl: „Tony, pro Boha tě prosím, pro všechny svaté, řekni mi, co je ti?“

Ona jen máchla rukou: „Nech mne.“

„Tony, juž to není k vydržení; pověz mi, co máš proti mně?“

„Však ty dobře víš. Nepřetvařuj se tak.“

„Nepřetvařuj se!“ rezehrál se krupař. Já se přetvařovat? Ženo, nezlob mne! Ty nás uděláš všechny nešťastnými.

„Já ne, ale ty!“ odpověděla žena též rozdrážděně. „Kýž bych juž byla raději na márách!“ —

Krupař se otočil na kramfleku a zasyčel zlostí: „Ježíš Maria! Co to mluvíš? Když juž o mne ne-dbáš, vzpomeň si aspoň, že máš děti!“

„O ty se postará Pán Bůh — však je sirotků na světě víc a ještě žádný hladem neumřel.“

„Teď toho mám ale právě dost!“ udeřil Mayer pěstí na stůl. „Ženo, já jsem pán, já poroučím; řekni mi, co máš na srdci; ať je to cokoli, aby jednou byl tomu lamentu konec. Vždyť je u nás teď hůř, než v kapucínském klášteře!“

Mayerová vztýčila hlavu: „Poroučíš-li, tož poslechnu. Já jsem tě nechtěla zahanbiti a užrala se raději sama, když však začínáš s takovou, tu máš a čti.“

Vytáhla ze zánadrí několik psaní a podala je mužovi.

Pan Mayer otevřel první a četl:

„Milá paní Mayerová!

Já jsem jejich dobrá přítelkyně a proto jim musím pověditi, jak jejich muž proti nim jedná.

Staví se k nim na oko, ten falešník, proto že se mu dřou a rasujou za tři jiné, to by žádná druhá žena nedělala a kdyby šel kraj světa — ale za jejich zády má rád děvečku pana „Hofráta,“ co bydlí v prvním poschodí. To je již proti Pánu Bohu, co s tou tropí. Dají si na něho pozor, to je již trochu cu moc jakej on k nim je falešník.“

Podepsán nebyl nikdo. Druhé listy byly podobného obsahu.

Krupař zůstal, jak když do něho „střelí.“

„Vidíš, mlčíš, nemůžeš slova promluvit,“ já-sala krupařka zoufale. „Oh já nešťastná, že jsem tě kdy poznala!“

Mayer chytl ženu za obě dvě ruce na jednou a řekl vážně: „Tony, přísahám ti u živého Boha, že je to všechno lež.“

„Což tobě je přísaha tolik, jako když vyplivne. Což jsem dnes ráno neviděla na vlastní oči, jak's tu couru štípal do tváří? Pfu!“

„Ženo nezlob! Já jsem ke všem přívětivý — musím být, a ta u nás kupuje nejvíc, proto mám k ní býti nevlídným? — Ženo, zde ti přísahám;“ a položil ruku na kříž, jenž stál na skříni mezi dvěma svícny, „že jsem ti věrným a vše že je lež.“

Krupařka vidouc muže klásti ruku na kříž, zachvěla se po celém těle, znalať muže svého a věděla dobře, že takového rouhání by se nikdy nedopustil.

V rozpacích vyrazila ze sebe: „Ale Bože můj, vždyť je to zde psané!“

„Ty hloupá ženo, „co se teď napíše a natiskne lži! Což to nevíš? Kdo ti ta psaní dal?“

„Já nevím. Nalezala jsem je na okně v kuchyni.“

„Toto bude mela!“ křičel krupař. „Toho darebáka musím vyčenichat a kdyby v pekle byl a kdyby mne to můj statek stálo. Ty psaní schovej, přijdou před soud! Poznají Mayera!“ a rozzuřený běžel ven před krámkem, aby si tam oddechl a se schladil.

Krupaře spadl kámen ze srdce, uznala, že byla podvedena, ale nová bolest jí sevřela srdce, že totiž svému muži ubližovala.

Mayer stál před krámkem a oddechoval zlostí z hluboka. V tom přišla k němu vrátná Rosina Springrová a vidouc jej tak rozhněvaného začala: „Ale pane nochr“ co pak jsou takovej „roz-kokšenej?“

„Eh, kýž bych byl aspoň čtvrt hodiny hromem — všechno bych pomlátil!“

„Huj je! Jen ne tak „hycik.“ Co pak je jim?“

„Tož si pomyslete,“ řekl Mayer, „má žena mi chodila již několik neděl jako ztracená —“

„Jo jo,“ kývala vrátná hlavou a oči se jí blýskaly.

„— a já nevěděl proč?“

„Ale jdou, co nepovídají!“

„Ano! Já jsem se jí ptal, prosil, aby mi řekla, co jí je, vždyť jsem její muž —“

„Jo, jo,“ kývala vrátná.

„— a ona nic, živého slova jsem z ní nedostal!“

„Ale jdou!“ divila se vrátná a klátila hlavou.

„Až dneska začnu po zlém, a tu ona s barvou ven a ukázala mi podvržené psaní, že prý já, pomyslete si jen — já držím s děvečkou pana dvorního rady!“

Vrátné div oči nevyskočily udivením. Spráskla ruce: „Ale jdou; je to možná? Já o tom živého slova nevím!“

„No tak! Však jste pořád u dveří a kdyby co bylo, byla byste se sama postarala, aby se o tom druhí dověděli.“

Vrátná zakroutila nosem a řekla chladně: „Já se o druhé nikdy nestarám. A má paní Mayerová ještě ty psaní?“

„Má, jděte se na ně podívat a kdybyste mohla vypátrat nějak, kdo je psal, odsloužím se vám za to. Tomu se to ale nevyplatí!“

Vrátná běžela skokem za krupařkou. Byla to pro ni pochoutka — taková ostuda v domě! Tím vždy omládlá o půl roku.

Krupařka seděla v koutku a plakala. Listy ležely před ní rozházeny na stole. Vrátná otevřela, zapomenouc zaklepati (kdo pak by myslil na takové hlouposti, když se jedná o tak důležitou věc!) náhle dvěře a vidouc krupařku usazenou, spráskla ruce:

„Ale, paní Mayerová! netrápějí se tak, vždyť to nestojí za to. Však Pán Bůh všecko ví a vidí a lidé také vědí, že jejich pán je řádný člověk. Netrápíjou se!“

„Jak bych já nebohá neplakala a nenařikala, když mám takovou mrzutost s mužem. Kdybych jen věděla, která bestie to psaní psala? Ať ji to na smrtelné posteli tlačí, ať umřítí nemůže —“

„Však ji Pán Bůh najde, nestarají se, paní Mayerová,“ řekla vrátná a máchla rukou. „Ukážou mi to psaní, snad na něco přijdeme.“

„Tu leží, podívejte se na ně.“

Vrátná vytáhla z kapsy brýle zasazené do černé kosti, nasadila si je na nos a počala čísti polohlasně:

„Milá paní Mayerová!

Juž jsem jim kolikrát psala a voni nedělají ještě nic. Což jsou slepá nebo mi nevěříjou? Dyť jejich muž s tou hofrátovou služkou činí, až vlasy člověku poctivému vstávají — —“

Vrátná hodila po krupaře okem a řekla: „No, to si povážijou.“

„Takové psaní dostávám,“ plakala krupařka.

Vrátná četla dále:

„— Juž o tom mluví celý svět, a vrátná to vypravuje každému kdo k ní jen přijde.“

Vrátné sklesly ruce s psaním na kolena. Zahleděla se celá ustrnulá na krupařku, mlčela chvíli jako omámená a pak najednou zdvihla ruce, jako kdysi Mojžíš na hoře, pohleděla černě obroubenýma brýlema k stropu a zvolala:

„Pane Bože, takové věci ty trpíš?“ Pak náhle vyskočila: „Já, já že jsem něco řekla. Milá paní sousedko! ať se propadnu na tomto fleku,“ a při tom klepala prstem na stůl, „když jsem jenom slovíčko řekla. Já na pana Mayera! Ale tu kanálii musíme naleznout. Počkají, mně něco napadá.“

Vzala listy a prohlížela obálky. Zamlčela se, zamyslíla se.

„No, co tak přemýšlíte?“ ptala se krupařka.

„No, já neřikám nic, ale krk bych za to dala, že se nemýlím.“

„A co? Víte něco?“ ptala se zvědavě krupařka, a volala na muže: „Ty starý, pojď sem, paní Špringrová něco ví.“

Krupař přiběhl.

„No, já nevím nic,“ řekla vrátná, „ale mne se všechno zdá—“

„Jen ven s tím,“ vyrazil krupař ze sebe.

„Vijou Herr von Mayer, nevyzradijou mne, já nemám ráda mrzutosti — ale co vím, to můžu říct: já jsem viděla akorát takové kuverty u židovky v druhém štoku — a krót takové! Snad ta slota —“

„Holt!“ zvolal krupař zdvihna ruku, „juž to máme! Kapla jste na to. O ty bestijo! Pravdu máte! Ona u mne juž asi šest neděl ničeho nekupuje, a jinší to není než ona. Počkej, tobě dám.“

A chmatna klobouk, vyluskl stupečku rumu a běžel na židovku do druhého poschodí.

Židovka, paní Fischerova, seděla u okna a pletla punčochu. Čelo měla ovázané velkým šátkem — bolela jí hlava. V tom otevře Mayer dvěře.

Židovka se obrátila ke dveřím a vítala Mayera: „Pěkně vítám. Co nám nesou?“

„Jdu ti říci ty sloto židovská, neplechá, cigánská, že tě ukřižuju i s tvým „šegecem“ ty potvoro jedna.“

„Pane Mayer!“ křikla židovka.

„Nic, pane Mayer! Já ti dám mé ženě psátí psaní, že já s děvečkou pana rady se courám. Počkej, to se ti nevyplatí!“

„Ale pane Mayer —

„Ticho, sic ti ještě nabřinkám! Žalovat vás budu, abyste věděla. Já vám dám neštěstí do cizího domu nositi! Uhlídáme se jinde! Poroučím se!“ A bouchna dveřmi, šel celý rozzuřený domů.

Židovka zůstala celá omámená. Lomila rukama a plakala. Za chvíli přišel pan Fischer domů. Vída ženu tak rozčilenou, zůstal udiven státi. „Ný, wos ist?“ ptal se jí.

Židovka mu s pláčem vyprávěla, co se jí stalo. Pan Fischer se chytl za hlavu a spěchal dolů ke krupařovi. Žlutá jeho tvář zesinala, obočí se stáhlo, rty se sevřely a nos se vzpřímil jako bojechtivý kůň. Otevřel dveře u krámku, vešel a řekl suše: „Prosil bych vás, phane Mayer, proč jste mluvil tak s mou žena?“

Krupař neodpověděl. Šel, vzal židáčka za ramena, jak by jej chtěl natrásati a vynesl jej ven na ulici.

„Tak, to je závdanek, ostatek dostanete později — bude to státi za to, řekl a vrátil se vítězoslavně do krámku.

Pan Fischer chvátal na policejní úřad. Tam jej poslali k okresnímu soudu. Žid žaloval a po čtrnácti dnech měli státi.

A když je tak ten masopust, zahraju Vám jednou také divadlo.

Co mi na tom sejde?“ Nestojí to nic a snad to potřeřm. Zavést Tě na ples, ty krásnější polovice mého publika, to nejde; za jedno — mhm, však juž víte — je Vás mnoho. S jednou tančiti, nestálo by to pak za ostudu a za přeslychání od druhých — a kdybych měl všechny provést, musel bych míti plíce z juchty a nohy z gumyelastiky — a za druhé: stálo by to mnoho! Není o jídlo a pití, ale ty šaty, botky, rukavičky, vějíře — vlásenkář! vedlo by se mi hůře, než panu Mrkvičkovi s jeho desřti dcerami. Nechme toho tedy. Posadte se ve vašich domácích šatech pěkně před divadlo a poslouchejte. Hra se jmenuje:

Anonymné listy.
Veselohra v jednom výstupu.
od Václ. Kosmáka.

Dějjiště:

Soudní síň ve Vídni.

Čas děje:

Dne 24. prosince 1875.

OSOBY:

Doktor X., soudní adjunkt, 35 roků starý, plnovousý, s brylemi na nose.

Šalomoun Fischer, žid, 56 roků starý, malý, hubený, pod bradou fousatý, holohlavý. Nos má 12 centimetrů dlouhý. Z levé botky mu vylízá kanička od podvlíkaček.

Josef Mayer, krupař, 48 roků starý, zavalitý, rudolící v modrém kabátě a s vlasy před uši sčesanými.

Rosina Špringerová, vrátná, 64 roků mladá hubená, celá scvrklá — až na ten jazyk.

Pisář, písíci osoba.

Sluha, stojící a dveře i hubu otvírající osoba. —

Děj:

Pan dr. X. stojí u stolu, pisář stojí s pérem v ruce, sluha stojí u dveří. Na sedátkách sedí Fischer a Mayer.

Dr. X.: „Pane Fischer, vy jste zadal psanou žalobu proti panu Mayerovi. Prosím, přednesřte svou stížnost ústně.“

Šalamon Fischer (vstane, ukloní se, pohladí si hlavu dlaní a počne): „Euer Gnod'n (milostpane), s jejich milostivým dovolenřm: já bydlřm v jeden dům juž 17 let; pěkný numero, co? Kdo je pakáz, ten nebydlř nic 17 let v jeden dům, v jeden kvartřr! Euer Gnod'n, milostphane, já jsem měl dobrý kšefty, já jsem měl špatný kšefty, ale dycky jsem platřl můj cins, mou daň — akorát! Kdo je pakáz, dělá to taky? Euer Gnod'n, milostpane, když jsem měl špatný kšeft, když jsem měl dobrý kšeft, neřřkal jsem nic — já jen phovřdal: Phán Bůh dal, phán

Bůh vzal, pochváleno jméno vod náš milý Phánbiček. Mluví pakáž taky tak? Ať jsem špatný člověk!“

Dr. X.: To je všechno hezké, ale vy děláte tuze velké okolky, než přijdete k žalobě.

Fischer. O milostphane, prosím stotisíckrát za odpuštění, ale já jsem před jejichma očima cizí člověk, jak můžou vědět, kdo je Šalomon Fischer? Což nemají jinších starostí? Aby ale viděli, co se mi stalo, musijou vědět, kdo já jsem! Milostphane, dyž já jsem lump a někdo mi řekne, že jsem lump; má recht! — když ale jsem já poctivěj člověk a někdo mi nadá pakáž — můžu to trpět?

Soudce. Tedy vám nadával p. Mayer pakáž?

Fischer. Wie hajst: Mně? Jen mně? — Mně, mou ženo, mým děti, celýmu dům, celýmu svět nadával pakáž.“

Soudce. Nadával vám ještě jinak?

Fischer. Ještě jinak? Debach měl hlavu jako čtvrt, jako že jsem poctivej člověk — nemůžu si všechno pamatovat: slota židovská, cigánská, smradlavá a Bůh ví, co ještě.

Soudce. Vy žalujete sám a též za vaši ženu.

Fischer. Za mou ženu, za my děti, za všecky, koho myslil.

Soudce. Byl někdo při tom, když pan Mayer nadával?

Fischer. Jak? Někdo při tom? Celý dům! Dyť von mne vzal a vynesl mne na ulic před celý svět jako zloděje a křičel jak šlejffř, Euer Gnod'n, milostpane.

Soudce. Žádáte potrestání pana Mayera.

Fischer (pokloní se s chytráckým úsměvem). Milostphane, prosím poníženě, jak zákon poroučí.

Soudce (ke krupařovi). Pane Mayer, slyšel jste žalobu. Co proti ní namítáte? Má se věc tak?

Mayer. Vzácný pane císařský rado! Já nejsem žádný švadronář, co však řeknu, to má váhu. Já jsem poctivý člověk, já se od své maličkosti dřel mezi cizími lidmi pro druhé, pro vlast a svou ro-

dinu — s dovolením, vzácný pane rado! V roku 1859 mlátil jsem nepřítele, až se jen jen prášilo — ano! A když jsem přišel domů, byla matka mrtvá, otec pryč a já, kdybych byl — s dovolením — si vylezl na strom, mohl jsem se dívatí s prázdným žaludkem na celý svět dolů — ale Jiřík neztratil hlavu — s dovolením pane rado — a srdce měl na pravém místě (udeří si na prsa). Šel jsem do práce, lopotil se od noci do noci, a když jsem měl několik háků pohromadě, řekl jsem svě Tony, — ta je teď mou ženou — s dovolením, pane rado — Tony, ty jsi fajn děvče, já nemám ničeho, ty nemáš ničeho — pojďme do „kumpačky,“ seberme se, zařídme si obchůdek a začneme pracovatí pro sebe. Ona řekla „ano“ la my se sebrali, já začal krupařiti, Pán Bůh dal štěstí — s dovolením, prosím — mám hodné „kundšafy,“ dobrou ženu, děti jak andlíky — škoda, že jsem jich sem nevzal, měl byste nad nima radost, vzácný pane císařský rado — čeho si může člověk žádati více. Na dům na náměstí našinec nesmí pravda ani pomyslití, ale o chaloupku nějakou v předměstí se postaráme, dá-li Pán Bůh — prosím.

Soudce. To vypravování jest sice velmi pěkné, ale nepatří k věci.

Mayer. S dovolením, vzácný pane rado, směl-li si tady ten židáček svou nevymáchanou hubu —

Soudce. Prosím, hmluvte o svém žalobníku slušněji.

Mayer. Odpusťte, vzácný pane rado, já nejsem žádný pochlebník, já nejsem židožrout —

Soudce. Zůstaňte při věci — nadával jste?

Mayer. S dovolením, urozený pane rado, já jsem člověk upřímný, jak namířím, tak vystřelím — ano, nadával jsem, já jsem tady toho skrčka z mého krámku —

Fischer (vyskočil). „Já se nejmenuji skrček.“

Soudce. Juž jsem vám jednou řekl, byste byl zd vořílejším.

Mayer. S dovolením, pane rado, já nechťel urazití, na mou duši!

Soudce. Jak ospravedlníte své jednání k ro-
dině p. Fischera?

Mayer. Jak se ospravedlní paní Fischerová,
když psala mé ženě, že já se tahám s děvečkou
pana dvorního rady? — prosím s dovolením.

Fischer (vyvalí oči). Má žena?

Mayer (potupně). Ano, vaše žena!

Soudce. Zakazují vám takový tón.

Fischer. Za jedno, nezná má žena žádného
hofrát a potom neumí ani psát.

Mayer. To by mohl každý říct.

Fischer. Dyž jim ale budu povídat, že má
ženo neumí nic německy psát, že chodila jen do
židovský škol?

Mayer. To se pěkně řekne, ale věřit tomu
může, kdo chce.

Fischer. Dyž mi nechcou věřit, phane Mayer,
zeptajou se hausmajstrovou, že má ženo neumí ně-
mecky ani podepsat svý meno.

Mayer. Teď jste píchl do vosho hnízda?
Vždyť mi právě vrátná vyzradila, že vaše paní ty
psaní psala.

Fischer (k sudfmu). Euer Gnod'n, milost-
phane, já a má ženo jsme jednou byli v tyátr, in
der Borg (ve dvorním divadle) a v ten kus, co tam
hráli, byl také jeden učený muž — kšajt — Rabbi
Akiba. Ten povídal na všecko, co mu řekli: To juž
tady byl, to je staré, dyby ale thoto slyšel, řekl by:
To tady ještě nebyl, to je nové!

Soudce. Vidím ze všeho, že jste se pane Ma-
yere přenáhliil, proto že vám vrátná řekla, že paní
Fischerová vaší paničce psala anonymné listy. Zdá
se mi nejvhodnějším býti, abysme přikročili, jste-li
srozuměni, k výslechu vrátné.

Fischer. Gott, wie g'scheit! (Jak chytrý to
nápad).

Mayer. Jak račte poroučeti.

Soudce kývne, sluha otevře dvěře a Rosina
Špringrová vstoupí.

Špringrová (udělá pukrle a spustí sama, ne-
bývá ani tázána). Já jim švéruju (přisahám) na
tom fleku, že nevím živého slova. Já jsem sama,
musím celý dům umývat, a k vůli grajslerovým
nemůžu začít se žádnou partai škandál. Kdyby
hausher věděl, že máme v domě „frdrus“ (mrzu-
tost), můj muž by mne zabil.

Soudce. Pan Mayer se ale právě na vás od-
volává, že jste mu řekla, že paní Fischrová jeho
paničce psala anonymné listy.

Špringrová. Ne, já švéruju hned na tom fleku,
že jsem to neřekla, to není nic pěkné od p. Mayera.

Mayer. Co že není pěkné? Neřekla jste mi,
že židovka z druhého poschodí ty psaní psala?

Špringrová. Pane Mayer, to mi nerozuměli.
Ať se propadnu na tom fleku, já řekla: „Ta to
nemohla psát, ta ani psát neumí.“

Mayer (k Fischrovi). Vy, teď by také mohl ten
učený rabín říct: Tho tady ještě nebyl, to je nové.

Soudce. Pane Mayer, snad jste se teď pře-
svědčil, že jste rodně paně Fischrově ublížil a od-
prosíte je a vy, p. Fischere, uznáte, že se dal kle-
vetami popuditi k činům, jichž lituje — a odpus-
títe mu.

Mayer (stojí chvílku zapýřený, pak k Fisch-
rovi). Pane Fischer, prosím vás a vaší paní za od-
puštění a abyste viděl, že mi to jde od srdce, pošlu
vaším malým něco k vánočnímu stromku.

Fischer. Já jim odpustím, phane Mayer, proto
že stojí psáno: Není žádný spravedlivý na celý svět,
co by nechybil — ale pro mé děti nevezmu nic.
Náš velhý Abrahám (ukloní se) řekl k Abimelech,
když mu chtěl dát present: Ani nit ani podvazek
nevezmu, aby neřekli: Abrahama udělal bohatým
Abimelech.

Soudce. Tedy si podejte ruce a vy paní
Špringrová si dejte podruhé lépe pozor na jazyk.

Mayer a Fischer si podávají ruce, vrátná
stojí za nimi se sklopenou hlavou. V zadu zazáří
duha míru. Velké skupení. Opona padá pomalu.

Ponaučení.

Tentokráté to vypadlo ještě dosti dobře, ale často mívají takové listy horší následky: do koše tedy s nimi!

Pošle-li ti někdo psaní,
Aniž by je podepsal,
Tak to vždycky bez meškání
Roztrhej anebo spal.

8.

Vagabundi.

Slavné publikum!

Dnes jsem si zastrčil do kukátka tři vagabundy čili tuláky. Všci jsou vagabundi, každý však jinaký. Tuláků prvního druhu je nejvíce, nejsou však nebezpeční, jsou jen obtížni. Vagabundů druhého druhu je sice méně, jsou však nebezpečnější, protože takové chlapisko, nedáš-li mu po dobrém, krade a vystupuje v cestu. Třetí druh se objevuje posud málo ve veřejnosti, po tajmu však podryvá půdu všudy. Jsou metlou budoucí, kterou Bůh na nás sešle za bezcitnost boháčů, lichvářův a utiskovatelů všeho druhu. Kým by nás ten hořký kalich minul! Ach, nemine, jak onen Getsemanský neminul Trpítele.

Prosím, raďte pohlednouti na obrázek

I.

Každá babička stará

Je veselejší z jara:

Vezme svou berličku,

Sedne na sluníčku,

Myslí si: „Kým jsem mladší,

Ach, což bych byla radší!“

A dědoušek taky. Aspoň stařeček Střemcha. Jakmile se otevře jaro a husa popelavka vysedí žlutá housátka, honívá je každodenně — je-li slu-

nivo — za humna k malému borku. Hájek ten strmí na skalnatém kopečku vedle louky. Pod ním teče mlýnský potok.

Jednoho dopoledne seděl v teplém sluníčku na velkém kameni. Starý, propocený širák přitlačil si na stranu sluneční, dýmal z krátké žlutým plechem okované dýmečky a poohlížel se kolem po světě: jak lidé sázejí zemáky, jak ječmen Coufalů se zelená nade všechny ostatní, jak po silnici jel pan správce, jak mlynář vešel na vantroky, zívá, protáhl se a zamířil k hospodě. Stařeček Střemcha vida mlynáře, vzdychl. Přitlačil si tabák v dýmce, odplivl a zabručel: „Prokletá žebrota.“

Zaslechl od borka kroky. Obrátil se. Blížil se žebrák — starý, otrhaný. Kouřil těž. Na nose měl brýle.

„Ach, Josefe, vítám tě, starý kamaráde!“ volal naň Střemcha. „Kam pak?“

„Děkuju ti, vítám tě taky, Martine. Po práci. Kam bych jinam šel?“

„A kde máš práci?“

Žebrák se usmál. „Všady, kde se kouří z kominů a kde visí věchet nade dveřmi. Dovol, sednu si k tobě. Do poledne máme ještě dlouho,“ řekl vyklepáváje dýmku.

„Jen si sedni. Dal bych ti do fajfky, nemám však sám, než trochu prachu.“

„Tož si nacpi ode mne,“ podával mu žebř. Sova plný míšek. „Já mám tabák i forotu.“

„Hle, hle,“ divil se Střemcha, „tobě není zle!“

„Proč by mi bylo zle? Když zazvoní poledne, obrazím ves. Tam dostanu polívky, tam kousek kaše nebo chleba a někdy mi dají belešů,*) že jich ani nepojím.“

„Belešů?!“ divil se Střemcha. „Já jich nevidím ani na Boží hod.“

*) „beleš“ jsou kysané knedlíky nadívané trnkami nebo tvarohem.

„Proto že jsi blázen, jakos vždycky býval. Dřel ses na své děti jako mezek a co z toho máš? Bídu! Já jsem jakživ nepracoval a protloukl jsem se světem a teď žiju jako pán. Ten den je málokdy, abych si nevydělal aspoň na más kořalky.“

„Hm, to bych já taky trefil!“ potřásal Střemcha hlavou. „Já chudák dostanu sotva v neděli od dcery na půlček.“

„Je tak lakomá?“

„No, není — ale prosím tě: mají jen ten barák, čtyry děti — kolikrát ani babky v domě není.“

„Jsi sám proti sobě! Choď taky do světa. Naučím tě hodně naříkati — a budeš na stará kolena zaopatřen.“

„Co tomu ale řekne dcera?“

„Ať řekne, co řekne! Starej se sám o sebe.“

V poledne přihnál Střemcha housátka domů. Dcera chalupnice jej přivítala. Sedli si s dětmi za stůl. Muž byl volařem ve dvoře, nepřicházel domů až večer.

Hospodyň vylila na mísu bramborovou polívku. Starý snědl několik lžiček a pak vstal.

„Což pak, tatínku,“ divila se dcera, „je vám na nic, že nejíte?“

„Eh, pořáde máme tu bramborovou polívku.“

„A co mám vařiti?“

„Starý Sova mi povídal, že dostane chodě žebrotou belešů, až jich ani nesní! Na kořalku si vyžerá taky dost a dost. Dej mi nějaký pytel, budu taky chodit.“

V deři se zatáhl dech, neřekla však ani slova, by to děti neslyšely. Poslala nejmladší pro kořalku a šla do kuchyně, vařit beleše, ať jich mívali pro chudobu jenom ve svátky.

Do těsta jí kapaly slzy. — — —

Tak, to je první obrázek a teď prosím druhý!

II.

Bylo po žních.

V hospodě T . . . ké seděl u stola obšusta. Byl zarostlý, oblečený v roztrhaný kabátek a na hlavě měl bílý, děravý klobouk. Popíjel kořalku. Po chvíli přišel druhý „výběřčí,“ možná-li, ještě odranější. Nesl mošnu s chlebem. Šel zrovna k nálevně; vida, že v hospodě nikoho není, řekl hostinskému: „Pantáto, co mi dáte za ty krajíčky?“ Hospodský stříhl po mošně okem a řekl: „15 krejcarů.“

„To je málo. Je chléb jako dort. Dejte 20.“

„No, třebaš.“

Lump vysypal chléb do opálky a sedl si za stůl. „Tož, prosím, čtvrtku šedě.“

Druhý vagabund mu šeptal: „Dals to zadarmo. Vyhodils to!“

„Proč mi tykáš? Neznám tě.“

„Hm,“ smál se druhý, „tykají si oficíři. Proč bychom my ne? Jsme taky stejné branže.“

„Oho, já nejsem ledaskdo. Měl jsem půllán. Prolezl mi však krkem.“

„Podívej se mně do huby,“ řekl druhý obšusta otvíraje ústa.

„Proč? Nic tam nevidím.“

„Nic? Nevidíš se tam točiti kolečka? Vždyť jsem tam strčil mlýn se čtverým složením.“

Lump sedlák se dal do smíchu a nazdvihl klobouk: „Ah, má účta. Ty jsi mistr nade mne!“

„Tak vidíš a zlobil ses, že ti tykám!“

„Nic za zlé. Na zdar!“ volal podávaje lumpu — mlynářovi sklínku.

„Děkuju.“ Přihnul si notně, utřel fousy a podpíraje hlavu levou rukou ptal se kamaráda: „Jak pak se ti daří?“

„Teď to ujde. Jak bude na zimu — nevím.“

„Malá starost“ hodil mlynář hlavou. „Nápadne-li mnoho sněhu a zafouká-li vítr až do kostí,

ukradnu někde něco — a budu zaopatřen. Na Cejlu není tak zle.“

Sedlák se ohlížel: „Nemluv takové věci na hlas.“

„Pročby ne? Je to zákonité.“

III.

Přišel drobný déšť jako hustá mlha. Fučel sychravý vítr. Šel jsem z kostela domů. U dveří čekal na mě vysoký, fousatý muž. Oblek měl sice ošumělý, však ještě k světu podobný.

Smekl klobouk a řekl: „Prosím uctivě o nějakou podporu.“

Zdál se mi býti dělníkem z továrny bez práce. Sáhl jsem do kapsy a dal mu dva krejčary.

Muž se na mě podíval a pak mi pohlídl drze do tváře: „To je almužna pro mě?“

„Zdá se vám málo?“

„V takovém domě bych měl dostati alespoň zlatku“ řekl ostře.

„Člověče, co myslíte?“ zvolal jsem ustrnut, „chodí vás denně 30 až 40 a já sám nemám denně zlatku služného.“

Pobuda zajiskřil očima: „Nemáte! Kdo by vám věřil! Buďte rádi, pokud chodíme prosit, až přijdeme s jinou“ a zafal pěst — „bude vám hůř!“

Obrátil se, bouchl dveřmi a rychle odešel. — Nebyl to komunard?

A takových je více, než mnohý myslí.

Dobře, že jsem kukátkářem. Až se vzbouří, vezmu almužku na záda, pak mě budou mít za kamaráda a nechají mě na pokoji.

Vandrovník a pudlík.

„Po chuti nechuf bývá; lib sladec, lib hořec!“ praví přísloví.

Mnoho jest lidí, kteří si toho národního přísloví nevšímají a nahodí-li se jim štěstí, hned po pansku si vedou. Že však ono přísloví pravdivo jest, poznáš, slavné publikum, z tohoto obrázku.

Zeletavský pan poštovní měl pudlíka, kterému nescházelo leč mluvit, a byl by býval chytřejší, než mnohý člověk, jak sám pan poštovní se chlubil — a ten uměl i latinsky!

Jednou navštívil milého poštovního příbuzný z daleké krajiny. Zůstal na poště několik dní. Šli jednou po obědě do polí podívat se, jak as ta Boží úroda stojí? stála až radost! Zito již kvetlo, ječmen a pšenice se metaly a na lukách, na jezírkách na tisíce květín — žlutých, modrých, — jak by byly s Boží duhy dolů napadaly.

Poštovní kráčel pyšně, kolíbaje spokojeně kulaté břouško a hned tu, hned tam se zastavil, položil příteli ruku na rameno a dýmku na své role ukazuje, pravil: „Vidíš tam tu krásnou pšenku? — Ta je má! — A tamhle na levo ta řepka, na mou duši, jako zlato se svítí — ta je také má.“

„Pán Bůh ti žehná.“

„Žehná! — však se také přičiním.“

„Ale kde až tvůj pudlík běhá — podívej se. Neztratí se ti?“

„Neměj strachu. Kraj světa ho zaved a poběhne ti domů jako po telegrafě. To je ti zvíře! Počkej abych tě přesvědčil.“ Sáhl do kapsy a vytáhl stříbrný tolar. „Ten tolar položím tady do toho keře.“ Byli právě u meze, na níž dokvítal šípek. „Až přijdeme domů, řeknu psovi: „Pudlíčku, ztratil jsem tolar“, a uvidíš, že ho donese.“

„Jsem zvědav“ řekl host.

„Podivíš se. Teď však se dáme zde pěšinkou, ukáži ti svůj lesík a pak půjdeme k domovu.“

Odešli k hájku. Nedlouho na to šel touže cestou vandrovník. Měl na zádech jenom malý raneček. Popiskoval si a šlehal vesele lískovkou kolem sebe. Na spěch neměl. Přijda k šípku, zastavil se a řekl polohlasně: „Tady je pěkně. Lehnu si na chvílku do chládku — však mi cesta neuteče.“ —

Položil se do vonné trávy, dal ruce pod hlavu a hleděl k modré obloze. Skrívání jásali, cvrčci cvrkali, růžičky na trnku usmívaly se z zeleného listoví a tráva, obilí vše vůkol šeptalo tichounko, jako děti, když si vypravují z večera pohádky. Za chvíli počalo vandrovnímu slunko svítit do očí. Obrátil se chtěje trochu zdřímnouti. V tom se mu cosi v keři zaleskne. Sáhne po tom a vyskočí: „To je trefa! Tolar!“ Spánek byl ten tam! Vzal skrovný raneček na záda, — hůl do ruky a vesele si hvízdaje šel rychle dál.

Za nedlouho přidružil se k němu krásný pudlík, skákal naň, jako na starého známého, tahal jej za šos, kňučel, čenichal. — —

„Co to,“ myslil si vandrovník, „že ten pes se tak ke mně má? Vždyť jsem ho jakživ neviděl!“ Počal jej odháněti: „Půjdeš pryč, sic ti tou holí dám!“

Pes odskočil, neutekl však.

„Ech, co!“ myslil si, „však jsi hezký pes, budou za tebe aspoň dvě zlatky. — Pudlíku pojd!“

Pudlík poskočil a držel se ho jako stín, neustále jej očenicáváje.

Vandrovník šel jednou, druhou vesnicí, až konečně přišel k velké hospodě u silnice. Tam se zastavil. Slunko již bylo nad západem.

„Dobrý večer, pane hostinský“ pozdravil vesele „prosím džbánek piva zatím a pak nějakou dobrou večeří.“

Hostinský jej měřil očima, jak by jej cenil.

„Nic se nebojte, že nemám peněz“ řekl vandrovník, pozoruje nedůvěřivost hospodského, „dnes jsem byl šťasten, našel jsem tento tolar.“

Vytáhl jej z kapsy. Pudlík po něm chňapl. „No, no, snad bys mě nekousl!“ okřikl jej vandrovník strkaje rychle tolar zase do kapsy.

Hostinský, vida tolar, zanotil jinou:

„Kdo pak se ptal po penězích? Mně se jen zdálo, že jsem vás již někde viděl, proto jsem vás tak prohlížel. Co pak poroučíte k večeři?“

„Co máte?“

„Máme pečinku telecí se salátem.“

„Dobrá! K salátu mi dejte také vejce.“

„Jakž jinak? dvě? tři?“ tázal se hostinský.

„Čtyry! Já je rád!“

„Rézi!“ volal do kuchyně — „telecí se salátem a čtyry vejce.“ Sám pak postavil před hostě sklínku piva: „Padl jste na dobré. Před chvílkou jsem čepoval.“

Vandrovník se napil a pak odháněje muchy, naříkal: „To je zde much!“

„Je-li libo, pojďme do zahrady. Já také rád za večera venku sedám.“

Šli do besídky. Vandrovník si pochutnával na pečince, zavlažoval notně pivem a za chvíli byl zajisté veselejší, nežli Rotšild.

„Pěkného pudlíka máte“ chválil hostinský.

„Líbí se vám? To věřím! Kupte si jej!“

„Kde jste jej vzal?“

„Vzal! Tak starý pes se cizího nedrží. Můj je! Dáte-li mi tři zlatky, bude váš!“

Hostinský pohlídl se zalíbením na psa: „Něco spustíte.“

„Ani krejčara!“

„Kdybych vám dal dvě zlatky — —“

V tom spustili šumaři před hospodou.

„O ty horo Sionská, zeleněj se!“ zvolal vandrovník. To je radost! Pane hostinský, zaplatíte-li těm pánům hudebníkům, aby chvíli hráli, dám vám psa za ty dvě zlatky.

„Tož požehnej Bůh“ podal hostinský ruku. Pleskli si a bylo po kupě.

„Jen, zůstane-li mi?“ pochyboval hostinský.

„Dva tři dni musí býti zavřen — pak juž neuteče.“ Sešlo se ještě několik hostů. Zasedli též do zahrady. Šumaři hráli pěkně — byli Češi — měsíček svítil, pivoňky a růže voněly — pivo dobré: milý vandrovník byl jako v ráji.

Pozdě večer, když všichni odcházeli, řekl hospodskému:

„Pane hostinský, budou ti šumaři v nálevně spáti? — Neměl jsem juž dávno pokojné noci. — Nemáte nějakou světničku, kde bych si mohl zase jednou po dlouhém čase pohovět?“

„Í ano. Jen pojďte se mnou. Zítra to srazíme z těch dvou zlatek.“

„Ovšem. Jak jinak?“

Zavedl jej do pěkné světničky. Pudlák s nimi.

„Dobrou noc“ přál hostinský.

„Děkuji — podobně.“

Ve světnici bylo dušno a vandrovnímu horko v hlavě. Otevřel si okno, by chladivý vzduch noční mu vanul na lůžko. Svlekl se, pokřižoval a ulehl. —

Sotva dolehl, usnul. Snil o velkých hostinách, o krásné hudbě; vodil se v rozkošné zahradě s rozkošnými slečnami; jezdil v kočáře, poroučel hostinským a kdož ví, co ještě všechno!

Konečně se mu zdálo, že klečí u velikého keře a hrabe samé tolarý. V tom se na něj řítí rozkácený býk, founí, řve — rád by utíkal — nemůže však! Býk juž je u něho, cítí horký jeho dech — pot mu vystupuje — chce křičeti — hrdlo jako zaschle! — — V tom se probudí.

Slunko svítí jasně do okna. Ohlíží se udiveně, kde že to je? Zpamatoval se. Volá na pudlůka — pes se neozývá. Vyskočí, hledá pod postelí, za kamny — psa nikde! Chce se obléci — kalhoty však ty tam — ty tam i s tolařem! —

Vandrovník ztrnul. Byl bez kalhot. Obul se, vjel do kabátu a šel s tlukoucím srdcem do ná-

levny. Hostinský, vida jej v takové parádě, vyvalil oči a sprasknul ruce:

„Clověku, co to máte za modu?“

„Neviděli jste nikde mého psa?“

„Ne! Proč?“

„Je pryč i s mými kalhotami, v nichž jsem měl tolar.“

„Tak, to je pěkná!“ vyrazil ze sebe hostinský.

„Čím pak mi teď zaplatíte? — Nejste vy nějaký prohnáný šibal?“

„Nejsem, Bůh je svědek! Mám tam v uzlíku ještě tři košile a dvoje spodky — to snad vystačí na včerejší útratu. Ale jak já teď nebohý tak do světa půjdu? Ten pes mi s těmi kalhotami v noci oknem upláchl — jinak ne!“

„Ale řekněte přec, jak jste k tomu psovi přišel?“

Vandrovník vyznal vše, jak nalezl tolar a jak pudlák se k němu přidružil.

Hostinský se udeřil do čela: „Že to byl pes poštmistra Želetavského! To prý je půl čerta. — Jděte tam — — já si zatím nechám vaše košile v zástavě.“

* * *

Na Želetavské poště bylo nějakého divení!

Když pan poštovník se svým hostem přišel domů, přiběhl za nimi pudlák s vyplazeným jazykem. Pan poštmistr sáhl do kapsy, vytáhl tolar, ukázal jej psovi řka: „Pudl, hledej ztratil jsem!“ Pudlák svěsil šňupák k zemi, počal čenichati a běžel v tu stranu, odkud pánové se vrátili.

„Bude zde za chvíli s tolařem,“ řekl poštmistr s plnou jistotou, „uvidíte.“

Minula však hodina, hodiny dvě — pudlák se nevracel. Pan poštovník chodil nepokojně sem tam: „Co pak se jen tomu psovi stalo?! — Toto je divná věc!“

Slunce zapadlo — psa nikde; rozžehnutý lampy, paní poštovská zvala k večeri — pudlák nešel!

Pan poštovní nejedl ani, stál u okna, vyhlídal — darmo! —

Odbila již hodina desátá, všichni strojili se k spánku — jenom pan poštovní vzdychal: „Toto jsem blázen! Takový pes! Nic jinak — je pryč!“

Prosím tě, nezlob a pojď spať,“ dopálila se konečně paní poštovská. „Ten se ti ztratí! Toulá se někde! Však ráno bude doma!“

Ulehli. Pan poštovní dlouho neusnul; až k půlnoci.

Po půlnoci slyšel postilion, jenž spal na slámě před konírnou, pudlíka štěkati před vraty. Vstal rychle, otevřel vrata. Tam stál pes, drže v hubě — kalhoty.

„Pěkně vítám, pudlíku,“ smál se postilion, „však pán se již bál, že jsi tentam! Jaké to máš kalhoty? Dej sem!“

Čtěl mu je bráti, pudlík však zajiskřil očima, vycenil zuby a Vrrrrr!“

„No, no, snad bys mne nekousl, sloto!“

Pes chtěl běžeti za pánem do prvního poschodí, dvéře u schodů byly však zavřeny. Leh si před ně na kalhoty. Pacholek mu je bral ještě jednou, pudlík však na něj vyskočil, že se až lekl. Odešel broukaje k maštali.

Když děvečka otevřela ráno dvéře u schodů, vyhoupl pudlík, běžel na horu a škrabal na dvéře pánovy. Pan poštovní uslyšev škrabati psa chvátal všecek rozradován ke dveřím, otevřel a spráskl ruce:

„Ale můj pudlíčku, co mi to neseš?“ Vzal kalhoty, prohlížel je kroutě hlavou, až se mu rozbrěsklo. Sáhl do kapsy a skutečně — vytáhl tolar!

Obličej se mu rozesmál, jako slunéčko: „Kde jste kdo,“ volal, „honem se pojdte podívat, co náš pudlík donesl!“

Všichni se sběhli. Pan poštovní ukazoval vítězoslavně tolar: „Zde je! Vidíš, příteli, jaký to chlapík můj pudlík je? A v čem jej donesl! V těchto kalhotách! Ale pudlíčku, kdes je vzal?“

Pes kýchnul, protáhl se a šlehal radostně ohonem.

Na poště si lámali hlavu, jak že se to asi stalo? Poštovní donesl gatě do kanceláře, vyprávěl podivnou tu historii kde komu — pověst rozletěla se městečkem a za chvíli putovali na poštu k těm ošumělým nohavicím, jako k nějakému zázraku.

Pan poštovní šel i s hostem svým samou radostí do hostince na víno. Napili si opičku. V poledne šli k obědu. Den byl čarokrásný — obědvali v zahradě. Když byli v nejlepšíh hovoru, přišel postilion: „Milostpane, je zde jakýsi vandrovník bez kalhot a chce s milostpánem mluvit.“

„Nechť sem jde.“

Vandrovník vešel studem zardělý.

Pudlík užev jej, vyskočil a lichotil se mu. Všichni hleděli zvědavě na pocestného.

„Co si přejete?“ tázal se pánovitě poštovní.

„Milostpane, prosím za odpuštění — nedonesl tento váš pes kalhoty domů?“

„Donesl.“

„To jsou moje.“

„Jaké jsou?“

„Šedé bavlněné.“

Pan poštovní se rozesmál, až mu slzy tekly.

„A kde vám je vzal?“

Tovaryš vyprávěl svědomitě, jak se to stalo. Chudák, div že neplakal. Společnost se smála.

Když domluvil, řekl poštovní:

„Tento špás stojí za groš. Pojdte, dám vám vaši věc.“

„Ale milostpane, jak s tím tolařem? Já jsem na něj včera hejřil a jsem teď hostinskému dlužen.“

„No, že to tak dopadlo, dám vám i ten — tu jej máte — podruhé však, potká-li vás štěstí, nevyskejte hned! Nevíte, nevyklouzne-li vám jako mřínek. — A na tebe pudlíku dám udělati písničku,

dám celý děj vymalovati a pojedu s tím do Paříže na výstavu.“

* * *

Slavné publikum! Dnes jsem ti nakreslil obrázek dle staré anekdoty, a vše skončilo se smíchem; budoucně ti ukážu pravdivý obrázek, který skončí s pláčem, jako každá lehkomyšlnost.

10.

Lesinský pan starý.

V Lesině byl na panském pivovaře sládek pod deputátem. Jmenoval se Matěj — ale jak pak jen? — ano — již to mám — Sojka — Matěj Sojka mu bylo! Byl příčinlivý, dovedný, pivo vařil jako malvaz, plat měl slušný, ženu jako sýkorku — veselou, čiprnou Češku: komu bylo, jako Lesinskému panu starému? Nebyli však přece šťastní: neměli dítek.

„Kýž mám aspoň hodně mnoho peněz, abych mohl na pána si hráti,“ říkával sládek, „zapomněl bych snad, že nemáme toho nejlepšího — nějaké to maličké.“

Sládková neřkala před mužem sice nic, vzdychala však po tajmu tím častěji. Vzdychala však marně — vrána nepřiletěla. Za to však přišlo štěstí, Sládek vyhrál na los 8000 zlatých! To vám byl rámus! Sládkovi bylo tak, jako Jankovi, když vysvobodil zakletou princeznu a na poděkování byl na jejího manžela a krále povýšen. Nevěděl si s tolika penězi rady. Předně si najal na svůj groš dokonalého sládky, by nemusil sám ve všem ruce mít a někdy si mohl také někam odskočiti. Pak si koupil bryku a koně, nové šaty, dvojku zadovku a psa ohaře. Jezdil po trzích a zábavách, potloukal se po honech,

hrál v karty, dobře jedl a pil a notně tloustl. V půlroce omládl o dva roky, byl skutečně jako sládek.

Paní stará hrála si též na skutečnou paní. Koupila si hedbávné šaty, nové klobouky, drahocenné šály — a čas ví, čím to bylo? — paní správcová, paní důchodová, paní polesná, paní doktorka — slovem, všechny vznešené paničky Lesinské, které si dříve sládkové jen tak ledabylo všimaly, byly vám k ní najednou, jakby zlata ukrájoval. Zvaly ji na svačiny, lichotily jí, líbaly se s ní — a „paní ze Sojků“ (nebyla již paní starou!) věděla taky, co se na takovou dámu, jakou teď byla, sluší a patří! Přestala s učitelkou, kupcovou a mlynářkou kamarádit, zvala jenom paničky ze zámku; aby viděly, že též něčemu rozumí, strojila jim svačiny skvostné. V Lesině neměli již pro ni mouky, kávy a cukru — bylo vše až příliš sprosté; jezdívala si sama pro to do města. Dovážívala pak také vybrané cukrovinky, jemné likéry a rozmanité pamlsky. Dámy ze zámku vychvalovaly ji pak, až se jí hlava hrdostí točila.

„Ach, takových koláčů jsem jaktěživa nejedla, frau von Sojka,“ chválila paní vrchňová.

„Ja, ja — ty Češky, ty Češky! Těm se v kuchárení nikdo nevyrovná!“ vzdychala paní správcová jakoby závistivě, ač nad koláčem jaksí nosem kroutila.

„Smím-li prositi o recept na ty koláče?“ řekla paní doktorka.

„Prosím, prosím,“ uklonila se paní „ze Sojků,“ „jsou docela jednoduché.“

To bylo před desíti lety. — Já bydlel tenkrát v té krajině a několikrát jsem se u nich stavil.

* * *

Nedlouho na to jsem se odstěhoval jinam.

Asi po třech letech šel jsem jednou po silnici. Předě mnou kráčet muž volným krokem. Byl slušně oděn, na zádech nesl svinutou zelenou hůni.

„Aha,“ myslím si, „nějaký sladovnický.“

Dohonil jsem ho. Pozdravili jsme se. Hleděl jsem naň nevěda, kam s ním? Kráčel vedle mne se sklopenou hlavou. Najednou se mi zabřesкло. „Příteli, prosím vás,“ pravím, „nejste vy Lesinský sládek?“

Pohlédl na mne po oku řka: „Býval jsem — býval. Nedivím se, že ste mne hned neznal. Nikdo mne teď nechce znáti.“

„Ale, pro Bůh, snad nechodíte teď světem?“

„Jste slep?“ řekl mrzutě. „Ovšem že světem a bez groše k tomu!“

„Měl jste předce takové štěstí! Osm tisíc zlatých vyhráli —“

„To bylo právě mým neštěstím!“ skočil mi do řeči. „Pokud jsme neměli tisíců, pracovali jsme dost a rádi — sotva že jsme však vyhráli, počala se moje strojit, dávala hostiny — — však vite.“ —

„Vím!“ přisvědčil jsem. „Vy jste si ale taky přál.“ —

„Ah, což já! Co jsem já utratil, to nás nezabilo — ale ty zlořečené svačiny, ta paráda!“ vmlouval se muž na ženu. „A kdyby bylo zůstalo jenom při svačinách — ale moje počala brzo zváti též pány, dávala trakty jak o vizitaci — to nás zabilo!“

„Že jste to však trpěl?!“

„Prosím vás — neznáte ženských! Řekl-li jsem: „Ty, ženo, jak pak, abychom s těmi hostinami pomalu — stojí mnoho peněz!“ dala se hnedle do smíchu: „Ty tomu rozumíš! Že to mnoho stojí? Prosím tě, mlč! Ten kousek masa, ten koláč? To nestojí ani za řeč! A ostatní mám na dvoře: husy, kachny, moráky; zajíce, koroptve zastřelíš ty, pivo je taky doma — proč tedy mluvíš? A kdyby to sem tam něco stálo! Nesmím já si popřáti žádné zábavy? Ty rejdiš po honech — a já abych trčela pořáde doma jako popelůška!“ Hned měla plné oči slzí. Aby byl pokoj, odešel jsem raději a nechal ji hospodařiti, jak chtěla.“

„To byla chyba,“ pravím.

„Ba že! Já to brzo naznal. Kupci, řezníci, krejčíři, ševci poslali účet za účtem, stovka za stovkou vandrovala z domu — — nač však si na to všechno vzpomínám?! Viděl jsem, že klesáme: Rozzlobil jsem se, doma mě nic netěšilo, jezdil jsem brzo tam, brzo onam, abych vrtochy si zahnal, sladovnický nedbal, pokazil várku za várkou, páni mi vypověděli — a teď, jak mne zde vidíte, to je můj majetek!“

Zakroutil si kníry a blýskl zlostně okem.

„Chudáku!“ politoval jsem ho, „a nic vám nezbylo?“

„Nic! O poslední mne ta rota ze zámku odřela! Poslali mi účet za pivo, které jsem nad svůj deputát vybral — ač je sami u mne vypili. Křž jim břicho pukne! Dělal to hodnou sumu! Musil jsem na to prodati poslední kabát!“

„Tak se svět odměňuje! Kde je ale vaše paní?“

„Což je té! Šla k strýci do Čech. Je bohatý lékař a od nedávna vdovcem bez dětí. Bude mu hospodařiti a hráti si na paní dále! — Já však abych se s tou svou houní tloukl od pivovaru k pivovaru. To je svět!“

„Že vás ten strýc, když je bohat, taky nevzal?“

„Eh, nechce o mně ani slyšeti, že prý jsem vším vinen. Však já o ty jeho české peníze nestojím. Protluču se světem předce nějak. — Tamhle stojí pivovar; podívám se tam. S Bohem.“

Járku: „Chcete-li, zaplatím sklínku.“

„No, libo-li vám — pít budu!“

Uplynula opět tři leta. Přišel jsem jednou do Jedlovic. Mám tam známého polesného. Stavil jsem se u něho. Bylo to na sv. Annu. Polesný mne přivítal vlídně, pohostil a pak mne prováděl po panské oboře v stínu mohutných dubů za zpěvu drozdů a tesotu datlů. Sem tam na mýtině stál jelen anebo kráček volně pyšně nesa korunu. Sedli jsme si k studnici, nad níž se klenulo loubí z planého chmele a vína, z níž vážili vodu pro jeleny, srnky a pro

bažanty v blízké bažantnici. Sedělo se nám to mile v stinném chladu. Hovořili jsme o všeličems. Chvilu nám ubíhala krásně. Najednou sáhl polesný do kapsy pro hodinky.

„Co, co? již tři hodiny! Jsme dnes všichni pozváni do pivovaru — sládková slaví svůj svátek. Pojďte, paní zajisté již na mne čeká.“

Já řku: „Já sládka neznám.“

„To nevádí. Představím vás — vždyť jste mým hostem — a krom toho — náš sládek každého rád vidí. Je chlapík bohatý.“

Šli jsme. Paní polesná skutečně již s dcerou svou na manžela čekala. Polesný oblekl nový kabát a hajdy do pivovaru. Dámy šly pod slunečníkem, my osmahli v prázdném slunku. Mezi vraty pivovaru vítal nás pan starý, oblečený v černé šaty a bílou vestu.

„Ruku líbám, milostpaní — slečinko. Vítám srdečně, pane polesný!“ klaněl se sládek.

Polesný ukazuje na mne pravil: „Zde představuji mého přítele pana Kosmáka.“

Sládkem to trhlo. Hleděl na mne udiveně, jako já na něj. Byl to pan Matěj Sojka, bývalý sládek z Lesina.

„Ale, ale, milý příteli, vítám vás,“ volal podávaje mi obě ruce.

„Vy se znáte?“ divil se polesný.

„Dávno již — toho však nechme. Prosím, račte vstoupiti dále.“

Šli jsme přes dvůr do sládkova bytu, do dvou krásných pokojů. Na prahu stála paní sládková v modrých hedbávných šatech s bílými krajkami, vlasy měla vkusně učesaný, v rukou, do bílých rukaviček oblečených, držela krásnou kyticí. Myslil jsem si: „Ty ženo, stojíš zde vyšňorená jako hraběnka, svěží a veselá, jako děvčátko — po bídě ani stínu.“

Dámy se políbily, přály sládkové všeho blaha, odložily mantily a slunečníky a posadily se. Přišli

noví hosté a zase noví, až nás bylo plná světnice. Sládková pohlednouc jsou-li již všichni zde, uklonila se: „Smím-li vzácné hosti své prositi, půjdeme do panské zahrady. Poručila jsem tam nějaký zákusek přistrojiti. Zde je tuze těsno.“

Vstali jsme a šli přes dvůr do panské zahrady, která byla všem úředníkům otevřena, proto že panstvo v Jedlovicích nebývalo.

Pod stanem z pruhovaného plátna vkusně postaveným byl dlouhý stůl. Tam jsme si zasedli. Dvě čiperné děvčice nosily jídla, pomahači svátečně oblečení posluhovali pivem a vínem. Hostina byla vybraná vzácná. Sládek obcházel, usmívaje se, od hostě k hosti bavě každého dle možnosti. Když přišel ke mně, povstal jsem a řekl:

„Příteli, spadl jsem s nebe, či jsem v Jiřkově vidění? Co se s vámi stalo?“

„Brachu, strýček mé ženy umřel. Zdědila po něm 12.000 zl. Smířili jsme se opět a teď jsme zde na pachtě. Jen nikomu neřkejte o tom, jak se nám dříve vedlo.“

„Uchovej! Ale ať vám ty tisíce zase nevyškáčkou!“

„Co vám napadá!“ smál se sládek. „Dvanáct tisíc je dvanáct tisíc! a pak se mi zde znamenitě daří. Pivo mám truc plzenského. — Není?“

„Je výtečné!“ pochválil jsem.

„Tož píte!“ pokynul pyšně rukou, pak odešel

Za loubím zahrála krásná, líbezná hudba — samé šmytcové nástroje, jenom fletna mezi ně žalovala jako slavík, klarinet pískal jako drozd a někdy roh zaplesal kukavěnkou. Hudba taková mne vždy roztrudí. Vstal jsem a žel hloub do zahrady. U samé zahrady byl veliký rybník. Na břehu byla uvázaná kocábka. Sedl jsem si do ní a vesloval na hladinu jako zrcadlo tichou. Slunko sklánělo se, jako velíké plamenné srdce a líbalo vody ohnivým polibkem lásky. Klesalo, klesalo, až zapadlo docela, jak o každá sláva na světě.

Zazvonilo klekání, hladina vodní temněla, modrala. Hvězdy probleskovaly, od panské zahrady zaznívala hudba, v rákosí šeptala noc a já sepnuv ruce dumal o tom našem životě lidském a štěstí.

„Co je život a štěstí pozemské?“ vzdychl jsem, pozíraje vzhůru k obloze. — —

Tam padala hvězda dolů.

* * *

Víte všickni dobře, že letos bylo v masopustě bláta dost a dost. Jaká porada? Je-li bláto, musíme chodit v blátě. Také já jsem se v něm brodil. V masopustní pondělek potkám na silnici paní v dlouhých šatech. Byla zacouraná, špinava. Ztrnul jsem poznáv ji.

Járku: „Milostpaní Sojková, kde jste se tu vzala?“

„Ach, milý pane, žádná milostpaní. Teď jsem žebračkou!“

„Pro Boha, jak to možno?“

„Dobře! Můj muž se chytl ferbla — prohrál vše! Já uchránila kde co mohla. Teď chodím po vesnicích a dávám to do výhry. Zde právě nesu vyšívaný obraz. Nevsadíte na některé číslo?“

„I ano! Kde však je váš pán?“

„Ten lump? Kdož to ví? Toulá se světem po pivovarech.“

Mne obešel mráz.

„Co chcete počítí, až vše rozprodáte?“ ptal jsem se ji soustrastně.

„Snad najdu do té doby nějakou službu za hospodyň u některého pána. Nenajdu-li — však je vody všude dosti a skočiti do ní může každý!“

11.

B r n ě .

Brnětem čili Brňátkem nazývají v okolí Vel. Meziříče nebohé dívky za brněnské porodnice, kteréž matky opustily. Takové nebožátko bývá pak dáno někde na venek, nejvíce do horských osad na zemský náklad k chudým lidem, aby je vychovali. Každé dostane knížku, v níž jest zaznamenán den jeho narození, číslo postele, jméno matky, jež udala, které však obyčejně bývá falešné.

* * *

Jak vhodný církev katolická zvolila čas ku dni zasvěcenému památce všech věrných zemřelých! Listí žlutne a padá dolů k zemi, k velikému hřbitovu živočišstva: kam jen stoupneš, všudy šlapeš na hrob! Listí vše již povadlo a jen ještě někde v zahrádce pod okny květe smutně žlutý, pozdní měsíček nebo na polo zmrzlá jiřenka. Chvillemi zafoukne jak úzkost mrazivý vítr a rozhání svadlé listí na vše strany. Na nebi visí šedé, smutné mraky a usměje-li se slunéčko, usmívá se mdle a jakoby truchlivě. Po zoraných stráních polétají černé vrány a krákají píseň zlou — o mrazu, sněhu a hladu.

To všechno truí člověka, že mimovolně vzpomíná na své milé a známé, na jejichž hroby se to listí klade žlutým pokrovem a vzpomínka ta mu zavěje v duši jak mrazivý vítr. Útrobu jeho zahálí tmavé mraky smutku a trudné myšlenky proletují mozem, jako černé vrány. Ovšemť, usměje se naň taky památka na krásné chvíle, s milými zesnulými zažité, jako slunka zásvit — ale mdle, smutně! I vine věnec zelencový, vplítá v něj měsíčky, jiřinky, černý ptačí zob a jak koral červený jsvíšť a spíchá rád tam, kam jej církev svatá volá — na hřbitov — k hrobům svých známých.

A komu není dopřáno v den duší navštívití pahorčků, pod jehož trávníkem leží mu pokrevenci

nebo pobratimci, koho jímá chladná cizina, i ten spíchá na hřbitov mu jinak lhostejný, hledí na plačící a modlící se lidi a klekne si též buď u velkého kříže neb někde v tajném koutku a pláče o v hrobě ležící v daleké dálavě! —

Já se zastavuji rád u hřbitova, třeba to ani nebylo o dušičkách. Ano, slavné publikum, ač jsem jinak vesel! I onehdy jsem šel kolem Božho pole. Stoupl jsem ke zdi a zahleděl se na ty železné a dřevěné křížky. S vrb a topolů kolem hřbitova nasázených padalo listí a vonělo tou divnou, smutnou vůní podzimní. Roztesknil jsem se a počal se slzami v očích polohlasně zpívat:

„Ach Bože, rozbože,
Jakou já křivdu mám!
Komu požaluju,
Když maměnky nemám! ?

V Martinkovském hřbitově
Holubička sivá,
A tam odpočívá
Má maměnka milá.“

(Sušil, Nár. písně str. 488).

Vzpomínal jsem na zemřelou matku, bratry, sestry, na známé — na všechny, pro něž mi kdysi kanuly slzy po tvářích a též na tebe, Františko — ty ubohé brně! —

Divná věc, Bože můj! to kvítečko v poli, jež nikdo nepěstuje a neopatruje, kde tu krásu, lahodu a vůni béře?! Kam se jen podíváš na jaře, všude se to na tebe usmívá modrýma očičkama, rdí se červenýma líčkama, září bělostí a dýchá rájovou vůni! Divná věc! Ještě však divnější, kde nabrala Františka té lepotvárnosti těla, toho něžného citu, té lásky k práci a pořádku? Bylať jen chudým brnětem!

V chudé vesničce u Velké Meziříčce byla chudá baráčnice. Blížila se zima. Dříví měli sice na dvoře a za humny dost, ale neměli, co by při něm vařili —

a hlad bolí! I sebrala se jednoho dne žena, zašla se starší dcerou do Brna a čtvrtého dne donesly domů z porodnice dvě brňata — děvčátko a chlapečka. Bylo po bídě. Na děti dostávali plat a tak se při nich živili, ovšemť skrovně, všichni. S dětmi se arci nemazlili, v zimě však, pokud byli všichni doma, ještě to ušlo. Pláč i úsměv nemluvněte jest mocný; kdo jej slyší a vidí — a kdyby měl srdce z kamene — nelze mu jinak: musí dítěti pomoci a je milovati. Proto taky po celou zimu brňátka měla opatrování dosti dobré. Jinak bylo, když nastalo jaro! Nakrmili ráno děti, posadili je někam do čtvrti nebo do násypky a odešli pryč po práci. Chudáci malí arci pak křičeli jak chtěli, buď hladem, neb nečistotou: nikdo jich však neslyšel. Chlapeček to taky dlouho nevydržel — ty prý je těžko vychovati — a umřel. Děvčátko ale zůstalo při vši bídě zdrávo, rostlo a sílilo se až radost. Když dorostla školy, brali ji do práce — o vyučování ani zmínky. Když přišla doba, že přestali na ni platiti ze zemské pokladny a po děvčeti se nikdo neptal, strčila ji baráčnice přede dveře. Myslíla ještě, že Bůh ví jaké dobrodiní jí proukázala, vyhledavši jí napřed službu za husačku. Františka pásala tedy husy, že u cizích lidí, to chudátko z prvu ani nevěděla, vždyť nepocítila nikdy, co to jest: býti doma! S dospívajícím stářím dospíval taky její rozum. Slyšela, že ji nazývali „brně“, slyšela, jak druzí mluvili o svém „doma“, o rodičech — a ona neměla nikde „doma“, nevěděla, kde a kdo že jsou její rodiče? — To jí rozrývalo srdce. Jedinou útěchou byl jí ještě chrám Páně. Tam se jí zdálo, že je doma. Když kněz kázal, poslouchala ho napnutě, ač všemu nerozuměla, nemajíc předběžného vychování ve škole — byla však pobožná a modlívala se s velikou vroucností před obrazy svatých. To bývaly její jediné šťastné chvílky — jindy bývala smutna. Lidé s ní nedobře nakládali a šidili ji o mzdu potně vydělanou, jak mohli. Františka chudera, neměla

se, ač již sloužila za děvečku a pracovala do strhání, do čeho obláci.

Bůh však na ni vzpomněl.

Stalo se, že syn šafářův z nedalekého dvora byl vysvěcen na kněze a slavil prvotiny. Františka byla taky přítomna. Když slyšela, jak kněz, jenž činil slavnostní kázání, vychvaloval rodiče novosvěcencovy, děkuje jim za jejich lásku a namahání, když pak pohledla na šafáře i šafářku sedící u oltáře, zašeptalo jí cosi u srdce: „To jsou hodní lidé, u těch by bylo dobře sloužiti.“ Umínala si, že k nim zajde a poprosí, aby ji vzali do domu. Stalo se. Šafáře se hezké děvče a pokorné líbilo — vzala ji od vánoce do služby. Způsobili jí nové šaty, aby se nemusela stydět mezi lidmi a Františka byla vděčná. Pracovala spravedlivě a poslouchala na slovo. Jenom že bývala vždy smutná, večer se dlouho modlivala a s pláčem. Zeptal-li se jí někdo: „Co je ti? Schází ti něco?“ odpovídala: „Oh ne, mám se tuze dobře, ale kdybych jen věděla, kdo je mou maminkou, kraj světa bych za ní běžela, abych ji aspoň jednou viděla!“

„A nevíš ničeho o ní?“

„Ničeho! Knížku z porodnice jsem ztratila — a po mně se nikdo neptal, co jsem na světě!“ odpovídala plačky.

Po jaře však přestala plakati a častě se usmívala. Šafářka si myslívala: „Aha, již si navykla.“

Vězelo v tom však něco jiného. Po švárné Františce počal stříhati okem Jiřík. Byl švárný, hodný hoch. Pozdravoval Františku vlídně, kde se s ní sešel, všude se k ní měl, o muzikách s ní stále tančil a konečně jí slíbil, že si ji vezme. Františce bylo, jako bylince uzavřené ve tmě a suchu, když ji ponejprv osvítl slunko a ovláží rosa. Nepoznala ještě nikdy lásky — ani materské, ani příbuzenské — a tu na ni po jednou celý zdroj se vyřinul. Srdce její zaplesalo křivanem, rozkvětlo se celým jarem — se vši vášní lásky dlouho utlučené a uvězněné přilnula k Jiříkovi. Milovala jej

horoucně — ale cudně — více nežli celý svět ba než svou duší!

Ale ale! Znáte píseň.

„Padl mráz za noci májové,
padl na vše kvítí jarové —
uchřádnulo, uvaďnulo!“ atd.

Tak se stalo taky lásce Františčině! Jiřík smýšlel upřímně, matka jeho však nesvojovala. Říkávala! „To brně si vzíti nesmíš! Že to nemá ani groše, o to by mi nebylo — umí dobře pracovat: ale neví ani, čím je? Kdo ví z koho pochází?“ A mluvila do Jiříka tak dlouho, až slíbil že se Františky odřekne.

Jednou po muzice, když ji doprovázel domů, řekl jí Jiřík, že ze svadby nemůže býti nic, matka že nechce.

Františka neodpověděla — do srdce však jí padl mráz a šmahem popálil celé její jaro v prvním rozpuku. Šla domů. Modlila se dlouho, dlouho — a opět s pláčem.

Ráno, když seděli za stolem u snídane, klesly najednou Františce ruce. Pozdvihla oči k nebi, zalomila rukama a odešla, jídla se ani netknouc. Dopoledne kopali na zahradě. Františka byla smutná, zpívala polohlasně:

„Její bílé nohy
do písku sahalí.
její bílé ruce
břehu se chytaly,
její černé vlasy
po vodě plovaly,
její černé oči
k nebi se zdvihaly!

a při tom jí kapaly slzy po bledých líčkách.

„Což pak se's zbláznila?“ ptala se jí děvečka Anče, „že pořáde tu smutnou meleš?“

„Uvidíte,“ zašeptala Františka, že mne dnes od „utopence“ povezu.“

„No pravda!“ smály se děvečky, zapřáhnou ti do kočáru.“

Františka neodpověděla. Po chvíli postavila motyku k zemi, nazdvihla oči k nebi, sepnula ruce opět, jako při snídani a odešla.

Nedaleko dvora je rozkošný les. V lese leží rybník „utopenc“ zvaný. Leží malebně. Na hrázi vypínají se obrovské duby, v levo, odkud do rybníka teče potok, zelená se tučná louka, v zadu a v pravo strmí štíhlé sosny a modříný. Tam vyrostá též z vody bujný palach. Mezi palašim houpá se v hnízdečku jak na nitkách pověšeném vodní vrabčák skřehoce brzo jako žabka, hned zase pískaje jako slavík. Slunéčko mile svítilo zelenými vrcholy; rybník leskl se jak zrcadlo. Najednou v křoví cosi zašustělo. Františka vyběhla jak vyplašená laňka na splav

„její černé oči,
k nebi se zdvihaly“
spráskla ruce — a již byla ve vodě. Šaty jí na okamžik držely nad vodou. — Tu

„její bílé ruce
břehu se chytaly —“
bylo však již pozdě! — „Klesala, klesala a již jen
„její černé vlasy
po vodě plovaly“

pak i ty zmizely a opět bylo krásně a ticho kol kolem. Jenom vodní vrabčák čtveračil, palaši šelestilo a veveřice vysoko na stromě luskala.

Když nepřišla domů v poledne a děvečky vypravovaly, co Františka řekla, nechal šafář dovésti na rybník vrata, stoupl si s dvěma pacholky na ně a hledali ráhny Františku v rybníce. Nenalezli jí. Čtvrtého dne vyhodila voda sama její tělo. Vezli ji na káfe od „utopence“ a zahrabali vedle hřbitova.

* * *

Na tebe jsem tedy ohehdy také pamatoval, Františko. Chybilas, ano! — ale neměla's vychování,

mrvných zásad, světu bylas pvrhelem: to tě vedlo k zoufalství! A kdo tím vinen? Tvá matka popředně a tvůj otec. A na hrobě tvé matky, jeli už mrtva, hořely snad v den dušiček lampy, lidé tam chodili a ctíli její hrob — a ty Františko, fialko nepovšimnutá, trním obklopená, — ty ležíš za zdí hřbitova.

Kdo bude odpovídati za ten tvůj hrozný hřích?
Tvá matka.

Františka byla aspoň na těle zdráva, kolik však je „brňat“, která jsou na těle i na duši zmračena, nešťastna na světě i po smrti!?

A proč?

Že jejich rodičové chtěli zakryti hanbu svou a svůj hřích před světem, zahodili své dítě a stali se jeho vrahy!

A kolik takových vražednic chodí v hedbávě a sametě!

Ó světe, o světe!

12.

Muka čtenářova.

Šel jsem v červenci cestou kolem lesa. Bylo parno a pot mi tekł cáky po těle. Zabočil jsem tedy do stínu, vyhlídl měkké, mechovité místo pod vysokými jedlemi, podepřel kukátko o strom, jak sklínkaři své skrošny a ulehnul v naději libého odpočinku. Ano, povídali! — Kozel ví, kde jsem nabral té sladké krve? Kde která moucha, kde který komár, všechno se ke mně shluklo a lítalo kolem mne, jak bych byl oulem a ústa má česnem. Myslil jsem si: škoda, že nemám několik sluhů, jako sultan, abych si mohl dát muchy pávím peřím odháněti! Pokusil jsem se jiným způsobem uchrániti sličnost své tváře puchýřů: zapálil jsem si dýmku,

položil se do mechu a odfukoval plnými ústy dým tabákový — hned v pravo, hned v levo a zase do výšky. To trochu pomohlo. Chvojí smrkové a jedlové houpalo se na hoře jako zelená jemná záclona, kyselavá vůně jedličky napájela zdravotou prsa, volání kukavěny ozývalo se ze všech stran —

Najednou zaslechnu v houštině škytání, a mužský hlas pronášel usedavým pláčem tato slova: „Pavel objav náhle Petra a políbiv jej řekl: Buď s Bohem, náměstku Kristův, buď s Bohem skálo církve.“ — Petr pak políbiv Pavla pravil: „Bůh tě posilní, učíteli národův, věrný sluho Páně!“

Ohlídnu se udiven v onu stranu, odkud hlas zněl — nevidím však nikoho. Jdu k houštině a rozhrnu chvojí. Seděl tam muž slušně oděný. Na kolenou měl otevřenou knihu, v levé ruce držel brýle a pravou si utíral slze: plakal. Byl tak zabrán a zamyšlen, že mne ani neslyšel.

Járku: „Co to?“ — Zakašlal jsem.

Muž se ke mně obrátil obličejem. Byl již obstarlý. Tvář jeho byla hubená, významná však. Jevila ducha. Pod nosem měl kníry, vlasy dlouhé, na zad sčesané, čelo vysoké, oči ale byly potrhány.

„Dobré odpoledne!“ pravím. „Odpusťte příteli, stalo se vám něco, že pláčete? Mohl bych vám něčím pomoci?“

„Děkuji uctivě za dobrou vůli“ odvětil muž ryzou češtinou, „nestalo se mi nic. Já zde čtu knihu: „Šimon Petr a Simon Magus“ a ta mne tak dojala.“

„A co právě čtete? — Dovolte, sednu si k vám.“

„Prosím. — Co právě čtu? — Jak se sv. Petr se sv. Pavlem, jsouce vedení na popravu loučili. To jsem ještě nevěděl, že i sv. Petr měl býti zároveň s Pavlem stat, když se však římští židé o tom dozvěděli — rota židovská! žádali, aby jim byl Petr, rodilý žid, vydán a po židovsku ukřižován. Pane to je vám zlatá kniha.“

„Znám ji. Velmi dobrá kniha.“*)“

Muž na mne hleděl po straně a načechrav si vlasy ptal se: „Tento, s dovolením pane, kdo račte vy býti?“

„Vášnivý čtenář, jako vy: to nás spřížňuje. Toho druhého nechme. — Pozdrav Vás Bůh!“ doložil jsem podávaje mu ruku.

Uchopil se jí srdečně a řekl vlídně: „A račte mítí také dost pohody ku čtení?“

„Ne vždy — ale často.“

On si vzdychl a skládaje brýle do pouzdra, zažaloval: „Kdyby mé staré nebylo!“

„Co, co? Vaše manželka nemiluje čtení?“

„Darmo mluvit, milý pane! Já jí jinak neříkám, než Xantippa. Víte, mudřec Sokrates měl ženu, taktó dobrou hospodyně, ale hubačila po celý boží den. Jmenovala se Xantippa. S mou starou je to také tak. Proto jí taky tak jmenuji.“

Já se podivil obezralosti toho muže a ptal se ho: „Dovolte, příteli, teď je vaší povinností, abyste mi řekl, kdo vy jste?“

„Já? I Bože můj, chudý krejčí! Lopotím se od noci do noci a mou jedinou zábavou je čtení. Knih si ovšem sám kupovati nemohu, vypůjčuji si však, kde možno. I Miltonův „ztracený ráj“ jsem četl a Kolárovu „Slávy dceru,“ tu umím bez mála z paměti.“

Já naň vyvalil oči: „Oho! Nechlubíte se? Odříkávejte nějakou znělku.“

A krejčí počal odříkávat s nadšením, až mu oči zářily, hlas se chvěl a celé tělo se pohybovalo. Hleděl jsem naň s úctou a žalostí.

Járku: Kdyby ten byl študoval, mohl náš národ obohatiti! — „A proč vám žena zakazuje?“ ptal jsem se.

„To je těžko vypověditi: to musí člověk viděti a slyšeti. Je-li libo, račte se mnou k nám — poznáte.“

*) Vyšla v zábavné bibliotece P. Placida Mathona

„Proč by ne? Má cesta vede všudy“ odpověděl jsem bera kukátko na záda.

Sli jsme za rozličné řeči pěkným lesem k zelenému žlebu. Nad žlebem vystupovaly v pravo a v levo dvě stráně porostlé vysokými jedlemi, mezi nimiž prokmitalo zlaté slunko a vrhalo proudy světla na hebounký mech dolů, že se lesknul jako hedbávný aksamit. Ze zdálí prokukovalo milé modré nebe. Mezi stráněmi čtveračili zajisté za prapradávných časů obrové, házejíce skaliskami po sobě: leželo jich tam plno nakupených jedno na druhém a po nich i mezi nimi skákal a hrčel jasný, veselý potůček. Na mou věru, bylo to tam krásné, že mi až řeč v ústech uvázla!

Za krátkou dobu došly jsme vesnice. Krejčíf mne zavedl do malého domku.

„Tak, pěkně vítám, zde jsme doma. Ženo, vedu ti hostě.“

Žena seděla s několika stařenami v síni na čerstvém vzduchu. Pohlédla na mne a řekla z krátka: „Pěkně vítám. Koho pak mi vedeš?“

„Cizího pána — nač se ptáš? — Prosím, pane, račte se posaditi: přečtu vám něco.“

Zasedli jsme si za stůl a hostitel můj vzav s prkénka, jež měl mezi dvěma trámy na stropě přibité, knihu počal čísti vysokým hlasem:

„Alexandra Puškina Evgen Oněgin, román ve verších:

„Můj ujec, člověk zásad nejčestnějších
Když jednou bez žertu se roznemoh' atd.“

Ještě nečetl ani pět minut, ozval se ze sněženin hlas: „Prosím tě, jak můžeš jen takové hlouposti čísti? Vždyť tomu živá duše nerozumí! — Chceš-li se již cizím lidem pochlubiti, že umíš čísti, přečti jim něco kloudnějšího.“

Krejčíf na mne mrknul okem, pousmál se, zavřel knihu a šel opět k prkénku. Vzal tam „Život Pána Ježíše od Kochema,“ vyhledal si kapitolu o pekle

a počal hlubokým, vážným hlasem čísti o mukách zatracenců.

„Nezlob muži a přestaň!“ křičela žena „mám s tebou toho pekla ještě málo, že mi o tom taky čteš?“

„No, no! volal krejčíf „jen po malú! Budu tedy něco jiného čísti — třeba z kalendáře „Moravana.“

„To ještě ujde,“ prohodila žena.

„Ale stmívá se již,“ řekl muž „rozsvit nám. Nevidím na to.“

Lidé dobří, tu jste ji měli slyšeti. „Ano, pálití světlo od nyněcka! Blázníš? Což jsme nějaká vrchnost?“

„Mlč, mlč,“ chlácholil ji manžel „a drž trochu za zuby, vždyť zde máme hostě.“

„Host, nehost!“ zlobila se žena. „Co je mi po něm? Nemám na sůl a mám cizím lidem vysvěcovati? Kdož ví, co to za lajdáka!? Ať ho zde nevidím, až přijdu!“ To řkouc bouchla dveřmi a ta tam.

Já se dal do hlasitého smíchu a krejčíf řekl: „Tož vidíte, tak mi to dělá vždycky. S babami seděti do půlnoci, klevetit a světlo pálit, to ano; přivedu-li si však já někoho a předčítám: hned spí a hubuje, že ani chvílky pokoje nemá. A takových ženských máte mnoho. Mnohá raději vidí, jde-li muž do hospody a tam propije do roka sta, než aby dal na knihy a noviny deset zlatých!“

Jářku: „Divná věc! Jak to?“

Krejčíf pokrčil ramenoma: „Sudme to! —

O takových málo rozvážných ženách platí přísloví: Dlouhé vlasy, krátký rozum!“

13.

Vánočka.

Dnes vám ukážu obrázek, jež mi zaslal můj bratr Jura. Hned z názvu snad poznáte, čím s můj bratr byl? Myslivci rádi mluvívají o zajících, jelenech, srncích, řezníci o telatech, ovčáci o psech, sedláci o koních — tedy o vánočkách, houskách atd. mluvívají pekaři. A pekařem můj bratr skutečně byl.

Jak mi tu vánočku poslal, tak ji zde vidíte. Já ji jenom trochu oprášil, sem tam nějakou spálenou hrozinku vyloupl a strčil do dírky novou. Konečně jsem ji posypal cukrem.

* * *

Nahodil jsem se právě na štědrý večer do Brna. Od malička toho dne až do večere se postívám, že jsem však byl cestou všecek zemdlen, zašel jsem už o třetí hodině do hostince třetí třídy. Zasednuv v koutě za stůl, zavolal jsem na sklepníka:

„Co máte k večeri?“

„Teletinu, vepřovinu, guláš, uzené — prosím.“

Jářku: „Je štědrý večer, což nemáte postních jídel?“

„O ano! Černou rybu s knedlíkem, smaženou —“

„Jakou pak polévku?“

„Čočkovou, rybovou —“

„Tož mi doneste čočkové a dva knedlíky, především však žbánek piva.“

Měl jsem sice sto chutí na kousek ryby, těch však jsem musil nechat — nebylo tolik šajnu.

Naproti u dveří seděli dva pocestní. Před sebou měli sklínku kořalky. Byli takto pěkně oblečeni, jen že jim lezla z kalhot kolena a kabáty jejich byly díravé, jako staré vojenské prapory. Inu — prapor chodí „fechtem“ a pocestní také: odtud

u obou ty díry. — Seděli mlčíce, jen po chvílce prohodil jeden neb druhý slovíčko, upív pálenky. Dle řeči jsem seznal, že jeden je pekařem a druhý stolařem. Dvěře se otevřely a vstoupil třetí: „Kamarádi,“ řekl vesele, „přece na nás Ježíšek nepomněl: poslal nám vánočku!“ a ukazoval pěknou, velikou caltu.

Myslil jsem si: „Ano, Ježíšek vám ji poslal! Vypíchl's ji někde, odrhouně!“

Hned ji rozlomil a své kamarády poděloval. Dali se do jídla s velkou chutí. Najednou se stolař chytl za tvář a vykřikl jak by si byl vylomil zub, kousl totiž do něčeho tvrdého. Sáhl rychle do úst — a vyndal pěkný, bílý dvacíáš. Vyvalil oči a udivením ani nepromluvil.

„To je dvacítník!“ zvolal pekař a počal rozlamovati vánočku na malé kousky a našel těch dvacítníků šťastně devět.

Hned dostali jinší mluv.

„Máz vína!“ volal ten, který donesl vánočku.

„A každému porci uzeneho, nebo klobásy, máte-li!“ doložil stolař.

Sklepník donesl tři sklínky a máz mladého vína.

„Staré víno jsem poroučel,“ řekl pánovitě ten třetí. „Kdo pak by pil mladé? Má barvu jak zelná voda!“

Sklepník se jaksi usmíval a šel pro staré.

„Na zdar, bratře ševče!“ chválili jej druzí. „Nač třítí bídu, když jsme tak lehce peněz nabyli!“

A tři bratří se dali do pití co dost.

Myslil jsem si: „Zeptám se jich, jak k té caltě přišli?“ a vstana jdu k nim a ptám se ševce: „Příteli, s tou vánočkou se mi to líbí, kde pak jste jí dostal?“

Švec odpověděl úsečně přes rameno: „Od Ježíška.“

Obrátil jsem se, mysle si: „Hrubiáne!“ a zaplativ večeri vzal hůl a šel zase dál. Venku jsem

se ohlížel, kam bych měl vraziti na noc? Jak tak stojím, zaslechnu úsměšný ženský hlas:

„Ah, slečno Maruško, což jsi již dosloužila, že se svým rancem od nás utkáš? Dobře tak! patří ti to, ty čubko bezbožná! Ty nejsi ani hodna, bys té paní nohy zulíbala. Vidíš, Pán Bůh tě potrestal. Vždycky se's vysmívala, že tvá paní jenom v kostele přebývá a zpovědnici že má pachtovanou! Neříkala jsem ti, že tě Pán Bůh potrestá za to, že se's místo kostela, když tě tam paní poslala, po městě s vojákem ledajakým vodila? No, již jen jdi a průbuj jiné služby, snad ti tam budou lítatí pečení ptáci za tepla do huby.“

Z protějších vrat utkala cvalem děvečka s uzlem na zádech a vrátná stojíc se svým mužem mezi vratami pohlížela uštěpačně za ní. Šel jsem k nim a nazdvihaje klobouk řekl jsem: „Prosím vás, zdaž bych tady někde dostal noclehu?“

„Milý človíčku, dostanete dost, ale jenom v hostinci za peníze. V městě nevezme nikdo cizího člověka na noc, jako na vsi.“

„To já vím bez toho, ale poradte mi o nějaké laciné hospodě, kde bych v pokoji mohl se prospati do půlnoci, než bude na Petrově jitřní.“

Vrátný mi pověděl o takové, a já, znáte mne, že jsem pan Všetečka, ptal se, proč tu děvečku tak sectili?

„Oh, příteli, to by trvalo dlouho,“ řekl vrátný.

„Jen mu to vykládej,“ přerušila vrátná muže, „ať to každý zví, co je to za slotu, ta Maruše!“

„Tož pojdte sem za vrata,“ svolil vrátný „zde venku tuze táhne.“

„Pojdme raděj zrovna do sednice,“ řekla vrátná. „Venku je zima a má nebožka matka, Bůh jí dej slávu věčnou — říkávala: „Děti, kdo se na štědrý večer u vašich dveří zastaví, každého pozvete aspoň na chvílku do domu, víte, abyste nebyli takovými, jako v Betlémě. Ale dáť vám nemohu ničeho, jsme již po večeri.“

„I děkuji uctivě, já nejsem žebrák — již jsem také večeřel. Já jen chodím světem a sbírám zkušnosti a vypravuju pak, kde jsem co slyšel a viděl, druhým lidem.“

Vrátné se zablyskly oči: „Toto bude něco pro vás, věrte mi. No, již jen pojdte.“ Vešli jsme do světnice a já odloživ usednul na pozvání za stůl.

„Jen dělejte jako doma,“ řekla vrátná nalívajíc petrolej do lampy, „a ty starý, vypravuj tomu pánovi zatím, než tu lampu spravím.“

„Tož tedy,“ počal vrátný sedě u okna, „u nás tady nahoře v prvním poschodí (ukazoval rukou ke stropu) bydlí stará paní, je jí již přes 70 let —“

„A je chudák již přes 30 let vdovou,“ skočila mu vrátná do řeči, obrátivši se ke mně a kývajíc soustrastně hlavou.

— „a dobrotisko ženská, zvláště na sirotky,“ pokračoval vrátný.

„O tom darmo mluvit,“ řekla vrátná. „Co ta všechno chudým proukáže!“ — a zdvihla nůžky, jimiž ustříhala knot do výšky, jak generál šavli. „No, vypravuj jen dále.“

„Tož tedy: dnes ráno šla do kostela —“

„Ona chodí každodenně, jak je rok dlouhý. Ví to celé město a vidí,“ prohodila vrátná.

— a vracejíc se domů zastavila se u svého pekaře, dala mu devět nových dvacetníků a poručila mu, aby jí upekł pěknou vánočku a ty dvacetníky do ní dal.“

„Svatá pravda!“ tvrdila vrátná. Ta jistá paní mi to před chvílkou sama řekla. No, nedej se myliti starý a vypravuj sám; vidíš, že nemám kdy.“

„Večer,“ pokračoval on, „volala ta stará paní, víte, ta na hoře —“

„Já vím,“ kývnul jsem.

— volala na děvečku: „Maruško jdi do hospody pro večeri. Ráno jsem objednala, co chce —“

„Víte ta paní doma nevařívá,“ rozkládala mi vrátná. „Prosím vás, tak staré paní je to obtížno,“

a na děvečky není spolehu. — Kam's dal ty sírky, starý?"

"Zde je máš, — a pak až půjdeš zpátky, řekla," pokračoval vrátný, "zastav se u našeho pekaře. Zaplatila jsem tam vánočku. Dej ale pozor, ať jí nerozložíš. Milá děvečka tedy šla a když jí dávala hospodská jenom jedno porcí ptala se: „a kde je druhé pro mne?" Hospodská řekla: „Paní poručila jenom jedno, více dáti nesmím —“

"No ja!" kývla vrátná zapalujíc.

"Děvečka se hned všecka rozdurdila —"

"To je vám zlostné zboží. Bůh pomoz tomu mužovi, vezme-li si ji který," řekla vrátná stavíc lampu na stůl. „Dobry večer. A teď nech vypravovati mne. Tobě to nejde od huby. — Šla vám tedy rozdurděna k pekařovi pro vánočku a doma postavila jídlo paní na stůl — víte tak to hodila, jako psovi — a ta paní, Bože, hřích smrtelný jí ublížit!"

"Však jí taky žádný neublíží, leč taková slotá," doložil vrátný.

"No mlč, mluvím-li já a nebo mluv ty! —

Paní ale nic a řekne pěkně vlídně: „Mařenko, tu máš caltu k večeri. Ta caltu vezme, hrubé ani nepoděkuje a s křivou hubou ven a za dveřmi vám ještě hubuje, aby to paní slyšela: „To je služba? Po celý den nic jísti a večer jen tu vánočku? To je líp po žebrotě choditi, aspoň dostane člověk někde něco teplého a nemusí líbat rukou, jako tady. Ale nechť, ty babo, ty mi nenatrucuješ!“ A ta chudák dobrá panička ji chtěla překvapiti, radost udělati k štědrému večeru. — Prosim vás, „devět dva-
ciášů!“

„O tom však děvečka nevěděla," řekl muž.

"Nechť" rozkřikla se vrátná „a kdyby byla nedostala ničeho, leč tu vánočku, není to dost? Stojí všudy za 50 kr.“

Já řku: „Kdyby ji mnohý člověk měl!“

„Že ne? Vidím že jste rozumný člověk“ pochválila mne a pokračovala: „Ale ta děvka sprostá

si vám vezme peníze a jde si na truc víte, koupit do té samé hospody za své vlastní peníze večeri ještě lepší, než donesla paní. Tu si zanese domů, zasedne v kuchyni za stůl a počne jako nějaká dáma večereti.“

„Já jsem ji viděl s tou večerí jíti okolo," dosvědčil vrátný.

„Nemať mne! — Milá paní se vám nemůže dočkat, co děvečka té caltě řká, už-li ji rozlomila.“

„Ale, vždyť neřeklas, co se s tou caltou stalo," káral vrátný ženu.

„Však na to dojde, jen mne nech! — Tedy ta paní jde za děvečkou a vidouc, že večerí, ptá se ji: „Co to tady jíš?“

„Koupila jsem si sama večeri, abych hladem nezahynula," odsekla jí ta slotá a pak začala: Aby celý den člověk běhal po posilkách, ustydne a večer nedostane ani kapky polívky. Je to služba?“

„A kam's dala vánočku?“ ptá se paní.

„Vandrovákovi jsem ji dala“ odsekne ta coura.

Paní zalomí rukama:

„A kdy?“ — „Když jsem si šla pro večeri, vzala jsem caltu pod šátek samou zlostí. Jářku to je žebrácká večere, dám ji žebrákovi. A skutečně potkám vandrováka před vratama. „Chcete-li vánočku?“ ptám se ho. „Jen s ní sem," řekl, „však já jí ukážu pána!“ A dala jsem mu ji. —“

Paní se dopálí, a kdo by se nedopálil —! a začne: „Ty nešťastná ženská, vždyť jsem do ní dala zadělati devět dvacetníků, abych tě překvapila k štědrému večeru a ty tak? Hned se mi klid z domu!“

Co jsem se pro tebe již dobrého nadělala, hanby pro tebe strpěla, myslíc si, jako dobrá: „vždyť je chudák sirotek od maličkosti, rodičů neznala — a ty tak!? Či myslíš, že mi lidé nic neřeknou? Já všechno vím! Kdykoliv jsem tě poslala do kostela, vždycky jsem ti dala na modlení a na světlo za mého nebožtíka a ty's nikdá nic nedala! Ale

nač by mi to bylo, tak se s tebou zlobiti? Svaz svůj uzel a hned z domu pryč. Ani přes noc tě zde nenechám!“ — Mári se otevřely oči, dala se do pláče, do prosíka — nic platno: musela pryč — však jste ji viděl. Já bych byla také jinak neudělala,“ doložila vrátná.

„To byla podivná děvečka,“ pravím.

„Takových je víc,“ řekla vrátná, „jen to po světě rozneste!“

„Já z toho vymaluju obrázek,“ řekl jsem „a pošlu to bratrovi, kukátkáři, aby ho ukazoval lidem.“

Tož vy jste Kukátkářů bratr? podivila se vrátná. „To zstaňte u nás na noc — kam byste také šel? je již pozdě! Já uvařím čaj, budeme si při něm vykládati, by ušel ten svatý večer.“

„Milerád“ odpověděl jsem a co jsem vrátné slíbil, to jsem splnil: zde máte obrázek o té vánoce.

Kýž si ho mnohé slučky všimnou — ale též mnohé paní, aby byly hodny k služebným dívkám, jak ona vdova a opatrnější. Chtějí-li jim něco dáti, nechť dají zřejmě.

I4.

O žních.

S oblohy šedavé pátilo žhavé slunko. Vzduch byl jeden plamen, míhal se, třásl se a pražil — trávu, kvítí, obilí, stromoví: ba parnem tím vadnul i ptáčkům hlásek v útlém hrdélku a na duši lidské to leželo a tížilo, jako makový puch. Ticho, ospalo, zemdleno všechno vůkol.

A já šel tím horkem, jako pecí ohnivou po silnici. Kukátko mi bylo těžké! Přišel jsem pod široký, košatý jasan. Úsedl jsem do stínu a opřel hlavu o strom. V levo hrčel rozkošným žlebem jasný potůček mezi olším a vrbovím. V zákoutí

stál bílý mlýn se šedou, šindelovou střechou a usmíval se v zelené zahradě jako pohostinný Abraham. Za mlýnem strměla stráž porostlá černým lesem. Předě mnou a kolem mne daleko široko bělala se strniska. Jen sem tam stál ještě šťávnatý oves a jak tmavozelený stín lahodila bujná kukuřice. A přes ten celý svět letěla milá, tichá píseň, jako ukolébavka. V ovse to šelestilo, luskalo a šeptalo a cvrčci cvrkali a křepelenka křepelala tak uspávavě, že červený koukol a modrá chrpa, že i ty malé bílé kloboučky rozkošné hlavičky v dřímotách klonily a v spánku se usmívaly. Jak se to pěkně poslouchá se zamhouřenýma očima! Zamhouřil jsem je též. Vše bylo tak šumné, tak zpěvné, tak šepotavé — a mlýn vdáti: „klep — klep“ — bylo to nevýslovně dojmavé: radostné a tesklivé, lahodivé i žalostivé.

Otevřel jsem oči a pohleděl k nebi vzhůru. Putoval tam osamotnělý, tmavý mráček, jako kus neštěstí. S kopce po silnici kráčel starý muž s harfou — živé to neštěstí, jak mi později vyprávěl. Měl šedý, plný vous, oblečen byl v plátěný kabátec a na zádech nesl vedle harfy žebrácký pytel. Přišel ke mně pozdravil.

Poděkoval jsem mu. „Kam pak, příteli?“

„Tamhle do Smrčan.“

„Počkejte, já tam taky jdu.“

Vstal jsem, vzal kukátko na záda a přidružil se k němu. „Jak se daří?“ ptám se.

„Jak by se dařilo? Zle! Lidé nemají peněz. Možná, že bude líp, až vymlátí a prodají.“

„Na chvílku!“ řekl jsem. „Začnou hajřiti a než minou vánoce, bude bída zase všude dost. Každý je dlužen na všechny strany. Něco sem tam oplátí a s novým rokem začne dělati nové dluhy. Co nám pak může dáti?“

„Ba že! — Vy chodíte s kukátkem? Nese vám to?“

„Diváků dost, ale peněz málo! No, já na ně nečekám: chodím více jen pro zábavu vlastně.“

„Kýž bych já tak mohl!“ vzdychl stařec — „ale já musím! Zůstanu-li doma, není co do úst strčiti.“

„Chodíte již dlouho?“

„Od malička! Otec mě tomu přiučil — Bůh mu to odpust. Z prvu mě toulavý ten život těšil, brzo však jsem se ho nasytil. Byl bych toho rád nechal, ale co počítí? Pracovati jsem neuměl — ani v řemesle, ani na poli: jaká porada? Šumařil jsem dále! Oženil jsem se. Eh, co po tom! Žena leda jaká, děti tím lajdáním pokažené — dobře, že to již všecko pomřelo! Teď se ještě já na stará kolena klepu — klepu až doklepu. Ani mi nikdo neuvěří, jak je mi protivno, po hospodách zpívati a hráti! Jsou to pro mě muka! Bůh mě potrestal za mou lehkomyšlnost v mladých letech.“

„Snášejte trpělivě a půl tíže spadne!“ řekl jsem.

Došli jsme vesnice. Zaznívala k nám hudba. První stavení bylo hospodou. Pod stinnými stromy tančila chasa. Slavili dožinky.

Járku: „Sotva svezli úrodu do stodol, již je hoje boje!“

„A strojí se na bouřku!“ doložil harfeník. „Jen blesk uhoditi a může jim to všecko shořeti.“

„Zapívejte jim nějakou píseň na pokárání.“

„Umím takovou — proč bych jí nezaspíval? Bez toho jsem se nazpíval jak živ špatných písní dosti.“

„A já jim ukážu vhodný obrázek,“ doložil jsem.

Přišli jsme až k hospodě. Vedle na trávníku točila se chasa při harmonice. Nebyla to velká „muzika,“ bylo to jen odpolední „vyražení.“ Sousedé seděli v stínu za stoly, ven vynešenými u piva, někteří kouleli kuželky.

Sotva nás ta malá chamrad spatřila, již se kolem nás shlukli s plesáním: „Kukátkář je tady a harfeník taky.“

Já postavil hned kukátko, zastrčil obrázek představující požár v Hamburku, kluci běželi k

otecům žebrot o krejcar, aby se směli podívatí a harfeník zasednul k stolům.

„Dobře jste dnes přišli,“ chválil nás jeden souseď. „Nemohli jsme dostati muzikantů — všude ve vůkolí mají muziku — aspoň vy nás trochu povyrazíte.“

„No zapívejte něco,“ vybízel druhý harfeník.

„Napřed mu dejte na zvlažení“ připomínal hospodský nesa džbánek piva. Větší chasníci a dívky obstoupili starého šumaře a on počal zpívati na harfeníka jaksí podivně vážným hlasem:

Šel jest svatý Petr s Krystem Pánem
Ve žních po poledni krásným lánem.

Na poli obilí pěkně stálo,
Že se na ně srdce v těle smálo.

Řekl Petr: „Pane to je radost!
Budou míti letos na chleba dost.“

„Budou, milý Petře! — do nového!
Zda však vzpomenu též Otce mého?“

Šli a šli, až došli ku hospodě,
A tam bylo šumno, jak o hodě.

Pravil Petr: „Pane, zastavme se,
Já mám hlad a žízeň: zotavme se.“

„Jdi si, chceš-li — já však na zahradě
Odpočnu si zatím v stinném chladě.“

Petr šel a Krystus smutně vzdychá:
„Svět ten na hody teď tuze spíchá.“

Sedl, zamodlil se valnou chvíli,
Petr milý z krěmy málo pílí.

A když vyšel — „Jak tam, „Pán dí“ bylo?“
„Dobře, milý Pane, ba až mile!“

„Jídla, pití — všeho hojnost měli,
„Všickni vesele mi připíjeli.“

„Zda-li pak se také na mne ptali?“ —
„Kde by na to, Pane, času vzali?“ — —

Rok se s rokem sešel, a týmž lánem
Kráčí opět Petr s Božským Pánem.

Vůkol obilíčko leží v blatě
Ledem potlučeno jak na mlatě.

Hospoda pak stojí vyhořelá
Na spadnutí, rozpukaná celá.

Smutně černý komín k nebi zírá. —
Petrovi ten pohled srdce svírá.

„Petře,“ „Pán dí „jsme zas u hospody;
Nemáš letos chuti k nim na hody?““

„Vloni tě tam dobře počastili:
Jdi se zeptať, jak jim v tuto chvíli?““

Na nebi vystupovaly mraky, z daleka zahřmělo
a ve stromech počal vítr šelestiti. Lidé se bázně
ohlíželi. Harfeník pokračoval.

Petr šel, však brzo zase přišel;
Smuten vešel, smutnější však vyšel.

„Jakž je, Petře?“ — „Zle, o Pane, zle je!
Bída, nouze ze všech koutů zeje!“

„Blesk jim spálil dům, led potloukl žito,
Věru, mně těch lidí tuze líto.“

„Bědují a pláčou bez přestání:“
„Měj, ó Kryste s námi smilování!“

„Vidíš, Petře,“ „Pán dí „teď je jiná:
V loni nevzpoměli Boha Syna.““

„Proto jsem jim poslal tuto ránu,
By se obrátili k svému Pánu.““

„Tak jsou lidé: jsou-li ve hojnosti,
Lehce padávají do bujnosti,““

„padnou-li však v světě v tuhou bídu,
Hledají pak štěstí v nebes klidu.““

* * *

„Eh, co je po takové smutné písničce“ řekl
jakýsi chasník. „Zahrejte raději do tance.“

„Ne tak, Martine, ne tak“ okřikl jej starý
sousel. „Dnes juž tance nechte. Podívejte se, Pán
Bůh hrozí. Stodoly jsou plny — můžeme mít za
krátkou chvíli po radosti. Pojďme domů.“

Po nebi letěla bouře blíž a blíž a rozháněla
černými mračny jako obrovský orel křídlo. Z očí
jí sršely blesky a hrozila hlasem pozauny posledního
dne. Z daleka juž vystupovaly kotouče prachu,
vichor se hnál. —

Všichni se rozutkali domů a já s harfeníkem
spíchal ukryti kukátko v hospůdce, v níž nebylo
ani jednoho hostě. Šenkýřka rozžala hromičku a
my všichni pokleknuce modlili se k Bohu za smi-
lování. Anděl hněvu letěl nad námi — no, letěl
dále a Smrčán ušetřil, ač se před máchnutím jeho
křídla a před dechem jeho trásly!

Přeletěl a na nebi krásná zazářila duha.
My klečíce pozírali s díkem k ní, jako kdysi Noe.

* * *

Slavné publikum, jedneť taky tak, jak ti Smr-
čanští. —

15.

Harfenistka.

Mně se dnes v noci zdálo, — —
 byl vám to krásný sen! —
 Slunéčko na mou hrálo
 Zahradku u oken.

Přiletěl tam slavíček,
 radostně zazpíval:
 „Můj bratr — nebeklíček
 dnes opět z hrobu vstal.“

Zayoněl nebeklíček
 a šeptmo povídal:
 „Bratříček mě slavíček
 Ze spánku propzíval.“

A na stromech lupení
 mladé se usmálo:
 „O takovém vzkříšení
 nám „dlouho se zdálo.“

„R-r-r-r-r! — Pochválen Pan Ježíš Kristus!
 My zvoníme klekání!“

Tak křičeli kluci před mými okny. To mě
 probudilo ze sna líbého a milého. Otevřel jsem oči
 a prohlídnul.

Slunéčko smálo se oknem na mou postel.
 Vyskočil jsem, oblekl se a šel do zahrádky. Tam
 jsem hleděl na to ranní jasné slunko, které před
 1843 roky na tentýž den (velký pátek) zatměno
 bylo při smrti Toho, Jenž rozsvítil nevýslovně sna-
 dněji slovem Svým, než my zápalkou — plynovou
 lampu.

Co jsem myslel při tom, co jsem cítil, to
 ti, slavné publikum popsati nemohu a nechci. To
 se objeví v údolí Jozafat!

Kyž by jen naše city a úmysly skutkem vždy
 se staly.

Šel jsem do chrámu Páně a pokloniv se tam
 svatému kříži a Kristu Pánu ve svátosti oltární,
 zabočil jsem k lesfku.

Ach ja! Proč nejsme my jak ta příroda. Ta
 omladne každým rokem a my nemáme, leč jednu
 mladost. — A přece! Kdykoli se rozzelená svět,
 rozkveté máj, rozpěje háj — vždy srdce naše omladne
 a zahudou v něm sladké písně a zazvoní radost.
 Milost Boží nás pak vyzývá ku vzkříšení a k obrodu
 i rozkvětu duševnímu!

Šel jsem stromovím, s něhož se na nás usmí-
 vala mladá poupátka a lístky lepavé. — Najednou:
 co to? Zaslechl jsem zpěv.

Slovům jsem nerozuměl, šel jsem za zvukem.
 U sloupu, na němž jest obraz Bohorodičky klečela
 dívka mladá a bledá. Hrála na harfu a zpívala.
 Jen poslední slova jsem zachytil — slova tato:

„O má milá matičko,
 Vem mne k Sobě brzičko —
 Maria!“

Děvče bylo chudě oděno, ale pod čelem měla
 dva diamanty a v hrdle stříbro. Zpívala jak ti
 opěření kolem ní, kvetla jako ten háj.

Já jsem na ni hleděl s udivením. Vstala a
 šla kolem mne lesem ven.

„Pochválen Pán Ježíš Kristus! pozdravila.

„Na věky“ odvětvím. „Kam pak, děvčátko?“

„Domů; k mamince na svátky.“

„A odkud?“

„Však vidíte, že jsem harfenistkou. Doma
 bída, matka stůně — co mám dělati? Ale ne-
 myslete, že jsem špatná, jako mnohé. Já, kdykoli
 jdu kolem obrazu nebo kapličky Panny Marie, vždy
 se zastavím a zazpívám jí svatou — snad mi to
 odpustí, že musím často zpívati druhým k zábavě.

Kdyby nebylo matky, šla bych do služby — ale tak? — No, s Pánem Bohem!“

A zašla do lesa a já šel k obrázku a kleknuv před ním, modlil se, by mi Bůh dal též tak hodným býti.

Však jsem jí podoben! Někdy Vám píšu k žertu; ale co! — dobře myslím a kdo se nad tím zlobí — nechť mi to dá písemně — jako nedávno „Národní listy.“

16.

Podzim.

Šel jsem od Moutnice k Novým dvorům. Cesta vede pod mýto, pak v pravo okolo dřevěné stodoly do polí. Bylo prostřed října. Pole leželo smutně, zorané; jen sem tam stálo ještě turkynisko a ležela černá, svadlá nať bramborová. Obloha byla jasná a po ní poletaly dlouhé úzké pruhy bílých mráčků, jako babí léto. Slunko hrálo mdle.

Šel jsem volným krokem až k lesku agatovému, z něhož svítí sem tam bílá bříza. Tam jsem postanul. Poohlédal jsem se po krajině. V levo na dalekém obzoru seděl na kopci šedivý Spielberg, jako starý sivý sokol; pod ním v levo vítaly krásné věže milého Rajhradu, pak Opatovice, Měnin, Sokolnice a kaplička sv. Antonína nad Újezdem, odkud bylo v bitvě Slavkovské první dělo vystřeleno; přede mnou bělaly se Těšany; nad nimi točily se lopaty Borkovanských větrníků jako kolo osudu — a to vše zářilo tak divně, v takovém světle bezvzduchovém, jak by to byl svět jiný, svět těch, za něž se o Dušičkách modlíváme.

Usednul jsem na mezi u šípkového keře postaviv kukátko vedle sebe. Pod kopcem Šitbořským páčil pasák pýř zpívaje jakousi píseň. Slověm jsem

nerozuměl, prosté zvuky však dolétaly ke mně lahodou tesklivou. Kouř se zdvihal nad oheň k obloze — poznenáhla, váhavě, smutně. Les žlutnoucí, vadnoucí voněl, ale jak věvec na — rakvi. Za mnou v lese cosi šelestilo a kapalo, jak by padal déšť, jakby plakalo nebe — a to padal list za listem. Les plakal, že musí umříti.

Ptáčka nikde viděti, nikde slyšeti — jen vysoko, převysoko na modré obloze letěly a křičely husy, letěly ke krajinám, kde není o ledu sledu.

A mě, ubohého kukátkaře, obešla taková tesknota, vzdycháním a bojem úmrtným veškerenstva rozžalostnila a ulekla se tak má hrud, že jsem sáhl do záprsí, kde nosím svatý kříž! —

Sáhnul jsem na něj a pohlednul před sebe do struhy — a hle, tam kvetlo malé, malouninké, bílé kvítečko — naděje!

„Tatičku, nemóžu.“

„No, odpočnem si, Adámku moj.“

Ohlednu se v pravou stranu, kdo to mluví?

Přicházel starý drátař se svým chlapcem, asi dvanáctiletým. Usedli si několik kroků ode mne do do slunce na trávník. Mne neviděli. Zakrýval mě keř.

Chudák chlapec byl jak stěna bled. Sotva že sednul, svalil se do trávy. Starý svlekl svou halenu a přikryl chlapce zimou drkotajícího.

„Adámku moj, nechceš chleba?“ ptal se ho.

„Ó ně! Keď bych bol u svej matery!“ bėdovao hošík, zalamuje rukama.

Starý si přitisknul klobouk na čelo, opřel lokty o kolena, sevřel nahé, osmahlé ruce pěstí v pěst a opřel o ně čelo, jakby se modlil. Rozhalená prsa se mu zdvíhala bouří bolesí.

Po chvíli, když hoch usnul, zapálil si starý dýmku a usednuv jak dříve hleděl smutně před sebe.

K večeru zbudil hoch: „Adámku moj, mé pekné pocišení, hore! a pojď, budem hledat noclehu.“

Hošík vstával sahaje po své holi, na níž byly přivěšeny tři drátěné pasti. Starý mu, vzav jej za ruku, pomahal; oblekl si pak halinu, přehodil přes levé rameno pytel, na pravé si naložil dráty a přitlačiv tabák v dýmce, vedl svého synka nevěda sám, kde pro něj nalezne krovu pohostinného?

Já hleděl smutně za nima.

Na poli vystupoval ještě pořáde pasákův kouř, listí v lese svadalo a padalo a hejno divokých husí letělo a křičelo opět na vysoké obloze, hledajíc lepší vlast.

Mnohá mezi nimi je slabá, útlá nezdolá dalekou pouť a padne do moře. Vlny nad ní se zavrou a kdo nalezne místo, kam padla?

A jak ti divoké husy, táhneš i ty lide slovanský, ty nebohý drátaři z chudých Tater do světa, hledaje lepšího osudu — a mnohý z vás padne a svadne na pouťi té v cizině cizé a daleké. A ty, mladý Adámku — ty útlá, mladá labuti? — — —

Někdy přijde tvůj otec váhavým krokem do horské své domoviny, otevře třesoucí se rukou dvéře malé chýžky, matička tvá zůstane, vidouc jej samotného, jak bleskem ošlehnutá a zeptá se: „Kde je Adámek?“

Otec svěsí hlavu a řekne: „V nebi!“

Matka vzkřikne a přebolem klesne k zemi. — — —

Nebohá matko, šťastný Adámku!

Nebohá matko, chvátej, hledej široširým světem, nenajdeš hrobu svého dítěte! Ani kříž, ani kámen neznačí ho — jenom tráva se na něm zelená a sýkorka tam zpívá. A trávy i sýkorek všudy dost po celém světě! Tvůj žal hluše a němě vystupovati bude k nebi, jak ten kouř pasákův na stráni.

Drátaři zašli a mým srdcem vlnila se smutná píseň:

„Juž háj smutne,

Juž háj žlutne,

List za listem k zemi padá:

Mně též smutně,
Mně též rmutně,
Radost za radostí svadá.“

„Laštověnka,

Svitořenka

K teplejšímu prehla moři:

Já jen svému

Velikému

Ulítnout nemohu hoři!“

„Na planině,

Oranině

Pálí pasák suché pyří:

Ó spal také

Trudy však,

Jež mi chorou hlavou víří.“

„Od planiny,

Oraniny

Bílý kouř se k nebi houpá:

Kýž v tom kouři,

Co mě bouří,

Za oběť tam vzhůru stoupá!“

17.

Nevěsta hrobu.

Velkonoc! Vzkříšení! Radostná dobo! Po smrti — život, po hříchu — milost, po mrákotě — světlo, po mrazu — pohoda, po slzách — úsměv, po žalu — plesot, po zimě — jaro: tím jest velkonoc.

Spasitel vstal z hrobu. Smrti osten zlomen a říše života věčného přístupnou učiněna všem. Hřích a strůjce hříchův uvázán jako zlý pes na

řetěz a milost, krásný, světlý anděl, kráčí světem, kráčí po všech stezkách ke všelikým příbytkům lidským. Proto se slunko ne nebi rozehrálo a rozesmálo, proto popukaly ledy, rozzelenala se země, kvítka procitují jako nemluviátka otvírajíce krásná očka, lýkovec rozkvetl růžovou ratolestí a skřívan poletuje nad celým světem zpívaje: „jaro, jaro, jaro zde!“ a strnádek sedě na plotě hledí za ním černým očkem a cvrliká: Zde? Jaro zde?“

Ano, jaro již je zde, slavné publikum a s ním radost, život a krása.

„A ty chceš nám ukazovati v době života a krásy „nevěstu hrobu?“ divíte se snad.

Ano, chci. Vše, co rozkvetlo, v krátce uvadne, opadne. — Též my lidé kveteme jenom jednou. Proč bychom tedy nepomýšleli v čase rozkvětu na uvadnutí, zvláště když smrt nečeká vždy, až sestárneme? Často nás zlomí a spálí, jako víchor a mraz májový květ. Zde důkaz.

Dvě podobizny leží přede mnou na stole. Na jedné jest vyobrazena dívka krásná, mladá, kvetoucí.

Škoďa, že jste ji neznali. Nesnadno jest psati ji. Říkávají: kvetla jako růže, chodila jako laňka, švitořila jako sýkorka — co však jest růže mezi květinami, tím byla Boženka mezi pannami Třebíčskými. A ty její oči, ty oči! Byly jako jarní noc, tmavy a přece plny vlídného světla, plny tesknoty a plny lahody; byly hluboky a bohaty jako moře.

Za tichého letního večera stála v okně a tmavé oči její hleděly toužebně vzhůru ku sestrám hvězdám. Hleděly dlouho. Hluboký povzdech vyřinul se jí z hader a vřelé slzy vykradly se jí z očí. Proč vzdychala? proč plakala? — Touhou! Stoupní si někde za krásného večera sám a sám k oknu, zahleď se do těch vlídných světýlek na obloze a pocítíš touhu v srdci, touhu milobolnou, jako bysi stál někde v daleké dálce, ve tmách, mrazu, opuště-

nosti a pozíral na okna domu otcovského, za nimiž je světlo, teplo, milo, laskavo. Možná, že pak též povzdychneš, zaplačeš. Jen to zkus!

Otec Boženin, vážený a vážný učitel, vešel z druhého pokoje a vlídně položil dceři ruku na rameno: Již opět zádumčiva, mé dítě?“

Božena se rychle obrátila: „Tatínku, nehněvejte se: mně je vždy tak blaze, dívám-li se na tu krásnou oblohu.“

„Čeho mnoho, vše škodí“ poučoval otec. „Dobře bude, podíváš-li se na několik dní do světa: rozveselíš se, oživneš. Bratrovec z kláštera Světelského mi psal, že bude v neděli slaviti své prvotiny. Prosí mě, by někdo z nás tam přijel. Já nemohu, matka též ne — leč ty. Jela bys?“

„S radostí!“

„Připrav se tedy; zítra večer vyjedeš. Pošlu ještě teď zprávu, že přijedeš, aby tě na dráze očekávali.“

Božena nemohla usnouti pro radost, že uvidí daleký svět, kraj nový, nevidaný. Ráno vstanouc skládala si šaty. Chodila v bílém oděvu, na nějž jí splývaly dlouhé, tmavé kadeřené vlasy, po světnici sem tam! Chodila tak dlouho pořádajíc, ukládajíc.

Asi o deváté hodině přišla matka za ní z kuchyně. Božena stála prostovlasá se složenými rukama a hleděla smutně se usmívajíc do zrcadla.

„Ale prosím tě,“ divila se matka, „co je to dnes? Proč jsi se ještě neučesala?“

Dcera se obrátila k matce a nakloníc hlavu k levému ramenu, pohledla na ni zádumčivě a řekla: „Maminko, nebyla bych takhle krásná nevěsta do hrobu?“

„Co ti to napadá, dítě? Nemluv tak! Přistroj se a navštiv ještě známé, než odjedeš.“ — Božena uposlechla.

Ona šla po svých přítelkyních. Závíděly jí té cesty. Však kroutila jaksi hlavou a pravila: „Nevím, čím to je? Včera jsem se také radovala, dnes

však mám z té cesty jaksi strach, jakoby mi cosi říkalo: „Nejed.“

„Tedy zůstaň doma,“ radily jí.

„Ne, ne. Otec by se hněval a bratrance by to bolelo. Pojedu. Dovezu vám každé něco krásného a budu vám vypravovati, co jsem zažila.“

Políbily se, rozloučily se — Boženka smutně, družky vesele.

Odpoledne měla jíti ku železné dráze do Starče. Když líbala rodičům ruce na rozloučenou, vyronily se jí hořké slze.

„Co je ti?“ ptala se uleknutá matka.

„Ah, nic! Jsem ještě takové dítě; jdou na mne tesknoty, mámli odejítí na chvíli z domu.“

Vsedla do dostavníku. Vůz sebou hnul, vyjel z města a za chvíli spatřila naposledy lesklou bání domácí věže. Utřela si šátkem čelo a v brzce ji veselí společníci rozplašili truchlotu.

* * *

Zvony kláštera Světelského hlaholily velebně po krajině. Kněží vedli ve slavnostním průvodu novosvěcence do chrámu. Božena nesla před ním na bílé podušce myrtový věnec. Nevěsta hrobu zasvěcená, vedle ženicha sv. církve, nevěsty útrapám zasvěcené, k oltáři. Kdož to však tušil? Ve chrámě byla sama sláva, krása a ples. Svíce zářily, zlatohavy kněží se leskly, pobožné, slavné zvuky vlnily se chrámem jako zpěv andělův a sladký dým kadidla nesl modlitby a chvály vzhůru před trůn Boží. Boženka klečela nedaleko oltáře, jako krásný, pobožný sen umělcův.

Po slavnosti kostelní uvedli nového kněze do kláštera, kde prelát kázal přistrojiti pro přátely a známé hostinu. Boženu posadili na první místo. Zařila krásou, radostí a veselostí.

Odpoledne ji zavedli do blízkého hájku na procházku. Den byl teplounký, nebe jako charpa,

ve vysoké trávě kvetlo Božence neznámé kvítí, ptactvo šveholilo, plésalo, jávalo až radost.

Boženka se zahleděla na krásné vysoké hory, jenž se kolem vypínaly a zašeptala:

„Zde je jako v ráji! Zde bych chtěla býti na vždy!“

Najednou vykřikla: „Ježíš Maria Josef!“ a klesla k zemi. Zanesli ji do kláštera, zavolali rychle lékaře, ten však se vrátil od ní se smutnou: že není pomoci.

Telegraf nesl bleskem do Třebíče smutnou zprávu: Otec ať přijede hned, Božena je těžce nemocna.“

Ubohý otec tázal se telegrafem: „Povězte pravdu, je-li mrtva, či nemocna.“

Odověděno: „Mrtva není, však těžce nemocna.“

Chudák jel hned. Jak mu asi cestou bylo!?

Když přijel do Světlé, uviděl dceru na lůžku přikrytou bílou pokrývkou a kvítím. (Tak je vyobrazena na té druhé podobizně.) Krásný obličej byl jako mramor bílý a chladný, oči zavřeny a tmavé vlasy splývaly jí v prstencích kolem tváří na ramena, na prsa. Byla mrtva. Ó ty nevěsto hrobu, jak jsi krásna! Kdykoli na tvůj obraz pohlednu, zarosí se mi oko, rozteskní se mi srdce, že jsem neumřel za mlada, jako ty!

Čtvrtého dne hlaholily opět zvony ve klášteře Světelském, zaznívaly opět zpěvy, vlnilo se opět kadidlo — ale smutně, smutně! Sám staříčkový pan prelát plakal. — Pochovávali Boženku.

Brzo na to kolovala po Třebíči mezi známými tato báseň „na památku.“

Zaletěla holubice
Z Moravěny v dalný kraj,
Nevrátila se však více,
Upoutal ji cizí háj.

Slavíci tam v stínu pěli
Rozkošnými souzvuky,

Ze všech stran se květy skvěly
Duchovými propuky.

Ale co to? místo zpěvu
Slyšet náhle bolný ston —
Mlčí ples — a mrtvou děvů
Smutnou hranou želí zvon.

Myrtu na korunu svili,
Žezlem byla lilie,
Rízou byl jí — rubáš bílý,
Hymnou slávy — requie.

Zaletěla holubice
Z Moravěnky v cizí háj,
Nespatří ji nikdo více —
Bydlí teď, kde blaha ráj.

Slavné publikum! Mnohý z vás je mlád a
v rozkvětu — jako byla Boženka. Nepýchej na
mladost a zdraví! Smrt přichází jako zloděj!

18.

Hraběnka Kristiana Belcredi.

Žel! žel — přežel!!

Slavné publikum! Dnes abych psal slzami!

Dočetl jsem se v novinách, že dne 12. ledna
rok 1877. zemřela v Pánu na zámku v Líšni urozená
paní hraběnka Kristiana Belcrediova, rozená hraběnka
Nostitz-Rhínek.

Zabolelo mne srdce, vzdychl jsem: „Tedy
také již i Ty! Hlava mi klesla k prsům, v očích
mne zapichly slzy, až se vyronily na tváře — slzy
vřelé, veliké. Jak nám lidé v takových okamžicích
bývají, víte dobře všichni: sudte tedy dle sebe.

A proč bych byl netruchlil? — Neumřelať
jenom paní šlechtična — — umřela též paní šle-
chetná! Neumřela pouze „milostpaní“ hraběnka —
umřela též hraběnka milostivá i milostná!

Neumřela sestra, příbuzná toliko své rodině
— umřela sestra nám všem! Každá dobrá kře-
stanka má všechny lidi za bratry, za sestry!“
Takovou výtečnou křestankou byla zesnulá, což do-
kázala životem svým. Blížila se ke všem, nevzpo-
mínajíc vznešeného rodu svého, láskou celovala
každého — nejhudšho nejvíce!

Neumřela sice starostlivá matka dítčám vlast-
ním (těch jí všemoudrý Bůh nedal) — umřela
však přelaskavá matka všem dítčám potřebným v
Líšni, v Jimramově — všudy, kde vlídná, blahodějná
ta paní dívala.

Byla jemná, chladivá, vonná, líbezná, jak má-
jová rosa: kde mohla, tam sela zdar, pohodu, radost,
požehnaní.

Umírá-li krásná dívka říkáme: „Škoda toho
kvítka!“ Ovšem, že škoda! Květ však těla zvadne,
není-li duše krásná; kde ale je duše krásná, tam
kvete tvář a celá bytost krásou stálou, nepozemskou,
krásou kvítí ze zahrady Boží! Takovým květem
byla zesnulá paní hraběnka.

Přeškoda jí!

Abyste nemyslili, že mluvím jenom do prázdna,
povím vám, proč jí želím. Všechny dobrých skutků,
které učinila, všech cností jejich jsem nepoznal:
proto nebudu vyprávěti, než co jsem sám viděl.

Bylo pozdě na podzim — ba pravda — již
hodně po císařských hodech. Zabrousil jsem na
východ od Brna, bych poznal Líšeň pověstnou.

Boty jsem měl blátivé (jakž jinak? když bylo
bláto!) neváhal jsem však přece pokloniti se na-
šemu proslavenému národnímu poslanci a lidumilu
— panu hraběti Egbertu Belcredimu! Byl jsem
předpuštěn bez okolků, jaké u mnohých vrchností

dělají. Pan hrabě mne přivítal podáním ruky vlídně se usmívaje: „Pěkně vítám, těší nás velice!“

„Činím svou poklonu —“ počal jsem — v tom se dvěře otevřely, a vešla štíhlá, velká paní vlídně na mne hledíc. Pan hrabě mě představil.

Paní hraběnka pokynula, bych se posadil. Zasedli jsme kolem stolu, jako staří známí.

Rozpředli se mnou vlídnou, pro mne přežajímavou rozprávku. Mluveno o poměrech vlasti, o potřebách obecných, o tužbách vlastenců pravých. Žalováno na to, na ono — — v tom kdosi pozvolna otevřel dvěře.

Ohlednu se — byl to hošfk asi jedenáctiletý. Měl tvář hezkou, mírnou, bledou. Šatky byly prostý, však čisty. Byl bos. Sel k stolku hledě na paní hraběnku. Mrkla naň. Políbil nám ruce, pak se postavil vedle hraběčiny židle opíraje se na ni, jak to děti dělávají, přijde-li do domu cizinec. Tulí se ostýchavě k matce.

Paní hraběnka hladila hochovi bílou ručkou vlásky: „Byl's ve škole?“

Hoch kývnul hlavou hledě na mne velkým zvědavým okem.

„A uměl's?“

Chlapec obrátil tvář k paní, usmál se vesele a mrknul očima, že ano.

„Co dělá maminka?“

„Perou.“

Pak jsme hovořili dále. Klučfk vida, že dnes nemá velké audience, políbil nám po chvíli ruce a odešel.

„Přijď zítra zase,“ řekla mu paní hraběnka; „budu mfti čas. Pozdravuj doma.“

Když odešel, osmělil jsem se ptáti, co to za hochá?

„To je náš soused,“ usmál se pan hrabě. „Chodívají k nám děti z celé osady na besedu.“

„Je jistě chudobných rodičů, že nemá bot,“ podotkl jsem.

„Boty má!“ řekla paní hraběnka, „mají však přikázáno, je-li blativo, přede dveřmi se vyzouti, sic by mi zde zablátili celou podlahu. Někdy se jich nahrne, jak do divadla!“ smála se dobrosrdečně.

„A teprv v neděli, ve svátek!“ doložil domácí p. kaplan, „tu jich bývá plný park!“

„To je naše nejmilejší zábava,“ jistila paní hraběnka. „Děti si hrají, skáčou — —“

„Dal jsem jim postavit boudu, v té mají rozdivné hračky —“ pokračoval pan hrabě.

„Tak?“ vyklouzlo mi z rozradostněného srdce. Nevím, jak jsem se při tom tvářil, paní hraběnka však vstala zvouc:

„Libo-li, podívejme se do parku. Je dnes velmi krásně.“

Vstali jsme všichni a šli po schodech dolů do zámecké zahrady. Cesty mezi trávníkem a stromovím byly pískem posypány a suchy. Vedli mne k dřevěnému domku.

„Zde mají naše děti sklad,“ řekl pan hrabě.

Bylo tam hraček rozmanitých: kola, chůdky, draci, míče atd. Usedli jsme před boudou na lavičce. Vzduch byl jako sklo: slunce svítilo jaksi smutnovlídně, podivně — skoro jako velikánský měsíc; listí se stromů padalo — vše vonělo, dýchalo jako předtuchou smrtí.

Vzadu v zahradě sbíralo malé děvčátko žluté a červené listí. Paní hraběnka uzřevší děvče, kývala na ně a volala je. Děvčátko šlo jaksi ostýchavě: bálo se mne.

„Jen pojď, nic se neboj,“ dodávala jí paní hraběnka chuti.

Když došla k nám, posadila ji vedle sebe, hladila jí buclaté tvářičky: „Toto je má pěkná, hodná čapalačka.“

„Co je to, čapalačka?“ ptám se.

„Tak jmenujeme nejmenší děti v naší škole, které ještě nejsou povinny školu navštěvovati. Až bude jedna hodina ukážu vám je,“ řekl p. hrabě.

O jedné hodině vedl mě do školy, kterou se svou vznešenou chotí vystavěl Líšenským. Jest to stavení dvoupatrové, široké. Na štítě rdí se červené kamenné srdce, které našli při kopání základu. Zajisté krásná to příhoda, při zakládání školy z lásky mládeži věnované nalezeno srdce! Významně krásší teď totéž srdce štít budovy srdcem šlechtným darované. Pokud dům ten státi bude, — svědectví vydá, kdyby srdce lidská zapomněla, to srdce kamenné, jak šlechtní byli manželé hrabata Belcredi, jak byli plni živé, pěkné víry (bel-credi)! Ve škole té vyučují cti. sestry Boromejky děvčata Líšenská, jak jsem seznal, vzorné. Dříve učily též hochy, ti jim však byli odňati, by se snad u nich nepokazili! Líšeň byla přinucena stavěti novou chlapeckou školu, platiti učitele — dříve to měli zdarma! — Ó, pokroku! — Dole při zemi vyučuje jedna sestra děti, jenž ještě nemají šest roků — chlapce i děvčátka. To jsou ti „čapaláci,“ radost nebožky paní hraběnky. A byla to s nimi radost! Ukazovali nám (všichni na jednou), jak v letě sluníčko praží, jak vítr fouká, jak se mraky valí, jak hřmí, jak prší, jak hrád padá, jak vážou obilí, jak mlátí, jak melou ve mlýně atd. a při tom zpívaly vhodné písně, vesele, s kuráží, hlasitě, až jim oči vylézaly. Jak živ jsem takovou věc neviděl. Byli všeměš pěkně oblečeni. Pan kaplan mi šeptal, že dobrá polovička dostala šatky od paní hraběnky darem k vánocům.

Tak milovala ten náš lid slovanský, ač byla docela po německu vychována. By nahradila, co v mládí zanedbáno, učila se až do své smrti české mluvnici, četla z českých knih a cvičila se v českém psaní. Úctu nejhlubší takové paní! — A mnohá dáma, jejíž muž vytrubuje své vlastenectví po celé zemi, stydí se mluvit po česku a vychovává své dítky — nobl: po německu!

Poděkovavše sestřám odešli jsme do zámku, kde mne paní hraběnka počastovala mile a vlídně.

K večeru jsem se doporučil odcházeje s pociťem, že jsem viděl a mluvil s paní, jakých na světě málo!

To jsem zažil já. Jděte však do Líšně nebo do Jimramova, ptejte se a poví vám o ní kdo koli tolik dobrého, že vám až oči přetekou. Řeknu vám, ovšem slovy jinými:

Měli jsme korunu — a ta nám spadla!

Kvetl mezi námi květ lepoty rajské — a ten nám svadl!

Rostla v zahradě naší bylina hojící nemoci mnohé — a ta nám uschla.

Chodil mezi námi anděl dobře čině, anděl strážný — a ten odešel do domova svého!

Žal, žal — žal žalostí!

19.

Madam, čili paní Rozšafná.

Paní Rozšafná je juž 30 let vdovou a bez dítek. Je jako prst sama. Muž její byl panským úředníkem. Bere po něm výslužné a k tomu má ještě v městě dům. Může žíti a žije také pohodlně. Je velká, hubená, přížlutlá, zelenooká, nosí bílý čepce se žlutými pentlami a vlasy, posud černé, kolem uší hladce přičesané.

Vyřídilku má dobrou, je pravá štekule.

Práce její je tato: 1. hrá si a mazlí se se starým, tlustým, mrzutým mopslíkem; ten je klenotem jejího srdce.

Za 2. vadí se s dívkou a sužuje ji od noci do noci.

Za 3. sedí u okna, posuzuje kolem jdoucí a hubuje na zkažený svět.

Za 4. čte v novinách denní zprávy, zvlášt o vraždách, krádežích, milostných škandalech a „nabídnutí k sňatku.“

Za 5. chodí na návštěvy k starým klepnám, nebo si je zve k sobě na kávu. Káva je na jazyk to, co voda na brus.

Za 6. chodívala o slavnostech a zvláštních příležitostech do kostela, aby něco viděla i zvěděla.

Taková je paní Rozšafná.

Dnes je její svátek. Pozvala si svou nejvroucenější přítelkyni slečnu Cili, dceru po jakémisi profesoru, která se živí tím, že roznáší klepy po městě — na oběd. Ty druhé dámy jsou zvány až na odpoledne na kávu.

Paní Rozšafná zabila kačenu, dělá lemovný náky, garnirované (věnčené) hovězí, francouzskou polívku, pak peče bábovku na odpoledne: — má plné ruce práce!

„Juž jen odpusťte, slečinko zlatá,“ praví k slečně Cili, jenž sedí u okna právě předčítala o samovraždě dvou milenců — „musím do kuchyně; na ty děvečky není spolehu. Tak dlouho juž ji mám, ale ani toho nejmenšího mi nepomůže, pranic! ve všem abych měla ruce sama! — Však já přijdu brzo.“

„Jen se neračte, milostpaní, k vůli mně zabývati. Mohu vám v něčem pomoci?“

„Bůh uchovej, to by bylo pěkné. Račte se jen dívati z okna; kdyby někdo šel okolo, zavolejte mne.“

Slečna Cili se rozložila mezi okno a paní Rozšafná šla do kuchyně.

Děvečka, mladá ještě holka, stála upocená u ohniska. Dávala pozor se strachem, aby se něco nepřipálilo, nebo nevyteklo.

Paní mrskla po ní okem, otevřela troubu, podívala se na kačenu a spráskla ruce: „O ty robsko hloupé! proč jsi tu kačenu neobrátila? Vždyť se juž začíná připalovat!“

„Ale, milostpaní, vždyť jste mi poroučela, abych troubu neotvírala.“

„Mlč! já mluvím! Když cítila's, že se začíná připalovat, měla's mne zavolat!“

Dvěře se otevřely: „Ponížně prosím, chudobný vandrovní o nějakou almužnu.“

„Pracujte a nepotulujte se světem,“ zaštekla naň paní Rozšafná.

„Já bych rád, vzácná paní, řekl pocestný, „ale nemohu nalézt práce. Bože můj, já nejsem žebrotě zvyklý — ale hlad je velká věc!“

Paní Rozšafná sáhla do kapsy, vytáhla trojník a podala jej děvečce: „Na, dej mu ho“

Vandrovník vzal trojník a vzdychnuv prosil aspoň o lžičku polívky.

Paní Rozšafné se zabýsklo v očích. Obrátila se ke dveřím a křikla zlostným hlasem: „Ještě nemáte dost? Kdybyste dostal dům od domu po půlce, mohl byste se voziti v kočáře! Já nemám ničeho od oběda, jsem ráda, že sama mám do čeho kousnouti. U mne není žádná veřejná kuchyně. Jděte s Pánem Bohem.“

Pocestný posledních slov ani neuslyšel, utíkal chudák, jak opařený.

„Madam!“ volala slečna Cili, strčíc hlavu mezi dveře, „prosím, honem pojdte.“

Paní Rozšafná nechala vše ležeti a běžela jako střela do pokoje k oknu.

Postavila se vedle slečny Cili, a obě hleděly ven, jakoby nic, jakby stály u okna náhodou. — Po náměstí šla jakási panička. Měla šedé šaty, živůtek však byl až na rukávy šeděmodrý; podobal se kyrysu.

„Jen se podívejte madam,“ šeptala slečna Cili, „má ta kontrolorová juž taky kyrys!“

„Kdyby raději zaplatila dluhy u pekaře a řezníka a u kupce — a nechala parády!“ prohodila jízlivě p. Rozšafná.

„Kam pak jen jde?“ řekla sl. Cili.

„Eh, kdož jí ví! A podívejte se jak v tom vypadá! Jak opice! Vždyť jí to ani nesluší!“

„A ten klobouk! Kde pak ten ale vzala? Na hlavu bych to nedala!“ šeptala sl. Cili zlobíc se, že nemá takového.

Paní kontrolorová došla právě k oknu. Vidouc na hoře paničky, uklonila se jim a paní Rozšafná i slečna kývaly na ni rukama, usmívajíce se a sl. Cili jí poslala rukou hubičku.

„Nemohu jí ani viděti“ řekla paní Rozšafná ale pozvala jsem ji na odpoledne přece. — Co má člověk dělati — — —?“

„Milostpaní!“ volala do dveří děvečka, „honnem! juž to vše!“

Paní Rozšafná běžela hubující: „To je soužení s takovým trdlem! Ničeho neumí do ruky vzít!“

Bouchla dveřmi a počala v kuchyni s děvečkou křičeti. Sl. Cili pohledla za ní potutelně a šeptala: „U tebe bych také byla služkou! utekla bych za půl dne.“

Po chvíli přišla služka zapýřená do pokoje a počala prostírat na stůl. Z očí jí ukápló několik velkých slz.

„Proč plačete?“ ptala se jí po tichu slečna Cili. —

Služka pohledla bázlivě ke kuchyni a zašeptala: „Když ta milostpaní je taková tuze —“

„Nedejte se!“ radila jí šeptmo Cili. „Dělejte svou práci a pak —“

„Ještě nejsi hotova?“ volala paní Rozšafná. „Hni sebou!“

Slečna Cili odskočila k oknu. Paní donesla polívku a zvala hosta ku stolu.

Slečna s vlídným úsměvem zasedla, okusila polívky a počala ji chválit do nebe. Dámy se bavily novinkami pravdivými i nepravdivými, smály se, lichotily si obapolně a chutnalo jim výborně.

Když snědly polívku, hovězínu i náky, vstala paní Rozšafná řkouc: „A teď odpusťte na chvílku: půjdu tu kačenu rozkrájet.“

Šla, rozkrájela ji, urovnala vkusně na mísu a

pak dala služce mísu s polívkou, zbytky hověziny, asi na lžici náky, „kobyly“ z kačeny, vedle níž urovnala několik střapců masa, aby se toho zdál plný talíř a řekla milostivě: „Zde máš oběd. Tady máš polívku, tady maso, tady máčku, tady náky, to's zajisté ještě co živa nejedla, vidíš! — a tady kačenu. Takového oběda nedostane žádná v celém městě — a ty ještě plačeš, vedu-li tě k dobrému a napomínám-li tě. Vidíš, jaká jsi. No polib ruku.“

Služka políbila „madamě“ ruku a zasedla si k obědu svátečnímu, ovšem dosti dobrému, jen kdyby nebyla milostpaní jazýčkem svým na něj nasypala pelynku!

Paní Rozšafná vzala mísu s kačenu a nesla do pokoje.

„Ah!“ volala slečna Cili, „ta je krásně upečená!“

„Mohla by býti lépe, je ale dost dobře! Prosím rače si posloužiti.“

Thustý, poloslepý mopslík ležel na divaně jak zabítý. Učítiv vůni pečeně, nazdvihl šňupák a zakňučel.

Paní Rozšafná naň pohlédla milostivým okem a volala hlasem nejlichotivějším: „Amidorek, šel papat!“

Pes se pomalu zdvihl, protáhl, skočil neohrabaně na zem a šmatlal se ke stolu.

Paní Rozšafná vybrala nejkrásnější kousek od prsíček, rozkrájela jej na malinké kousky a podala Amidorkovi.

„Chudinka,“ žalovala slečně Cili, „on nemůže všechno papat. Polívky nechce ani vidět, hovězínho masa take né — leč tak lžičku kávy nebo kousek pečeně.“

Amidorek pečení oblíval, snědl kousek thustého a nechaje to druhé na talíři, plazil se opět na divan.

„Co, co — ani kačenu ne?“ ulekla se p. Rozšafná. „Stůne Amidorek? No, on nebyl na procházce a proto nemá apétitu.“

Do kuchyně přišla stará, jako kost hubená babička prosit o almužnu.

Děvečka otevřela dvře: „Milostpaní, je zde stará bednářka.“

Paní Rozšafná ukázala na Amidorův talíř a řekla: „No, dej jí to, ať má dnes také dobrý den.“ —

Slečně Cili přeletělo cosi, jako kyselý úsměv kolem rtů; děvečka vzala mlčky talíř s masem, jejíž pes byl oblízal, a šla do kuchyně. Maso hodila do pomyjů a dala žebračce ze svého oběda, hubujíc cosi o nelidskosti.

„Zaplať Pán Bůh, panenka,“ děkovala stařena, „abyste byla šťastná a dostala dobrého muže.“

* * *

Slavné publikum, mám ti dělati k tomu obrázku výklad?

Myslím, že není potřeby — jenom jedno si pamatuj! Nedělej to, jako paní Rozšafná — nýbrž dávej psům a zvířatům vůbec teprv to, čeho lidé již požívati nemohou. Psu jsou odpadky a kůstky dobré dosti. Zbude-li ti kousek od oběda, dej jej žebračkovi: žebraček je člověk a pes je hovado.

20.

Primicie — prvotiny.

Před některým rokem jsem šel začátkem srpna po císařské silnici. Cesta táhla se mezi lesy. Slunko vystoupilo nad záhory. Z tmavých lesů a travnatých žlebů vystupovala pára a vůně. Stromy vrhaly dlouhé stíny a dýchaly rozkošný chlad. Bylo mi radostno, zdrávo, volno. Kráčel jsem rázně zpívaje si vesele, co mi na jazyk přišlo. Za lesem na pa-

horku byla zahrada třešňovým plotem ohrazena s velkým včelníkem. Dále ze stínu dubů svítily bílé zdi myslivárny. Pod kopečkem byla ves.

Po zahradě chodil mladý kněz modle se za ranní pohody breviář. Byl štíhlý a bledý. Kráčel volně vzhůru — dolů, kloně krátce ostříhanou hlavu.

Sedl jsem si u plotu za hlohový keř a pozoroval kněze. Tvář jeho, ač ovanuta nádechem jakéhosi smutku, byla mírná, klidná.

Od lesa zahrčel kočár, na silnici zdvíhali se kotouče prachu a postilion troubil vesele:

„Jede, jede poštovský pacholík,

Jede, jede po poště pán.“

Pošta přijela k myslivárně, jakýsi pán vystrčil zvědavě z okna hlavu, poohlédl se a vůz hrčel dále. Za nedlouho zmizel zraku.

Mladý kněz stoupl si k plotu a hleděl dlouho za poštou. Hleděl a čím déle, tím více mu obličej smutněl, až vytáhl bílý šátek, aby si utřel dvě velké slzy.

Ze včelníka vyšel myslivec, statný ještě muž s prokvétlou bradou. Šel k synovi, položil mu ruku vlídně na rameno a upřev naň pátravý zrak, řekl:

„Co to, Františku?“

„Nic, nic — tatínku! Namátla se mi smutná myšlenka.“

„A jaká?“

„Jela zde kolem pošta. Hleděl jsem za ní. Pomyslíl jsem si: dnes nastupuji dráhu skutečného života. Bude mi chvátati za svým cílem jak té poště, neohlížeti se na nic, nezastavovati se při ničem, až dorazím k té poslední stanici. A Bůh sám ví, jak se mi povede?! Člověk je člověk — úloha těžká —“

„Už váženo — milá ženo!“ řekl myslivec s národním příslovím. „Už se stalo! Vyvolil si's ten stav sám, teď ukaž, že jsi myslivecův syn! Jen odhodlaně, nechť je jakkoli! Uč se od toho postilionu. Ten jezdí neustále: — v parnu — v zimě

— v dešti — v sněhu — ve dne — v noci: „někdy se mu kolo zláme, jindy kočár zvrhne,“ jak zpívá — a co dělá? Obchází-li jej unavenost, nebo dřímota, je-li tuze pražno a prašno, nebo mrazivo a pršivo — zatroubí si z vesela — zapomene na všechno a dobrá! Dělej to taky tak. Měkce ustláno není na světě nikomu. Přijdou-li na tebe trudy, unavenost, omrzelost nebo pronásledování — slož to na Boha a zazpívej si. Buď veselé myslí vždycky! Staré baby věsí hlavy!“

Mladému knězi se zablýsklo v oku. Vztyčil hlavu, podal otcí ruku řka: „Odpustě mi, že mi bylo bázlivo.“

„Nač odpouštětí? Jsi před šarvátkou! Bude se ti ohánět na všechny strany! Před šarvátkou bývá vždy úzko: já to vím ze zkušenosti. Až budeš v ohni, přijde ti kuráž. Mně bylo v roku osmačtyřicátém taky tak! A teď pojďte, bude brzo čas.“

Šli k myslivárně a já do vesnice dolů. Hned u prvních domků stála brána z chvojí upletená s nápisem: „Bůh Ti žehnej!“ Od brány byla cesta májkami vysázená ke kostelu. Návsí bylo umeteno jak o božím Těle, družičky pod věnci chodily sem tam; ze školy zněla hudba. — Ptám se staré babičky: „Prosím vás, co to znamená?“

Myslivcův panáček bude dnes vysvěcen,*) odpověděla mi.

„Aha, totě bude slaviti primicie, čili první mši svatou. Ale vysvěcen juž je, milá babičko, milostpanem biskupem v Brně. Vy se mýlíte.“

„Nepoučujte starších lidí! Jak živa jsem to slyšela jmenovat „vysvěcení,“ odsekla babice a odvrátila se ode mne.

Na věži zazvoněno. Lid se scházel a za nedlouho vyšly z kostela školní dívky s křížem a praporem Panny Marie, pak chasa, hudebníci, kněžstvo

*) Mnozí lidé na venku jsou mylného názoru, že prvotiny jsou posvěcením na kněžství.

a velký zástup lidu. Hudba hrála píšeň Velehradskou a lid zpíval. Šli k myslivárně. Já se přidál k nim.

V myslivárně ležely na bíle pokrytém stole mešní roucha. Kněží novosvěcence do nich oblekli. Byl na smrt bled a ruce se mu chvěly. Jest to okamžik úchvatný, plný svaté hrůzy pro kněze, který se poprvé opásá, obléčí k oběti, jakouž ani cherubům přinášeti nedopráno, Tomu, jenž jest Alfa i Omega, začátek i konec, sám jsa bez počátku a bez konce!

Družičky přivázaly kněžím věnečky kolem rukou a starý místní pan farář oslovil vp. primicianta. Řekl mu, že opouští otecký krb a materskou náruč, aby tam, kam jej Prozřetelnost povolá, bojoval, pracoval pro Boha, sv. víru, ku blahu své duše svých bližních a svého národa. Dříve však než překročí domácí prah, ať poděkuje svým rodičům za to, že jej k takové hodnosti dochovali a vyprosí si na nich požehnání k boji — neboť bojem jest prý všecek život řádného kněze.

Syn poklekl v mešním rouše před rodiče. Otec seděl v zeleném kabátci, opásán jsa tesákem, vedle své manželky, oděné v černý šat. Položil synovi ruce na ramena, opřel naň jasný zrak a pravil hlásem pevným, silným ani nemrkaje:

„Buď pokorným — ale nezahazuj se! Pamatuj vždy, že jsi knězem. Boj se Boha — nikdy však lidí — víš, proč! Buď poslušen svých představených a svědomitě vykonávej povinnosti své. Miluj všechny lidi, nikomu však nepochlebuji. Kde můžeš, uхни — jsi-li však v právu a káže-li ti to povinnost, nedej se, kdyby tě snad i křížovatí chtěli! Nezapomínej na své rodiče a jdi s Pánem Bohem! Mé požehnání sprovází Tebe. Žehnej Ti Bůh Otec, Bůh Syn a Duch Svatý.“

Poznamenal jej svatým křížem a políbil na ústa. Při políbení přeletlo mu přes žulový obličej cosi jako křeč. Sevřel rty a nezaplakal.

Matka požehnala syna tiše a když jej líbala, řinuly jí velké slze po vráskovitých tvářích.

Za rodičema stála sestra novoknězova, krásná, jako lesní kvítek, svižná jak ta bříza. Bratr vstal a přistoupil k ní, podal jí ruku a zašeptal: „S Bohem sestřičko!“ V hlubokém dojmu vrhla se mu kolem krku a plakala hlasitě. Černé její vlasy splyvaly mu po bílém ornátě. Vyvinul se jí z náručí, utřel si z čela pot a dal se s druhými kněžími na cestu do chrámu.

Před ním nesla malá družinka na bílé podušce věnek z myrty a bílých růží. Mladý kněz byl ženichem — nevěstou církve svatá.

V kostele si usedl primiciant u oltáře na povýšené místo u prostřed druhých kněží. Rodičové a přízeň zasedli si do první stolice. Na kazatelnu vystoupil pan děkan a činil řeč na základě slov Spasitelových: „Jdouce do celého světa, učte všechny národy!“ Pravidl farníkům, že dnešní den jim má být slavnostním, proto že jeden z nich, stav se knězem, první obět vzdává Bohu. Líčil jim hodnost kněžskou, ať jest kněz učitelem, těžitelem, smřrcem mezi lidmi a Bohem a rozdavačem milostí. Doka-zoval jim, že každý, kdo chce být hodným křesťanem, od kolébky až do hrobu stojí a státi musí i v úzkém spojení s knězem. Napomínal je, by si tedy vážili knězů, by se nedali uchvátiti proudem nenávisťi proti církvi a sluhům jejím, který jako rozkáčená řeka světem se valí. Na to děkoval rodičům novosvěcence, že vychovali církvi bojovníka, kterých teď stále ubývá, ač jich více, než kdy třeba. Konečně oslovil oslavence: „Vy vp. bratře, stojíte zde u stupňů oltáře chráněn jsa přílbou víry, oděn rouchem bílým nevinnosti, opásán pasem zdrženlivosti, upoután v sladké jho Christovo, abyste obětoval Bohu obět, kterou Melchisedek nastínil a Pán náš ustanovil. Obětujte jako Abraham — nejmilejší své. Abraham obětoval jediného syna, ježž miloval jak sebe sama — dejte i vy sebe sama

Bohu v obět — svého ducha, své tělo, své žádosti, svou svévoli — abyste za to koupil duši své a duším vašich svěřenců příbytek v domě Otce nebeského. Stal jste se bojovníkem kříže, buďte pravým křížákem! Cesta vaše povede vás přes rozbouřené moře, přes žhavé pouště — vede však do země zaslíbené! Časové jsou trudni, mnohou trpkostí vám bude snášeti a kdož ví, nebudeme-li za nějaký čas i my jako kněži jinde, žalářovani, z kostelů, z příbytků svých, z vlasti své rodné jako ochrlí honěni — kdož ví!? Ale necht! To jest to rozvlněné moře, ta žhavá poušť, kterými probíjovati se vám nezbytno, chcete-li odpočinku dojíti pod věčným palmovím. Obětujte se tedy dnes cele Bohu a pocítíte se pak obrem býti! My se budeme obětovati s vámi a k slávě nás povede i k vítězství vejevůdce náš, jenž jest Kristus Ježíš — a to ukřižovaný.“

Po celé kázání neplakal v kostele nikdo ani matka. Všichni z něho čerpali poučení a posilu. Novokněz pak pevným krokem přistoupil k oltáři — a, co to? S kůru žádné intrády, žádné bubny a trouby, jen zvuky varhan vlnily se velebně chrámem. A i ty utichly. Svaté ticho. V tom zazpíval jako jako anděl s nebes výšin prosebně chlapecký hlas: „Kyrie elejson!“ Utichnul. Po něm zazpíval vyšší, jemnější soprán: „Kyrie elejson! a pak celý sbor s rozkošnou plnozvučností po třetí: „Kyrie elejson!“ silně, hlasitě, jakby klepal na bránu nebeskou. Já trnul rozkoší. Pane, to je hudba pro kostel a ne ty staré fidlovačky a to troubení a vřískání. Pán Bůh není komediantem, aby měl zálibu v komediantském oslavování.

Po přijímání kněze přistoupili přátelé a domáci jeho k stolu Páně a přijali z ruky svého pokrevence nejsvětější Účast.

Po mši sv. uděloval vp. primiciant požehnáni. Lid se hrnul houfně. Já taky přiklekl a když mi položil bílé, útlé, chladné ruce na hlavu, žehnaje, modlil jsem se v duchu: „Požehnáni, ježž mi

uděluješ, stonásobně vyplň se na tobě, mladý hrdino, jenž pohrdáš světem a na boj se's vystrojíš za pravdu!"

Pak jsme jej doprovodili do myslivárny — knězi, družičky, lid — všichni. U myslivárny se ohledne náhodou jeden kněz po mně, šeptá druhému cosi do ucha, ten se usměje a jde ke mě.

„Příteli, nejste vy kukátkář?"

„Poníženě prosím, jsem.“

„To mne těší. Počkejte, řeknu to pantátovi, aby vás pozval.“ A již volal na myslivce: „Pantátó, kukátkář je zde. Pozvete jej k hostině.“

Myslivec se na mne podíval, zakroutil kníry a zabručel rozmarně: „Ke všem hromům, člověče, vy taky všudy jste! Smím-li prosit, zůstaňte u nás u oběda.“

„Proč by ne? Při takových věcech jsem já k službám.“

Po nějaké chvíli zasedli jsme za stoly, které byly prostřeny za myslivárnou v radostném stínu zelených dubů. Myslivcovi se smál radostí každý vous a panímámu, ač měla určené čestné místo, netrpělo to u stola: běhala neustále do kuchyně, aby bylo vše v pořádku.

Ke mně taky přišla. Zašeptala mi do ucha: „Kukátkáři, nebude-li něco tak, jak má býti — nedávejte nás do kukátka!“

„Na mou věru, nedám, panímámo!“ ubezpečil jsem ji.

Po hostině připsjel vp. děkan panu primiciantovi, pan farář rodičům atd. Konečně vybídl i mne, bych pronesl nějaký přípitek.

Vstal jsem a mluvil takto: „Velectění pánové! Za velkou čest si pokládám, že mi dovoleno, nějaké slovo zde promluvíti. Bývá zvykem při primiciích, že každý host vp. primiciantu nějaký dárek dá na památku. Já stříbra, zlata nemám — co však mám, to dám: dobrou radu.

Slovák jeden ležel na úmor. V noci jim ukradli spřežení volů. Ráno přišel syn a řekl: „Tatku, aj veru zle je! Ukradli nám voly.“ — To starému dodalo! Poslal si pro kněze, aby jej zaopatřil, pak pro přednostu a svědky, aby učinil poslední vůli. Milý Slovák ležel bledý, těžce oddychuje — na smrt a diktoval. Písař psal. —

„A co kmocháčku, ty voly?" ptal se přednosta.

„Ty voly?" řekl nemocný. „Keď ich naleznú, tož ich odporučám mojemu synovi Marcinovi — a keď ich nenaleznú, tož ich odporučám panáčkovi na mše svaté!“

Jak ten Slovák pamatoval na kněze, tak na ně pamatuje teď s malou výjimkou celý svět. Proto vám radím, v. pane! nečiňte si velkých nadějí na statek světský — na přízeň lidskou — ale buďte zdraví!“

Sláva volali hosté a hudba hrála:

„Uhynula na salaši slanina,
Sváděli to na našeho Marcina!“

21.

Prvotiny vp. Karla Urbana.

V neděli dne 5. srpna 1877 zvonily kloboucké zvony zvučně po horách a po dolách, národní dělo dunělo, hudba hrála a lidé pospíchali ze všech stran k městysi. Proč? Vp. Karel Urban, kněz biskupství štýrsko-hradeckého, sestřelec klobouckého dp. děkana, slavil prvotiny. Každé primicie jsou velevýznamny a dojemny, tyto však vynikaly daleko nad jiné ne tak svým leskem a svou slávou — ač i v této věci učiněno vše možné k oslavě dne slavného — jako rodinnými poměry.

Povím vám to po svém — krátce.

Přečetný dav lidu, klobouční vysloužilci s arciveteránem, 84letým p. Vurmem, mnoho družiček, mezi nimiž zvláště osm čestných panen, jež stály před oltářem, pak 16 kněží doprovodilo novokněze do slavnostně okrášleného chrámu Páně. Na kazatelnu vystoupil nejstarší strýc novoknězův, vdp. dr. Josef Chmelíček, profesor pastorálky v Brně. Vyličil napřed význam slavnosti, potom důstojnost kněžskou a konečně oslovil vp. primicianta asi těmito slovy:

„A teď dovolte, milý, velebný pane bratře, slovo k Vám. Ohledněte se kolem sebe. Koho vidíte? — Zde stojí Vaši rodičové, Váš otec, Vaše matka, kteří zajisté často stáli u kolébky svého synáčka vzdychající: „Bože, co asi bude z dítěte tohoto?“ a hle, dnes radují se, že jste dostoupil hodnosti před Bohem a nebem nejvyšší — že jste knězem Páně!“

Pohledl jsem na rodiče. Stáli, černě jsouce oděni, se sklopenýma očima, jak by byli nehodnými takové cti.

„Vedle nich stojí,“ pokračoval kazatel, „vaše milá, jediná sestra, která z čistého srdce za vás se modlí. Pamatujte na ně při mši svaté.“

Stála vedle rodičů beze všeho lesku a fintění, v prosté, milé pokoře, jako jahodový květ.

„Tamhle u oltáře klečí ctihodný kmet, 82letý stařec, Váš prastrýc, vdp. Jan Bártl, farář a děkan Krhovský, teď na odpočinku ve Znojmě. Přinesl Vám velikou oběť, vydav se na cestu tak dalekou. Modlete se za něj.“

Podíval jsem se na ctihodného pána. Koho jsem viděl? Vzor kmetské krásy? Obličej duchauplný a zdravý, oko jiskrné, obočí husté a tmavé, vlasy sice jako sněh bílé — a husté jako na hlavě mladíkově, celé tělo složité, mohutné — jářku: „Tomu ta oběť nebyla tak těžkou — vždyť je pln zdravoty!“ Později jsem smýšlel ovšem jinak! Jeť onen vel. důstojný stařec zdráv na těle i na duchu,

jako náš sv. Otec, Pius IX., až na ty nohy. Těm se jaksi již nechce choditi po této zemi.

„Pak pamatujte, vp. bratře,“ pokračoval kazatel, „na někoho, který jest daleko, daleko, na stamíl od nás vzdálen, až za širým mořem v dálné Americe. Byl by rád Vaší dnešní slavnosti se účastnil, nemožno mu však pro vzdálenost, možná, že jej nikdo z nás na tomto světě více neuvidí; proto však přece jeho duch dlí s námi a podíl bere v radosti Vaší. Je to Váš nejmladší strýc, vp. Bedřich Chmelíček, misionář v Americe. Modlete se, prosím, za něj, by jej Bůh sřlil v těžkém a obětavém úřadě jeho. Buďte též pamětliv svého druhého vp. strýce, faráře a děkana zdejšího Jana Chmelíčka, který tolik lásky Vám prokázal a vystrojil slavnost dnešní. A zde několik kroků od kostela leží hrob, v němž odpočívá Váš dědoušek. Přál si viděti den tento, neuviděl ho však. Modlete se též za něho a za všechny Vaše † příbuzné. — A konečně vzpomeňte si ještě na toho, jenž Vám od Vašeho dětinství byl druhým otcem, Vás pěstoval a cvičil láskou upřímnou. Jmenovati Vám ho nechci —“ Zde propukl vp. kazatel v pláč. Mluvil sám o sobě.

Byl jsem naplněn hlubokou úctou k rodině páně primiciantové. —

Prastrýc — velezasloužilý, daleko široko vážený kněz. Tři strýci — jako vzácný trojlístek, také kněží a kněží výteční, sloutní, a nejmladší, poslední mužská ratolesť té rodiny — opět kněz — a kněz velenadaný, nádějný. —

Znáte ještě jednu podobnou rodinu? — Já ne!

Na to obětoval vp. novosvěcenec první svou Oběť, při níž přistoupili rodiče a sestra ke stolu Páně. Po slavné mši sv. vzali veldst. páni Josef a Jan Chmelíček ctihodného kmeta za ruce a vedli jej k oltáři, by jej primiciant požehnal.

Byl to pohled nad míru dojemný. Mladý 23letý kněz, štíhlý a zdravý jako javor, krásný

jako kvetoucí máj, stál na nejvyšším saupni oltáře, hledě okem jiskrným a odhodlaným před sebe, bojovně nadšený, jenž s radostí se vrhá do seče — a před ním klečel kněz 82letý, hrdina starý, zkušený, jemuž však meč již klesá z ruky. Když mu žehnal, bylo mi, jakby mladý rytíř se klonil k starému a šeptal: „Odpočíň si; teď já budu za tebe chrániti a brániti dobré přede zlými.“

Modlil jsem se: „Mladý kněže, ty nejmladší ratolesť rodiny Bohu zasvěcené, žehnáš druhým, žehnej i Tobě Bůh! Dej Ti dočkati se stáří tak pokojného, tak čestného, jakého dožil se Tvůj vp. prastrýc. Nadchni tě pro krásu a pravdu, jak Tvého vdp. strýce Josefa, dej Ti výmluvnost a moc, vládnouti zvláště srdcem dítek, jako Tvému druhému vp. strýci Janu a rozohniž Tě láskou pro víru a spásu duší, jako vp. strýce Bedřicha, jenž opustil vlast, příbuzné — všecko, by nosil praporek víry přieriemi „nového světa!“ — —

Co na to následovalo, o tom pomlčím.

Co nám uvařili, to jsme snědli; o čem jsem pohovořil, to víme — a upomínku velebnou cho- váme v srdci.

22.

Odkud ta bída?

Nic platno, musím si koupiti „Snář,“ abych se mohl přesvědčiti, co a jak? a jak jsem na tom?

Mně se často zdávají podivné sny a když pak ráno procitnuv o nich rozmyšlím, nemám Josefa, jak jej měl kdysi král Fárao, jenžby mi je vyložil. — Arci, teď takových Josefů není ani třeba. U Jana Rippla v Jihlavě a u Landfrása v Jindřichově Hradci vyšly na světlo „Snáře,“ neocenitelné to knihy, v nichž se dočísti můžeš nejenom, jaký význam který

sen má, ale nalezeš tam i numera, která po tom neb onom snu v loterii vyjdou — a to jest hlavní věc!

Požehnaná ty loterie, a šťastný občane, který žiješ v takové zemi, v níž loterie se vládou podporuje!

Onehdy — na velký pátek — přišla k nám Lišňačka. Vypravovala, že by se ráda podívala za synem do Vídně, že však není „těchto.“ Najednou se obrátí ke mně: „Prosím vás, poradte mi numera; snad vyhrám a pak bych mohla na svátky jeti za Tondíkem.“

Já se zamyslel jako mudřec a řekl po chvíli: „Vsadte 14, 32 a 10.“

„A proč to?“ ptala se babka s jiskřivými očima.

Já řku: „Dnes je 14ho; — mně je 32 let a zde vám dávám 10 kr. na sázku. Vyhraje-li, pozdravujte mi syna.“

„Milý, zlatý“ zajásala Lišňačka, „napište ty numera, ať na ně nezapomenu. Hned zítra je vsadím.“

Já jí napsal čísla na kousek papíru a Johanka (tak jí říkáme) schovala jej plačíc od radosti již napřed, jako drahý klenot do tobolky a šup s tím za řadra.

Po svátcích přišla zase.

„No jakž?“ ptám se „vyhrála jste?“

„Ale darmo — ani jedno numero nevyšlo! Co jsem se po celý týden natěšila — a ono nic. Zlořečená loterie! že jsem si rač nekoupila vína za to!“

Járku: „Nehubujte! Těšila jste se za ten šesták po celý týden — není to dost? — Na komediji dáte také šesták a je po radosti hned.“

Nic platno: musím si koupiti „snář.“ Ně- kdy se ovšem sen objasní za dne sám, to však se stává jen zřídka — přec však někdy. Přihodilo se mi to onehdy. Poslouchejte.

Zdalo se mi, že jsem šel krajem přerozkošným; — nebyl to les, nebyla to zahrada, byl obojím kraj ten najednou. Lepotvárné stromy stály tam a hleděly vzhůru, jak krásní lidé; mezi nimi a pod nimi květlo kvítí a křoví nevidané krásy a svěžesti a kalíšky smavé pokukovaly kolem sebe jak nevinná dítka. Nade vším se rozlévalo světlo čarovné, krásnější, než-li zář slunka. Hudbou rozkošnou, uspávavou, chlácholivou zněla každá ratolešť každý květ, každý lupínek. A mezi lupením kývalo zlaté ovoce houpajíc se rozkošně ve vzduchu čistém, krystalovém, věcnou zdravostí dýchajícím.

Jak jsem šel, tak jsem šel — nevěděl jsem samou blažeností ani jak dlouho, až pojednou užírám dům vysoký, krásný, zářící — že proti němu jsou nejkrásnější paláce mocnářů pozemských jen bídné chaty, v nichž bydlí chudoba a bída. Vysoká vrata zářila zlatem a okna jen jen hořela.

Byl to nebeský palác v ráji.

Ukryl jsem se do květného křoví a číhal, co as se bude dít?

Zaslechnul jsem loudavé, šoupavé kroky. Ohlednu se — šoulají se o berličkách stařeček a stařenka k nebeské bráně. Byli to manželé, staří výminkáři. Umřeli téhož dne a jak spolu žili na zemi, tak pospolu též kráčeli k nebeské bráně. Blížili se jaksi ostýchavě a stařeček zazvonil. Svatý Petr otevřel malé okénko ve vratech a vyhlédl ven. Vida, že jsou to jenom chudí výminkáři, řekl: „Počkejte chvílku, nemám kdy.“

Staroušci si usedli mlčky na lavičku u brány do stínu košatého stromu a čekali trpělivě. Prosim vás, takový chudý člověk je všemu zvyklý. Přijde-li na kancelář, zahoukne naň sluha: „Čekajte, až na vás dojde.“ Zazvoní-li u fary, řekne děvečka: „Počkejte, až pan farář posnídá!“ a tak to jde všady. Nedivili se tedy, že je nechali též u nebeské brány čekat: byli čekání zvykli. — Dědeček opřel bradu o hůl a zahleděl se zamyšleně před sebe; babička

se modlila růženec a pokukovala zvědavě na vše strany. —

Najednou zahrčí z daleka kočár. Vrata nebeská se rozlítla; sv. Petr stál vítaje na prahu a tryskem vjeli dva lesklí višňáci s nádhernou kalešou na nebeský dvůr. Na kozlíku seděli premovaný kočář a lokaj a vzadu v kočáře — bohatě oděný pán. Byl to milionář — továrník.

Sv. Petr vyšel ven a volal na staré: „No, když je již otevřeno, pojďte také sem.“

Výminkář nazdvihl klobouk a řekl: „Milý sv. Petře, dovol — jak je to? Náš panáček doma nám vždycky kázali, že v nebi přestane každý ohled na osobu lidskou, tam že bude chudý, nechudý — vše jedno: a ono je to jinaké! Nás nechals čekat — a toho boháče, toho fabrikanta jsi tak uvítal!“

Svatý Petr se usmál a řekl: „Starý brachu, to je tak. Taci lidé, jako jste vy, nejsou zde vzácní, těch přijde denně dost — ale fabrikant! — holenku, to je řídký host, toho dlužno jinak uvítat!“

* * *

V tom jsem se probudil. Nebyl to poplašený sen? Myslí jsem si: „Co se člověku všechno nenazdává? Kde se to vezme?“

Vstal jsem a upraviv a zřídív, čeho bylo třeba, vydal jsem se s kukátkem opět na potulku. Šel jsem po silnici přes Měninu ke Blučině, kde je — mimochodem řečeno — nejlepší víno v celém okolí — na faře.

Před Měním jsem dohonil muže slušně oděného. Měl na sobě hnědý, zimní kabát, tmavé kalhoty dole ohrnuté, aby si jich nezamazal — a dobré boty. Na hlavě měl klobouk ještě dobrý — ale na zádech pytel z hrubého plátna. Nesl jej na šrákách, křížem přes prsa a ramena zaklesnutých. V pytli měl, jak bylo viděti, brambory a kousky chleba. —

Pohlednul jsem mu do tváře. Byla hubená, umořená — ale klidná a počestná. Dlouhý vous jí dodával vážnosti.

Pozdravil mě.

Já poděkovav řekl: „Kam, kam, příteli?“

Muž na mne pohleděl lépe a odpověděl pak přidušeným povzdechem: „Na žebrotu, milý pane, — po ptání!“

„Na žebrotu! — A odkud jste?!“

Muž ukázal holf ke Špilberku Brněnskému a řekl suše: „Tam z toho nešťastného města! — Jsem soukeník a vydělal jsem si dříve pěkný groš, teď však továrny stojí, ušetřený krejcar je ten tam — co počítí?! Děti mají hlad, plačou — mám je a ženu a sebe zavraždit? Ne! Hanba stranou! Jdu žebrot brambory a chléb, vše co dostanu — aby doma neumřeli hlady.“

„Toť asi peprné,“ pravím.

„Je — a jak!“ dosvědčil soukeník. „Ale co snad přece zase nějak bude.“

„Jen nezoufat!“ doložil jsem, „a počestně! Mnohý ten hlaváč vypije jed, nebo se zastřelí, přijde-li zle — a nebo, vida, že sláva jeho klesá, odstraní peníze někam, udělá bankrot —“

„— A jezdí pak zase v kočáře“ vpadl mi do řeči soukeník. „Znám to! Svět je teď zlý, podvodný, falešný! — Chudého člověka využítkovati až do poslední krůpěje síly — to umějí — a pak jdi! Odkopnou jej a hledí na chudáka, jako jsem já, s vysoka. No nechť! Aspoň mám čisté svědomí.“

Za námi zahrčel kočár. Seděl v něm jakýsi pán v bohatém kožichu a odfukoval pyšně velké kotouče kouře z cigáry. Byl vykrmený a poděkoval na náš pozdrav pouhým kývnutím hlavy. — Kočář jeho měl na čepici stříbrnou portu.

Hleděl jsem za kočárem a myslil si: „Kdo ví, je-li ten tvůj kočár a ty rysky a ta stříbrná porta na čepici tvého kočáře a ten drahý smotek, jež kouříš, tak počtivý majetek tvůj, jako hrstka

těch bramborů, které můj souseď nese dětem v pytlí na zádech?!“

Ublížil-li jsem pánu tomu (já jej neznal), Bůh mi to odpust, a jsi-li ty, jenž tyto řádky čteš, zámožným, nebo boháčem — nezazli mi to — ale mně připadl, když jsem tak za tím kočárem hleděl, ten sen na mysl, že lidé v kočárech jsou řídkými hostmi v nebi. — Arci jede mnohý i s trakařem po pekla a mnohý tam běží i bosko — jak to ten svět nese!

23.

H r á č s t v í .

Krejčí bývají obyčejně bystrí lidé. Rádi čtávají, přicházívá k nim mnoho lidí — slyší tedy všelicos, bývají hovorní, žertovní a zpěvumilovní. Rád se u nich na svých potulkách zastavuji a zůstávám někdy též na noc.

Tak jsem také v loni před sv. Duchem zabrousil ke krejčířovi Vránovi v Dolanech. Bylo už o klekání. Seděli právě u večere. Vrána mne přivítal vlídně a pozval ke stolu. Pocestný člověk mívá vždy hlad. Povečeřel jsem s nimi a že juž při svíče nešli, šli jsme před okna do zahrádky, kde pěstil podél zdi fazole, aby se mu vinuly pěkně okolo oken po štítě vzhůra až k makovici. Domek jeho bývá v letě jedna zeleň, jeden květ. Na zahrádce měl záhonek hřebíčků, záhonek hvězdníků čili aster, rezedy a krejčířka velký záhon petržele, cibule a „šnitlinku,“ jak říkávala, což však jmenujeme dobře po česku ošlejš čili pažitku.

Deera zalívala zeleninu, tovaryš nosil v puťnách vodu a zalíval sám milé jemu i mistrovi květiny. — Já seděl s Vránou na nízké lavičce. Mluvili jsme o tom i onom — o vojně tam dole

v Turecku, o pruských zákonech, o sv. Otcí — však již víte, jakou notou to teď chodívá.

Večer byl neobyčejně krásný. Jarní ševel šepotal světem, s vůkolních jabloní a hrušoní to vonělo, jako dech rajský, jasný měsíc stál nad námi v úplňku a nad západem zhasínala večerní záplava.

Jařku: „Hledte, jak je teď ve světě ticho, jako v komůrce.“

„A lidé v ní spí a zapomínají na bídu, na soužení — na všechno,“ dodal Vrána.

Zamlčeli jsme se.

Krejčířova Maruška, pěkná svižná panna, sedla si vedle otce. Tovaryš stál naproti mně opřen o jablň. Hleděl hned na mne, hned na Marušku a hned k zlatému měsíčku. Že jsme právě mlčeli, zanotil po svém způsobu píseň:

„Svěc měsíčku jasně,
Až já povandruju,
Aby má milá věděla,
Kterou cestou půjdu! —
Půjdu-li, půjdu já,
Každý se podívá
Až na tu louku zelenou —
Kde má milá bejvá.

Tam jí požaluju
Svoje těžké hoře,
Co ste vy o mně mluvili
Na tom našem dvoře.

Mluvili, mluvili,
Však víc nebudete,
Až já od vás povandruju,
Však vy zpomenete.

Zpomenete jednou,
Zpomenete dvakrát,
Až po třetí zpomenete —
Musíte zaplakat.“

(Národní písně; Sušil str. 336.)

My zpívali všichni s ním. Smutný nápěv, tklivá slova, milou tesknoutou provanutý večer vynutili nám bez mála slze z očí. Líbila se mi tenkrát ta píseň lépe, nežli nejkrásnější zpěvohra. Jeviště bylo aspoň čarokrásné.

Když jsme dozpívali, ptám se tovaryše: „Chcete snad vandrovat dále, že takovou zpíváte?“

Tovaryš vzdychl, pohledl na Marušku a zakroutil hlavou.

„Na to teď nikdo nepomyšlí,“ odpověděl místo něho mistr, „půjde-li to však dále tak — nic platno, Josefe, ač by mě to také bolelo — pak allou, do světa dále. Nemám-li pro dva práce, nemohu tovaryše platiti.“

Josef sklopil oči a Maruška rychle řekla: „Však teď práce ještě máme.“

„Ano, po svátcích však abychom zapíchlí jehle do peřinky a míru zavěsili za obrázek.“

„Jak pak, pane mistře,“ ozval se tovaryš, „kdybych vyhrál z loterie a řekl: Pane mistře, nechte mne u vás. Budu vám pomáhati na poli a po domě, platu nechci žádného, až bude-li zase šití. Nechal byste mne?“

„Co co?! Snad nevsadils do loterie?“

„Ne, chci však. Dnes v noci se mi ukázal andělíček, vznášel se ve vzduchu a držel oběma rukama, jako ten anděl o vánocích nad Betlémem, pruh; na něm byla napsána krásnou červenou barvou tři numera: 19, 23, 76 — tak pěkně, jako kdyby terno již bylo venku. A proč by nevyšlo? Maruše je 19 —“

„Mně se zdá, že jí bude již — —“ chtěl krejčí nanítati. Dcera mu vpadla do řeči: „Devatenáct je mi. Zeptejte se jenom maminky.“

„Tedy — Maruška 19,“ pokračoval Josef, „já 23 — a máme teď rok 76 — nehodí se to? Vsaďte se mnou, pane mistře! — „Vsaďte!“ šeptala dcera otci do ucha.

„Ovšem divné je to,“ řekl mistr, „avšak sen je sen a loterie pověra. Zapomeň na to. Já holečku, kdybych já vyhrál z loterie několik tisíc, věděl bych, co bych učinil. Tebe bych si podržel a kdyby bylo více práce, přibral bych ještě druhého — já bych jenom přistříhoval. Ráno bych snědl hrnek kávy a kus buchtý, o desáté pil bych půl žejdlíka vína, v poledne jedl bych polívku, hovězí maso, křen k tomu — v neděli také kousek pečinky, na svačinu kousek syra, džbáněk piva — mívál bych je doma v plucárkách a o večeri již bych ani hrubě nestál — bylo-li by co, dobrá — pakli ne — také dobře.“ —

Jáčku: „No, no, pane mistře, vy již máte plán pohotově. — A co byste dělal vy, Josefe?“

„Já? — Já —“ zakoktal tovaryš, pohledna toužebně na Marušku a zamlčel se.

Maruška jaksi nápadně rychle vstala a odešla.

Já si pomyslíl: „M-hm!“ a byl již doma.

Ponocný zahutal desátou.

„Pojďme spat“ řekl Vrána vstávaje.

Šli jsme.

Ráno jsme vstávali se sluníčkem. Tovaryš, otevřev sotva oči, vyskočil rovnýma nohama a volal jako potřeštěný: „Pane mistře, dnes jsem ta numera viděl zase! 19, 23, 76. Vsadme, vsadme! Já dám 50 kr., vy také — bude zlatka!“

Vrána se nedal dlouho nutiti. Vymlouval jsem jim to jak mohl — nic platno: čím více jsem jim zbraňoval, jak by olej do ohně lil!

„Kukátkáři, půjdete beztoho na Třebíč, — prosím vás, — vsadte tam za nás a reškondu nechte u mé sestry, ta ji uschová,“ prosil mne Vrána. —

Já rozmysliv si, že kdyby náhodou snad ty číslice vytaženy byly, Vrána i s tovaryšem do nejděší smrti by mi klnuli, slíbil jsem, že za ně vsadím: „Jen mi řekněte, jak?“

„Tot je svatá věc: Terno seko! volali jedněmi ústy.“

Vsadil jsem za ně v Třebíči skutečně a odevzdal reškondu sestře Vránově, která tam byla prodána. V sobotu příští měl býti tah.

Zdržel jsem se v okolí Třebíčském až do neděle a chtěl v neděli přes Třebíč domů. Vyšel jsem po první mši svaté a sotva dojdou k bráně, koho tu vidím? Vránův tovaryš si jede na voze, pěkně jako pán. Vezl soudek a koš. Uzřev mne, usmíval se z daleka.

„Hohó,“ volám, vyhráli jste skutečně?“

Josef seskočil s vozu řka pacholkovi: „Zajedte do hospody, já jen s tím pánem půjdu na rynek.“ —

Já byl jako v Jiříkovu vidění: „Prosím vás, je skutečně terno?“

„Jak by nebylo! Den co den se mi andělíček ukazoval. Jen se pojdte podívat.“

Táhl mne k loterii. Z daleka jsme viděli 3 pantličky na znamení, že někdo udělal terno. Josef běžel cvalem. Já z volna za ním. Když jsem ho došel, stál jako socha, bledý, s vypoulenými očima. Terno vyšlo, ale na čísla: 20, 23, 76.

„O jedinké oko!“ bědoval Josef, „o jedno jedinké očko!“

„Ale člověče,“ pravím, „co jste dostal falešný lístek?“

„Ne! Já lístku nedostal, jel jsem jako na jisto. Ta hanba! Ten posměch! Vypůjčil jsem si půlvědyrko a koš, že zde nakoupím vína, masa a všeho, bych naše domácí překvapil — a teď nic a ještě fůru abych platil!“

„Což mistr neví, že jste sem jel?“

„Ne, on by mně byl nadal. Řekl jsem jenom, že půjdu pěšky se přesvědčiti, jak jsme na tom a ono nic — nic!“

Bylo mi ho líto.

V tom k nám přistoupila sestra Vránova. Byla zvědavá, zdaž vyhráli? Vidouc, že jen o jedno oko chybeno, lomila též rukama.

„A tak se nám to hodilo,“ bědoval tovaryš. „Maruška 19 let, já 23 —“

„Co že, Maruška 19!“ křikla Vránova sestra. „Kdo vám to řekl?“

„Ona sama!“

„Tož je vinna ona, že jste prohráli, slota pyšná!“ zlobila se žena. „20 roků je! Já to vím na vlas! Na prvního máje o 9 hodinách jí bylo 20 let. Kdyby vám byla pověděla pravdu a vy vsadili 20 — mohly jste býti všichni šťastni.“

„Tož ať do té falešné lásky bije hrom!“ rozzlobil se Josef. „Teď teprv půjdu do světa — nechť si ona hledá štěstí, kde chce!“

A tak také učinil.

Letos se Maruška již přiznává, že je jí 20 roků — pozdě však. Terno je tamto. Inu, kdo se za štěstím honí, před tím ono utíká, jako dlužník. —

Takový loterista se žene, žene, až se udýchá a padne. Mnohý to již smrtí zaplatil: buďto, že prohráv celé jmění, na život si sáhne, nebo se zblázní anebo sáhne na cizí statek a za živa někde v krymínále umírá.

Takových příběhů zná každý zajisté dosti, nebo se aspoň v novinách o nich dočte.

Následující však veselosmutnou událost snad málokdo zná:

Před lety, kdy ještě bohatí lidé, zvláště dámy, v nosidlech se nositi dávaly, žil v jistém městě švec, který měl mnoho bídy a ještě více dětí. Hledal štěstí po horách, po dolách — u boháčů, neboháčů — najítí ho však nemohl. Konečně padl na hru v loterii.

„Ženo tam si nejspíše pomůžeme.“

„Dá-li pán Bůh“ doložila žena.

Počali hráti. Spořili, jak mohli a každý groš od úst ušetřený zanesli do loterie. Štěstí jim však nepřálo.

Konečně k nim přišla cigánka. Hádala ševcové, že vyhrá hrůzu peněz na čísla 5, 21, 54. Milý švec i se ženou byli jako posedlí. Zastavili svadební prsteny a vsadili vysoko. Po celý čas až do dne neměli jiné řeči, než o terně. Stavěli si zlaté zámky, radili se, jak si zařídějí byt, až dostanou peníze; Adolfska že dají do študij — má dobrou hlavu — a neposeda Josef ať zůstane při řemesle, když mu knihy nevoní. Nemohli se dne tahu ani dočkati. Konečně přišel. Žena šla k loternímu osudí a odcházejíc řekla: „Muži, dávej pozor — vyhráme-li terno, nechám se domů zanésti v nosidlech. Uvidíš z daleka, jak jsme na tom.“

Odešla. Doba, než počalo vylosování, zdála se jí býti věčností. Konečně tah přece počal.

První číslo vyvoláno: „13!“

Ševcová zbledla. Druhá vyvoláno: „37!“

V chudeře se tajil dech. — Dále voláno: „48! 72! 81!“

V tom slyšáno padnutí. Ševcová ležela bez sebe na zemi. Nastal hluk a zmatek, naložili ji do nosidel a nesli domů. Děti se dívaly z okna. Uzřevše nosidla, volaly: „Tatínku, maminku nesou!“ Švec vyskočil, běžel k oknu a přesvědčiv se, že ženu skutečně nesou, počal vyhazovati židle, obrazy — co mu do ruky přišlo — oknem ven. „Nač nám to staré haraburdí; koupíme si nové. Děti, teď bude hej! Výskejte!“

Ano, bylo hej! — Plakali chudáci brzo. Donesli jim — maminku m r t v o u. — Ochrunulo jí leknutím srdce. —

Jaké naučení z toho plyne? Nepotupujeme zde lidi takové, kteří poctivě se živíce občas více ze žertu nežli do opravdy vsadí do loterie. Ale náruživým hráčům, kteří chtějí štěstěnu mermo-

mocí přinutiti, by je plnotou darů svých obsypala, a kteří dle úsloví: vem kde vem“ i na cizí jmění sahají, aby svou náruživost karbanickou ukojiti mohli — takovým s důrazem přivoláváme: „Jen poctivá práce a spořivost jest cesta, kteráž bezpečně vede ku štěstí a blahu.

24.

Kam vede turecké hospodářství?

Národní píseň (Sušil číslo 147.) pěje:

„A Turci přijeli,
Všecko strojně měli.

Konfěky v šarlatě,
Pacholci ve zlatě;

Její najmilejší
V samém diamantě.“

Tenkráté, když skládala tuto píseň slovanská hlava — (která? — to Bůh ví — ale zajisté ji již nic více nebolí!) — tenkráté bylo Turkovi hej! Ne tak teď? Časy se mění! Teď to tam dole vře, jako smola v kotle; — čí asi hlavu opaří? Teď to tam bouchá jak o honě; — kdo as bude smrtelně poraněn? — Jední praví: Turek; jiní, a mezi těmi jest jich mnoho s takovými pěknými nosy, jaký má náš Maušl — praví: zběh slovanská. Tak prorokujf a hádají se při pivě, při víně, při černé kávě: všudy. —

No nechť! Ať si mluví, jak mluví, já pravím: „Turku udělej kříž a stroj se na svůj konec — juž je s tebou amen!“

Ptáš se, slavné publikum: „Jak to?“

Dobře! Onehdy jsem byl v Ivančicích. Chodím po městě a zevluji. — Byla vám to ale také podívaná! Přišel tam tehdy pan hejtman a byla zkouška ve škole, a nový pan říšský poslanec, kterého zvolili aby pomáhal dělati zákony, by u nás šlo vše jako parou v před, chodil s mnohými jinými pány v hedvábných kloboucích po náměstí a byli tam havíři z okolí, kteří kopou kamené uhlí, aby mohli železnice a jiné stroje pracovati také parou, a ti havíři měli též bandu a hudba hrála; za městem střeleno z hmoždírů, s věže vlál prapor: slovem, bylo to tehdy v Ivančicích pěkné. Jak tedy tak chodím po městě mezi davem a ohlízím se — najednou, jak by do mne střelil! Pro Boha, co to? kde že jsem? Přede mnou stál dům a na tom domě vypínala se vízka a na té vízce — hrůza hrůzoucí! — místo makovice půlměsíc turecký s hvězdou!

Zůstal jsem vám jak omráčen! — Snad mne nezanesl nějaký kouzelník na svém plášti zrovna do prostřed Turecka, kde zuří válka?! Ochej! a já jsem křesťan a slovan! Běda ti, Vašku! „Páni, milostpáni, zlatí pantátové Turci —!“ chtěl jsem hlasitě zaprositi; vzpamatoval jsem se však z uděšení, pohled odhodlaně kolem sebe — a dobrá! Neviděl jsem žádného pašy, neviděl jsem zbouření — uzřel jsem jen pana starostu, zvědavý hemžící se lid — a strach ten tam!

Ale na tu vízku jsem se předce ještě jednou podíval, nebyl-li to přelud! Nebyl! Skutečně tam stojí — co pravím? stojí — kloní se turecký půlměsíc. Ano kloní se. Železný prut, na němž jest starý, rezovatý znak Mohamedánův upevněn, během času se ohnul a kloní se i s hvězdou, kloní se a co nevidět spadne, neobětuje-li ivančický magistrát několik zlatovek, aby mu kovář udělal novou podpěru, nový železný prut a zlatník aby jej pozlatil, by pak zářil nad Ivančicemi na pevných nohou v nové kráse!

Jak se do Ivančic dostal, nemohu pochopiti: vždyť v Ivančicích nebydleli nikdy Turci Mameluci, nikdy tam nevládl Paša — leč že snad tam bývalo někdy turecké hospodaření? Ty má dušičko, kdyby v každém městě, v každé osadě, kde se po turecku hospodaří, vztyčili púlměsíc, kolik osad by nebylo zohyžděno tímto znamením? Ovšem by ty púlměsíce nebyly stejny. V mnohém místě by pak zasloužili notný púlměsíc, tak velký, jak bývaly před lety sprosté rohlíky za dobrý krejcar, v některých zase jen malé púlměsíčky, jako jsou teď mastné rohlíčky v městech. —

Dost o tom! Nechť přišel ten púlměsíc do Ivančic, jak přišel, to však jest jisté, že jest pravým odznakem osmanské, turecké říše! klesá, padá i s hvězdou své slávy. A kdyby zapadala aspoň jako hvězda — jasně, krásně! Nikoli! Rez ji ohlodal lesk a smutně, opovržené klesá kam patří — do mrtvého moře, kde není ni života, ni slávy — kde jen rupy a zříceniny sodomské jsou! Není to divná věc?

Říše, v níž panuje libovolně a druhé dře jedna, buďsi to již osoba nebo strana, nemá nikdy dlouhého trvání.

Osada, v níž sultanuje muž jeden, nebo malá hrstka lidí osobivých, brzo slaví svatbu se slečnou Mizinou.

Dům však, v němž hospodář chce vydíratí své domácí ve vlastní prospěch, netřeba podkopávati, ten již se hroutí a — kdo konečné pláče čili natabuje moldánky — buďsi to již v státě, nebo v osadě aneb v domě? Ten, kdo utiskoval!

Příkladů toho je jako kapek v moři, jako hvězd na nebi, jako nesmyslů v hloupé hlavě a bylo by žádoucné, aby měl kukátkář také tolik dobrých nápadů, co těch příkladů jest.

Vy nejste všickni panovníky, nejste všickni vůdci nějaké osobivé strany, mnohý z vás jest však

hospodářem — pročež Vám podám zde obrázek z užších kruhů, z domácnosti.

„Ves svoj um sběrajte!“ (Královorský rukopis, nejstarší to sbírka básní česko-slovanských).

Nadívav se na tu krásu a slávu v Ivančicích, šel jsem se svým kukátkem k hospodě na kopci, k „Pindulce.“ Od Pindulky vede steznic knížecí oborou do Krumlova — cesta to přerozkosná! Den byl parný, žízeň velká — usednul jsem tedy u Pindulky v oboře ke stolu a zaklepal na hostinskou:

„Sklínku piva!“

Donesla ho. No, bylo — nebylo: za sedm háků dost drahé! Ale za žízni i patoky dobré.

Natáhl jsem se na lavici, nade mnou se houpal a kolbál veliký, starý dub, vrhaje na mě milý, koupelavý a kolébavý chlad a mír. Jen sem tam probleskl tmavým listovím jasný pohled slunka, jako krásná myšlenka, jako rajská upomínka.

„Také bych vás prosil o nějakou almužnu“ oslovil mne a vyrušil z dumání kdosi.

„Já sám pocestný, potřebný!“ odvětil jsem ze zvyku, pohledl však potom přece na žebráka.

Zarazil jsem se. — Co to? Kdo to? Jest to možná?

Přede mnou stál malý mužík, chromonohý, nakřivený. Měl na sobě dlouhý modrý, starosvětský kabát, který mu sahal až pod kolena. Boty měl staré, vyšmatlané a vyžloutlé vlasy visely mu přes nízké čelo až k hustému obočí. Tvář měl vysmahlou, oči potutelné, nos připlesklý a ústa široká.

V levé ruce držel starý klobouk, v pravé dlouhou dřinovku.

Hleděl jsem na něj dlouho. Byl mi znám, nemohl jsem jej však poznati. Jářku: „Jste mi jaksi povědomý.“

„Což mne již neznáte?“ ptal se žebrák, pošlápnuv levou, chromou nohou.

„Ah, nejste vy Randál?“

„He, tentok, jsem?“

„Ale pro Boha — proč žebráte? Což nemáte již půllánu?“

„Hm — tentok — nemám. Nešel bych na žebrotu.“

„Ale prosím vás, jak jste o něj přišel?“

„Na světě není spravedlnosti — tentok. Byl jsem u audience až u císaře pána, skrzevá tu čtvrt mého syna, však vám bude povědomo — Tonek se jmenoval — a nic platno! Prohrál jsem!“ a pošlápl opět levou nohou.

„A co řekl císař pán?“

„Tentok — ani mne k němu nepustili! Byl bych rekuroval, neměl jsem však již na štemple. — To bylo mé neštěstí. Tím jsem přišel o všechno Tentok — není spravedlnosti!“

Já mu dal 2 krejcare. „Tu máte na chleba.“

„Prosil bych dejte mi ještě na čtvrtěčku — jsem žebrák.“

„No, tož si poručte — a nechte mne teď na pokoji!“

Randál si zasednul k jinému stolu a dal si nalíti čtvrtku.

Já přemýšlel o jeho osudě.

Randál byl v mém rodišti nejbohatší sedlák. Měl půllán a byl lakomec od kosti — k druhým, — sobě ale přál. Ženu nutil do práce jako mezka, až z toho měla smrt. Dvě dcery provdal na chalupy, aby jim nemusel dáti velkého věna. — Co ale počítí se synem? Tomu slíbil čtvrtlán naleznuv mu před tím bohatou nevěstu. Umluvili se, napsali svadební smluvy. — Když bylo po svadbě — milý Randál, že nedá, že nevěsta není taková, jakou si myslil, že tedy smluvy jsou neplatny a synovi že nedá ničeho.*) Randál chtěl totiž podržeti půllán sám, chtěl se pak z novu oženiti a syn i s nevěstou

*) Pravdivá událost.

byli by utřeli. Tomu však nechtěl otec nevěstin rozuměti. Žaloval Randála a Randál jej. Randál propadnul, ač měl 2 advokáty. Když pronesl soud rozsudek, řekl Randál: „To nemůže býti.“

„Volno vám se odvolati k vyššímu soudu,“ odpověděl soudce.

„A co budou státi — tentok — kolky?“ ptal se Randál.

„To vám řekneme my,“ ujistili jej advokáti. Odvoláme se!“ dupnul Randál a odešel.

Odvolal se k vyššímu soudu. Tam jej odsoudili též.

„Nepřijímám!“ vzdoroval Randál.

„Tož se odvolejte k soudu říšskému,“ řekl soudce.

„Co budou státy kolky?“ ptal se Randál.

„To spravíme my,“ řekli advokáti.

„Rekuruju,“ dupnul opět Randál a rekuroval a propadl opět. Soud trval dvě léta, advokáti i soud upomínali, aby Randál zaplatil a že nemohl, promeškav samými procesy i hospodářství, tak že neměl ani plechého dobytčete, ani pole kloudně obdělaného, prodán mu dům — a Randálovi nezůstalo leč asi 100 zl. — S těmi šel do Vídně k audienci k Jeho Veličenstvu. Tam jej ovšem nepřipustili. Přišel domů s nepořízenou a teď tam sedí pod stromem starý, chromý žebrák při sklínce vyžebnané kořalky a rozmýšlí, jak by dostal peněz na nový rekurs, aby mohl utlačiti a oloupiti syna.

Vstal a odchází je řekl: „Zaplať Bůh! Budu doma, tentok, pozdravovati.“

„Zdrávy zkazovali!“ poděkoval jsem.

Starý odkulhal. Tak odkulhá a dokulhá konečně každé násilnictví. — Turecké též!

Věř, slavné publikum!!

Vzhůru, křesťané, hrr! na Turka!

Nedávno přišli do dvora Jaloviska chudí lidé z Trenčínské stolice na tovary. Chodívají tam rok co rok vydělat si několik zlatých, aby měli na zimu. Přicházejí chudí, vyhladovělí, unavení, že až žalno povídati; ledva však si vydělají nějaký ten desetník, již hlasně zpívají, až se celý kraj rozléhá.

Zpívej jen, ty můj lide tatranský, zpívej, ty chudáku chudší ptáka na holé haluzi!

Ba, jsi chudším! Kde který ptáček, zpěváček — každý má den co den stůl bohatě pokrytý — v lese, na poli, v zahradě, na hradě, v chalupě, v stodole ba i na kostelní věži — všude: a ty, lide nebohý, hladem vrávoráš se svých neúrodných, tvrdých, skoupých skal do dálky dalné pro kus chleba! A pro jaký chléb!

Oh! pro bídný psotský chléb!

Slavné publikum, komu z vás nelze bez ruka-
viček jísti; kdo z vás drže vidličku v pravé a nůž
v levé ruce po kousku vykrajuje nejlepší sousta;
kdo propichuje v hostinci před obědem vidličkou
utěrák, aby každou škvřnu s ní setřel — řádky
tyto — o tom chlebě chudiny nečti: obrátil by se
ti žaludek — a to víš, že jsem chlap od srdce
dobrý — to bych nerad! —

Bačaláci (tak jmenují zde Trenčínské ty Slo-
vany) — ledva ke dvoru přišli, již jsem tam byl.

Udělal si před stodolou, v níž bytovati a
spáti jim dovoleno, oheň a vařili si. Co? — Na to
těžko odpověděti. — Nakrájeli si do hrnců zem-
ských hrušek, naházeli lebedy, trochu černé soli a
to jedli! „Někteří si pekli ve veřejné kuchyni, kterou
jim pan z Robertů postaviti dal, „bagáče.“ Vy-
žádal jsem si kousek. Můj Bože, bylo to tvrdé a
těžké, jak kámen, černé jak ta zem — a jak by ne?

Nastrouhali si těch zemských hrušek, smíchali to
se šrotem — a to jedli chudáci, až se jim od huby
prášilo, jak by to byl marcipán.

Ptal jsem se hocha lepotvárného, velkookého,
jenž, sedě u vrat, kousal chutě do pekáče: „Je to
dobré?“

„Oh ano! Len čo by jich bolo, kolko bych
snědl!“ —

Toto pššu v Borkovanech. Sedím u otevřeného
okna. Je noc krásná a radostná jak velkonoční ale-
luja. Často jsem ti již, slavné publikum, psal
o zpěvu slavíkovu, obyčejně však jsem jej slyšával
jenom v duchu: dnes ale klokotá tamhle na stráni
slavík skutečně a plným proudem řine lahoda jeho
do mého srdce — a to tluče též radostí, žalostí,
rozkoší, touhou — nevím ani, jak se mám vysloviti:
řeknu — slzou!

Bože můj! jaký jsi Ty hudebník! Celý svět
jest Ti harfou a ty probíráš struny všehomíra, tu
hřímavě, tu sladce, tu klidně, tu hněvně, zde bolně,
tam radostně — až člověku závratno. Duní-li
hrom — jsi Ty to; zpívá-li slavík — jsi Ty to;
hučí-li vichor — jsi Ty to; šelestí-li žito: jsi Ty
to, jenž hraje.

Slavík tedy zpívá, má duše se mu ozývá a
dole v zahrádce pod oknem voní rozkvetlé pivoňky.
Celá osada již dřímá a krásná noc kráčí krokem
tichým dům od domu, pokrývá každý šedým zá-
vojem, aby mury a zloduchové nemohli k nim. Jen
sem tam bliká světélko z okna. — Chýžky takové
nemohou usnouti: rmoutí jich buďto zlé svědomí,
nebo lakota, nemoc — tak jak nás člověky. Ale
nade všemi, dobrými i zlymi, letí a vznáší se teplý
vánek, jak Duch Svätý, budí a obrozuje všechno
k novému životu: rostliny, ptactvo, nejvíce však
tebe, člověče.

Jenom daleko, vysoko na tmavé obloze stojí
bledý pŭlměsíc a hledí smutně, mdle, jakoby umí-
raje dolů. A při pohledu na tebe, ty obraze štěstí

lidského, vzpomínám si na půlměsíc turecký a na křesťany, kteří pod ním úpí v otroctví nejhorsším. Bačaláci u Jaloviska jsou chudi, ale nikdo jim nepálí domy a neprzní dcery a ženy. Bačaláci u Jaloviska jedí pekáče ze zemských hrušek a šrotu — ale nasytí se přece! Tam ale dole, tam pod půlměsícem mohamedánským hlady umírají křesťané, umírají šavlou Turka pohana, nemají ničeho, leč křemelí a těch těl vyhladovělých a souzených od Turka!

Hoj! vzhůru křesťané, hrr! na Turka!

Nechť svěží a teplý duch lásky, Duch svatý, Jehož hod dnes slavíme, vámi vane, nechť láska vaše podá dar dle možnosti, jež bychom zaslali křesťanům bratrům na kus chleba! To bude nejkrásnější kytice, kterou podati můžeme Bohu Duchu! Nebuďte, jak ta stará vdova, která odháněla žebráky ode dveří a psíku svému krájele nejvybranější kousky. — O té vám povím budoucně.

Dnes pravím jen tolik: Jsou svátky. Každý si rád přilepší. Utrhni něco ústům a pošli to k vůli Kukátkari pro Hercegovce, na území rakouské uteklé a hladem mroucí do „redakce Hlasu.“

26.

V sněhu a nepohodě.

Psáno dne 7. února 1876, když bylo tolik sněhu.

Boží dopuštění! — Kukátkari, pokloň se svatým, že jsi doma! Běda těm, kdož jsou na cestě!

Strojil jsem se předevčím také na cestu; juchtovice byly již namaštěny — tu se to počne pojednou sypati, jak by se byly tisícům židů tam na hoře roztrhly rance s nakoupeným peřím.*) Kam jen pohledneš, všude plno sněhu: na střeších, na

*) A jedna chumelice za druhou, jakby žid honil žida.

plotech, na stromech — a na zemi až po kolena. Stojím u okna a hledím na ves: všude vyhazují lidé snh přede dveřmi, aby mohli aspoň ven. Na silnici neviděti živé duše — nikdo nejede, všechno spojení je přerušeno.

Ženské v domě bĕdují: „Bože, co to bude? Střechu nám to zbourá! A ti chudáci v městech? Kde vezmou mléka? Vždyť je nemůže nikdo dovézti!“

Járku: „Zavřete své vyřídilky! Vám leží jen ta káva těch měšťáků v hlavě! Starají se oni o nás, máme-li nedostatek? Buďte rády, že máme doma masa, chleba, bramborů, zelí a dříví. Necht to padá 14 dní, nám to neuškodí.“

„Bože, to je člověk,“ řekli domácí a šli raději pryč, znajíce mou letoru.

A já se zamyslil o těch měšťácích a čím déle jsem přemýšlel, tím více jsem se nad nimi rozlítostnil — Ano, bez žertu!

My na venkově uvykli jsme vši nepohodě; ať prší, ať bouří, ať slunce praží, ať sněží: nám je to jedno. Napadne-li sněhu po kolena, jako teď, obujeme juchtáky a couráme se, jakoby nic. — Jinak je však v městech! Tam mívají všechnu pohodu, ulice umetené, vyčistěné a jeli někdy někde nějaká kalužinka, že by si mohl někdo zamazati botek, hola! — již jsou noviny plny lamenta, stížností a úsečných poznámek, že prý v nejhorsí uherské vesnici není takového bláta, jako v hlavním městě, že prý celá jezera kalu a bahna zamezují pasáži atd. — Jak teď asi nařikají, když musí jemnými botkami stoupati do spoust sněhových a zvlášt něžné nožky dám! Mnohá bude bĕdovati na tu nepohodu; té já však radím: „Děkuj Bohu, že jsi v městě; tam nezbloudíš, tam nezmrzneš a jeli ti protivno, stoupati do sněhu, hačni si pěkně na pohovku a sed v teple, nemáš tak jak tak venku práce. A abys poznala, jaká to výhoda, býti v bezpečnosti, jak blahé jest přesvědčení, že nemohu

zblouditi, byť bych i na ulici trochu vymrzl, poslyš událost následující:

Mohl bych sice sám o sobě vypravovati, jak jsem bloudil v mlze a tmě v ouzkości a strachu, lidské pomoci dovolati se nemoha, — řekl by však mnohý, že vždy jen sám o sobě mluvím, proto chci vypravovati, co druhého potkalo.

* * *

Bylo po několik dní mlhavo, že nebylo ani za pravého poledne na sto kroků viděti. Šel-li člověk silnicí, vystupovaly stromy podél stojící ze šedého prázdna jeden za druhým jako strašidla. Celý svět byl zahalen v sychravý plášť smutku. Mlha padala bez ustání, mrzla ve vzduchu a věšela se na stromy, keře, suché bodláčí, kukuřicovou slámu a holé révy ze sněhu vyčínvajících, že vše bylo bělostné, jakoby z polobroušeného skla. Kde jaká větev, kde jaké stéblo — vše se pod tíží jinovatky klonilo. —

Pátého dne se mlhy zdvihly. Slunko počínalo prokmitati, bylo však malé, mdlé, jako umírající měsíc, až náhle protrhlo, rozprášilo chmury a vítězoslavně zazářilo na jasnomodré obloze v celé slávě, velikosti a velebnosti. Bože, jak byl ten svět krásný! Nahoře samá veselá milá modrota a dole, kam jen oko dosáhlo, vše bílo — ale jaká to bělost! Jak by rozsypal po zemi perli a diamantů a stromy jak by byly z křišťálu. Vše se třpytilo, blyškotalo, zářilo drahokamem a duhovými barvami, jako v kouzelném paláci krále Vodníka na dně lazurového jezera.

Ticho, klidno, mrtvo kol kolem — jen sem tam přelítla černá vrána, v dáli zacinkaly sladce zvonky a z osad vystupoval modrý kouř vzhůru k obloze, jako oběť Abelova.

Tak asi bylo duším praotcův v předpekli. Byli v sídle krásném, slunce víry jim jasně svítilo, nezahřívalo jich však slunko lásky Boha ještě

nesmířeného. Kolem nich bylo mrtvo, jenom upomínka na poklésky života oblékala je jako černá vrána a naděje ve Vykupitele hudla jim z daleké dálky zvukem sladkých zvonků a prosby jejich za brzký příchod Mesiáše dýmem vystupovaly k nebi.

V malé chaloupce ležela žena na úmor. Muž její, chudý tkadlec Veverka, seděl se svým patnáctiletým synkem za stavem a tkali.

„Ježíš Maria!“ zastenala nemocná a chytla se u srdce. „Kapky, kapky!“

Tkadlec vyskočil, vzal malou, modrou láhvičku a vycediv poslední kapky na cukr podal ženě. Nemocná se bolestí svíjela, mělať křeče u srdce, po kapkách jí to však za chvíli přestalo.

Tkadlec se podíval ještě jednou na lahvičku, pokrčil ramenoma řka synovi:

„Honzíku, je již prázdná. Nic platno — obleč se a jdi do města pro jiné.“

A sundav s římsy knížku, položil na stůl zlatku a popsany papírek.

„Zde máš recept a peníze. Venku je pěkně, můžeš do večera býti doma.“

Synek odskočil od stavu, umyl si rychle ruce a obličej, obul si boty, snědl na rychlo několik studených bramborů a pak, obléknuv si otcův kožich, šel, aby dal matce s Bohem.

Nemocná mu podávala suchou, svadlou ruku, hleděla naň okem nevýslovné lásky a starostlivosti a šeptala mdlým hlasem: „Sprovázej tě anděl Páně, můj Honzíčku a neopozdi se! Víš, že je den jako píd.“

„Nebojte se, maminko, však já si pospíším.“

„A v městě si můžeš někdy vypiti žejdlík piva, abys se posilnil — ale více ne!“ řekl otec.

„Dobře, tatínku,“ odpověděl syn. „S Pánem Bohem!“ a omotav si šátek kolem krku, pokropil se z kroupničky u dveří a odešel.

Mladý Veverka, vyjda z těsné a dušné světničky do jasného, zdravého zimního vzduchu, oddechнул si z hluboka, jakby s něho byl těžký kámen spadl a pospíchal rázným krokem k lesu, jímž mu bylo jíti. Třpytící se snh křupal mu pod nohama, vrabci a strnadi létali se střechy na střechu, se stromu na strom a švitořili vesele v jasném slunku. Mladíkova mysl, upoutaná doma k namahavé práci a k steskům matčiným, rozveselila se pod širým nebem též. Počal si vesele hvízdati a hůlkou oháněti. Byl brzo v lese. Les byl dobrou hodinu dlouhý. Cesty se křížovaly sem a tam, vedouce k rozličným zásobám štípaného dříví čili k dřevárnám. Honzík znal však cestu, že by byl se zavázanýma očima nepobloudil. Šel směle a bez bázně. A jak bylo krásně v tom lese! Ticho, tichounko stály sněhem obtížené stromy s nahnutými větvemi a mlází, křoví, jalovčí, leželo zaváto jako pod peřinou. Jen sem tam spadl kus sněhu z haluze, mladý stromek pod tíží sněhovou zavrával a zasténal, plachá srnka přemihla se jako duch přes cestu a v dáli bouchala sekýra drvoštěpova, praskl sedlák veza dříví domů a zvonky u saní přepodivně, mile zazvonily samotou lesní. Jinak ticho svaté, velebné. — Ani ptáček nezapísl, ani veveřice neposkočila.

Honzík šel borovím, až přišel k starému dubu, na němž byl obrázek nejsvětější Trojice. Pokřížovav se, dal se v pravo alejí k boudě, v níž se myslivci a hajní skrývali za nepohody. Od starého dubu počal tvrdý les — samé habry, duby, jasany a sem tam javor nebo bříza. Dmuly se vzhůru jak štíhlé, ledem se lesknoucí sloupy velechrámu a vrcholy sněhem pokryté rozkládaly se jak alabastrové klenutí, skrze něž prokmitalo zlaté slunko. Dole bylo magické pološero, jak v gotickém chrámě s malovanými okny.

Od boudy šel vousatý hajný s beranicí na hlavě, s dýmku v ústech, puškou na rameně, ruce maje v liščímu rukávníku. — Když potkal hochu,

zastavil se, vyndal dýmku z úst, odplivnul a řekl zkrátka: „Kam?“

„Do města mamince pro kapky.“

„Je jí zle?“

„Co chvíle nám zůstává bez sebe.“

„Tož si pospěš, ať se nezamrkneš.“

„Však je jasno.“

„Teď to není jisté. Na obrátku může být jináč. Zající si hrabou pelechy! A stav se na poště, nejsou-li tam psaní.“

„Dobře. S Pánem Bohem.“

Rozešli se. Honzík spíchal k boudě. U boudy byl malý palouk a tam alej končila. Za paloukem se vypínala stráň. Šlo se na ní jen ouzkou pěšinkou. Za stráň pak byl opět les borový a jedlový, až se přišlo na pole ven. Na pokraji lesa stál starý, nahnutý kříž. Tam prý kdysi blesk zabil starou babičku, jež vracejíc se z lesa s chrastím před bouří pod košatou lípou se ukrývala. Lípu již vysekli, kříž juž jest též shnilý, jen pověst ještě se udržuje. Od lesa vede polní cesta přes pole k silnici přes Borky k městu.

Honzík si vykračoval statně po silnici, čítaje sloupy u telegrafu, prohlížeje a pozdravuje pány, jenž jeli na korbách, a formany na saních, maloval si v duchu krásný život, kdyby měl také takové saně a koně a v myšlenkách těch radostí až poskakoval.

Cesta mu uběhla, jakoby nic. Najednou zařály věže u kostela a na radnici, prošel mýto a spěchal ulicí na náměstí do lékárny, kde se vše lesklo a vonělo, že až hlava šla kolem. V lékárně bylo více lidí, musil tedy čekati. Stál u dveří a hleděl velikou skleněnou tabulou, tak velikou, že ani v podolském kostele takových není, ven na náměstí. — Ty má dušičko, jsou ti lidé v městě bohati! To vám šli okolo páni v tak krásných kloboukách a čepicích a kabáty měli a kožichy — všeci nové! A bez mála každý kouřil cigaru. A te-

prv ty paničky! To není k vypovězení, jak krásné ty měly šaty a kloboučky s kvítkm a perím. Každá byla jak hraběnka! Honzík stál všecek udivený a skroušený, drže čepici uctivě v ruce. Ač byl již častěji v městě, přece jej vždy novým obdivením naplnilo.

Stál tak, až na něj lékárník zavolal: „A co byste vy rád?“

Honzík mu podal láhvičku, recept a zlatku. Lékárník mu nalil kapek, zavázal flaštičku a dal mu ze zlatky 45 kr. Honzík dal s Pánem Bohem, zaskočil ještě na poštu a pak se stavil před mýtem v malé hospůdce, páchnoucí kyselinou a tabákem.

„Prosím vás, dejte mi žejdlík piva a věku,“ řekl sedaje si do kouta blíž kamen.

Hostinský mu donesl pivo a košíček s rozličným pečivem. Vybral si nejčernější věku, že byla největší a pojed s chutí, napil se a hajdy domů.

Vyjda na ulici, viděl, že je nebe jaksi zkaleno a že slunce rudne. Nelekalo ho to však. Dal se bezstarostně na zpáteční cestu přemýšleje o té nádheře v městě a o chudobě doma. Roztesknil a rozžalostnil se a bědoval na tu nouzi. Chudák, neznal ještě světa a myslil, že vše co se leskne, je zlatem.

V takových myšlenkách zabrán, nepozoroval ani, že chmury na obloze se stahují, až ucítil na tváři sněh. Ohledne se uleknutě — a hle, začíná sněžit. Napřed sem tam chumáček, pak ale houšť a houšť, až padal, jak říkají sněh seelský, až se to sypalo, že sotva viděl od stromu k stromu. Zrychlil krok a za nedlouho dorazil do Borek. Za Borkami šťastně přišel k velikému jeřábu, u něhož bočila cesta přes pole k lesu. Stmívalo se již, ač bylo teprv po třetí hodině a sněhu leželo již tolik, že nemohl koleje rozeznati. Cesta byla hrbolcovitá, pole z obou stran zorané, nerozeznal tedy, je-li na cestě či na poli.

Lesu nebylo lze dohlednouti. Znal však dobře, v kterou stranu leží, proto se dal upřímo, mysle si: však dojdou k lesu, tam si naleznou stezník a bude dobrá.

Šel rázným krokem, seč mu nohy stačily. Zdálo se mu však, že již jde tuze dlouho a lesa nikde! — Avšak v chumelici a zvláště, jde-li člověk sám, zdá se všechno jinak a čas leze jako rak. — Šel tedy srdnatě dál a dál, pořád dále — kde nic, tu nic — jen sněh a pole.

„Snad jsem se dal tuze v levo,“ myslil si, „vždyť bych již dávno měl býti u lesa! Dám se v pravo.“

Zabočil v pravo a urychlil krok, jak jen mohl, až mu pot s čela řinul. Běžel dlouho, až najednou krátce viděl před sebou cosi tmavého, vysokého a široce rozprostřeného.

„Zaplať Pán Bůh!“ oddechl si: „les!“

Umírnil krok a přijda blíže, poznal že to stodola. Zarazil se: „Co to?“ Byla to ves. Šel do ní. Ve všech oknech již svítily. Potkal člověka v kožichu.

„Dobrý příteli, oslovil jej, „prosím vás, kde jsem?“ —

„V Borkách.“

„V Borkách? Pro Boha!“

„A kam jdete?“ ptal se sedlák.

„Do Podolí.“

„To budete mít holečku, špatnou cestu.“

„Co platno?! Musím domů, nesu mamince medicínu.“

„No provod vás Pán Bůh, ale zastanete! Psa je člověkoví líto vyhnati v tom nečasu. Jen se dejte od jeřába na pravo, až přijdete k šípku a od šípka trochu v levo, abyste přišel k lesu. S Pánem Bohem.“

„Zaplať Pán Bůh,“ poděkoval Honzík a dal se na novo silnicí. Došel šťastně k jeřábu a dal se v pravo. Napřávil svůj zrak, jak jen mohl, aby

rozeznal cestu. Nebylo však možná. Byl jak v pytli. Najednou viděl před sebou cosi velkého.

„Co, co, již les?“ divil se.

Přijde blíže, scvrklo se to v keř. Byl to ten šípek. Dal se tedy trochu v levo a skutečně přišel asi za čtvrt hodiny k lesu a po nedlouhém hledání našel též kříž. Poděkoval Bohu, pomodlil se a dal se pěšinkou.

Sněh se sypal bez přestání, tma v lese byla větší — Honzík skoro ani stromů neviděl. — Najednou vrazil o dřevo. Co to? — Maká a shledá, že to vyvrácený strom. Dech se v něm zatajil.

„Kde jsem? vždyť po celé stezce nebylo vývrátě a odpoledne nebyl vítr!“

Smrtný strach jej obešel: poznal, že zbloudil.

Pustil se na zdař Bůh po stráni dolů, doufaje, že nalezne palouk s boudou a tam že se zpatuje. Běhal sem tam, až mu pot s čela řinul; napínal zrak, až se mu dělali před očima ohnivá kola; volal, houkal — žádná odpověď — hlas a volání jeho udusila mlha a sněh. I ozvěna mlčela. Nikde nic, než mrtvý, pustý, němý les.

Viděl před sebou matku svíjeti se na posteli, slyšel její uvykání. Horké slzy vyřinuly se mu z očí, sáhl křečovitě na láhvičku s kapkami, div že ji nerozmáčkl a ubíhal dále. V běhu několikrát upadl o kámen nebo pařez, až zahekl a duch se v něm zatajil. Konečně mu klesaly nohy. Pocítil hrozný hlad a žízeň. Vzal si kus sněhu do úst, aby ovlažil aspoň jazyk a šel volným krokem, nemoha již běžeti, dále — odevzdáváje se do vůle Boží. Ale ani to již dlouho nemohl. Chvěl se po celém těle. Zalomil rukama a volal: „Můj andělčku strážný, což mne již neznáš?“

Počal usedavě plakati a na smrt vysřelený sedl si na pařez u husté houštiny, aby si odpocíнул. Bolelo jej v kříži. Posadil se tedy do sněhu opíraje záda o pařez, zavinul se do kožicha a skloniv umdlenou hlavu volal mdlým hlasem: „Hola hó!“

lidé dobří, kde jste kdo? pomozte!“ — A žádná odpověď, kolem jen nemá tma a němý les.

Tak volaje usnul a měkký, jemný sněh padal na něj.

A doma umírala matka ne tak bolestí, jako strachem o své dítě. Bylo již sedm hodin, bylo osm — Honzík ještě nešel.

Nemocná se svíjela na lůžku: „Pro Boha tě prosím, muži, pro všechny svaté, svolěj někoho a jdi tomu dítěti naproti, sic umřu strachem.“

„A mám tě samu nechat?“

„Zavolej mi sousedku a ty jen jdi, prosím tě! Nebohé dítě, snad již zmrzlo a já se budu dívati na jeho mrtvolu!“ —

Nemocná se dala do usedavého pláče.

„Neplač, neplač, Mařenko, již jdu, však ho nalezeme; on se jen opozdil!“ těšil muž nemocnou.

Oblekl se rychle, zavolal několik sousedů, rozsvítily lucerny a šli k lesu. Hlásný s rohem s nimi. —

Umdlený spal ještě opřen o pařez, ač již polo zasněžený. Najednou slyší jemný hlas, jak by jej budil: „Jene!“ a po chvíli opět: „Jene!“ a po třetí zase: „Jene vstávej, zmrzl bys!“

Honzík se probudil a ohlíží se udiveně, kdo jej to volá? Neviděl však nikoho — jenom tmavý, pustý, němý les!

Vyskočil a cítil se jak znovu zrozeným. Spánkem nabyt síly.

Rozpomíná se, v kterou stranu by se měl dáti — v tom uslyší hutat ponocného. Radostí se zachvěl. „Jsem blízko osady!“ zvolal a pustil se v tu stranu, odkud roh zněl. Táhlé zvuky zněly vždy blíže, vždy jasněji, až zaslechl i hlasy lidské. Stanul a poslouchal.

„Honzíku!“ voláno z dáli.

„Hahou!“ ozval se Honzík a spěchal, seč mu nohy stačily.

Brzo uviděl i mlhavá světla a temné obrovské postavy. Čím víc však se blížily, tím byly menší — až poznal svého otce a sousedy.

Všickni radostí vzkřikli.

Veverka volal: „Honzíku, jsi ty to?“

„Ano, tatínku.“

„A pro Boha, kdes byl?“

„Bloudil jsem.“

„No pojd', povedeme tě — nejsme daleko.“

„Mne nebolí nohy. Jen honem, aby maminka neměla strachu.“

Šli rychlým krokem k domovu a cestou každý vypravoval podobné příhody ze svého života.

Hlásný řekl: „Poslouchejte mou řeč! Bloudí-li někdo, ať si jen vzpomene, s kým jedl o velikonoci červené vejce a hned se vzpamatuje. Toho jsem já zkušný.“

Zatím matka doma trnula. Jak uslyšela kroky před domem, nazdvihla hlavu a hleděla ke dvěřím jak by je chtěla probodnouti.

Dvěře se otevřely a vstoupil otec se synem.

Nemocná vztáhla ruce a vzkřikla: „Mé dítě!“

Honzík šel a políbil matku. Pak si k ní sednul a než sousedka sehnála večeri, vypravoval matce, jak se mu dařilo.

Když řekl, že jej někdo třikráte volal: „Jene, Jene, Jene!“ a že neví kdo? — sepjala ruce a usmála se srdečně řkouc:

„To byl tvůj andělíček strážný. Já jsem se k němu modlila.“

A horké slzy tekly jí a synovi po tvářích dolů.

Slavné publikum! Vydáš-li se na cestu, pamatuj:

Neuchrání zlato tebe

Tak jak anděl strážný s nebe!

a to proto, že mnohý jda teď na cesty říkává:

„Mám plnou kapsu, co se mi může státí?“

Oněmělá harfa.

Třetí den listopadu byl letos den pošmourný. Vzdechy a smutek předešlého dne — „dušiček“ — proměnily se v mlhu a halili celou krajinu mráкотou. Šel jsem po silnici k Rajhradu. Bylo mrtvé ticho. Kdesi na poli krákali havrani — neviděl jsem jich však pro mlhu; jenom chvílemi některý mi přelítnul nad samou hlavou, chvátaje za lupem, jako bézcitný, surový zhýralec za doby moru — všeobecného umírání.

Z Rajhradu zaduněly zvony vážně, smutně. Urychlil jsem kroky a stanul brzo ve velebném chrámě klášterském. Před oltářem černě zahaleným stála rakev pokrytá kněžskými odznaky. Velebný, vznešený opat obcházel právě v mitře a černém pluvialu rakev; kropě ji vodou svěcenou. Kolem stála slavná asistence a na padesát kněží. Pak se hnul velikolepý průvod ku hřbitovu. Nesli do hrobu ctihodné tělo P. Aloisa Skarky, 85letého ctného převora.

Když jej vložili do hrobu, bylo mi, jak by pochovali harfu, na které stářím všechny struny popukaly — harfu oněmělou. A není řeholník, jenž po 61 roků každodenně zbožně Bohu žalmy zpíval — opravdovou, živou harfou? — No, ty's juž dozpíval ctihodný kmete! Zpíval jsi dlouho — za naší doby krátkých životů — nebyčejně dlouho, přišla však přece smrt, ne strašná, nýbrž jako anděl krásná — vzala ti harfu z ruky a zavedla tě tam, kde uslyšíš harfy zlaté. — Přeu ti toho.

Smrt však nepřichází jenom ke starcům, navštěvuje často i mladíka, jemuž se prsa písni dmou jako slavíkovi, jenž dovednou rukou probírá sladké struny a zpívá písně Bohu a vlasti, béře mu harfu z ruky a vrhá jej v chladný hrob. Takových je

nám želeť, je nám o ně plakati, že ústa jejich oněměla, kdy se nejkrásněji rozepěla.

Takovým pěvcem, jenž předčasně zemřel, byl sítářů Karlík z Martinkova, můj vrstevník a druh dětských radostí. Zpomněl jsem si na něj na rajhradském hřbitově. Chci ti, slavné publikum, několikolika rysy nakresliti jeho obraz.

* * *

Sítářů Karlík, nebo jak se psával ve škole, Karel Bauer, byl můj bratránek. Chodili jsme spolu do školy, jenom že já seděl ještě v přední stolici mezi tabulkáři, když on byl již v poslední stolici mezi nejstaršími a čítal dle reguladetri. Později se stal kozlíkem, t. j. učil se u mého otce krejčovině. Někdy večer čítával kroniky a znal skoro každou doslovně z paměti, ano i z velké knihy: „Rytíře Brendy duch čili kouzelný meč“ odříkával jako nějaký herec dlouhé výstupy. Můj otec měl zvyk při práci zpívati a nerad vidal učně nebo tovaryše, který neuměl pěkně notovati. Karel byl jeho miláčkem; zpíval dobře a nikdy se nezmýlil. Často jsem sedával večer v košilce na posteli a naslouchal, jak přezpívali celé dlouhé písně, jako:

„Děvčátko krásné šlo na pouť
K jednomu klášteru“

anebo:

„Na blízku za městem spatříš tam hrob,
Kdo koho miluje, slzou jej skrop,
Nislav a Běla v něm spějí!“

Na kruchtě zpíval Karel alt nebo škrabal sekund housle.

Mě poslali do škol a Karel zůstal při krejčovině; záviděl mi toho ale tak, že jsme se rozkmotřili. Jarní bouřky a hněvy mladíků netrvaly dlouho. Sprátelili jsme se zase brzo a já vždy toužil po prázdninách — k vůli domácímu krbu, zelenému lesu a sítářovu Karlovi. Ano, stal se skutečně sítářem. Krejčovina a neustálé sedění mu

nevoněly. Miloval přírodu a rád se díval po světě a poznával nové mu lidi a věci. Chytl se tedy sítářství a jezdil s trakačem celý týden po vůkolních osadách, či jak říkával, „po světě,“ jenom v sobotu na večer dojížděl s otcem svým domů.

O prázdninách jsem se vždy na sobotu, vlastně na Karla těšival. — Než nač vypravovati — vymaluju to.

Šel jsem o prázdninách jednou v sobotu k večeru po vsi dolů na most, pak okolo Poklasných k dolnímu kříži a do uličky k sítářům. Zatáhl jsem na motousek u dvířek, klika se nazdvihla a já vešel na dvůr. Kartuš mne přivítal radostným kňučením. Tetička sítářka, sestra mého otce, seděla na zápraží a přebírala do koše hrušky.

„Ah, vítám tě, Vašíčku! Jsi hodný, že jdeš.“

„Nejsou vaši ještě ze světa doma?“ ptám se.

„Ne. Jeli ten týden až do Kojatic; přijedou pozdě.“

„Třásla jste hrušky?“

„Ano. Chci je nésti zítra do Želetavy těm horákům na prodej. Chceš-li, vylez si do vršku, tam jsou nejkrásnější.“

Nedal jsem si dvakráte kázati. Boty a kabát dolů a šups na hrušku. Usedl jsem si ve vršku na haluz a ohlížel se po světě. Byl krásný — že nelze to vysloviti. — Nad Komárovicemi zapadlo slunce do bílého mráčku, jako do peřinky, lilo růžovou zář po celé krajině a lesklo se v Jordaně, rybníčku pode vsí, jako ve zlatém zrcadle. Z komínů vystupovaly šedé sloupy kouře ukazující, jako israelitům oblakový sloup cestu do Palestiny, obyvatelstvu cestu do zaslíbené země nad hvězdami. Ze strnišť hnali pastýři stáda, skot bučel a zvonky zvonily dálkou přidušeně, mile.

Na kopečku u Domamile ukázaly se dvě hlavy, přirostla jim prsa, nohy, až bylo viděti dva celé muže; jeden tlačil trakač.

„Tetičko,“ volal jsem s hrušky dolů, „juž jedou; jsou na kopečku.“

„Juž? To abych dělala oheň.“

Já natrhal na rychlo hrušek a slezl dolů. Po chvíli zahrčelo kolečko před vrátky a „světáci“ byli doma.

„Kujtn omt! pozdravoval strýček, hubený muž s pleskatou čepicí na hlavě a dýmečkou v ústech. Usmíval se vesele.

„Dobry večer!“ pravím. „Což pak vy dnes německy, strýčku?“

„Milý brachu, byli jsme daleko ve světě, až v Němceích a to zapomene člověk moravsky hned.“ —

„Vítám vás!“ volala tetička ze síně. „Nevzavřeli vás ve světě?“

„Ne — jak vidíš. Vrtělas (stloukala) juž?“ ptal se strýc.

„Nevrtěla. Což bych s tebou obstála?“

Nejmilejší strýcovou zábavou bylo, když přišel v sobotu domů — stloukati máslo — „by si odpočal,“ jak říkával.

Karel zatlačil zatím trakač do stodůlky a pak jsme si zasedli k tetičce do kuchyně na lavici. Vařila na rendlíku krupici v mlíce. To byla sváteční večere na přivítanou.

Sedli jsme si k ohnisku na lavici a Karel vypravoval, jak se mu ve světě dařilo, kde co viděl a slyšel. Já přikládal pomalu suché chrastí na oheň. Pojednou se počalo mléko zdvihati a než tetička rendlík odstavila, přeteklo. Plamen, nejsa rendlíkem dušen, šlehal vesele vzhůru až ke komínu.

„No, no, ty máš hladu! Tu máš, najez se!“ mluvila sítářka s ohněm a házela doň oškrabky z přeteklého mléka.

Já se zasmál, jako učený študent, polo útrpně: „Blázníte, tetičko? Což oheň také jí?“

„Pravda, že jí! Nic se nesměj!“ řekla sítářka docela opravdově. „Ohni patří, co z hrnce přeteče

a v kterém domě mu to nedají, odtud se všecek rozhněvaný vystěhuje — ale na rozloučenou jim zapálí dům. — Ohně si važme. Co bychom bez něho počali? — A teď pojďte k večeri.“

Po večeri jsme šli s Karlem k blízkému lesu na procházku. Měsíc se houpal mezi bílými mráčky pozvolna a klidně, jako úsměv na šťastné tváři a ty bílé mráčky putovaly jeden za druhým, každý v podobě nové, měnivé, jak oblažující sny. Černý les stál tiše, nepohnutě, jako tmavý, sloupový chrám. Sedli jsme si u mlíře na příkopu a hleděli mlčky před sebe do tmavé noci. Paprsky měsíce rozprádaly se po celém kraji a vkrádaly se očima do srdce, jako teskná hudba.

Srdce mi překypovalo. Vzdychl jsem z hluboka. Karel mě vzal za ruku: „Bratříčku, nebývá ti v tom městě teskno po našich horách?“

„Ó, bývá! Někdy je mi až do pláče. Zpomínám často na vás.“

„A já na tebe taky — a je mi snad ještě teskněji než tobě, vzpomenu-li si, že nemohu študovati, jako ty. Z tebe bude někdy člověk a já s tím trakačem se musím potloukat až do smrti.“

Položil čelo do dlaně a zamlčel se.

„Nech těch smutných myšlének. Z tebe bude také řádný člověk a snad šťastnější, než ze mne. Budeš skládati písně a já ti je budu dávat do tisku; tak si vydobudeš jmena čestnějšího, než mnohý študovaný.“

„Ale prosím tě, nemluv. Kde pak by mé písničky vzali do tisku?“

„O to se nestarej. Až jen budeme starší, půjde vše. — Nesložils zase nějakou novou?“

„Složil.“

„Tož ji zazpívej.“

A Karel počal zpívat jednu z mnohých písní, které skládal jezdě světem s říticemi. Byly ovšem nedokonalé, začátečnické, přece však škoda, že jsem

je zapomněl: jevil se v nich cit hluboký a nadání znamenité.

Zpívali jsme tak dlouho do noci; z lesa nám odpovídala ozvěna a mnohý jda nedaleko cestou kolem, stanul a naslouchal. Ach, byly to blažené chvíle! Byla to svěží, jarní rosa na rozpuknutém poupěti; byl to švehol skřivana, byl to luzný hlas kukavěnky, byl to zdravý, vonný vánek — a není divu — bylť to máj našeho života.

Co jsme tenkrát v mladistvém blouznění snili, částečně se vyplnilo.

Po třech letech odvedli páni Karla k dělostřelectvu. Stal se trubačem poddůstojníkem. Roku 1866 bojoval, vlastně troubil v den sv. Jana Křestitele u Custozzy a vyvázl bez úrazu. Když přišel z vojny domů, byl jsem zase já vojákem, ale v jinší armádě — v armádě těch „černých,“ jak nás kněze mnozí nazývají — což však mě nehněte: černý, věrný! — Setkal jsem se s ním jen několikráte, poznal však hned, že na darmo ve světě nebyl. Popisoval všechna města, která viděl, do podrobnosti a znal i jejich dějiny. Kdekoli byl, všude si vypůjčoval knihy od vojenských kněží a v Benátkách se učil vlastině z mluvnice i od lidu. Jakási ta černoooká Benáťčanka padla mu do oka; viděl jsem sám, jak jí psal po vlašsku: „Cara anima della mia vita.“ Avšak láska jižní je prudká sice, ale nestálá. Karel zapomněl brzo na velké, černé oči tam dole u moře a zapráhl se do jha manželského s dcerou martinkovského pana učitele, s Marií Řeřuchových. Jho to mu bylo ale sladkým a lehkým — bylot manželství jejich šťastné. Jak to již ve světě chodívá, zapomněl jsem pomalu na milého Karla, jak on na mne, a šel za povoláním svým. Najednou čtu v „Hlasu“ v r. 1871 „Upomínky vysloužilce od Karla Baura.“ „Co to?“ myslím si. „Sítařův Karlík stal se skutečně spisovatelem?“ A od té doby vycházely od něho v „Hlasu“ básně a články důkladné, ba znamenité, že se všickni

divili jeho vlohám. Zaradoval jsem se a zajel si domů, podívat se na nového básníka. Seděl ve své chaloupce za stolem a psal. Vedle něho si hrál klučík čípera a na kolébce leželo druhé malé.

„Pozdrav Bůh, bratře Karle,“ volal jsem ve dveřích. „Co to kuješ?“

„Dopis!“

„No tož!“ pravím. „Vidíš, jak se naše tužby vyplnily, které jsme kdysi měli? Teď tvé básně skutečně tisknou a Karel Bauer je ctěn a chválen široko daleko!“

„A též peníze mi za ně dávají!“ chlubil se zářícím okem. „Zde ty dvě pětky mi poslali z Brna. Uchráním je a vše, co snad ještě za básně dostanu, pro Karlíčka zde, aby se mohl líp vycvičit, než já.“

„Jen se tužme, bratranče! — A co jinak děláš?“

„No trochu toho sítařství a té krejčoviny, pak se učím na varhany; je-li pan učitel nemocen, anebo nemá-li kdy, odpravím juž za něho v kostele vše.“

Měl jsem nad ním upřímnou radost. Pobavil jsem se doma nějaký den a odjel zase na své místo.

Za nedlouho však dostal jsem od otce list, v němž stálo: „Sítařův Karel měl včera pohřeb. Umřel na černé neštovice. — Ještě v neděli odbyval dva pohřby a hrál o požehnání na varhany. Přijda domů, sedl za stůl a chtěl psát, rozdrobila jej však zima, lehl a juž více nevstal. — Škoda ho!“ Sklesly mi ruce.

Tedy Karel umřel, a co všecko s ním! Kolik písní by byl ještě vyplodil! Teprv začal a juž skončil, juž oněměla harfa v prsou jeho. Tam na martinkovském hřbitově leží pod dřevěným křížkem a od lesa, kterýž tak velmi miloval, spíchá k němu větřík a hrá si v trávě na jeho hrobě. Z lesa mu píská drozd a kuká žežulka, někdy za noci jasně

přichází i srnka až k samému plotu hřbitova a hledí zvědavě na básníkův hrob.

Kdybych byl boháčem, dal bych mu postaviti anděla s harfou, jsa však jenom kukátkářem, věnuji aspoň toto kukátko památce jeho a pobožný povzdech — jeho duši a žebřu o něj též u tebe, slavné publikum! Zaslouží toho. Poctivě se snažil a pracoval! Škoda, že neštudoval a tak brzo umřel, měli bychom o jednoho výtečníka více. — Zde stůjž pomníkem jeho živé víry a mužného smýšlení aspoň báseň tato, již r. 1871 uveřejnil.

Proč mi nelze mlčeti.

Že jsem neučený, duchem chudý,
Kritický mně předhazuje svět;
Se svým citem bych prý zůstal zpět,
Osvícencům nechal slovo všudy.
Lichovědou obrostlý když blázen
Drzou rukou loupí víru mou,
A má prsa nevolí se dmou,
Činnosti vši mohu zůstat prázen?
Úlisné když pokolení hadí
Lid náš láká v pasvobody ráj,
Přemnozí v tu lživou věří báj,
Mám tu zřít jak slepec v propast pádí?
Národ můj když v lestném klamu úpí,
Který láme spásy jeho květ,
Mám tu zůstat v hnusném klidu lpět,
Když se Bůh a jeho oltář tupí?
Patřit mám, jak církev, moji máti,
Odrodilá poličkuje brát,
S podepřeným bokem mám tu stát,
Chválit jí a vlasti chloubou zvátí?
Nikoliv! jsem neučený sice,
To však ví i prostá mysl má,
Že kdo tupí víru otcův zná,
Dovede i vlast svou bítí v lice.

28.

O k a r i n a.

V první polovici dubna bylo neobyčejně krásně, jak všickni víte. Kde který motýlek, vyletěl; kde který brouček, vylezl; kde který ptáček, zazpíval; kde která včelka, zabučela — ba i ta žába v louži zakuňkala. Zazpíval jsem si:

„Žába nad vodou
Kejvala nohou—“

Nemohl jsem odolati tomu kývání a pustil se též do světa, bych poslechl, jaké písně nám to nové jaro doneslo, bych se podíval, jak se vystrojilo. —

Oh, pane, krásně! Ach jejda, přepěkně! Vy milé panny a paničky, jste pěkný — což o to, zvláště některé! — proti letošnímu jaru však — nezlobte se — proti jaru letošnímu — nejste ničím! nullou! — To vám má pěkné zelené šaty — a kvítkované: fialkami, nezabudkami, pohoněnkou, nebesklíčem, máselničkou, slovem: přední švadlena brněnská takového šatu nedovede! To ne!

A ti letošní skřiváci, to jsou chlapíci! Ti vám plesají, jásají a halulají malými prsíčkami, že toho žádná zpěvačka brněnské Vesny tak nedovede — kde pak!

A to slunko, ten vzduch, ta vůně! Světe, světe, jsi ty krásný, že se až divím, jak já kukátkář hoden jsem v té kráse putovati? —

„Kam? Kam tě oči povedou! Pochodem v pochod!“ řekl jsem, jak komandují Sokolové a šel k Osoudovu.

Dorazil jsem tam s večerem.

V Osoudově mají čtenářský spolek — ano, krom žertu! Scházívá se tam pan přednosta, pan učitel, oba radní, myslivec, zámecký písař — někdy taky sám pan správčí. Mají v hospodě zvláštní po-

kojfk, tam čítávají v novinách; pan učitel nebo pan příručí hrávají (chval Boha jak moha) někdy na starý klavír, jež si koupili po starém kantoru „na akcie“ za 40 zlatých a je-li pivo řízné, zazpívají si taky některou tu národní — na př.:

„Spí Havlíčku v svém hrobečku,
Ať veselo zde i na nebičku!“

Járku: „Co počneš? — Vraz do toho spolku? Šel jsem tam. Páni seděli již pohromadě. Byl teprv první děj — četli noviny. Přivítali mne, já zasedl za stůl a počal slabikovati v „Hlasu.“

„M-hm!“ odkašlal si pan učitel, „přece bych rád věděl, jak ta „okarina“ vypadá? Pořádě ji v inserátech vychvalují, že je to nový, docelá neobyčejný nástroj, že má hlas nad pomyslení příjemný a překvapující. — Jak pak, abychom se na ni složili? Nauč prý se každý za půl hodiny na ni zapískati — též taky nehudebník: následovně bych myslil, že já, jakožto flétista, dovedl bych též taky brzo na ten nový zázrak zahráti.“

„Kam to strašíš, Filipe?“ okřikl jej myslivec. „Složme raději něco pro chudé studenty na Radhošť — bude líp. Ta okarina je zase asi takový švindl, jak byl ten „kri kri.“

„Já myslím, na dobrodinné účely, že jsme dali peněz již dosti,“ prospěchtl pan příručí. — Proč bychom si nekoupili tu slotu pro vlastní zábavu? Nevím proč? Já dám 50 kr. hned! Včera stálo v novinách, že ve Vídni již koncerty na ni hrají a že prý se hodí zvláště k průvodu píána.“

„M-hm!“ zakašlal pan učitel, ukazuje na noviny, „zde stojí: „nejlépe se hodí k průvodu píána číslo 3.“

„No tak,“ řekl pan přednosta, „mohli bychom mít koncert doma, že ne? Složme se na ni, pánové! A pánové, já myslím, když si již kupujeme věc, kupme si tu nejlepší — za pět zlatých.“

„Kupme,“ kývali radní. „Co nám záleží na pěti šestákách!“

Písař zámecký vyskočil radostí: „To bude junda: Pane učiteli, vy budete hrávati na okarinu a já vás budu doprovázeti na forte!“

„Těším se, těším, m-hm! skutečně,“ kýval pan učitel. „Jsem však žádostiv, nedalo-li by se na ní take zapískati solo při offertorium? To by bylo něco. — —“

Složili tedy na milou okarinu, pobavili jsme se a šel každý do hajan. Já šel s druhým radním. Uložil mě do zadní světničky, sám pak šel do velké jizby. Bylo ticho, že bych byl uslyšel myš běhati. —

„Co jste tam dnes tak dlouho dělali?“ ptala se žena polohlasitě muže — bude hned 10 hodin.“

„Nezlob se, manželko,“ chlácholil radní, měli jsme tam dnes důležitou poradu: složili jsme se na okarinu.“

„Na kterého to kozla zase!“

„Tomu ty nerozumíš, manželko. To je ti takový nový instrument, jakého ještě nebylo. Ten tón, ta muzika — to prý je ku podivení.“

„Ah, co muzika! Máme muziky doma, že mi někdy až hlava brní. A co to stojí?“

„Zrovna darmo je to! Dali jsme každý 50 kr.“

„Padesát krejcarů! nejsou vyhozeny? Včera jsem ti říkala, bys koupil novou lampu do kuchyně. Ne — že je stará ještě dobrá! Pro dům je ti peněz líto a tam vyhazuješ, jak bys měl bangál.“

„Nemyl se, manželko, nevyhazuju! Na takovou věc nejsou peníze nikdy vyhozeny. Tím se tříbí krasocit. Budeme teď dávat koncerty. Pan učitel bude hrát na okarinu, pan Vincenc ze dvora na „fortě“ — to až jen uslyšíš, budeš mít radost, jakés neměla ani s tvým prvorozeným.“

Já se hlasitě rozesmál. Manželé utichli.

* * *

Ráno jsem šel dále k Jirkovicím, kde mám dobrého přítele. Den byl jasný a smavý, jako oko

dítěte. Přítel mě přivítal laskavě, pobyl jsem u něho tři dni. Večer jsme si sedli do zahrádky pod pěkný, veliký mandlovník, jakého jsem ještě neviděl. Byl všecek samý květ, jak obrovská kytice. Po stěnách květly marhule a broskve bílou ratolestí. Od jihu, tam odtud, kde se kolíbají palmy, kde rostou oleandrové a marhanové lesíky, kde rozmaryn voní a vavřín bují — od kolébky světla, tepla, života vanul vonný vánek. Seděli jsme tiše a hleděli v blaženém zapomenutí kolem sebe. V koutě, kde se počala zelenati bezina, zajásal slavík a pak náhle začal dlouhým, měkkým tonem, až mi to srdcem projelo.

Přítel mi stiskl ruku, řka! „Má-li pak na světě něco tak krásný hlas, jako slavíček?“

Pokřčil jsem ramenoma: „Sotva. Leč snad okarina.“

„Přestaň s tou okarinou,“ durdil se přítel.

„Nad hlásek slavíka není na světě, tak jak nad krásu přírody! Jen se podívej, který kníže má krásnější pokoj, než je má zahrádka?“

„Ani kníže knížat, ani sám Rotšild ne,“ přisvědčil jsem mu.

„No tož! — Až jen vše ponese ovoce — to bude krása! Pak jsem zase přijd — uvidíš.“

Třetího dne přišel ke mně přítel poděšený: „Bratře, to byla noc! Květ je ten tam! Na vodě máme led! Je po radosti.“

Spíchal jsem do zahrady. Ach, mráz rádil v zahradě, jako kdysi anděl Smrtonoš ve vojště Sanheribově u Galilejského moře. Dychl mrazně na voje pyšné — a ráno leželi zbrojnoši mrtvi a svadli, jako květ v zahradě po mrazu.

Zašla mi všechna radost. Jářku: „Co ve světě zmrzlém, co v tom větrě mrazivém?“ Dal jsem s Bohem a šel domů.

Na večer jsem přišel opět do Osoudova. Zašel jsem zase do čtenářského spolku.

„Vítáme vás. Což, zahnal vás ten mráz?“

„Ovšem, radost ta tam.“

Zasedl jsem si a přebíral se v obrázkovém časopise.

Kdosi otevřel dvře. Vešlo staré, vousaté chlapisko — bývalý desátník Trajda; teď počestný sluha počestné obce Osoudova. Přišel z pošty asi půl hodiny vzdálené. Postavil se po vojensku:

„Pane adjunkt, nesu jim recepis.“

Písař vyskočil, sáhl po něm a div že z kůže nevyletěl: „Pánové, okarina je již na poště.“

„Juž?“ zvolali druhí jedním hlasem.

„Je to veliké,“ řekl písař, hledě na lístek nákladní: „Bedna — poštovního 1 zl. 15 kr. — musí to býti veliké.“

„Jak pak, Trajdo,“ obrátil se přednosta ke sluhovi, „abyste šel ještě dnes pro to na poštu — však do tmy ještě dojdete — je již delší den. Jsem skutečně žádostiv — — —“

„Hned at jde,“ přikývl p. učitel.

„Ale pozor s tím, vy stará nešiko — at nám to nepolámete.“

„Jak pak, aby si vzal kolečko,“ radil radní.

„Když je to v bedně — — —“
„Kolečko si vemte,“ souhlasil písař. Tu máte recepis, že se nechám panu poštmistrovovi pěkně poroučet — — pánové,“ obrátil se k druhým, „kdo máte drobné? 1 zl. 15 kr. — — —“

„Tu jsou,“ řekl přednosta.

„Tož,“ oddechl si písař, tu máte peníze a pozor Trajdo, at nám tu okarinu neroztlučete — sic vám ty vousy po jednom —!“

„Já sloužil císaři Pánu za kaprála,“ vzpřímil se Trajda hrdě a odešel.

„Jsem skutečně zvědav, m-hm —“ zakašlal pan učitel, „jaký to má ton a kolik oktáv?“

„Pánové,“ navrhoval druhý radní, „já bych učinil návrh, souhlasíte-li, abychom hned dneska si udělali koncert.“

„Ano, ano!“

„To tak hned nejde,“ odmlouval pan učitel. „ke všemu je potřeba zkoušky, následovně též také k tomuto, zvlášť když jsem toho instrumentu ještě ani neviděl.“

„Eh co,“ řekl přednosta, „naučí-li se na to i nemuzikant za dvě hodiny, proč byste vy nedovedl hned něco lehčího zahrát? Půjdete ven do kuchyně přepískáte si několikrát škálu a bude.“

„Pánové,“ počal druhý radní docela parlamentárně, „já bych učinil návrh. Pojďte domů, dovedme sem každý svou manželku — a bude zábava hotová.“

„Dobrá,“ přisvědčili druzí. Šli domů pro ženy. Ty se sice zdráhaly, jak však uslyšely, že je čeká překvapení, oblekly se do lepších šatů a šly, nadřívše děvečkám, aby daly pozor na děti. — Pan učitel radil se zatím s písařem, co by zahráli? Rozhodli se, že národní písně od Javůrka — ty nejsou prý těžky. Uložili si noty na klavír a očekávali s napnutostí budoucí věci. Sousedé se ženami jeden po druhém přišli. Zasedli si za stůl, poručili piva, pak „cvoky“ čili cibuľaty pro manželky a popíjeli.

„No a co zde bude nového?“ ptala se přednostová.

„Dočkej času, jako husa klasu,“ napomínal ji muž — „uvidíš, uslyšíš.“

„Čeho oko nevidalo, ucho neslychalo,“ zasmál se myslivec.

„Aspoň u nás ne!“ doložil písař.

Hostinský otevřel dvéře a kýval. Pan učitel, písař a přednosta vyběhli ven. V kuchyni stal Trajda, drže malou bedničku pod pažďm.

„To je to?“ vyvalil písař oči.

„To!“ přisvědčil Trajda, „darmo jsem se s tím trakačem trakal.“

„Je to slota malé,“ kroutil přednosta hlavou.

„No, až to uvidíme,“ těšil pan učitel. „Otevřte to.“

Písař otevřel víko silným nožem a vytáhl cosi ve vatě zaobaleného.

„Pozor!“ napomínal přednosta.

Písař opatrně vatu rozvinul a v ruce mu zůstalo cosi hliněného. Vypadalo to jako velká jeřdlová šiška, nebo jako notný držák od velkého rendlíka, nebo jako velká neforemná dýmka — jen že to mělo po straně malou trubičku k foukání a 11 dírek.

Všickni hleděli, jako kluk na rozbitý hrnec a kroutili hlavami: „Hm, hm — to je ta okarina?“

„No, počkejte, jaký to má asi tón?“ řekl pan učitel.

U okariny ležel lístek s návodem, na kterou díрку který prst přijde. Pan učitel vzal milou okarinu dle toho návodu do ruky, zapískal na ni a frrrr...r!“ vyletěla vyplašená slepice z koše, v němž seděla na vejcích. Pes sklopil ocas, vlezl pod postel a tam vyl až strach.

Pan učitel pískal, najednou však, div okarinou o zem neudeřil: „I ty sloto! Za toto jsme dali pětku? Vždyť to nestojí za 20 kr.“

Druzí hosté slyšíce pískati, vyběhli též ven. Bylo smíchu, nadávání až dost. Okarina šla z ruky po ruky — každý však ji brzo zahodil.

„Neřekl jsem vám,“ chlubil se myslivec, „že je to vídeňský švindl? Mohli jste také dát ty peníze na dobrý účel.“

„Ale vždyť to má c. k. výsadu!“ omlouval se pan učitel.

Myslivec máchnul rukou: Ty výsady nás daleko dovedly! Ještě tato s okarinou je maličkost — ale — — — nemluvme o tom!“

Spropadená věc!“ škrabal se přednosta ve vlasích. „Co s tím počneme?“

„Dejte ji hlásnému, ať na ní píská hodiny,“
radil jsem.

„Brávo!“ smáli se všichni — „to uděláme“
a bylo po koncertě. —

„Ale kukátkáři, nedávejte nás do kukátka!“

„Co pak vám napadá! Máu rozum! — —

29.

Začarovaná koza.

Psáno v prosinci 1876.

Všechny ty kohouty bych zaškrtil! S oblaků
bez ustání lije a nelije-li, aspoň roší a kohouti bez
ustání ještě vřeští a kokrhají, jak by pravá potopa
teprv nastávala! No děkuju pěkně! Kdo sedí doma
u kamen pěkně v suše, tomu je hej! Kdo však po
silnici blátem „žbluňk, žbluňk!“ jako já — a jedna
noha klouže „hot“ a druhá „čihy“ — ten ví, zač
je toho loket, čili lépe — metr! Snáze seděti v kri-
minále, než býti kukátkářem za takové nepohody
— věru! — zvláště když k tomu ke všemu nic
nevydělám a neuvidím. V tom nečase nikdo nikde
nejde a nejde — (leč, že si zloději za tmavé noci
vyjdou někam na lup, jako hladoví vlci) — ba ani
v hospodách nikoho není: všechno sedí doma ve
svých kutcích a pojídá v bázni Boží, že je právě
čas zabíjaček, jelita nebo oškvarky. Chci-li nějaký
obrázek ukázatí nebo něco uviděti, nezbyvá mi, leč
někde požádati o nocleh. Almárku svou pak ovšem
otvírám zdarma, dostanu však aspoň nějaký kousek
večeře, ohřeju a usuším se a někdy též něco zvlím.

Těž onehdy jsem zaklepal v jedné osadě asi
o čtvrté hodině, když se již počalo smrákatí, na
dvěře domu, který mezi druhými přívětivě se bělal.
Myslil jsem si: v domě čistém přebývají obyčejně

vlídní lidé — a nemýlil jsem se. Přivítali mne
laskavě a slíbili s radostí nocleh.

„Přicházíte právě v hod,“ řekl hospodář, po-
dáváje mi ruku. „Máme dnes dodírku. Přejde sem
několik děvčat a žen, dáme jim nějakou tu večeři
k vůli účtě — a jejdamáanky, to bude nějaké radosti,
až jim ukážete své obrázky. — Ty stará, hod nám
do hrnce, mně a panu kukátkářovi, nějakou klobásu
k večeři. Vy ženské budete mítí bez toho tu žbrundu
a na tu my chlapi nedržíme?!“ obrátil se ke mně
hovorný hospodář.

Já zakýval hlavou, že ne!

„Máme dobré klobásy,“ chlubil se hospodář
— „sám jsem je dělal! Jsou silné, až strach! Samé
maso a pepř! Ale zelí to stráví a pak bude chut-
nati sklínka piva. Zatím si zapalme.“

Přisednuli jsme ke stolu, zapálili dýmky a
rozvedli řeč o tom i onom. Hospodář býval po
několik roků dragonem, přišel až do Uher, Sedmi-
hradská, Haliče, znal tedy pěkný kousek světa a
rád se tím chlubil. Bavili jsme se dobře.

Po chvíli se počaly děvčata a babky trousiti.
Daly po dobrém večeru, zasedly za druhý stůl,
hospodyň je přivítala, vysypala jim veliký hrnec
peří a draní počalo.

„Pošeptal jsem hospodářovi: „Prosím vás,
řekněte jim, aby něco zazpívaly: — rád to po-
slouchám.“

„Hola, děvčata!“ zvolal hospodář, „dnes vesele!
Víte, koho zde máme? Pana kukátkáře!“

Holky na mne žárno pohledly a počaly se
chechtati. Staré babky sepnuly ruce a hleděly ke
mně pobožně.

Já se ptal těch mladých: „No, což vy řeh-
tačky, proč se smějete?“

„Jak by ne?“ prořekla černovlasá, růžolicá
děvčice. „My myslily, že jste nějaký starý fúsáč a
vy byste byl zatím ještě do tance!“

„Kačo, zadrž!“ okřikl ji hospodář, „ať nejsi v kukátku! A zazpívejte nějakou pěknou — abyste se směly podívatí na obrázky.“

Holky se upejply, babička však seděla v koutě, řekla: „Kde byste měly mlčeti, máte mluvy dost a kde máte se ukázati, mlčíte. Já začnu sama!“

A zanotila hláskem dosti ještě jasným, píseň, do níž dívky vpadly:

„Svět měsíčku, svět,
Přes ten celý svět,
Svět měsíčku vyšší,
Nad mou nejmilejší
Kolo udělej!

Kolo udělej —
Na ni zavolej;
By se nehněvala,
Na dobrou noc dala
Slovénko mi jen!

Slovénko mi jen,
Ze jsem ještě ten —
Který jsem dřív býval —
Kdy jsem k ní chodíval —
Aj! rozmarýnem! — —

Já radostí rozplýval.

V tom na dvéře: „buch, buch, buch!“

Pohúnek z lavice od kamen poskočil a šel otevřít. Vešel starý dědeček.

„Vítám vás tatínku! Kde tak dlouho?“ řekl hospodář.

„Dovedl jste kozu?“ ptala se hospodyně.

„Dovedl! Uvázal jsem ji již v chlévě,“ řekl stařeček. „Ty, Frantíku, jdi a hoď jí kus sena — je uvachaná. To je tam tma! Sotva jsem trefil domů.“ A stařeček šel jaksí šourem k lavici, aby si sedl.

„A zač jste ji koupil?“ ptala se hospodyně.

„No, jináč nebylo než za dvanáct. Ale, lidi, to je vám hovádko! Dohnálka o ni zrovna plakala! Takové kozy že prý na světě ani není! — Mléko že má jako mandle, bez čuchu, bez kozloviny, a tvaroh prý, no však uvidíte. — Udojila mi před vlastníma očima, dala se mi napiti a skutečně, mléko vám jako smetana. Zaplatil jsem jí. — Tonku nemáš nic na zavlažení?“ obrátil se k synovi hospodáři, „mám žízeň!“

Syn poslal pro pivo a starý pokračoval:

„Zaplatil jsem tedy; Dohnalová se s milou kozou rozloučila, div jí nepolíbila! já jí zaklesl provaz okolo rohů a táhl domů. V Lukově jsem se zastavil na čtvrtku — kozu jsem zatím uvázal k šraňku a pak šel s Pánem Bohem domů. No, však již je v chlévě. — Ale, nevěsto,“ obrátil se k hospodyně, „jdi ji udojit, aby ji nepálilo mléko. Takovému zvířátku ublížiti, je hřích.“ Hospodyně vzala hrnek, rozžehla lucernu a šla, plna zvědavosti, ven.

Já se ptal hospodáře: „Dovolte, vy jste přece sedlák, nač potřebujete kozu?“

„No víte, má žena má suchý loncuch (souchoty) a tamhle kmotra Petrželková jí radila pítí kozí mléko.“

„To je nejlepší medecina!“ ozvala se stará babička z kouta.

„Tady nebyla žádná šikovná koza na prodej. Dozvěděli jsme se, že ve Vicenicích u Dohnalů chtějí prodati dobrou dojku, proto jsme tam poslali tatínka — on umí dobře smlouvatí — aby ji koupil.“

V tom přiběhla hospodyně celá rozčertěná: „Ale stařečku, což blázníte? To není koza, to je kozel!“ —

Stařeček na ni pohlédl po oku, odplivnul a řekl: „Nikdá kozel! Vždycky koza! Já ji dovedl!“ „Pojďte se na ni podívat.“

Vzal lucernu a my muži šli za ním. Přijdeme do chlíva — a on na nás svítí kozel očima, jak by měl sto chutí do trkání.

Dědeček spráskl ruce: „Ne, tomu nerozumím! Pán Bůh s námi!“

„Tatínku, nebyl jste trochu postřelen, když jste tu kozu kupoval?“ smál se hospodář.

„Ale kde! ani jsem ničeho nelízl, až na zpáteční cestě v Lukově.“

„A je to ta samá koza?“

„Je! Ty samé nohy, brada, ten černý hřbet — no, je to ona, ale tam byla koza, tady je kozel!“ děsil se stařeček vrávoraje do světlice. „Jinač není: v tom jsou čáry!“ doložil, sedaje za stůl.

„Hned mi to napadlo,“ přisvědčila stará Petrželková, „neřekla jsem však nic, protože pomluv nemiluju, ale jak jste vypravoval, že se s tou kozou tak tuze loučila, div že jí nepolíbila, hned jsem věděla, kolik bilo! Kdo by to byl do té Dohnalky řekl?“ —

Stařeček, nevěda kudy kam, přisvědčil babce a v brze nastalo mezi ženskými všeobecné zděšení a vypravování si o čarách a strašidlech. Hospodyně se bála jíti do chléva a chtěla, by dědeček hned s tou začarovanou kozou se vrátil. Hospodář ji uchlácholil, že až ráno půjde s dědouškem sám, aby se přesvědčil, kde to má chlup!

Ve světnici bylo chvíli bázlivé ticho. Veselost ta tam.

„Stanou se podivné věci, že by člověk ani neuvěřil,“ vykládala Petrželková pološeptmo, potřásajíc hlavou. „Nynější svět nám starým nevěří, vypravujem-li, co bývalo, ba co podnes je, jenom že toho každý neuvidí — svět je teď tuze zlý, není takových věcí hoden: — tady s tou kozou to však máte před očima! Sám Pán Bůh nás rač chránit (stařena se pokřižovala) přicházívá někdy jako černý kozel — —“

„Tento je strakatý,“ řekla děvečka.

„No, tož to není ten, však juž víte kdo — po dobrém však to není!“ jistila Petrželková. „Oh, já vím takových věcí —“

„Povídejte nám něco,“ prosily ji holky, zvědavý, ač všechny postrašeny, nových strašných událostí.

„Co vám hodného povídati?“ rozmýšlela se babka. „Juž vím! — Víte, kde je Domamil?“

„Víme.“

„No tak — tam chodívá v noci „hejkálek.“

„Kdo je to?“ tázala se děvečka.

„To je takový muž, který chodí v noci s lucernou a potká-li někoho, kdo bloudí, volá naň: „hej! hej!“ jde s lucernou před ním, pořád před ním, až jej zavede někam do bahna nebo do rybníka. Juž mnoho lidí tak o život přišlo!“

Holky se strachem zachvěly.

„Tak vám šel jednou,“ pokračovala stařenka, „starý Loucký, ponocný a hrobař z Martinkova, z Domamile domů do Martinkova. Není to daleko, asi dobré čtvrt hodiny, znám to dobře — a on — však mi to vypravoval sám vlastníma ústama — šel tou cestou — tisíckrát je málo! znal každý kámen a říkával, že by se zavázanýma očima domů trefil. Tenkrát se jednou v Domamili — byl tam pro kvasnice v pivováře — opozdil — (bylo to kolem všech svatých) a když vyšel, spustila se taková mlha, že neviděl kroka. Jde a jde v myšlenkách, až přijde k loučce. Tu zaslechne volání: „hej, hej!“ Podívá se; vidí před sebou v mlze světlo. Myslí si: „Což pak tam někdo bloudí?“ a jde za milým světlem. Světlo však pořád před ním dál a dál a „hej, hej!“ Nic jináč, jen pořád: „hej, hej!“ — „Ku všem kozlům,“ myslí si, (v tom sebou stařena trhla a pokřižujíc se pohledla ke chleву) „kam ten člověk jde?“ I dá se do volání: „Hahou! příteli, sem!“ Světlo však pořád před ním, pořáde dál a „hej, hej!“ Tak se vám dal milý Loucký, aby toho člověka dohonil, do běhu, čím

víc však běžel, tím čerstvěji světlo před ním skákal a pořád: „hej, hej.“ Milý hlásný byl již propoceny do nitě, již nemohl ani běžeti, v tom si zpomene na hejkálka. Obešel jej mráz, udělal rychle kříž a řekl: „Pán Bůh se mnou, zlý duch ode mne!“ a již světla neviděl a hejkání neslyšel. Ohlédá se, kdeže je? — byl na samé hrázi. Krok dál a byl by ležel v rybníku. Nevěděl, jaký je to rybník. Šel zpátky. Bloudil až do Božího rána. Když svítalo, byl zase u „loučky.“

Holky oddechly z hluboka.

„Slyšel jsem o tom taky,“ přisvědčil dědeček. „Svatá pravda! — Tam v tom kraji prý je víc takových strašidel. Jezdí tam tady muž bezhlavý na černém koni — od Lesonic cestou ke kříži na silnici. Kdo mu uteče ke kříži, s tím je dobře; koho však dohoní před křížem, s tím je zle!“

„Víte, kdo je to, ten jezdec?“ ptala se Petrželková.

„Nevím.“

„To je kancelářský z Lesonic. Ten před časy dávnými, ani můj nebožtík otec ho nepamatoval — sužoval tuze sedláky a chudý lid a křivě přísahal, že les „hory“ nepatří obci Martinkovu, že patří pánům a tím obec okradl. Za to, když umřel a v Babicích jej pochovali, nemělo tělo jeho v hrobě pokoje. Když přišel kostelník den po jeho pohřbu z rána na hřbitov — co neviděl? Kancelářský ležel venku na zemi. Hrob se otevřel a země jej vyvrhla. Posvětili hrob znovu, pokropili mrtvolu a zahrabali opět. Nic platno: ráno ležela zase venku. A třetího dne zase. Všichni se děsili, kněz si již nevěděl rady. Na štěstí jim poradil poustevník od sv. Víta, by mrtvole hlavu utali, pak že země tělo ztrpí. Kancelářský prý toho trestu zasloužil za živa; že ho minul, dožaduje se ho tělo mrtvé. — Dobrá. Utali mrtvému hlavu, zahrabali po znovu pod zem, a již od té doby hrob ho strpěl. Ale duch jeho bezhlavý straší na pekelném koni po dnes dobré

lidi. Já bych tou cestou po jedenácté v noci nešla, za celý svět ne!“ doložila stařena.

Všickni hrůzou zbledli, jen já jsem se posmával dětině mysli lidu, divě se zároveň působou, jakým lid umí trestati muže zlopověstné pověstí zlou po dlouhé věky. Necekl jsem však ani, bych si Petrželkovou nerozhněval.

Hospodář, vida mou potutelnost, vzmužil se fka: „Nemluvte o takových třeskách pleskách. Matko, dej nám raděj večeri.“

„Což, ty starý novináři, nevěříš na nic. Ty noviny tě pohanem udělají. Což nemáš dost na té naší koze?“ horlila žena.

„Kdož ví, jak to s ní je? Zítřka snad uvidíme. — Jen takových řečí nechte, sic se děvčata budou báti domů. Nes večeri.“

* * *

Sotva svitnulo ráno, zaklesli hospodář s dědouškem začarované koze provaz kolem rohů, vyvedli ji z chlíva ven a hajdy k Vicenicím. Spíchali přes osadu, by jich nikdo neviděl. Šli mlčky, přemýšlejíce, jakby měli tou věcí zatočiti?

Když přišli do polí, promluvil hospodář: „Co tam těm Vicenicím řekneme?“

„Nadáme jim, což jiného! Ať si kozla vezmou. Já koupil kozu a mám kozla! Nejsou to čertovské kousky?“

Došli Lukova: Mladý hospodář, ztrácející jaksi chuť do celého toho špásu, řekl: „Jápak, tatínku, nestavíme se na půl žejdlíka kořalky, bychom došli lepší kuráz?“

„Právě jsem na to myslil,“ přichvátil mu starý. „Hospodský se podiví, až mu budeme vypravovati, co se mi přihodilo.“

Hostinský, uviděv stařečka se synem, zalekl se, myslé, že je prozrazen. Nutil se do vřidnosti: „Vítám vás? Co mi nesete?“

„Děkujem. Viděl jste včera mou kozu?“ vyhrklo ze stařečka. „Víte, že byla koza?“

V hostinském schla dušička. „Viděl!“ přisvědčil. „A co je?“

„No, co je; Já koupím kozu, vedu kozu a přijdu domů a je z ní kozel! Jen se pojdte podívat. — Jinač není, ta selka, slota, jí učarovala.“

Hostinský vida starého mluviti opravdově, nabyl smělosti, šel k oknu a spráskl ruce: „To jsou čáry, na mou duši! Nejsem slepý, rozumím věci — a včera koza, dnes kozel! Barva, nohy, celý způsob tentýž!“

„Jsou takové čáry možny?“ ptal se mladý.

„Na světě je vše možné,“ řekl hostinský. „Ale té selce bych dal!“

„Však my jí neodpustíme! Dejte nám na to každému půlčků.“

Hostinský jim nalil silné a muži popíjejíce, mudrovali o věci, která se s tou kozou byla udála. Jednoho půlčfka bylo málo, pili druhý, ba též třetí. Ten jim však vstoupil již hodně pod beranici. Hostinský, vida je schumelené, vykradl se ven, odvázal rychle kozla, zatáhl jej do chléva, vyvedl kozu na vlas kozlovi podobnou a uvázal ji ke šraňku. Pak se vrátil, jakby nic, do nálevny.

Věc se měla tak. Když se starý včera s kozou v hostinci zastavil, prohlížel si ji jakožto řezník a vida, že je jeho kozlovi na chlup podobná, zažertoval si, maje trochu v kotrbě, se starcem a přivázal mu místo kozy svého kozla. Z toho potom povstal ten poplach doma. — Když již bylo hodně pozdě na den, vydal se otec se synem konečně do Vicenic.

„Dnes bude mela, to se neptejte!“ hrozil syn.

„Já jim ten barák rozbourám!“ křičel starý.

Vzali kozu za provaz ani si jí nevšimajíce. Měli vlčí mlhu. Hostinský se za nimi díval oknem a smál se, div že nepukl.

Když došli do Vicenic, stála selka právě v okně. „Ty, tatfku,“ volala na muže, „podívej se, vedou nám kozu zpátky. Co pak se stalo?“

„Vedou-li, vedou,“ řekl muž, „bez toho's ji lacino prodala. Snad se nelíbí hospodyni.“

Šli jim otevřít vrata: „Vítáme vás!“

„Nechte si vaše vítání pro takovou pakáž čarodějnickou, jako jste sami!“ řekl vzdorně starý.

Viceničtí hleděli udiveně na ně: „Cože, čarodějnická pakáž?“

„A ne?“ křičel mladý. „Tatínek včera koupil od vás kozu a teď máme kozla!“

Hospodyň si podepřela boky a spustila: „Blázníte, vy staří chlapi? Vždyť máte kozu! Což nemáte oči; nebo nevíte, co je koza, co kozel?“

Otec i syn se ohledli — a stařečkovi vypadl provaz z ruky: držel skutečně kozu.

Zůstali jako zkamenělí, nevědouce, co si pomyslit.

„Lidičky, budto patříte do bláznice, nebo zasloužíte, bych vás za to hrubiánství zažaloval,“ řekl hospodář.

Stařeček se zpatoval první: „Prosím vás, pojďme na dvůr, ať zde venku nejsme lidem za komediji.“

Věšli na dvůr, zavřeli vrata, tam dlouho rozmlouvali, až konečně na tom přestali, že nějaká cizí osoba ze zlomyslnosti koze udělala, by z toho povstala zlost.

„Prosím vás, milý hospodáři,“ řekl stařeček, „odpusťte mi a vy, hospodyňko dobrá, oplivněte tu kozu třikrát a pokropte svěcenou vodou, by ty čáry k ní neměli přístupu.“

Selka naznala, že to jediná pomoc, učinila tak a v dobrém se rozešli.

Vedli kozu zase domů, stařeček však se za každým desátým krokem ohlížel, nevede-li již zase kozla. Nevedl. Dovedl domů šťastně kozu a do brou kozu.

Lukovský hostinský chytal se udivením trámu, jakby o celé věci neměl ani zdání.

Stařeček šel s vírou v čáry do hrobu — a ostatní též. Mně však to hostinský pozdější sdělil a já to nechal při sobě, aby nebylo soudů a zlostí. —

* * *

Slavné publikum! Masopust přišel. V ten čas každý se rád rozveselí, proto jsem ti napsal zde ten veselý obrázek.

30.

Páně Ubrova dobrá rada.

Šel jsem večerem po císařské silnici k Byteši. Měsíc jasně svítil. Když jsem za Ostrovačicemi na říčanský kopec došel, dohonila mne brněnská pošta. V kočáře seděl jenom jakýsi stařeček. Pomyslil jsem si: „V takovém voze je pěkná chůze,“ a zavolal na konduktéra: „Hej, nesvezl byste mě za dobré zprobitné?“

„Kam až?“

„K Byteši.“

„Mám zakázáno slepé voziti, ale, že mám dnes prázdný vůz — co škodí?“

Seskočiv s vozu, ptal se stařečka v kočáře: „Prosím, pantáto, dovolíte tomu pánovi sednout?“

Stařeček pohlídl na mne bysírým okem a řekl: „Může. Ujde nám chvíle.“

Vozka s mým kukátkem šoupl na střechu a já houpl do vozu.

„Tož s dovolením,“ uklonil jsem se stařečkovi. „Bolejí mne už nohy.“

„Nohy? A odkud jdete, smím-li —“

„Až od Židlochovic.“

„Od Židlochovic! Tož je toho!“ pousmál se stařeček. „Když já jsem byl ve vašich letech — — Prosím, kolik je vám?“

„Čtyřiatřicet roků.“

„Čtyřatřicet? Tož jste proti mně holé děcko, učiněné dítě! Víte, kolik mně je? Mně je — 4433 pátků!“ řekl zablýsknuv očima. Těšil se z mého překvapení.

„4433 pátků!? divím se. „Kolik je to roků?“

„Vidíš, ty nemluvně, ani to nedovedeš vypočítati,“ smál se vítězoslavně starý pán. — Pojednou však sklonil hlavu řka vážně: „To je tolik roků, kolik má náš sv. Otec.“

„Osmdesát čtyři!?“

„Ano, ano a ještě více! Kým nám dá Pán Bůh, co bychom se dočkali 4444tého pátku!“ vzdychl stařeček smutně a dvě veliké slzy kanuly mu vráskami po tvářích. — Zamlčel se.

Pohlídl jsem oknem ven. Jeli jsme nedaleko malé vesničky s velkým dvorcem.

Ptal jsem se, bych vyrušil starého pána ze smutných myšlenek: „Prosím, co to zde za vísku?“

Stařeček pohlídl ven a řekl: „To jsou Říčky — Říčky to jsou. Tam se také mnoho změnilo — kde pak! Jezdím tady již na šedesát let, — za takový čas se něco změní? Tady v Říčkách vám byla hospoda, že neměla široko, daleko rovné. To ne! My řemeslníci, punčocháři, soukenníci atd. z Velké Mezříče mívali jsme zde všichni zastavku. A nejenom my — ale kupci z daleka široka, ba i z Prahy v Říčkách se stavovali! Ano, tenkrát byly jiné časy, lepší! —“

A starý pán se rozhovořil.

„Ano, za našich časů bylo jinak! My mistři krejčí, punčocháři, soukeníci, neb jakéhokoli jiného řemesla, pracovali v bázni Boží a v lásce bratrské a Bůh nám žehnal. Ač byli někteří velmi moudří a rozumní a vtipní — jako na př. punčochář Ubr, Bůh mu dej lehké odpočinutí, to byla kopa! — přece nikdo si nehrál na milostpána. Říkávali jsme si „pane mistře“ nebo „pane bratře“ a bylo dobrá. Děti své jsme vychovávali poctivě; kdo je

mohl dáti na studie — dal, kdo nomohl, nedal a bylo zase dobrá. Studovaný se za neštudovaného nestyděl, jako teď. — My tehdy jezdívali společně do Brna, t. j. zboží jsme naložili na vůz a sami šli vedle voza pěšky. Jen s kopce si někdo z nás, kdo byl starší nebo churav, sedl. Já tehdy o bolení nohou nevěděl. — Tam v Říčkách jsme se stavovali — To vám byla hospoda! Hospodský byl muž dokonalý a měl hospodářství tak rozsáhlé, že mu po vůkolí nebylo rovného. Byl spravedlivý, svědomitý a trpícím rád přispěl ku pomoci. Zebračkovi dal a chudákovi, který nějakým neštěstím anebo neopatrností přišel do nesnáze, půjčil vždy rád peníze — ovšem na úrok, ale úrok tehdejšími zákony předepsaný a to bylo 4 až 5 procentů. — A když přišel čas k zaplacení a dlužník neměl, nemyslete si, že hostinský žaloval, jako ti „maušli“ teď —

Járku: „Pst! Ať vás některý neslyší! Žaloval by.“

„Ach co! Ať slyší, nebo neslyší! Kdyby tady byl, řekl bych mu to do očí! Tedy, abychom nezamluvili mou řeč: hostinský čekal dobrák, čekal — a Bůh sám ví, mnoho-li daroval, aby o to nepřišel.“

„Toť byl roztomilý hostinský! pravím.

„Ovšem že! — U něho byla obsluha srdečná, ochotná a pro každého přichystáno dle jeho stavu. Jídla měl výborná a nekrájel ostrým nožem, jak to u mnohých pánů hostinských již tenkrát v módě bývalo. Víno neměl jen z bosonožských vinohradů — Bůh chraň! pánům hostům dával víno bzenecké. To bylo sám oheň a neradno, napítí se ho „jalovou“ troubou. Pivo míval ležák — z Čech až. Tam jsme se tedy stavovávali, no, však již jsem z nich jen sám — a to vám bývalo hovorů, smíchu a žertův, až dost! —

Abych vám taky jeden takový žert pověděl. — Šňupněte si!

Kobyla má čtyry nohy a klopýtne — a pan hostinský v Říčkách měl moudrosti dost a jednou přece se dal ošáliti. Svět je ošemetný a největší šelmy lidé na něm — jsou židé. — Vy mladí lidé jste ještě nezkušení — já to však vím.

Počali vám do Říček dojížděti také židé z Krumlova a z Ivančic. Nebyli to židé chudi, byly juž rep rep — přijeli v kočáře. — Fatili se k němu, říkali mu „zlatý phantato,“ chválili, že má nejlepší hospodu — a sloty, dovezli si přece vždycky košerovanou husu v papíře a hostinskému nedali utržiti, leč za půl žejdlíka vína. No, však je znáte, jací jsou!“

„Jakbych ne!“

„Zná je celý svět — Tedy: přijeli jednou, přijeli dvakrát, přijeli po třetí a milému hostinskému spletli svým chválením tak rozum, že neměl nad ně! Chudák, chytili jej do železce a byl by si málem notně přiskřípl packu! — Věděli ti Zabuloni dobře, že má hostinský vždy několik tisíc hotových a z těch že rád pomáhá na 5 procentů. I prosili jej, by jim půjčil také asi 2000—3000 zl. — Hostinský, že ne, že on své křesťanské peníze má jenom pro křesťany a také na křesťanský úrok je půjčuje. Židé hleděli jeden na druhého, krčili rame-noma a slíbili mu konečně 6 procent. — „Nedám“ řekl hostinský.

„Ale pantáto zlatej,“ počal ten nejstarší mezi nimi a cásal se za šedivou bradu.

„Jste muž tak rozumnej a hodnej, abach řekl, že takovej druhej nebejval na svět, není a nebude bejt. Proč nám nechcete půjčit? — Nejsme my lidi? Nedáváme vám 6 procentů? A chcete-li, dáme vám ještě zálohu, která je mezi bratry jednou tolik „vert,“ než nám půjčíte. Jste vy rozumnej člověk?“

„Já mám své peníze jenom pro potřebné lidi,“ odsekl hostinský.

„Vaj!“ křikl žid a hleděl na druhé jak vyjevný. „My nejsme potřebni? Kdybychom my ty peníze nepotřebovali, jako kus chleba, nešli bychom k vám prosit! Víte to zlatej phantáto?“

Z krátka, bych přišel ku konci: „Křeš do kamene, vykřešeš z něho jiskru a mluv do dobrého člověka, vymluvíš z něho poslední.“ — Hostinský se poddal, slíbil, že jim půjčí peníze, až mu přinesou tu zálohu.

„Tu máme zde!“ zašeptal starý žid a kýval hostinskému do soukromého pokoje. Tam vytáhli židé pod dlouhými kaftany každý malou skříňku. V těch byly rozličné a přepodivné zlaté kalichy, mísky, korunky, lampy atd. Hostinský se udiveně ptal: „Co je to?“

„Pst!“ napomínal žid k úctě. „To jsou svaté nádoby z naší synagogy. Ty nejsou ani za pět tisíc na prodej. My však jich nepotřebujeme jenom jednou v roce na svátky; proto bychom vám je dali do zástavy. My jsme starší z obce, my smíme. Před svátky vám dovezeme peníze a ty svaté věci si vezmeme.“

Hostinský hleděl na lesklé sem tam draho-kámy, ozdobené nádoby — a svolil. Půjčil na ně židákům 2000 zl. Dali hostinskému spis seznamu „svatých nádob“ a prosili jej pro Boha, aby ty klenoty měl v úctě a nikomu toho nevyzrazoval, sic, že by se jim bohatší obce smály. Hostinský slíbil — a dostal slovu — a židé také. Před svátky přijeli, dovezli peníze i s úroky, vzali si „sv. nádoby“ — a po svátcích je dovezli zase. Hostinský, vida správnost jejich, půjčil jim zase, vždyť z toho neměl škody. Třetího roku přijeli židé po svátcích zase, dovezli hospodské krásný hedbávný šátek a prosili pantátu, by jim půjčil 3000 zl. — Zdráhal se, zdráhal, půjčil ale konečně přece.

Když však přicházeli svátky — milý „maušli“ nešli. — V hostinském hrklo. Pomyslí si: „ten-

kráté to vypadne šófi!“ A starý pán pokývnul hlavou a vyhrnul dolní pysk.

Židovské svátky již nastaly a páni Rep-rep kde nic tu nic — nepřijeli. „Co to?“ myslil si pan hostinský a šel do kuchyně za ženou:

„Ty, Terezko, mně se to nelíbí, že ti židé nejedou. Svátky již začaly. —“

„Když nepřijeli, nemusili odjíždět“ — řekla lhostejně hostinská, silná, zdravá žena. „Proč se bojíš? Máme zástavu.“

Hostinský neodpověděl a šel do svého soukromého pokojíka, kde měl peníze a cenné věci, jakož i ty stříbrné a zlaté nádoby. Otevřel skříň, vyňal jeden kousek za drukým, prohlížel je bedlivě a kroutil neustále hlavou.

„Terezko!“ volal na ženu.

„Co pak již zase máš?“ křikla hostinská mrzutě v kuchyni a přišla.

„Zavři dvěře,“ poručil muž, „a pojď. Podívej se, co je to? Já nikde nevidím punc!“*)

„To by tak!“ ulekla se hostinská. „Vždyť byly všechny ty věci puncovány.“

„No, podívej se sama. Já puncce naléztí nemohu.“ —

Hostinská prohlížela vše bedlivě a pot úzkostný vyrazil jí na čele: „Ale pro Boha, co to? Vždyť měl každý kousek svůj punc, když jsme to ponejprv prohlíželi.“

„Ano, ale v loni jsme již neprohlíželi. Vzali jsme to jen a zamkli. Mně se zdá, že nás ti židé tentokrát napálili. No, zatím neříkej nikomu slova; přesvědčíme se.“

I poslal milý hostinský na rychlo čeledína s kočárem do Brna pro cenitele. Cenitel přijel, ohledal domnělé skvosty a řekl: „Celý ten krám

*) Punc úřední na věcech stříbrných a zlatých dokazuje, že skutečně jsou z toho drahého kovu.

stojí asi za 80 zl. Kdybyste našel milovníka takových věcí, možná, že by vám dal 100 zl.“

Hostinský neřekl ani slova, jen se za uchem zaškrabal. Uctil pak pana cenitele pečeni a vínem, zaplatil mu dobře a poručil jej zavést zase do Brna. Nevím, jak ty židy v duchu žehnal, jen to vím, že své polovičce pravil: „Ode dneška žádný ten sm... můj prah nesmí překročiti.“

Starý pán se usmál, zašňupl si a pokračoval:

Sotva to pan hostinský z úst vypustil, v tom náš pan punčochář Uber vkročil do dveří. Na první pohled poznal, že se panu hostinskému něco nemilého stalo. Zasedl si, poručil si piva, něco k snědku a po chvíli se ptal pana hostinského:

„Co pak vám dnes přeběhlo přes cestu, že se tak mračíte?“

A hostinský, ta dobrá duše, přisedl k našemu panu Ubrovi a se vším se mu svěřil a na konec doložil: „Ale od té chvíle dám každého toho žida, který se bude k mému domu blížit, psy vyprovodit!“ A při tom udeřil na stůl.

„Chraň Bůh, pane hostinský,“ varoval jej pan Uber, „to nesmíte udělati! Ale když k vám nějaký ten židák přijde, třebaš byl z Prahy, nebo z Amstrdám, nebo z Třebíče, to je jedno: přetvarujte se, lomte v zoufalství rukama nad hlavou, běhejte jako šílený sem a tam — a uvidíte, že žid neodejde, až mu povíte, co se vám smutného přihodilo. Musíte však na žida schytra.“ Na to mu dal po tichu poučení. Čím déle mluvil, tím více se panu hostinskému vyjasňovala tvář. Když pan Uber domluvil, podal mu hostinský radostně ruku řka: „Děkuju vám! Podaří-li se to, dám vám odměnu v zlaté a kdykoli se u mě zastavíte, jezte a píte, co chcete — všechno dostanete zdarma.“

Pan Uber se notně posilnil, pak si podali ruce a náš punčochář, šelma nabíjená, odešel.

Téhož dne odpoledne počal Chycho před hospodou hrozně štěkati.

„Co pak to dělá ten pes za melu?“ řekla hostinská.

„Jistě sem jde Mojžíš z Meziříče; toho to psisko nemůže čut.“

A skutečně, Mojžíš z Meziříče otevřel dveře a pozdravil škůhouravým hlasem: „Guten Tag, pantáto, jak se máme?“

Hostinský máchnul rukou neodpovídaje a kráčet velkými kroky po světnici.

Žid si stoupl zády ke stolu a sundával veliký huzel. Položiv jej na stůl, hodil levým ramenem do výšky, jak by si je chtěl narovnávat, vzdychaje: „Ach ba, můj Bože!“ Pak si sedl vedle uzla na lavici a utíral si zapocené čelo. Byl malý, hubený a pod bradou měl fousy; stály mu kolem krku, jako krejzlíček.

„Nebudete nic kupovat, pantáto? Nití, bavlnu, fajfky tady mám pěkné, kanafas — —“

„Ano, já mám teď právě chuť k nakupování!“ odsekl hostinský, stoupl si k oknu, sepnul ruce jako v největším bolu a zažaloval: „Ach je je je je! Jak se toto jenom stalo!“

Mojžíšem to trhlo. Natáhl krk, mrštil hlavou, hubený, křivý nos stoupl mu zvědavě a očima mžoural, jako kocour po vrabcovi.

Hostinský se rychle otočil, vjel si oběma rukama do vlasů a běhal po světnici. Víte, jak sleduje pes očima každé hnutí člověka, který jí: tak sledoval Mojžíš hostinského dlouho mlčky; konečně propuklo z něho:

„Ale, pantáto zlatý, co pak děláte? Co se vám stalo?“

„Darmo mluvit, darmo mluvit! Muž juž nikdo nepomůže!“

Žid vstal a šel k hostinskému: „Proč by vám nemohl nikdo pomoci? Na světě je moc lidí a moc lidí moc může. Rozumíte mi? Řekněte mi, co se vám stalo? Já jsem jenom chudý Mojžíš, co chodí

s uzlem — ale třeba vám budu moct poradit. Rekněte mi to.“

Hostinský strčil ruce do kapes u kalhot, hleděl jaksi smutně na maličkého židáčka dolů a řekl s povzdechem: „Milý židáčku, kdybys mi mohl pomoci, zlatem bych tě zasypal.“

„Oho, potřeboval byste mnoho!“

„Tolik ne, jako jsem ztratil. Nač se tím tajit?“

Dnes nebo zítra se to svět přece dozví. Milý Mojžíši, mě okradli.“

„Okradli?“ vyvalil Mojžíš oči uleknutím, spatřoval se však hned a zasmál se chytrácky: „Hm, co to tak bohatému pánovi udělá, když mu něco vezmou? Však vám dům a pole neodnesli!“

„To ne, ale kdož ví, nepřijde-li mi dům a pole na prodej! Ukradli mi všechny peníze a pak ještě něco — něco velkého! —“

„A co? Prosim vás!“

„Mojžíšku, pojďte si sednout, já nemohu stát: nohy se pode mnou strachy třesou! O, radte, poradte, můžete-li.“

Žid byl jako na trní. Posadil se vedle hostinského za veliký stůl a chytal mu slova od úst. —

„Tož, milý Mojžíši, já jsem půjčil vašim páním z Ivančic a Krumlova 3000 zl.“

„Tři tisíce!“ vyrazil ze sebe žid. Při tom se shrbil a oblézl si hubené rty, jako mlsný.

„Ano, 3000 zl. Za ty mi dali ti páni do zástavy jakési zlaté a stříbrné nádoby svaté. Jsou snad ze synagogy a mají prý velikou cenu — a ty, ty jsou pryč — ukradeny!“

„Gott gerecht!“ vykřikl žid a hostinský skrývá čelo do dlaně mluvil přidušeně, jakoby pro sebe: „Co za ty budou chtít, nevím. Kdo ví, stačí-li na to můj dům! Já nešťastný!“

Mojžíšovi se zablysko v očích, řekl však soustrastným hlasem: „Něbojte se, pantáto zlatý, to jsou svaté věci a pámbiček nedopustí, by se ztratily.“

Uvidíte, jak jsem živ, že je naleznete. Nenechal jste po nich již pátrat?“

„Poslal jsem již posly na všechny strany — ale kde pak ti!“

„Pantáto, já jsem jenom chudý Mojžíš, co nosí huzel, ale já přijdu do moc domů a já mám oči všady a mě neošidí každý: pantáto, já budu hledat ve dne v noci a když to naleznu, nechcu nic od vás, na mou duši ne!“

„Mojžíšku, kdybyste ty věci vypátral, zulfal bych vás,“ řekl hostinský.

Žid vstal a šel k svému uzlu: „Půjdu hned a budu špehovat — —“

„Počkejte, až něco pojíte. — Paňmámo,“ volal na ženu, „uvař tady Mojžíšovi tři vejce na tvrdo v novém hrnci, dones mu žejdlík vína a žemličky — ať se posilní.“

Mojžíš pojedl, napil se a šel pak na zvědy.

Třetího dne na to seděl pan hostinský před hospodou v stínu košaté lípy čekaje jako kdysi Abraham, až přijde nějaký host. Slunéčko mile hřálo, vrabci na střeše měli jakýsi sněm, štěbetali a hádali se, jakby volili starostu. Kukačka na zahradě kukala — pan hostinský však neslyšel a neviděl ničeho, kouřil zasmušile z dlouhé dýmky a myslil na ty tři tisíce.

Najednou ze světnice: „Kuku — cink! — kuku — cink!“ — jedenáctkrát po sobě. Bily hodiny s kukačkou.

Hostinský nazdvihl hlavu: „Juž jedenáct? Co pak to, že dnes nikdo nejede? Pak se jich zase nahrne najednou tolik, že ani nestačím. — Aha, tamhle se kdosi valí.“

Od strany říčanské vystupovaly kotouče prachu a vozka troubil vesele:

„Jede, jede, poštovský pacholek,

Jede, jede po poště pán!“

Hostinský vstal, zastínil si rukou oči a hleděl upřeně na kočár.

„Ať mě husa kopne, nejsou-li to ti ivančičtí Rep-rep?!“

Skočil rychle do kuchyně, pošeptal tam cosi ženě a pak šel do nálevny a počal zasmušile kráčet sem a tam.

Kočár přijel před hospodu a milí židáci byli jeden hovor, jako ti vrabci. Žertovali, smáli se a ten starý bradatý poroučel vozkovi:

„Vy Martine, budete dáť koně do maštale. My tady dnes budeme se zdržet. Dostanete dobrý oběd. Poručte si, co chcete.“

Vešli do světnice. Hostinský smekl jaksi rozpačitě čepičku a vítal nasměle. Židé naň pátravě hleděli a vidouce jej zaraženého, spustili tím drzeji: „Dobré poledne, zlatý pantáto,“ řekl ten bradatý. „Proč pak se dnes tak nehezky díváte? Zlobíte se na nás, že jsme se tentokráte opozdili? Nezlobte se, my vám to všecko budeme vynahradiť.“

Hostinský se zadrbal za uchem: „Eh, vždyť já se nezlobím. Mohlo to ještě počkat; já vím, že peníze ztraceny nejsou.“

„Svatá pravda, že nejsou!“ ušklíbl se žid a pohledl na druhé chytrácky. „My vám je tedy vyplatíme.“ A židi počali rozvazovati opasky.

„Nespíchejte tak a vypíte dříve sklínku Bzeneckého.“

„Děkujeme,“ odpíral žid. „Kšeft je kšeft. Napřed si odpravíme kšeft, potom si můžeme teprv připítí.“

A milí židáci počali sázeti zlaťáky a stříbrňáky na stůl. Bankovek tehdy ještě nebylo. Když byla celá suma i s úroky na stole pěkně v řadách jako vojsko, řekl ten bradatý: „Tak zlatý pantáto, zde máte vaše peníze. Děkujeme vám, vícekrát vás nebudeme obtěžovati. Teď prosíme o ty naše věci.“

Při těch slovích zabodli doň všickni zraky jako žihadla pronikavé, jsouce zvědaví, co asi počne? Měli za to, že mu skvosty opravdu byly ukradeny a že si teď nebude věděti rady. Chtěli naň

houknouti, peníze shrábnouti a za skvosty ještě něco na něm vynutiti. Naláknuhli naň schytra.

Hostinský se chvěl na celém těle. Odkašlal, obrátil se ke kuchyni a volal chroptivým hlasem: „Paňmámo, prosím tě, pojd sem!“

Hostinská otevřela dvéře. Vešla s kuchařkou. Nesly každá plný ubrousek těch nádob.

Hostinský se vzpřimil a řekl hrdě: „Pánové, zde jsou vaše nádoby!“

Do židů jakby udeřilo. Hleděli na sebe vyvalenýma očima. Hostinský shraboval pohodlně peníze.

„Halt!“ křikl starý žid, „počkejte, kdo ví, jsou-li ty klenoty všechny?“

„Sčítejte si je, zde máte seznam — a že jsou pravé,“ doložil hledě na židy ostře, „za to vám ručím. Byl zde cenitel z Brna.“

Židům klesla mysl. Počali vespolek cosi brebentiti, hostinský shrábl pěkně své peníze, vysypal je ženě do klína, uklonil se pánům řka: „Tak teď jsme v pořádku. A co vám donesu, pánové? Ředkev, čerstvé máslo, vejce —“

„Nic, nic, nic! Máme na spěch“ volali židé skrývajíce ty „zlaté nádoby.“

„Ale, proč pak? Vždyť vždycky chvílku se dáváte. Vytáhnu vám tufrem.“

„Ne, nemůžeme! — Šmajl, geh, ruf'n Kutscher“ poručil starý žid nejmladšímu.

Šmajl běžel na dvůr a volal: „Martine!“
Martina nikde.

„Martine! — Vy, hausknecht, kde je Martin?“
„V kuchyni.“

Šmajl běžel ke kuchyni a volal oknem na pacholka: „Martine, co tady děláte?“

„Poručím si oběd.“
„Zapřahejte, nebudeme tady obědvať.“

„Vždyť jste mi kázali, abych si poručil.“
„Dostanete až doma. Honem zapřahejte.“
střápnul se žid.

„A koně nechám hladý? Až pokrmím.“

„Martinku, prosím vás, zaprahejte; ti páni chcou juž sedat do kočáru.“

„Ať si sednou, však mohou! V kočáře se pěkně sedí; ale já dřív nezapráhnu, až nakrmím.“

„Ej!“ zavolal vozka na kozlíku, zastavil a volal na ně: „Tady slezte. Dále vás vézt nemohu. Budeme brzo v Bytšiš.“

„To je škoda!“ řekl stařeček. „Rád bych vám byl ještě něco pověděl.“

„Děkuji zatím za to. Sejdeme-li se podruhé, povíte mi více. S Bohem! A dej vám Bůh dočkati 4444 pátků.“

Seskočil jsem s vozu, zaplatil vozkovi, vzal kukátko na záda a tihl za poštou pěšky, zpívaje si Čelakovského píseň:

„Je to chůze po tom světě!“

Ba je. Jeden šálí druhého a ještě šťasten, kdo se umí šejdfrům tak vymknouti, jako ten pan hostinský v Ríčkách.

Nestojí nadarmo v písmě: „Buďte opatrní!“ Lidé však jednají naopak: lezou jako slepí židům do tenat. Kam to vede, vidí a ví každý.

31.

Čtyři pohřby.

I.

Stará výminkařka Troufalka ležela na smrt nemocna ve své světničce. Ležela chudera na staré, špinavé posteli. Na truhle u postele stál hrnek s vodou, ležel starý „nebesklíč“ a brýle. Začazené hodiny stály, v kamnech nebylo zatopeno a vše páchlo plesnivinou. Stařena vzdychla z hluboka. Přes chvíli nazdvihla bolestí ruku — klesla jí

však hned zase bez vlády na peřinu. Pozírala hned ke dveřím, hned zase k oknu, nikdo-li k ní nepřichází? Ach nikdo!

„Bože, Bože!“ zabědovala, „ležím zde opuštěná jako ten Lazar! Žádný se ani nezeptá: bábo, chceš vody?“ Slze jí vyhrkly z očí.

V tom otevřela děvečka dvéře. Nesla stařeně v hrnku bramborovou polívku.

Stařena vztáhla proti ní ruce: „Přicházíš, jako anděl, juž jsem myslila, že mě zde necháte zahynouti. V noci jsem omdlela; nevím sama, jak dlouho jsem byla bez sebe. — Kolik pak je hodin?“

„Bude devět.“

„Teprv devět? Prosím tě Terynko, natáhni mi ty hodiny a dej rafičku na devátou. Ležím zde jako v pekle — nevím ani, stojí-li čas, nebo-li utíká. — Co mi neseš?“

„Hospodyň vám posílá trochu polívky.“

„Jaké?“

„Bramborové.“

„Té já jíst nemohu. Proč mi nepošle aspoň mléka? Ale já juž nepotřebuju ničeho — leč panáčka. Řekni jí, proč se nejde na mě ani podívat, vždyť je přece má dcera! Aby jí Bůh netrestal! Ať mi zajdou na fáru pro kněze. Dnes v noci jsem juž myslila že je se mnou amen.“

„Ale Bože, což je vám tak zle? Proč jste mi neřekla? Byla bych tady u vás zůstala celou noc,“ řekla soustrastně děvečka.

Stařena pohlédla na ni vděčně a šeptala: „Ty chudero se napracuješ za dne dost a v noci potřebuješ odpočinku. Jen, prosím tě, jdi a řekni, by mě nechali zaopatřiti.“

Děvečka odešla. Sotva bys načítal sto, byla hospodyň juž ve výminku. Volala jako zděšená: „Prosím vás, mamó, co je to s vámi? Proč nemluvíte, když je vám tak zle? Já myslila, že vás jen trochu hlava bolí. Co řeknou lidé? Že jsem na vás nedbalá a já za to nemohu!“

„Nebylas tady už po tři dni,“ řekla káravě stařena.

„Myslíte, že nemám nic jiného na práci? — Však vy jste u naší báby, když stonala, také pořáde neseďela. — Kde pak máte vyprané košile? Převlečte se; já zatím zde poklidím a přichystám na stole.“

„V truhle jsou,“ šeptala stařena. „Podej mi tu tenkou.“

Dcera podala matce košili, pak odběhla. Donesla dříví, zatopila, vykouřila světničku jalovcem, zametla, pokryla stůl ubrusem, postavila naň kříž a dvě hromičky, na talíři soli a v sklínce svěcené vody.

Asi za půl hodiny přišel kněz a s ním několik zvědavých sousedek. Po zaopatření potěšil p. farář nemocnou a řekl dceři: „Juž jen mějte, má milá, s nemocnou trpělivost a ošetřujte ji, jak se sluší. Pán Bůh dá pak též vám, že v poslední hodinu nebudete opuštěnou.“

Dcera si utírala oči: „Ach Bože, vlastní krve bych nacedila, jen kdyby platno bylo.“

Sotva však kněz odešel, odklidila se stola, odešla a matky si zase hrubě nevšímala.

Po několika dnech stařena umřela. Když jí ráno děvečka nesla mléko, našla ji mrtvou studenou. —

Dcera na správu tu běžela hlasitě křičíc do výminky. Tam však napřed prohlédala truhlu, nejsou-li v ní peníze, potom teprv pohledla na mrtvou matku. Obešel ji mráz. Spíchala plačíc a rukama lomíc k sousedkám. Staré ženy přišly, umyly tělo výminkarčino, oblekly je do rubáše a třetího dne byl pohřeb.

To vám bylo nářku! Mladá hospodyň div se nezbláznila! Já byl tenkrátě při tom, ač ne jako kukátkář, nýbrž jako ministrant.

Po celé cestě hulákala, křičela a bědovala mladá lomíc rukama za rakví: „Ach má maminko! ach má maminko dobrá, všecka zlatá! Proč jste

nám to udělala, proč vy jste nás jen opustila?! Což jsem vám nenosívala každý den do výminky kafe!?! A vy nás opouštíte! Ach Ježíš Maria! Dobře jste mi říkávala: „Marjánko, já vám umřu, ani nebudete věděti — kdy?“ — A ba jste nám tak umřela!“

Lidé však se při její nářku jenom usmívali. Každý si myslil v duchu co chtěl.

Když donesli mrtvé tělo na hřbitov a když je spustili do hrobu a kněz na ně sypal hlínu, spustila dcera, vidouc, že nikdo s ní neplače, plným hrdlem: „Ach má maminečko zlatulinká, tak vás juž víckrát neuvidím, juž víckrát neuslyším! S Pánem Bohem a zaplať vám Pán Bůh všecko dobré! A dobře jste mi vy říkávala: „Marjánko, Marjánko, až já umřu, plač, plač — lidé budou plakat s tebou!“

Starý šedivý hrobař, nemoha té přetvářky snést, obrátil se k ní a řekl z ostra: „Lidé by tě ohráli, aby s tebou plakali!“

Pan farář se hryzl do rtů a rychle odešel ke kříži zaspívat: „Animas.“ V zástupu bylo všeobecné kašláni a dobrá ta dcera zůstala, jak by jí byl horkou vodou polil.

II.

V Dambořicích vyšel p. farář z kostela. Bylo po mši svaté. Nesl na prsou tělo Páně. Před ním šel ministrant s lucernou a zvonil. Za knězem šel zástup lidu modlíc se sv. růžencem. Mají tam ve zvyku, že, když se trečí knězi po mši sv. zaopatřovatí, všichni přítomní Nejsv. Svátost až k příbytku nemocného doprovázejí.

Bylo mlhavo a sychravo. Na cestě leželo plno žlutého a červeného listí. Byl to listopad, — kdy nejvíce listí padá se stromů i se stromu člověčenstva. Kněz zašel do chudé chaloupky. Vstoupil jsem s druhými za ním do síně. Hleděl jsem otevřenými dveřmi do světnice. Byla chuda, čista

však. Na posteli ležela stařena vlídné tváře. Na stole stál kříž mezi dvěma svícemi, sklínka s vodou, v níž bylo malé kropátko z pšeničných klásků. Pan farář pokropil světlici, odříkal modlitbu a kývl těm, kdož byli ve světlici, aby odešli.

Vyšli ven a zavřeli dvře. V síni dali se do usedavého pláče. Ptal jsem se ženy vedle mne klečící: „Jsou to její děti?“

„Ano; tři dcery a syn a druzí všecko přízeň.“

Po dobré chvíli zazvonil kněz. Vešli jsme do světlice, kolik se nás tam stěsnalo. Nemocná ležela na lůžku a milý klidný lesk, jak světlo zapadajícího slunka pohrával jí na tvářích.

Kněz jí podal velebnou Svátost, udělil jí poslední pomazání a připraviv jí na cestu do světa věčného, dal jí políbíti obraz krále nebeského. Potom jí podal ruku řka: „Bůh Vás posilí a povolá-li Vás k sobě, orodujte za mě.“

Tu přiklekly dcery nemocné, držíce své dítky v náručí a syn k posteli a nejstarší dcera počala: „Maminko, prosíme Vás všichni, odpusťte nám, v čem jsme Vás neposlechli a zarmoutili a udělte nám a našim dětem své požehnání — by nás Pán Bůh nebeský neopouštěl.“

Dali jsme se všichni do pláče i sám kněz.

Matka sedla, sepnula ruce a pravila tichým, vlídným hlasem — tichým a vlídným, jako šepot stinné lípy: „Co vám mám odpustiti, milé děti? Bývali jste vždy hodni — Bůh vás tak zachovej. Odpusťte vy mně, dala-li jsem vám kdy špatný příklad. Požehnej Bůh Otec vás i vaše děti, a dej vám z rosy nebeské a z úrody zemské; posilí vás Bůh Syn na těle i na duši a potěš vás Bůh Duch svatý ve všem soužení a trápení. — Nezapomínejte na mě, až mě nebude. Ty, Mařenko, vezmi si na památku můj „Nebesklíč“, ty, Terynko, můj kozich, ty, Františko — máš nejvíce těch malých — tuhle peřinu a tobě, Josefe, nemám co dát, leč toho „Pánbička.“ Měj ho v úctě, je po tvém otci. Ty

hadýrky tam v truhli — však jich mnoho není — rozděl po mé smrti mezi sestry, jak uznáš za dobré, a juž se jich jen zastávej a podporuj je, kde a jak můžeš; jsi teď hlavou. — A věil mě nechte odpočinouti si.“

Klesla do peřin a zavřela unavením oči. Syn a dcery, vnucci a vnučky jí líbali ruce usedavě plačícce.

Kněz odešel. Sotva zavřel dvře, přiklekl ku posteli zavalitý muž a prosil chvějícím se hlasem: „Maminko, prosím vás, odpusťte mi; ublížil jsem vám mnoho.“

Nemocná otevřela oči a radostný úsměv, jako záblesk slunka, přeletěl jí přes tvář. Položila ruku na hlavu mužovu a řekla vlídně: „Odpusť ti Bůh a buď hodnější. Já ti ze srdce odpouštím, jen nesuzuž vícekrát Františku.“

Mužova prsa počala se zdvihati, až mu vyhrkly slzy z očí. Políbil stařeně ruku. Byl to její zeť, muž Františčin, pijan a surovec. Teď tam však klečel překonán a skroušen. Ten výjev mě dojal hluboce.

Vzdálil jsem se s druhými a šel od Dambořic vzhůru po kopci k lesíku. Mlha se mezi tím zdvihla, podzimní slunko svítilo mdle a tesknota vanula světem. Myslil jsem si: kýž by tak v každé rodině se sešla celá přízeň u lůžka umírajícího otce nebo matky a prosili o požehnání, zajisté by v mnohém domě panovalo větší požehnání a mnohé tvrdé srdce obměkčilo by se při pohledu na zápas smrtný na vždy! Sedl jsem si u lesa vedle keře. Visel na něm jenom sem tam zelený lísteček, avšak červených jako krev šípku bylo na něm bez počtu. Toť ovoce krásných, jarních květů — ovoce tvrdé, nechtuné, vnitř drsné. Tuhým mrazem však změkne a nabude chuti. — Rozhostil se mi v nitru trud, jak bych sám umřítí měl s tím podzimkem. Vzal jsem čagan a počal pískati. Zádumčivé zvuky rozléhaly se přidušeně smutným krajem:

„Já som bača *) veľmi starý,
Nedožijem do jari,
Nebude mi kukačka kukat
Na tom našom kosari.“ **)

* * *

Ona stařenka nedožila jara.

Když jsem po několika dnech šel opět Dambořicemi, nesli mrtvého ku hrobu. Za rakví poznal jsem dcery nedávno zaopatřené ženy. Doprovodil jsem mrtvolu ku hrobu. Neslyšel jsem žádného křiku, hulákání a vřesku — viděl jsem však slzy hojné a zármutek neskonalý.

Když položili rakev vedle hrobu, polsbily ji dcera jedna po druhé — naposled, pak vzali syn a zeť provazy a spustili drahé tělo do lůžka stinného a klidného. Položili je v chudý rubáš zahalené, mám však za to, že povstane někdy v slávě větší, než mnohá těla, jež v hedbávu a zlatohlavu do stříbrných rakví položena a v pyšných hrobkách uschována byla.

Kněz zaspíval „Salve“ a odešel, chudé dívky chudobné mateře klečely však ještě dlouho u drahého hrobu a klečívati budou zajisté často, pokud živi budou.

Jak jest drahý hrobek
Po chudé mateři,
Ó, kdo toho nezná,
Ten mi neuvěří!

Milo každé kvítko,
Jenž se na něm směje,
Milo každé ptáče,
Které na něm pje.

Mila též ta travka,

*) báča = pastýř.

**) kosar, kosar = ohrada pro ovce.

Která na něm vadne,
Milý i ten snížek,
Který na něj padne.

Utrhl jsem s hrobu
Matky své barvínek
A upletl z něho
Do modlení vínek.

Toho vínku nedám
Za vše zlato světa;
Vždyť, když je mi bolno,
Těcha z něho zkvětá!

Těcha z něho zkvětá,
Sladká vůně vane,
Že ta slza z oka
Mile pak mi kane,

Jakby líbaly mě
Materiny rety —
Toho vínku nedám
Za všecky vám světy!

III.

Slavný pohřeb pohyboval se hlavním městem. Napřed stoupal drobným, odměřeným krokem hu-dební sbor s lesklými nástroji a bílými chocholy. Hráli divokrásný smuteční pochod od Beethoven-a, že srdce až usedalo. Za nimi šli tři zpěváci. Zpívali v přestávkách jaksí lenivě, jakoby nosem: „miserere.“ Pak kráčelo pět kněží v nových sametových rouchách. A teď přišlo to „nejkrásnější.“ Čtyři vraníci táhli těžkým krokem krásný vůz, na němž ležela kovová rakev, přikryta hromadou věnců. Vraníci, ač již staří a na všecky nohy schváceni, byli po komediantsku vyšňofeni. Měli na sobě černé, „zlatými“ portami ozdobené čabraky, vysoké, černé

chocholy, krásné jakby byly ze pětrosfho peří. Mnohá panička nenosí pěknějšího na klobouku. Na koncích seděli dva sluhové společností, která si zavedla obchod se slavnostmi pohřebními. Takto si dává titul: „Entreprise des pompes funèbres“ t. j. jakby řekl: „Závod parády pro mrtvé.“ — Mrtví a — paráda! Inu, svět tomu teď tak chce a zvláště židé, kteří takové závody zařizují — a ti, ti vědí, co je slušnost. Vedle vozu šli sluhové těžce společností; byli samá porta, vyšlapovali si jako na bále a nesli fakule. Za vozem vedly dvě paničky děvčátko asi tříleté. Byly černě oděny a tiskly si bílé šátky k ústům. Děvčátko si vyšlapovalo pyšně v nových šatkách a hledělo udiveně na tetičky, proč pláčou? Za nimi šli dvě páni s hochem šestiletým. Plakal chudátko, div mu srdéčko nepuklo. Po tom šla dlouhá, dlouhá řada pánů a paní. Hovořili vespo- lek, jako na procházce. O modlitbě ani zmínky. Jenom starý, černě oděný děda, jenž šel po straně, odříkával brebtavým hlasem růženec.

Ó, byl to krásný pohřeb!

A koho to pochovávali?

Pana notáře! Před půl rokem pochoval man- želku a teď nesou jej na hřbitov, by ho položili vedle mladé jeho paní. Postaví jim pak společný, krásný pomník. Peněz je na něj po nebožtíku dost.“ Děvčátko a chlapeček tam za rakví jsou sirotci po nich. — „Nebude jim však zle: peněz dost.“ „Jsou mladí, zapomenou na rodiče brzy. Jak by ne? Budou u tetiček!“

Tak si šeptaly paničky — nepaničky, klepny — neklepny.

Na hřbitově už byly obřady ukončeny. Každý hodil hrstku hlíny do otevřeného hrobu a pak si zasedli, kdož měli kočáry, do kočárů a jeli domů a kdo neměl, šel pěšky.

Sestry pana notáře jeli s dětmi do opuště- ného bytu. Jedna měla lékaře a druhá okresního úředníka. Lékaře ustanovil nebožtík za poručníka

dítek. V závěti prosil zemřelý své sestry, by se dítek ujaly a; mateřsky je vychovaly. Na vycho- vání poručil každoročné úroky cenných papírů, jichž bylo za 20.000 zl.

Když paničky a jejich páni manželé došli do notářova bytu, od zármutku si oddechli a děti pamlskami ukonejšili, počal poručník, lékař: „A jak bude s těmi dětmi? Kdo si je vezme?“

„Kdož pak jiný než my?“ řekla jeho paní manželka. „Ty jsi poručníkem, já starší sestra —. Není arci lehké, cizí děti vychovávat, již pro ty lidské jazyky, co však platno? něco se obětovati musí.“

„Oběti nežádá od tebe nikdo,“ řekla trpce mladší sestra, paní adjunktová. „Já si vezmu děti na starost, — mně to nebude žádnou obětí — učiním to z lásky.“

„A za dobré peníze!“ zasmála se zlostně paní lékařová. „Znám já tvé šlechetné srdce!“

Manžel na ni pohledl káravě.

„Nic na mě tak nehleď! Já jsem starší, mohu jí to říct. Nebyti peněz, nervalo by se o ty děti.“

„Ty se rveš! Já ne!“ odsekla p. adjunktová.

„Lory ticho!“ rozkázal p. adjunkt ženě, cho- piv jí za ruku. Přistoupil pak k lékařovi a mluvil kroutě si kníry, přidušeným hlasem: „Pane švakře, jsme muži — nebudeme se hádati. — Na každé dítě připadne ročně asi 600 zl. To je pěkný groš! Rozumíš mi? — Nebožtík se obrátil v testamentě s prosbou na obě sestry, ne na jednu! Rozumíš mi?“ Při tom mrkl okem. „Vezmeme si každý jedno dítě! — Myslím, že's mě pochopila!“

„O ano, a tuze dobře!“ ušklíbla se paní lé- kařka. „Z toho mračna však nebude pršet! Děti si vezmeme my — a basta!“

„Pak odpusťte, milostpaní,“ uklonil se jí pan adjunkt, zažaluji-li p. manžela, že jako poručník těžší ze svého postavení.

Lékař zbledl. „Tony“ řekl ženě „nepřenáhlí se. Pan švakr má pravdu! — Rozdělíme se o děti.“ „Zbláznil se's, že — —?“

„Tony, žádné výstupy! Řekl jsem! Znáš mě! Jsi starší, vyvol si: chlapce nebo děvče?“

Paní lékařka, znajíc svého pána, nehádala se dál, ač se jí jazyk jen jen třásl. Uchopila ho za ruku: „Když jinak není, vezmu si tedy chlapce. Rudolfe, pojd!“

„Já od Aurelky nepůjdu,“ krčil se chlapec.

„Tebe se nikdo neptá,“ kárala ho tetička, „Můžeš k ní chodit každý den. Teď pojd k nám, tam budeš doma. Poručím se! Muži, zamkn všecko dobře, ať se nic neztratí a přijď brzo domů.“ Vyšoupla chlapce před sebou ze dveří a odešla.

Aurelka vidouc bratříčka odváděti, dala se do pláče, běžela ke dveřím a bouchala na ně pěstičkama: „Rudolfku, Rudolfku, Aurelka za sebou!“

Adjunktová ji vzala do náručí o chlácholila ji cukrovinkou.

Ubozí sirotci!

Ale co! Vždyť mají peněz dost a jsou u tetiček! —

VI.

V Brodišti cinkaly na věži zvony; cinkaly jen, nebylyť velky. Cinkaly mrtvé šlejřířce, kterouž nesli čtyři muži ku hrobu. Umřela u svého bratra, chudého baračnicka. Josef Hrudka byl věru chud! Neměl než tu chaloupku pod dochem, dvě kozy a pod míru kopaniny — za to však šest zdravých dětí. Těm chutnalo, až se jim od huby prášilo! — Měl také sestru Barboru — no, dnes ji pochovává — hezkou, hodnou sestru! Miloval ji upřímněji, než mnohý princ svou sestru princeznu. Škoda, že nebyla Barbora princezkou! V Brodišti se jí nelíbilo — chtěla výše! Šla do světa, tam prý štěstí rozkvétá. — Rozkvétlo chudeře špatně! Seznala se s vysloužilým vojákem, šlejřířem a vzala si jej. Bratr jí vyplatil 80 zl. podílu a brusř šel se svou mladou brusřkou broudit se světem. Chodili osm let, pokud byla zdráva a mohla. Ustavičné tulačení

však, nepořádek a surovost mužova rozhodaly jí kořen života. Před půl rokem přišla se šestiletým chlapcem Karlíkem nemocna do Brodiště zpět. Muž ji zahnal. „Co s tebou, když mi skřápáš?“ řekl jí na rozloučenou. „Hleď, ať brzo doděláš, abych se mohl ženit!“

Bratr Josef ji vzal do baráku. Kam by byla také jinať šla? Země je sice široká postel a nebe prostranná střecha, ale tepleji jest v úzké chaloupce. V té úzké chaloupce do půl roku dostonala. Dnes ji nesou ku hrobu. Pohřeb je chudý. Napřed nese bosý hoch křížek, za ním jde pan učitel, ministranti a kněz v rochetě. Čtyři muži nesou na márách rakev pokrytou chudým pokrovem. Za rakví jde Hrudka se ženou. Vedou uplakaného Karlíka. Jsou chudě oblečeni, modlí se však se starými žebračkami, jež za nimi pokulhávají, s vroucnou pobožností sv. růžence. Nezní ta modlitba duši odloučené od těla, které tam mrtvo v rakvi leží, líbezněji, než Beethovenův smutečný pochod?“

Došli na hřbitov. U hrobu odkryli rakev. Byla stlučena z borových prken a žlutou hlínkou natřena. Na vřku udělal stolař vápnem velký kříž. Položili ji na dva koly na příc přes hrob dané, kněz odříkal žalm, pokropil naposled mrtvolu do hrobu spuštěnou, hodil na ni třikráte hlíny, pan učitel zazpíval:

„Jenom hrstku hlíny

Na můj hrob dejte“ atd.

a pak odešli do kostela. Příbuzní se pomodlili u hrobu ještě tři otčenáše, pak zaházel hrobař rakev a udělal nad ní malý roveček, do nějž zastrčil na znamení kus dřeva. To je její pomník. — No, aspoň tě nebude tížiti, šťastná ženo. Tobě je hrob útočištěm přede zlobou muže a světa, je ti lůžkem pokoje. Spi, spi bez starosti, do rána je ještě dlouho, kohout dne nového ještě nezpívá. —

Po mši sv. šel Hrudka do sakristie k panu faráři. Políbil mu ruku:

„Uctivě prosím, vel. pane, co jsem dlužen?“
Kněz se usmál: „Mnoho-li po nebožce zůstalo?“

„Nic.“

„Tož se rozdělme, milý Hrudko. Polovičku mi dejte a polovičku si nechte vy.“

„Tak zaplať Pán Bůh za poslouženou,“ děkoval baráčník. „Dej Vám Bůh zdraví.“

„Děkuji. Dejž to Bůh.“

Na hřbitově poděkoval nosičům za poslouženou, pak vzal Karlíka za ruku a vedl jej domů.

Chlapec si sedl pod krb na lavici u kamen, svěsil hlavu a plakal.

Baráčník si zouval boty. Strojil se do lomu. Zahálka je hřích a bez práce ani brambora, tím méně koláče.

Vida hocha plakati, ptal se ho hlasem tak něžným, jakého neuslyšíš, leč od lidí, kteří mají srdce dětinné: „Proč pláčeš, Karlíčku?“

„Kde já teď naleznu tatínka?“

„A chceš za ním?“

„Co bych tady dělal bez maminky?“

„A půjdeš za ním rád?“

Chlapec zakroutil hlavou: „O ne! Tam do stanu zase bití; tady jsem nedostal.“

„Tož zůstaň u nás.“

Hochovi se zablysklo v očích. Nazdvihl hlavu, podíval se udiveně na strýce a řekl: „Nevyženete mě?“

„Budeš-li poslušný — ne.“

Chlapec vyskočil rovnýma nohama: „Co mám dělat, strýčku?“

„Počkej až po snídání. Pak můžeš jít s Martinem a Josefem do lesa na borky.“

Hrudka šel za ženou do kuchyně. Vařila k snídání brambory. Slyšela rozmluvu mužovu.

„Prosím tě,“ šeptala mu, „kam to myslíš? Znáš mě, že bych ráda pomohla každému — ale toho chlapce si bráti, když máme šest vlastních a ničeho do huby strčití, než ten brambor —“

Muž vzal ženu za ruku a řekl: „Anežko, děkujme, že máme aspoň brambory? Jakkpak, kdyby nám byly pohnily? — Neboj se, sirotek do domu neštěstí nedonese.“

Hrudková pohlédla na muže s důvěrou a vzdychla: „No, Bohu poručeno! Staň se jak chceš. snad nějak bude!“

Ža chvíli volala děti k snídání. Vysypala brambory na mísu, dala každému špetku soli a před Karlíka položila nejkrásnější, rozpukané zemáky: „Tu máš, holečku, ty budou jako mouka.“

Člověku slzy do očí stoupají, vidí-li chudinu dělit se v lásce o poslední brambor.

A ten otec, jenž jest nad námi a jenž rozdává bohatým rukama ze zásob nevyčerpatelných, může ten, vida takovou chudinu, rozkázati zemi: „Neroď!“ — K vůli pyšným boháčům, k vůli pánům, kteří by rádi již i Pána Boha sparagrafovali, neprší úrodný déšť — ten padá k vůli chudákům v plátenkách, již spínají ruce k nebi a volají: „Chléb náš vezdejší dej nám dnes!“ a sousto darované rádi s druhým rozdělují.

Slavné publikum!

Přečti si teď ty „čtyry pohřby“ na jednou a přemýšlej o nich!

A ještě jeden pohřeb.

V.

Šel jsem na sv. Augustina (28. srpna) po císařské od Brna k Olomouci. Den byl krásný. Slunce hřálo, že silnice pod nohama páčila. Přišel jsem k hospůdce Rohlence a sedl si do stínu, bych si odpočinul a trochu ochladl.

Ptám se hostinského: „Kde zde jsou Blažovice?“

Tamhle. — Proč?”

„Rád bych je viděl; pochází odtud Kubínek. Znáte jej?”

„Jak bych ne! Nosí takovou almárku, jako vy. Roznášíte také knihy?”

„Ne.“

V tom zazvonily nedaleko pod kopcem zvoný.

„Kde to vyzvání?” ptám se.

„V Tvarožné — panu kanovníkovi na pohřeb.

Půjdu tam také.“

Kde je taková věc, tam má kukátkář žně. Dal jsem se též k Tvarožné.

Přijda k fari, zaslechl jsem již pohřební píseň. Asi dvanáct pánů učitelů zpívalo s průvodem hudby. — Rozdávány voskovice a když zpěváci dozpívali, hnul se průvod ke kostelu. Tricetdevět kněží a veliké množství ctitelů doprovázelo nebožtíka z fary, kde po 27 let bydlel, do kostela, do domu, v němž bydlívala jeho duše, kam se utíkávalo jeho srdce za šera smutku i za jasna pokoje. Nesli jej v rakvi ověncené věncem panickým, pokryté bílým rouchem radosti a nad tím bílým rouchem zářil zlatý kalich a skvěl se věnec z bílých růží, jaký dávají novosvěcencům. Nesli 77letého starce ozdobeného znaky mladosti.

A dobře! Kdo si vyvolí sv. církev za choť a věren jí zůstává, ten s ní sdílí mladost věčnou. Básníkům, kteří opěvovali krásu, hrdinství a dobro, udělován vavřík nevadnoucí. Nezaslouží věnce mladosti kněz, který se zasvětil hlásání pravdy nebeské, kteráž jest nade všecko básnictví, a má býti sluncem všeho básnictví? A nezaslouží tím více vínku svěžďho kněz, jakým byl zemřelý pan kanovník M. Lavička, který po 54 roků až do posledního dechnutí sloužil Bohu, církvi a bližnímu, nepřeje si ani na stará kolena oddechu?

Donesli mrtvolu do chrámu. Vdp. kanovník Raus modlil se s druhými kněžími hodinky a pak vystoupil na kazatelnu lulecký dp. děkan Šubert,

líše zásluhy nebožtíkovy pro církev a vlast. „Ty dvě krásky,” pravil, „opanovaly srdce jeho; každá ho měla půl a každá celé.“ Byl vzorným knězem a vlastencem. Pracoval rád za každého, zvláště za své spolubratry, za které i kurendy opisoval. Zásluhy jeho uznala i nejdůst. konsistoř, povýšivši ho napřed za děkana, pak arcikněze a konečně r. 1863 za čestného kanovníka. — Pak se ve jmenu zesnulého rozloučil s příbuznými a farníky. Pravil na konec: „A teď jej odnesete k poslednímu odpočinku. Vám, vy přátelé, cestička k Tvarožné brzo zarůstete; již sem nebudete chodívati, by ste navštívili svého milého velebného pána; do vás však, milí farníci, doufám, že nenecháte zarůsti stezku k jeho hrobu, že často budete navštěvovati hrob vašeho největšího dobrodince, byste se pomodlili za jeho duši.“

Pláč vděčných farníků rozléhal se po kostele a když kazatel řekl „Amen,” provolal kdosi zvučně: „Přejeme mu všichni slavného a radostného z mrtvých vstání připojujíce modlitbu církve svaté: Odpočinutí lehké dejž mu Pane a světlo věčné svitiž mu; nech ať odpočívá v pokoji — Amen!“

Ohlídl jsem se, kdo as ta slova provolal? nepoznal jsem však. Bylo mi, jako kdysi Samuelovi, když slyšel hlas a nevěděl, čím by to byl? Zdál se mi však přece, ač byl jenom lidský, býti hlasem andělským. Věrný kněz také zasluhuje, by mu andělé blahopřáli.

Po skončených rekviích zanesli mrtvé tělo na hřbitov, by je položili do země v naději, že v podobě krásnější někdy povstane k životu věčnému a pokojnému.

Tak seje rolník semeno do brázdý a zahradník jádro do záhona. Tak hospodář klade hluboko do země základ, aby měl pevný, stálý dům; tak se uzavírá do komůrky každý, kdo si chce odpočinouti a uniknouti hluku a stesku světa.

Otče velebný, pěkně ti tvoji farníci vystlali to poslední lůžko!

Vystlali je bílou a červenou rouchou, barvou nevinu a lásky, barvou slovanskou, na znamení že jsi žil bez viny, že jsi miloval každého a že jsi byl tím čím tě Bůh stvořil: Slovanem! že's se nedělal moudřejším Boha a za národ slovanský se nestyděl! Vystlali ti hrob obrazy svatých a světic Božích, kteréš jim po celý život za vzory dával, je vzýval a ctil, by za tebe orodovali, by společněky tvými byli — — za hrobem! Ó, sladký spánek Tobě v hrobě! Nezaklepej na dveře tvé komůrky, ni lítost, ani zlé svědomí: zaklepej na ně jenom kdysi zářící anděl volaje: „Bratře, vstávej, již je den!“ Otevřiž pak oči, jako nevinně a pohled radostně do laskavého oka nebeského Otce!

Tak jsem dumal, ani knězi sypali hlínu na rakev.

Pak se pomodlili ještě několik otčenášů a vzdálili se.

Vše má konec — i ten nejdelší život i ty mé „pohřby.“

Hodil jsem také hrstku do hrobu a putuji dále, až dojdu mohyly. —

Kýž by každý z nás po tak dlouhém, čestném a pracném životě dočkal se tak čestného hrobu!

Inu, jak si kdo ustele, tak si lehne! Mně je dobře; já uvykl ležeti třeba na slámě. —

32.

Šestero zastavení

křížové cesty v Mudrově — ne té svaté, ale takové, jenž nakládá lidem kříž a k pádu je vodi.

Úvod.

Onehdy jsem dohonil na silnici muže zahaleného v starý, šedý plášť. Byl hubený, měl plný, ryšavý vous a kouřil z kratičké dýmky. Pozdravili jsme se.

„Kam pak příteli?“ ptám se.

„Světém,“ odpověděl. „Sbíráám předplatitele na časopisy a knihy. Jsem z Brna.“

„Aha, slyšel jsem o vás. Jak se vám daří na cestách?“

„Nevalně. Lépe by bylo doma seděti u řemesla pěkně v suše a teple, ale od té doby, co nastala svoboda průmyslu, praštil jsem člunkem a raději se potuluju světem. Řemeslo jde mdle! Kdo má peníze, zařídí si závod velký (třebas řemeslu ani nerozuměl), dává vyráběti od dělníků všechno po tovarnicku a ničť tak chudě mistry. Říkávali: Až bude svoboda průmyslu, bude volno každému zaříditi se obchod nebo jakoukoli vlastní živnost, bude výroba rozsáhlejší a výživa otevřenější, zboží bude lepší a lacinější, proto že každý se přičiní, aby vynikl nad druhé. Bude oběma stranám pomůženo: průmyslníkům a odbíratelům. Ano, povídali! Řemeslníků je ovšem více, ale také více bídy, proto že nemají dostatek práce. Chce-li mistr přilákat více zákazníků, musí vyráběti laciněji než jiní, to však nelze, leč by to fušerácku pracoval — hala-bala, jen pro oko. A to také dělají. Ba mnohý, kdyby i dobře a důkladně pracovati chtěl, ani neumí, proto že teď třeba vykážati se mistrovským dílem, jako za starých a dobrých časů, nežli kdo započne samostatně řemeslo prováděti: teď si zajde tovaryš jen pro poplatní knížku do berního úřadu a nikdo mu pak nemůže zabraňovati v řemesle. Za čas, půjde-li to tak pořáde, nenalezneme daleko široko plechého řemeslníka a občanstvo bude mizerněji obsluhováno než kdykoli jindy. — A jak to jde při řemeslech, tak i při jiných obchodech.“

Já po něm stříhl okem: Vy to znáte dobře rozkládati.“

„Inu, člověk chodí sem tam světem, mnoho uvidí a proto také leccos zví a ví, čeho by se v městě nedozvěděl.“

Šli jsme dlouho spolu, rozmlouvajíce o tom i onom a já jsem ti, slavné publikum, vymaloval z té rozmluvy obrázek, jež ti tuto podávám.

I. zastavení.

Mudrovský pan představený chodil s dýmku v ústech po světnici, ruce měl na zad složené a hleděl zasmušile. Žena seděla u kamen na lavici a poplakávala přeslice si ani nevěšmájíc.

„No, juž jen neřkukej,“ chlácholil ji manžel, „však se snad najde nějaká bránka, aby náš Janek do ní vklouzl.“

„Kdybys mu chtěl postoupiti půllán,“ kroutila matka hlavou, „pak ano — ale ty nemáš srdce!“ —

„A ty zase rozumu!“ obořil se na ni hospodář. „Což nemáme více dětí a máme juž od nyčeka do výměny? Co ti napadá! Ale počkej, mám to! Jak pak, abychom udělali našeho Janka hospodským? Vidíš, tuhle náš hospodský, jak se má dobře! Nic nedělá, jen si pěkně chodí, dobře jídá a pije, syny má tři na studiích — může se mu který soused vyrovnati? Já jsem přece přednosta a když k němu přijdu, abych mu říkal „pantáto!“ Mně tak nikdo neřekne!“

Ženě se zabýsklo v očích. Nazdvihla rychle hlavu a ptala se dychtivě: „A mohlo by to být?“

„Uvidíme, dočkej jen soboty. Pojedu ku správě, znám v městě jistého pána, ten mi poradí, co a jak? — možná, že dá i milostpanu hejtmanovi dobré slovo. — Jen přichystej něco do kuchyně; vezmeme to tomu pánovi. Víš, kdo maže, ten jede. Pojedeš se mnou.“

Žena vyskočila rovnýma nohama: „I což o to! Pobiju celý koplín, jen když Janíček bude zaopatřen.“

V sobotu časně z rána stál v městě před potravnou strážnicí (akciz) vůz; seděl v něm Mudrovský pan přednosta s manželkou. Měla před sebou dva koše. Výběřčí potravného je otevřel a

napočítal 6 párů kuřat, 2 husy a 2 páry kačen a velikou hroudu čerstvého másla.

„Mnoho-li to maslo váží?“ ptal se strážník.

Poníženě prosím — dvě váhy od hodin, paličku z hmoždíře a klíč od komory — bude to dělat něco přes osm liber.“

„Dobrá, zvažíme to“ řekl finančník.

Odnesli maslo na váhu; vážilo osm a čtvrt libry. —

„Přijde za všechno 1 zl. 38 kr.“ řekl výběřčí.

Paní přednostová rozvázala čpek u šátku, a vyplatila ochotně.

Sedli na vůz a jeli dále. V hostinci u „slunce“ zastavili, přednosta dal koně do maštale a pak šli k tomu jistému pánovi, jež nebyl nikdo jiný, než starý diurnista od okr. hejtmanství. Pan přednosta jej znal od „zpráv.“ Sedávali po ukončeném jednání často někde při žejdlíku vína; ovšem vždy pan přednosta „z úcty“ platíval. Přednostová nesla na každé ruce koš, až se ohýbala.

Pan diurnista, vida plné koše, přivítal ve svém skrovném pokojíku p. přednostu s velkou vřídlostí a červený nos zakvitnul mu jako jaro — modrou fialou — fialou po barvě, ne však po vůni. —

„To je pan přednosta z Mudrova,“ představoval pan diurnista hostě své vyzáběle paniče — „a to je —?“ pohlednul tázavě na přednostu.

„Má stará,“ doložil přednosta Bimbas.

Bimbasová se upejpla řkouc: „Nesu tady něco ctí a darem.“

Pani diurnistová zhltila napřed koše očima, pak obejmula p. přednostovou jakoby starou známou: „To mne těší, to mne těší! Sednou si u nás.“

„Mne nebolejí nohy. Seděli jsme celou cestu.“

„To nic nedělá. Jen se posadijou — tady na sofě, nebo pohovku — já tu slovanštinu dobře neumím. A šátek si dají dolů — tak! Snídali juž?“

„No pravda, juž dvakrát.“

„Škoda! byla bych jim uvařila snídání. Ovšem, my tak dobré smetany nemáme, jako je na venku —“

Chtěla jsem vám taky trochu dovézt, bála jsem se však, aby se mi flaše na voze nerozabila. Až podruhé.“

„Inu, to nic nedělá, až po druhé. A co pak nám vezou tady?“

„Maličkost. Nestojí to za řeč.“

Paní diurnistová nazdvihla víka u košů a po žlutém jejím obličejí rozpoložil se úsměv radostný, jako slunéčko po strnisku. Zapomněla se, spraskla ruce a zvolala: „To je všechno nám?!“

„Ano, jestli nepohrdnete tou poctou,“ odpověděla Bimbasová.

„Chraň Bůh! To jsou krásné husy! — V tom se paní diurnistová zpatovalala. — „No, vědí, my si můžeme, chvála Bohu, také koupiti, o to není, ale v městě člověk nic plechého nedostane, a kdyby dukáty platil. — A ty kachny, to máslo — kuřátka! Ale, že si takovou škodu dělají, paní přednostova! Vědí co, šálíček káfé musejí se mnou pítí a kdybych jej do nich vlejt měla.“

„Ty, Tony“ volal na ni pan diurnista „my zde máme s p. přednostou nějakou domluvu. Abychom vám nepřekáželi, půjdeme do kavárny na čaj. Do kanceláře je ještě času dost. Za půl hodiny budeme zde. Zatím se s paní přednostovou bav.“ — Odešli.

Paní diurnistová šla do kuchyně, hodila několik zrnek kávy do mlýnka, zemlela to, pak přidala hodně mnoho cikorky, smíchala to s modrým mlékem a tou bryndou poctila paní Bimbasovou.

V kavárně seděli pan diurnista s Bimbasem ve výklenku popíjejce čaj. Pan diurnista ráno kávy nepije; snídá-li vůbec, bývá mu nejmilejší skříňka hořké, nebo čaj. Přednosta mluví dlouho a horlivě. Pan diurnista hledí jen tak ledabylo do jakéhosi obrázkového časopisu a pokouje doutník. Když přednosta domluvil, pohládl si pan diurnista kníry

a odložil „Kikeriki“ (sprostácký vídeňský časopis) a řekl:

„To se všechno spraví, já se o to postarám. Vy jste tedy tím Mrázkovým dětem poručníkem.“

„Ano, prosím.“

„Toho „prosím“ a vůbec všech poklon nechte — vždyť se známe!“ řekl blahosklonně pan diurnista. „A kolik je těch dětí?“

„Dvě. Kluk a děvče, chlapcovi je pět let, děvčeti tři.“

„Rodičové jsou oba již —?“ Pan diurnista ukázal prstem k zemi.

„Oba tam chudáci!“

„U koho jsou? U koho jsou ty děti teď?“

„U tetky — sestry nebožčiny.“

„Mhm! — A dům je skutečně na zboření?“

„Juž se jen jen poroučí,“ odpověděl přednosta nakloniv se jako bořící se zeď.

„Tož rozumíme:“ rozkládal p. diurnista, pro dnešek nedělejte ničeho víc než: po zprávé rozložte celou věc panu hejtmanovi, řekněte, barák že se boří, že není na opravu a že by bylo nejlépe, celou chalupu dražbou prodati, peníze uložití a než děti dorostou, budou mítí na chalupu novou. Poproste jej o komisi, aby se přesvědčila, že tomu tak. Rozumíme? — Komis přijede, nazná; vypíšeme dražbu, nalíkneme vše tak, aby mnoho kupovatelů nebylo, vy barák koupíte lacino a pak rychle stavět hostinec, aby byl do Václava hotov. Já vám potom napíšu žádost, že jedné hospody v Mudrově je málo z příčin těch a těch — to já všechno spravím — ano! žádost necháte podepsat od výboru, nebo jenom od radních, zadáte k hejtmanství a odtud vám přijde povolení, jen co mrkneš. My zde ra hoře jsme rádi, když je hodně mnoho žadatelů — však tomu rozumíte: čím více hospod, tím více daně. Stát má veliké výlohy, je potřeba příjmů. — No, nebudeme ještě sklínku?“

„Oh ano!“ přisvědčil rozradovaný pan Bimbasa a volal nesměle na vyšnořeného posluhu: „Pst!“ kývaje prstem.

„Sani!“ rozkázal z hurta pan diurnista, „ještě dvě! — Tedy, pane přednosto, jak jsem vám řekl, dnes víc nemluvejte — jen o té komisi.“

Jak řekl, tak se stalo. Bimbasa pochodil u pana hejtmána dobře. Za čtrnáct dní přijela komise, naznala, že je Mrázkova chalupa zbořeninou, nastavení nebylo šajnu, vypsala se tedy dražba, Bimbasa koupil domek za levný peníz, počal stavěti a o Václavě stál na tom místě krásný hostinec s velkou nálevnou a s prostrannou síní čili „sálem“ pro taneční zábavy, schůze a porady. Hospodu dal otec připsat synkovi, Janek si vymohl nálev a sotva se stal hospodským, hleděl se sprostiti svobody, hledal nevěstu. Nalezl ji brzo. Jak by ne? Na každý prst deset! —

Byla dcerka krčmářova z předměstí. Paní diurnistová mu ji dohodila. Byla čiperná, smělá, točila se jak sykorka, plná úsměvu, řeč se jí sama lfhla — slovem: hotová hostinská! Flokū měla taky trochu! Když slavili svadbu — to vám byla krása! Škoda že jste tam nebyli! Pan diurnista byl svědkem, paní diurnistová pyšnila se v hedvábných svých svadebních šatech, na černo přebarvených, hudba byla výtečná, piva, vína, jídla — všeho doboha! Půl Mudrova bylo sezváno a ta druhá polovička přišla nezvána podívat se, jak se to v tom „sále“ tančí. A tančí se to až radost! V staré hospodě, což tam! Tam je podlaha vyšlapaná, samá jáma, že div by člověk nohy nezlámal, v nové hospodě však — tam to jde jak na stole. Chromý tam dovede zarejdovati si! A po svatbě, jak o svatbě. Den co den byla hospoda plná. Táhlo se tam všechno — i myslivec, šafář, učitel — vůbec vše, co jen trochu bylo od péra: vždyť ta hostinská je tak přívětivá, úslužná — rozumí žertu. Starý Bimbasa, jsa teď pantátem pantáty hostinského, zřídil

si poloměstský oděv a chodil každodenně ráno i k večeru „podívat se na Honzika.“ Potkal-li některého souseda, volával naň: „No jakž, sousídku, nezastavíte se?“ Lidé si toho ovšem všimli a přezdili nové hospodě: „Zástavka.“ Mladému Bimbasovi to donesli, nedělal si z toho však nic a na radu ženinu dal si namalovati na štítě velkými písmeny: „ZÁSTAVKA.“ A lidé se tam skutečně zastavovali, až mnoho! Porad a schůzí obecních již neodbývali v staré hospodě, nýbrž v nové: vždyť „musíme pokračovati s duchem času!“ čítával z novin Bimbasův Janek — eh hubo! mladý pan Bimbasa, chtěl jsem říci. Za nedlouho docházeli „na Zástavku“ i lemonáři z města, kolportéři, kteří nabízeli historické romány a jiné nevěrecké škváry, vždyť na Zástavce bylo vždy hostí domácích, cestujících obchodníků, řezníků atd. dost. Přišel-li tam vandrovník nebo drátař, nebo cikán, mohl sice vypít a utratiti, co chtěl, žádal-li však o nocleh, řekl pantáta: „Zde je jenom hostinec privátní, zájezdní hospoda je tamhle ta stará, tam jděte.“ A paní hostinská s opovržením na ně pohlednouc hubovala: „Kdo by takové všiváky zde přes noc choval!“ Když pak přišli chudáci do staré hospody, škrabával se hostinský za uchem: „S tou „Zástavkou“ je kříž!“ —

A mluvil pravdu. Zástavka byla prvním zastavením Mudrovské křížové cesty. Později to poznáš, slavné publikum.

II. zastavení.

Bylo to v poslední neděli májovou. — Ve mlýně pod Mudrovem seděl pantáta mlynář na zahrádce v besídce obrostlé rozkvétajícím bezem. Opíral se širokými zády o sloup, zamoučenou čepici měl pošoupanutou s čela, kouřil z dřevěnky stříbrem kutě a mluvil se starým krajánkem. Krajánek přišel večera, t. j. v sobotu večer, vyřídil pozdravení ze všech mlýnů „na vodě“ ležících a prosil o „fedruhk.“

Ze se juž svečeřivalo, zůstal na noc a po právu mlynářském i přes neděli. Pantáta s ním sedí juž od oběda, vyptává se ho na to i ono, jak že je v kterém mlýně? co že se děje ve světě? není-li ničeho slyšet o vojně? atd. Krajánek vypravuje, co ví a kde se mu nedostává pravdy pomáhá si „prášením.“ Pan otec naslouchá jak při kázání, prohozuje sem tam: „Znám to! — vím o tom! slyšel jsem! — dobrá! — ja ja, je to svět!“ Mlynář nečítává novin, tam prý se člověk ničeho nedozví: jemu jsou novinami vandrovníci, žebráci, šlejiří — přede vším však krajanci. Krajánek je mu tím, čím novináři sváteční číslo s celým sloupcem světo-dějných telegramů.

Slunce juž se chýlí k západu, po zahradě rozkládá se miloučké teplo a nevyšlovně lahodná vůně jarní. Čermácci a sedmihlásci pískají, až milo; ale poutavější nežli všecka ta krása jest uchu krajánkovu veselá hudba, již nese větérek od „Zástavky.“ A hrají ti muzikanti krásně! Však jest to také nejlepší sbor z celého okolí a pak nebyli v tu chvíli opilí.

Konečně to krajánkovi juž nedalo:

„Pane otče, ti muzikanti safiensky jaksi šikovně hrají jakoby z not. Kde pak to hrají?“

„U Zástavky, u nové hospody, tancují tam pod májí. Však jsou tam naši mladí také.“

„To bych měl chuť, tam se podívati, — dovolíte-li, pane otče.“

„I jděte si s Pánem Bohem, ale k večeri přijďte, abych nebyl sám. Pošleme si pro kapku piva. Naši budou beztoho u muziky přes půl noci.“

Krajánek odešel a mlynář zaklepav na okno, volal na manželku: „Matko, natoč mi do toho malého džbánku a pojď ven. Nelež pořád v té knize!“

Mlynářka donesla piva a ovinuvši zástěrou holé ruce, posadila se vedle „soužení,“ jak říkávala.

Seděli chvílku tiše. Hudebníci počali hráti jakýsi smutný, táhlý nápěv. — úvod k valčsku. Mlynářce vyhrkly zlyzy. Utírala si je zástěrou.

„Proč pláčeš?“ ptal se udiveně mlynář.

„I já nevím: Když tu muziku tak zdaleka slyším, je mi vždy do pláče. Vzpomínám si, až mi budou hráti do hrobu.“

„Jdi, jdi, ty slzavé údolí. To je všechno od toho čtení. — Víš, co mi při té muzice napadlo? Jak pak, abychom tam z té naší chalupy u kostela udělali Moricovi hospodu?“

„Blázníš?“ řekla udivená mlynářka.

„Proč bych bláznil? Mlýn oboum dát nemůžeme. Dostane ho Pepík a Moric by se měl potulovat světem, jak tady ten krajánek?“

„Ale vždyť on při šenku nikdy nebyl, nerozumí tomu!“ namítala matka.

„A byl při něm přednostův? A co treffí takové sedlačisko, neměl by náš Moric dověsti? on, mlynář učený, zkušený, světem prošlý?“

„Ano, na „Zástavce“ vede všechno ona.“

„Však si Moric může vzíti taky takovou a dostane ještě lepší. — Prosim tě, co chceš? Ten mladý Bimbas má hospodu pořád plnou, muziku co chvilu — to jsou nějaké výdělky! Peníze mu tečou, jako nám voda — struhou! Proč má bráti užitek z celé osady on sám? Náš Moric taky může!“

„Inu, ono je to pravda,“ prohodila mlynářka „jen dostaneme-li povolení?“

„O to je hej! Vždyť znám pány od úřadu z honů! Což nevíš, že byl tady u nás v loni pan komisař na honě?“ (Mlynář měl pronajmutou obecní honbu.) „Pojedu do města, a bude!“

Jak řekl, tak udělal. Zajel si na bryčce do města k panu komisaři, poklonil se mu, přednesl svou prosbu a pan komisař přívětivě se usmívaje řekl: „I ano, s radostí! My neklademe prázdných obtíží. Co státu nese daně, tomu se protiviti nemůžeme. Jen si račte přinést povolení od obce, zadejte žádost na kolku a vyřídíme věc ihned! Ano, ano — ihned! Račte se zde pozdržeti přes oběd?“

„K službám.“

„Tož se uvidíme u „Jelena.“ Má ůcta!“

„Budu se těšiti,“ řekl mlynář, uklonil se a šoupaje nohou komplimenty šel po zpátku až ke dveřím. —

Povolení od obce dostati, bylo mlynářovi hračkou. Jak by ne? Vždyť byl radním a radnímu něčeho odepřítí — toto! ale kde! Aby se mstil v úřadě! A jak pak teprv ve mlýně! Sešrotoval by lidem obilí jen ledabylo a ten Boží dárek byl by pak černější, než komisárek. — Slovem: sotva zadal mlynář žádost k obci, svolal přednosta výbor a jednohlasně naznáno, že dvou hospod je pro Mudrov málo a že třetí se dovoluje. Z města přišlo povolení pak také co nevidět a mlynář počal svou chalupu, kterou ještě kromě mlýna měl, přispůsobovati na hostinec. Zařizoval to trochu „nobl.“

Roztrušoval: Na „Zástavce“ že jenom jedna nálevna, kde sedí sprostí, nesprostí pohromadě. To se mi nelíbí. Já to zavedu jináč. Vystavím dvě nálevny, jednu větší pro ten lid a druhou menší pro pány, aby ke mně mohl choditi bez ostychu třebaš jeměral!“

A tak učinil. Ba, nechal světnici pro pány vymalovati, postavil do ní stoly pokryté květovými ubrusy — inu, jako v městě.

Když bylo vše hotovo a mlynář to naznal dobré býti, šel Moric na námluvy. Vyhlídl si kupcevu dcerku z blízkého městečka. Byla již při rozumu, uměla zacházeti s lidmi těmi i těmi, s pánem — nepánem: hodila se mu do obchodu. Aby ukázal, že co přednosta mohl, i on dovede, otevřel mlynář hospodu synovu svadbou. Když přijeli po zdavkách z městečka, pozval mlynář pana faráře, učitele, myslivce, slovem: všechno panstvo Mudrovské do pokoje pro pány a přízeň i známé do nálevny obecné. Častoval všechny skvěle! Muzika hrála, pivo se pěnílo a když vylezlo trochu do vrchního posehodi, řekl druhý radní:

„Čakryš, to je pivo! jako smetana! Takového Zástavský nemá!“

„Nemá, nikdá neměl a mítí nebude!“ Doložil jiný.

Přednosta, který byl ovšem též pozván, zaslouchnuv v panském pokoji tu řeč vstal, vyšel ven a řekl: „Cože, můj syn že takového piva nemá?“

„Ba, že ne!“ volal radní.

„Můj, můj syn!? Až tady ten nový hospodský tolik piva vynalívá, jako můj syn, pak může k němu přijít teprv pro radu, jak má zacházeti s trůnkem. Kde můj syn dávno již byl, tam musí mlynářfk teprv hledat cesty — rozumíte? A abyste věděli, těch patoků tady víckrát ani do huby nevezmu, půjdu pryč a víckrát mne zde nikdo nespatri!“

A jak byl napařený a rozhněvaný, odešel nedaje si brániti a víckrát taky do nové hospody nešel. Od té doby počalo mezi ním a mlynářem, mezi přednostovou stranou a mlynářovými přívrženci nepřátelství. Mudrov byl rozduvojen. Přívrženci obou stran počali z trucu a furie hodně často choditi do hospod, ti do té, ti do oné. Obě strany chtěly, aby jejich hostinec přetrumfoval druhý. Tím se stalo, že bylo pak často viděti opilce jak se po ulici potáceli. Bez praček neušel ani týden. Tak se stala mlynářova hospoda druhým zastavením Mudrovské křížové cesty, horším prvního.

III. zastavení.

Jest v neděli po požehnání. Mudrovští výboři sešli se na „Zástavce“ ve velké světnici. Byli tam obesláni p. představeným.

Bimbas přivítav pány výbory, počal: „Tož, pánové, svolal jsem vás, abychom proskoumali účet za opravu školy a pak za nakoupení rozličných k názornému vyučování potřebných předmětů, jak nám jej předložila slavná místní školní rada. — Prosím, poslouchejte.“

1. Kozenova mapa Moravy a Rakousko-Uhersk a na plátně 13 zl.

„To je mnoho! to je drahota! divil se Křivil.

„Jakže, mnoho? jaká drahota?!“ prohodil mlynář. „Cvičiti musíme své dítky, a když takovými mapami jim to jde líp do hlavy, proč bychom je nekoupili, necht jsou jakkoli drahé? — Já ku příkladu, přesvědčím-li se, že ta nebo ta věc by se mi hodila k řemeslu, že by pak byla práce lepší a rychlejší — juž je má, necht stojí, co stojí! Ano! Znáte mne!“

„No, ty mapy jsou dobré,“ řekl Bimbás, „ale kdyby byly lacinější, neškodilo by. Nechme toho! — Dále:

2. Za zasklení třech tabul 96 kr.

3. Za nahození školní budovy maltou vápenou a olíčení 42 zl.

4. Zavdaná řemeslníkům a dělníkům při práci 12 zlatých.“

„Dvanáct zlatých?“ divil se druhý radní.

„Není to zmylka?“

„Není to žádná zmylka, pane radní,“ do-
svědčoval Bimbás. „Já sám jsem se přesvědčil. Brali „truňk“ tady u syna — je toho na vlas tolik. Ještě si naffkali, že prý mají žízeň.“

„To věřím!“ rozzlobil se mlynář, závidě, že kořalku a pivo nebrali u Morice. „To věřím, ti by měli žízeň, kdyby jim to třebaš puntrubím teklo! Ale vy máte mří rozum. Vždyť ta zavdaná bez mála tolik stojí, jako celá práce! Inu, že to brali ve vaší hospodě, — nedbáte!“

„Cože!? Snad nemyslíte, že bych já na obecní útraty —“

„Já si myslím, co chci,“ vskočil mu mlynář do řeči, „a co si myslím, to nevlépím každému na nos. A ty účty nepodepíš a ne! Dělejte si co chcete! S Pánem Bohem!“ Vzal zamoučenou čepici a odešel rychle. —

„Pane radní!“ volal za ním přednosta.

Nic, mlynář juž byl tentam.

Bimbás zčervenál jako kohout, hodil papírem o stůl a founěl sotva dechu popadaje. „Já složím úřad do rukou pana hejtmana, necht si je přednostou třeba ras! Však lidé beztoho za nynějších dob jinšho nezasluhují, nez aby jim stáhl kůži, nadělal z ní očepků na cepy a těmi do nich mlátil, co dost. I dejte mi svatý pokoj! Necht si zasedání řídí, kdo chce — já ne!“

Popadnul klobouk a utekl též.

Sousedé zůstali z prvu jak vyjeveni, brzo však počali sestřkovati hlavy a šeptati: „Aha, dva kohouti na jednom smetlisku se nevystojí! Však oni vědí, proč? Kdyby ty hospody nenesly, nehádali by se!“

„I hrome!“ udeřil starý Drbal pěstí na stůl. „Nač je nám to? Jdu-li sem, není to mlynářovi milé, jdu-li k Moricovi, mračí se přednosta — a do té staré krěmy mezi ty vandrováky a cikány jítí — toto! Víte co? Mám ty čtyry syny, proč bych nemohl také zaříditi jednomu hospodu? Byl jsem 23 let v úřadě a můj Frantík přijde z vojny s neděle, byl tam kaprálem — nezasloužil si hospody? Co myslíte?“

„Kdož pak by si toho zasloužil, jestliže ne císařský muž?“ přisvědčovali sousedé.

„A šarže k tomu!“ doložil druhý radní. „Ten váš Francek musí být šikovný muž, že to tak daleko dovedl!“

„No, v péře že by byl až tuze, to není — jsou jinš ještě nad něho: ale v šavli, to je vám metr!“ chlubil se Drbal.

„Jen se o to zasadte a bude — my pro vás budeme všichni,“ slibovali sousedé.

A skutečně: sotva přišel Drbalův kaprál z vojny domů, udeřil tatík na obec, výbor se sešel, přednosta, chtěje zničiti Morice, hlasoval pro novou hospodu, mlynář též, chtěje zase podetnouti žílu „Zástavce“ — zkrátka: diktum, faktum — Drbalovi

se povolila nová hospoda. Frantík se na spěch oženil, otevřel nálev a pojmenoval to třetí zastavení „U VETERÁNA,“ proto že sám byl vysloužilcem.

Tím názvem trefil do živého. Kde který starý voják, třebaš byl ještě proti Napoleonovi sloužil, každý k němu chodil. Vypravovali si o vojenském stavu, co kde který zažil; a že rozprávky ty bývaly zajímavé, táhli se tam i jiní sousedé a zdálo se, že ta nová hospoda bude pravým štěstím pro Mudrov. „U Veterána“ se totiž scházeli obě protivné strany, smířily se a v Mudrově nastal opět pokoj a mír — jen že zhnílý. Chodili teď všichni do všech hospod, jenom že takto. Napřed nadělali v jedné dluhů. Nechtěl-li juž „Veterán“ psátí na prkno, šlo se na „Zástavku. Škrabal-li se zástavský za uchem řka: „Jak pak, sousídku, abychom jednou udělali taky pořádek?“ — šlo se k Moricovi a řekl-li pan Moric: „Příteli, upomínají mne z pivovaru, z vinopalny — nic platno, hleďte svou věc zaplatiti“: co na tom? Byla zde ještě stará hospoda — a tam taky rádi viděli hosti! — Někteří vandrovali zase od Morice na „Zástavku“ a odtud k „Veteránu,“ jiní zase jiným pořadem — hospody však bývaly nabitý všechny.

IV. zastavení.

Sousedům v Mudrově yedlo se dobře, byli tlustí, červení a plní furie. Ženy však nařikaly a nadávaly na ty hospody, že prý jsou to čertovy kostely, muži že tam sedí bezmála po celé dni a noci, že tam hromadu peněz utratí a ještě více prozahálí. Za často bylo slyšeti v noci z některého domu křik a hádky. Ženy utíkaly prostovlasy ven a muži za nimi s holí v ruce. Pojednou stala se však změna. Nadávky žen umlkly, křiky skoro všude přestaly.

A jak to?

Inu, dobře! Plhalův Vincek to spravil. Víte, kdo je to, ten Plhalův Vincek?

Krejčí! — Vyučil se doma u kostelníka krejčovně, tovaryšil u něho až do odvolu a když při rekrutýrce ušel dvojímu suknu, dal se na radu kostelníkovu na vandr. Přišel až do Vídně a odtud častěji psal, že se mu tam dobře daří.

Najednou přišel do Mudrova jakýsi pán. Na hlavě měl žlutý slaměný klobouk, na očích brýle, pod nosem kníry, kozí brádku, vlasy dlouhé do zadu sčesané, vyšlapoval si jak na drátkách, oháněl se tenounkou rákoskou, na prstech se mu leskly prsteny — Mudrov takového pána již dávno nespatriil. Lidé naň zvědavě pohlíželi, pozdravovali uctivě — pán kýval vznešeně hlavou, klada prst ke klobouku jako voják.

Pán zabočil k Plhalům. Mudrovským se rozbřesko. „Aha!“ povídali si, „to je Plhalův Vincek! Podívejme se, jaký se z něho udělal člověk! Ani bychom ho byli nepoznali!“

A udělal se z něho člověk! Vlastní matka očím nevěřila! V městě se naučil vzdělanosti,“ t. j. stříhat poklony, lichotně mluvití a jinak mysliti. Uměl o všem rozprávati rozprávku — o náboženství, o politice, o tom, co činí člověka pravým vzdělancem: o divadle, bálech, Vídeňských románech atd. Donesl si domů pěkných pár zlatých a těmi si chtěl založiti lehkou živnost — krejčovina mu již nevoněla! Byl by zůstal ve Vídni, tam však je již vše přeplněno, venku člověk lehčejí něco uloví — myslil si.

Ohlížel se tedy po svém rodišti, kde by se mu co hodilo? Hospod podle jeho zdání bylo v Mudrově juž dost. Umínil si zaříditi obchod se smíšeným zbožím. Jen koho si vzíti? Děvčat sice bylo na výběr a některé měly též peníze, mladému panu Plhalovi byly však všechny tuze sprostý! Jak by mohl s takovým selským trdlem býti!?

Na štěstí přišla domů pekařova Netyňka. Byla v Brně ve službě, aby se naučila německy a městským — mravům, či nemravům? — řeknu: moresům! Přišla vystrojená, jako slečna. Nosila klobouček,

slunečník, rukavičky, tuniku, vysoké, úzké opatky — našla milost před tváří páně Plhalovou. K tomu byla jediným dítkem, chaloupka pekařova se vším činem byla její.

Mladý pan Plhal se dlouho nerozmýšlel. Vyznamenal Netyнку o muzice u „zástavky“ tančiv s ní bez ustání. Na večer ji doprovodil domů a prosil ji o rúži, již měla za řadry.

Netyнка, tu sedlskou ostýchavost a upejpavost dávno v městě odhodila, pohlédla na šviháckého pana Plhala celým zářem velkých očí, podala mu rúži, řkouc: „Ale ne zahodit!“

„Slečno, auf Ehre, ne! jak to mluvíte!“

Na druhý den se Plhal nastrojil, zašel k pekařům, poklonil se rodičům a prosil o ruku dceřinu.

Pekař byl překvapen, mluvil sem a tam, že jej to těší, že však vždy mívával na mysli provdati dceru za nějakého pekaře, aby řemeslo na chalupě nevyhynulo.

„O to nic, pantáto,“ vyváděl jej z toho p. Plhal. „Já zamýšlím s těmi několika sty, co jsem si zahospodařil a od rodičů dostanu, zaříditi obchod ve zboží a nálev „fajnových likérů.“ Jsou zde čtyry hospody, všem se dobře vede a přece nemá žádná nic plechého. Proč bychom se neuživili též my? To pekařství by bylo věcí vedlejší. Dokud to chcete zastávat vy, dobrá; až by vám to bylo obtížné, vzal bych tovaryše — pekli bychom pak taky chléb na prodej — —“

„Vidíš, tatínku,“ ozvala se pekařka, „to je zlatý nápad!“

Nač to okolkovat? Pan Plhal šel vesele domů, vodil se od té doby s Netynkou pod paždí a za osm neděl byli svoji.

Přistavěli k pekařově chalupě krámk a tam prodával pan Vincenc s Netynkou: sirky, niti, viks, hedvábí, mýdlo, řky, škrob, perníky, roks trobs, papír, kávu, cukr atd. Hospodyně tam chodily napřed ze zvědavosti a nemohly si vynachváliť, jak

v tom „kvelbě“ jsou uctivi! Pan Plhal si vždycky mnul ruce, usmíval se vlídně a říkal všem „paňmámo.“

„Pěkně vítám, paní Kobová, dobrý den! To je pěkné, že nás navštěvujete! Co dobrého?“

„Za 2 kr. niti.“

„K službám. S jakými smím sloužiti — černé, bílé?“

„Černé.“

„Zde jsou. Pravé železné, „eisengarn.“ — A co ještě líbo?“

„Nic. Až po druhé.“

„Dobře, dobře! Aspoň budeme mít zase brzy to potěšení. A zde prosím na brzkou shledanou,“ doložil, nalévaje do stupečky sladounké likérky.

„Děkuju pěkně, nemám žízně,“ upejpala se hospodyně.

„Jen s tím tam! To je životní esence (trest) — lepší, než celá lékárna.“

„Ale, jak pak k tomu přijdu?“ zdráhala se žínka, lízla však přec, až na velké nucení celou stupečku vypila.

Tak to dělal Plhal každé. Hospodyně si to libovaly, chodily častěji do krámu brzo pro to, brzo pro ono, co chvilu měla některá křeče v životě, ty likérky byly tak zdravé, braly si jich do flaštiček domů — a pěkně na ně přivykly. Omládlý najednou bez mála všechny, tváře jim jen jen kvěly, přály si častěji též kávy, vždyť to u Plhalů dostati lacino a není-li peněz, Plhal dá na úvěr také sádlo, máslo, mouku, obilí — a muž nemusí o všem věděti! „Však si muži v hospodách přejou — až moc — nač bychom my tak škrtily?“ myslily si hospodynky. A když nebylo čeho prodati — Plhal čekal, až si paňmáma někde pomohla.

Nebylo to rozkošné živobytí?

Ta dobrá likérka nezůstala však ani mužům dlouho tajemstvím. Počali na ni choditi též sousedé jinak pořádní. Nestyděli se: vždyť prý to není

s prostá kořalka, je to „fajnová likérka,“ kterou pijou páni! — Jako by páni nemohli býti též ožralci! —

Jednou si pozval pan Plhal na svůj svátek několik yzácnějších sousedů a počastoval je ve své světnici čajem. Nemohli si toho nápoje dosti vy-nachváliti.

To kdyby prý mohli častěji míti.

„Každou chvíli to můžete míti,“ řekl schy-tralý pan Plhal. Jen přijďte a poroučejte. Uvařím vám. Na mašině je to hned. Sklínka jen za 15 kr. V městě stojí 30 kr.! Já však jako známým — inu, vždyť jsme naši!“

A sousedé se na ten čaj naučili. Když už jim nechtělo do žaludka ani pivo, ani víno, šli k Plhalovi na likérku nebo na čaj a tam se do-smolili obyčejně, že jdouce od toho čtvrtého Mudrovského zastavení, upadli pod břemenem svým. „Inu, ten čaj byl tuze ostrý!“ bručíváli pak ležice někde u plota. „Povídá jsem mu: nedělej to tak silné, a on šelma Plhal — no, hodný člověk — hodný — čeká!“ — — Nechme jich ležeti a pojďme k zastavení pátému. —

V. zastavení.

Co se to stalo? Hospoda u „Zástavky“ je prázdná, jakby vymetl. Bývá tam vždy dosti hostů a dnes tam sedí jen starý Bimbas samojediný. Paní hostinská sedí ve vedlejší světnici u okna. Šije košilky. Mladý Bimbas chodě po nálevně velkými kroky, hubuje: „Aby rohatý to celé hospodství vzal! Dává-li člověk na dluh, nemůže být sám práv sládkovi, vinařům a kdo ví, komu ještě; ozve-li se, je také zle! Tu to vidíte, hospoda prázdná.“

„No, no, jen se tak nezlob,“ chlácholil jej otec, „to se všechno zase podá. Ono je to trochu zarazilo — nikdo na to nepomyslí.“

„Ale co jsem měl dělati, nechť sám přijítí na buben?“ řekl syn. „Je to maličkost — osm-

náct set? Tři stovky jsem musel spustiti, jinak bych byl ke grošu nepřišel a tak jsem ztratil celý výděl. Mé dření je pro nic za nic a zmařené noci mám na víc. Kozel vám tu myšlenku na hospodu napískal!“ — —

Co se stalo, že je takové lamento?

Pojďte se mnou, u „veterána“ se toho dozvíme.

Sedí tam několik sousedů zakaboněných u piva. Každý se mračí jako bouřka. Nikdo nemluví. „Veterán,“ jenž má jakožto starý voják také trafikou, chodí kouře doutník sem tam a pohlíží na ně po oku.

„No sousedé, což pak jste stratili mluv?“ zeptal se jich pojednou, zůstav u stola státi. „Tady není dům pro němé.“

„Eh, čert by se nezlobil, když se stane člověku taková věc!“ zabručel Křivka.

„A co se vám stalo?“

„Nač bych zapíral?“ rozhodl se Křivka. „Byl jsem tomu sopláňovi, tomu Jankovi Bimbasovu — však takovému ani nesluší býti hostinským — několik zlatých dlužen — nestojí to ani za řeč — a kdyby toho tolik aspoň skutečně bylo — ale připsal toho až hanba —“

„Mnoho-li?“ ptal se ho „veterán.“

„Eh, kdož by si to pamatoval“ Já to nečítám, spolehám se na něho, že je křesťan, a on zatím horší žida! Napočítá mi 92 zl.!“

Někteří sousedé přikývli hlavou: „Kdo by to byl v něm hledal? Čikán, truc cikána!“

„A upomínal vás o to?“ vyzvídal „veterán.“

„Ano, kdyby byl upomínal! Ale on mne sloták prodal židovi!“ křikl Křivka udeřiv na stůl. „Mne židovi!! Dnes jsem dostal psaní od jakéhosi Rosenfelda, abych těch 92 zl. do osmi dnů zaplatil, sic že mě dá advokátovi!“

„Veterán se otočil na opatku, vyhrnul dolní pysk a mlasknul prsty, mysle si: ten na to kápl. Teď také vím, jak si pomohu!“

Když to tak z Křivky vylezlo, rozvázali též druží sousedé, měli všichni touž bolest.

Každý dostal od p. Rosenfelda po psaníčku s upomínkou o 50, 60 až i 100 zl. Mladý Bimbás prodal totiž, potřebuje nutně peněz, židovi svůj požadavek u lidí — 1800 zl. Rebachu mu dal 300 zl. Žid mu vyplatil 1500 zl. hotově a teď si vymáhal dluh.

Sousedé seděli pospolu do noci. „Zástavským“ nenechali ovšem zdravého vlasu, co však platno vše nadávání, když nevěděli, kde peněz nabratí? Ovšem, byl každý jen pakatel dlužen, jak pravili — vždyť měli grunty a co je to 60 — neb 100 zl. Ale právě teď neměl nikdo groše, prodati nebylo již co — kde vzíti a neukradnout? — Šli domů všichni rozhněvaní a mnohá žena byla té noci hromosvodem p. manželovy zlosti.

Prísloví však praví: „Čím je nouze větší, tím je pomoc bližší.“ Tak bylo též v Mudrově.

Na druhý den šel po dědině pěkně oblečený žid. Šel krokem rychlým, chvatným, jak byl navykl v dobách, kdy ještě nosíval ranec, dodával si však pánovitosti. Hlavu nesl vzhůru, jako by měl v zádech místo páteřnice pravítko; ryšavou bradu zakrývaly mu do polovice vysoké naškrobené límečky; ruce měl v kapsách, kalhoty krátké, boty dlouhé a šel jaksi dřevěně, nohy v kolenou neohybaje. Hleděl v pravo, v levo bystrýma, pátravýma očima. Zabočil k představenému. Zaklepal a vkročil s poklonami:

„Má úcta, vzácný pane představený! Nebudete se hněvat že vás navštívím?“

„Proč bych se hněval, pane Štern? Co mi nesete? Posadte se.“

„Co bych vám nesl? Jdu se ptát, není-li žádný kšeft? Nic na prodej?“

„Nic. Rozprodáno všechno.“

Peníze tady nepotřebujete?“ ptal se úlisný židák, jakoby žertem.

„Já ne — ale v dědině jich potřebujou.“

„Přý!“ prskl žid „potřebujou! Kde by ničkom nepotřebovali peníze? Ale komu může člověk půjčit? Já bach pomohl rád, jen kdybych věděl, že budu půjčit jistému člověk.“

„Což o to!“ namítl přednosta. Zde jest několik sousedů, potřebují nějaký pakatýlek, ale jistí jsou jako zlato! Grunty mají čisté, jako sklo.“

„No“ pokrčil žid ramenem „já můžu půjčit. Kdyby ke mně přišli — na veksle (směnky) — proč bych nepůjčil? Kšeft je kšeft. Nemáte tedy nic na prodej?“

„Nemám“

„Tož se mějte s Pánbičkem. Musím dál.“
— Odešel.

Přednosta, jsa rád, že někoho našel, kdo by lidem půjčoval, zašel si večer „k veteránu“ a tam jako mimochem prohodil, že byl u něho žid Štern z městečka, že prý mu nabízel peníze na směnky, on však že nepotřebuje, kdo by však byl v úzkých, že nejhůř jen k p. Šternovi zajítí — a peněz co bude chtítí.“

To byla Mudrovským voda na mlýn. Neříkal sice žádný nic, jakby přednostovy řeči ani neslyšel, o budoucím trhu šli však bez mála všichni do městečka a k p. Šternovi se hrnuli, jako do kostela. Pan Štern, prohlídnuv si napřed Mudrovskou pozemkovou knihu, se seznam, že sousedé nejsou dluhy přetíženi, vítal je vlídně, půjčoval jim na směnky až do Václava, úroky si ovšem hned sraziv. Tiskl jim ruce, těšil je, aby se jen nebáli: nebudou-li mítí na Václava necht jen přijdou, směnku prodlouží a bude dobře.

To se sedlákům líbilo, šli, zaplatili u Rosenfelda každý svůj dluh a zastavili se v hospodě. Nemohli se p. Šterna dost vynachválit.

„To je člověk!“ řekl Křivka „půjčí člověku hned a rád. Co je to do Václava 25 zl.? Požehná-li Pán Bůh, prodám 5 mír žita a budu práv.“

„Vždycky na ty židy nadávají,“ doložil jiný, „a oni jsou hodnější, než křesťané — aspoň s člověkem po lidsku jednájí.“

Najedli se, napili se do vůle a šli domů s dobrým rozmarem, že se stráší starostí.

Dobry rozmar však netrval dlouho. Druzí hospodští se přiučili od Bimbasa: prodali své dluhy také židovi a za týden přišla do Mudrova opět psaníčka s upomínkami. Tenkráté však to bylo horší. Stará píseň pje:

„Ještě je to horší,

Kamarádi bratří,

Když jedna miluje tři!“

Zde bychom však mohli zpívati:

„Bylo ještě horší —

Kamarádi bratří,

Když zažalovali tři!“

Večer se sešel celý Mudrov, vyjma pana faráře, učitele, myslivce a ještě několika, zapomenuv na starou kyselost, na „Zástavku.“ Hubovali, vyhrožovali Moricovi, „Veteránovi“ a Plhalovi, zapřísáhali se, že více k nim nepůjdou, že je zničí.

„Což, o ten pakatel není,“ řval opilý kovář, „ten nám půjčel pan Štern — a rád — ale ta hanba! Nás žalovat!“

Opili se, na to všichni a na druhý den putovali k panu Šternovi celým procestvím, jen ještě korouhvičku!

Pan Štern se jaksi lekl, když přišli a ujišťoval, že by jim rád pomohl, že ale nemá. „Kdybyste se mnou stokrát o zem udeřili,“ ujišťoval, „groše ze mne nevytlučete.“

Nazdvihl čelo, jak by přemýšlel a pak řekl: „Abyste viděli, že vás mám rád, já vám sám peníze vypůjčím, dáte-li 30 procentů.“

Mudrovští se sice křčili, co však platno? — konečně přece svolili.

Štern běžel k panu Rosenfeldovi, (byl jeho náhončím) donesl peníze, vyplatil, Mudrovští po-

depsali směnky a odešli velice spokojeni, chvalořečice panu Šternovi.

V hospodě řekl Křivka: „Lidi, ten židák by měl být u nás někde na hospodě. Člověk neví, kdy mu bude scházeti groš? Teď musíme běhati až sem, pak bychom to měli doma.“

„Juž jsem také na to myslil,“ přisvědčil jiný.

A jak si přáli, tak se stalo.

Hostinský na staré hospodě se domrzl na to hospodářství v Mudrově a že syni juž byli usazení za úředníky a jeden na fárce, prodal hospodu z volné ruky. K dražbě přišlo nejvíce židů a pan Štern hospodu koupil. Měli teď v Mudrově páté zastavení — a to bylo to nejbolestnější, jak uvidíme.

Sotva že se přestěhoval žid Štern do Mudrova, bylo po celé osadě „laudamus.“ Kořalku měl lacinější, než každý jiný: dělal si ji sám a prodával též na vědra. Zařídil si krám a v něm dostal, nač si kdo jen pomyslíl: hospodyň všechno zboží pro kuchyň; děvčata šátky a látky na šaty; chasa dýmky, tašky na peníze, látky na kalhoty a vesty; děti — mlšky a hračky; hospodář železí, lopaty, motyky, sekery, rýče, kosy, řetěze; švec tam dostal kůži, jakou chtěl ba i nártý juž prošívané; krejčí vše potřebné do řemesla, slovem: co kdo chtěl! A s jakou vřivostí a ochotou! Židovka se pořád usmívala, říkala všem „phantáto, phánimámo,“ dětem dávala po kousku svatojanského chlebička — a neměl-li někdo „náhodou“ těchto — nic to nevadilo. Paní Šternová říkávala: „Ta maličkost nestojí za to. Napíšu to, až toho bude bejt víc!“ A p. Štern mluvil taktéž. Toť bylo zlaté živobyť! Vše se do žida jen jen hrnulo! Prodával i chléb a trefilo-li se něco laciného (nějaká polozdechlina) — židáček byl též řezníkem — koupil to, porazil a sekal o 2 kr. laciněji, než druží řezníci — a co nevysekal, z toho uvařila panímáma kuláše a kyselého: to je dobré pro utvrzení žaludka.

Většina sousedů si to přichvalovala řkouc: „Toho žida nám Pán Bůh poslal!“ A p. Štern byl skutečně dobrým. Nejen že dával na dluh, on půjčoval i hotové peníze na směnky — 30 až 50% si ovšem hned předkem strhl, to však nemůže jinak býti: kšeft je kšeft! —

Hospodáři měli prozatím hojnost všeho, chasa si počala pojednou pěkněji choditi a u děvčat nebyvalo nikdy před tím takové parády viděti jako teď. Kde na to braly? — Co komu po tom? Neptal se po tom ani vlastní otec, neptala se matka: „Kde's to vzala? Bylo to — a dost! Že někdy večer po tajmu nosívali chasníci k židovi pytle obilí na ramenou a děvčata cosi v zástěrách, nebylo nikomu nápadno: teď svět tak jde! — U žida bylo pořád plno. —

Druzí hostinští pozírali na to okem závistivým přemýšlejíce, jak by svůj starý obchod přivedli opět k rozkvětu?

Mladý Bimbas měl dobrý nápad, jako vždy: chopil se národnosti. Počal odbíratí vícero svobodomyslných listů, jenž nadávají na všechno, jen samy na sebe ne. Koupil si čamaru a sokolovku a pozdravoval všechny s „má úcta, na zdar!“ Vyvolil si heslo: „Svoji k svému!“ a to opakoval při každé příležitosti, ať se hodilo nebo ne. Nechal si státi vousy, až měl hlavu jako kvardián — zkrátka: dělal Slovana.*) A příklad jeho táhl. Nač vám to však vypravuji? Pojdme se podívat k němu. —

Na „Zástavce“ sedě kolem kulatého stola několik mužů. Jsou všichni zarostlí. Starý Bimbas vypadá s tou bílou bradou jako nějaký patriarcha. Na stole leží noviny a soused Kučera rozkládá:

*) Ohražuji se já co kukátkat proti možnému nářknutí, jakobych byl nepřítelem hostinských, kteří se nestydí za svou národnost a proti Slovanstvu vůbec; jsem sám upřímný Slovan, a jak bych nebyl, pocházejí z otce Slovana a matky Slovanky? Ctím a miluji každého upřímného Slovana, mám však s kopee na takové komedianty, kteří se tváří národovci býti — jenom ze sobectví. —

„Nic platno, budeme se taky spolčovatí, abychom nezůstali pozadu.“

„Svoji k svému! Tak jest!“ přisvědčil mladý Bimbas.

„Jak jsme zde četli: v Čechách se jim vyplácejí cukrovary až radost! V některém vyplácejí dividendu až 25 zl. A těm u nás na Moravě vede se též dobře. Proč bychom si my nemohli postaviti též svou továrnu? Cukrovka se nám — tento — daří výborně. Utvoříme si zařizující výbor, shánějme a stavme! Vozíme teď svou řepu za babku do cizích továren, tam nám ještě na váze strhnou co chtějí, my musíme mlčet! — A továrnici z nás bohatnou. Nač to? Můžeme si svou řepu zpracovati sami a budeme mítí užitek dvojn. Že ne? Jenom svornost nám — tento — schází.“

„Na zdar svornosti! Svoji k svému!“ volal mladý Bimbas nazdvihuje sklínku. Připili si a Křivka řekl:

„A mnoho-li takový cukrovar stojí?“

„Jaký se postaví, 200,000 zl. i výše. Kdyby se vydalo 1000 akcií po 200 zl., máme stavbu zaplacenou. Pak se každý akcionář zaváže odváděti každoročně jistou částku řepy, kp. 200 centů.“ —

„Tu řepu bychom zpracovali“ pokračoval Kučera „přikoupilo by se ještě —“

„A kde vzíti peníze?“ nahodil jiný.

„Ty si vypůjčíme od nějaké banky na levný úrok, jak to dělají jiné továrny taky,“ rozkládal Kučera. „Bez úvěru teď není obchodu.“

„To by bylo všechno pěkné,“ prohodil starý Bimbas, „kde však nabereме tolik akcionářů?“

„Najednou to arci neseřekneme“ řekl Kučera „pomalu to však půjde. Budeme odbývatí schůzky —“

„Smím-li prositi u mne.“ Vskočil mu mladý Bimbas do řeči. „Já jsem Slovan — svoji k svému!“

„Kde pak jinde?“ ujistil jej Kučera, hraje si už na budoucího řiditele. „Pak musíme jezdití po vůkolních osadách a verbovat lidi. Až budeme

míti 300 nebo 400 akcionářů pohromadě, počneme stavěti.“

„Já bych myslil, žeby se nemělo dříve stavěti, až budou všechny akcie rozebrány,“ podotkl rozvázně starý Bimbas.

„Kdy pak bychom se toho dočkali?!“ rozhorril se Kučera. „My musíme stavěti, aby lidé dostali chuf.“

„Jak pak ale, když potom neseženeme tolik akcionářů? Budeme na holičkách!“ namítal přednosta.

„Toho se nebojte! Až se jednou zakouří v novém cukrovaře z komína, pohnou se akcionáři, jako židé na licitaci. A kdyby jich [krásně několik zůstalo, co na tom? Rozebereme je mezi sebou a bude.“

„Tak jest, tatínku,“ řekl mladý Bimbas k starému. „Vy tomu pokroku jaksi nechcete porozuměti „jste ze starého světa. Ať žije náš cukrovar! Svoji k svému!“

A počali odbývat schůzky, radili se, co a jak a seděli na poradách více v hospodě, než doma. — „Zástavský“ dosáhl slovanštinou, čeho si žádal — mívával hospodu plnou. — —

Jinak to navlíknuv Drbalův „veterán.“

Zaslechl, že ve vůkolních městečkách nemají vysloužilci té vojenštiny ještě dosti, že se jim zachtívá tady na stará kolena zahrát si na vojáky, že zařizují veteránské spolky. Šel na několik takových slavností a pak doma v hospodě nevěděl dost chvály, jak prý je to krásné a jak by též v Mudrově takový spolek dělal parádu.

„Je nás k tomu dost!“ dokládal. „Vymaširovali bychom na parádu o slavnostech, na císařův svátek, nebo na pohřeb, kdyžby někdo z nás umřel — bylo by to pěkné.“

Do vysloužilců, poslouchajících takové řeči, vjel vojenský duch, jako do bývalého husarského valacha, když táhna na poli pluh, uslyší troubení

koňáků po silnici jedoucích. Počali se opět scházeti k veteránovi, radili se, chodili po vůkolních pánech žebrat na praporek, žid objednal látku na stejnokroj a kdo nemohl zaplatiti, tomu půjčil. Pan Vincenc, jehožto krámečku žid zafal též žilu, chopil se pro tentokrát opět jehly, aby prý pánům veteránům ušil uniformy, jak se sluší a patří. Jednalo se jenom o pušky, avšak divná věc, měli pušky po jednu všichni. Zlomyslní lidé si šeptali, že prý jsou skoro venkonce pytláci.

Jednou v neděli vytáhli v plné parádě před kostel. Nejstarší nesl zahalený praporek. Drbalův kaprál byl opásán jakousi starou vojenskou šavlí, kníry mu stály jako rařky, „šturmband“ od klobouka měl pod bradou, oči mu nadšením hořely a mohutným hlasem velel své četě — toť se rozumí — po německu! Pan kaplan vystoupil na kazatelnu pod širým nebem postavenou a vynasnažoval se chválořečiti spolku vysloužilců, líčiti jeho vznešený účel. Řeč vypadla mdle. Ničemně jej jmenovali „čestným vysloužilcem!“ A on chudák byl teprv vysvěcen! Tenkrát se těm veteránům podařil žert! Po kázání byl praporek odhalen a posvěcen. Od té doby vytáhli veteráni při každé sebe menší příležitosti a pak byla vždy pitka u „veterána.“ Hostinský dosáhl, co chtěl, hodně mnoho hostů. Ženy, zvláště chudých nádenníků arci nadávaly, že prý ti staří blázni o parádách propíjejí, co za týden vydělali.

Tak se vedlo „Zástavskému“ a „veteránovi“ opět dobře. Mlynářův Moric nebyl taky bolavý, proto že mu „lepší hosté“ zůstali věrni, nechodíce k židovi. — Jenom pan Vincenc v tom byl bledě. Však i on si pomohl. Přemluvil několik rozumnějších sousedů, aby si zařídili potravní spolek. On sám že nemůže židovi odolati, aby se tedy spojili, jej udělali prodavačem za mírnou odměnu a budou mít zboží dobré a laciné. Stalo se. Spolek zařídili a z počátku se mu vedlo dobře. Když však počal

žid svým dlužníkům vyhrožovati žalobou, budou-li choditi do potravního spolku, ubývalo kupujících víc a více, až jich zůstala jenom hrstka. Aby spolek udrželi, padli na nešťastný nápad, prodávali ve spolku též kořalku, myslíce, že mnozí jdou k židovi jen k vůli šmajdě. „Likér de bluj“ ukázal se však i ve spolku býti otravou. Brzo se stala z ústavu z prvu blahodárného sprostá krčma; později brali kořalku na vědra i od žida a za krátko stal se spolek dlužníkem p. Sterna.*)

Byla noc tmavá, že nebylo ruky před očima viděti. —

Po Mudrově hrobové ticho — ani pes nehafl, ani ponocný netroubil: spal v baště u kostela. Najednou slyšet od staré hospody hrozný řinkot, bouchání a křik.

„Tu máš, žide prašivý,“ křičelo tam několik chlapů, házejíce veliké kameny Šternovi do oken, „a tak ti to budeme dělat pořád, dokud se nevystěhuješ.“

Kamení lítalo do světnice, v níž Štern spal a odtud řinčelo sypající se sklo, pláč dětí, úzkostné volání paní Šternové: „Aronleb'n, lebst de! (Arone jsi živ?)“

Štern se trásl na celém těle a volal: „Dejte hlavy pod peřinu, sic nás zabijou!“

Po chvíli hluk utichl, křik a řinkot oken slyšán dále ve vsi.

Teď teprv vylezl žid opatrně z pod peřiny, vyběhl rychle na dvůr a křičel plným hrdlem: „Jakube, Šimku, jste mrtvi, jste hluší? Což neslyšíte?“

*) Na srozuměnou. Vím dobře, že akciové závody bývaly zakládány ze šlechtěného a rozumného úmyslu — avšak žel Bohu — mnohdy lehkomyšlně. Taktéž mnohý Živnostenský spolek jest pravým dobrodiním pro obec, více spolků však zaniklo způsobem právě popsáním. Proto ať se nikdo nedurdí.

Pacholek Jakub stál u konírny ve dveřích a ptal se hostejně: „Co pak to byl za hluk?“

„Ty se ještě ptáš? Zabit nás chtěli, sbořit celý dům! Jakoubku, pojď honem sem, dám ti půl žejdlíka. Nabiješ flintu a kdo přijde, toho budeš zastřelit. — Kde je Šimek?“

„Spf.“

„Spf? Jak může spat, když je soudní den? Zbud ho, Jakoubku, ať jde taky sem. Dám vám oboum kořalky, co budete vypít.“

Jakub šel budit pohůnka Šimka a Štern spíchal k postrašené ženě a dětem. Vzal nejmenšího do náručí a volal na druhé: „Honem pojdte do zadního pokoje, aby na nás nemohli zase házet.“

Děti vyskákaly s postele a šly po tmě za rodičemi do světnice, jenž měla okna do dvora. Tam teprv rozžehl žid svíci a obejmul chvěje se na celém těle polomrtvou manželku a plačící dítky — Šternová hned lomila rukama, hned se tulila k muži a hned zas hladila dětem hlavy.

Mezi tím přišli Jakub se Šimonem.

„Chasníci, nic se nebojte,“ dodával jim chvějící se žid kuráže. „Vemte si každý sekeru, ty Jakube, nabij si tady flintu, ale dej pozor, aby nevystřelil! — a půjdeme se podívat do pokoje. — Nevíš, kdo to udělal?“

„Eh, zlý duch ví,“ bručel Jakub. „Křičel jeden přes druhého, že nebylo slova rozuměti. Ale tak mne rozrazil zima! Trochu kořalky kdyby bylo.“

„Marjáno,“ volala paní Šternová na děvečku, „Marjáno! Kde jseš? Necháš nás zabit a ani se neukážeš? Jakube zatluč na ni!“

Jakub zatloukl na komoru jak mladý hrom.

Děvečka prací a bděním celá unavená, probudila se teprv teď — a mnouc si oči vyšla ven: „Co pak, paňmámo?“

„Goť gerecht'r!“ rozkřikla se paní Šternová, „ona spala! Jak můžeš spat, když jsme zabiti? Dones kořalky pro Jakub a udělej oheň.“

Děvečka donesla kořalky, chasa se napila a pan Štern řekl:

„Jakube, Šimku, nyčkom půjdeme do pokoje se podívat, co tam udělali. Jakube, pozor na flintu, ať nespustí!“

Šli do pokoje. Tam byla hotová spousta. Kamenní plno — po posteli, po zemi; lampa rozbíta, zrcadlo roztlučeno a mrazivý vítr dul oknem.

Štern spráskl ruce, zakroužil hlavou, zafal zuby, zajiskřil očima a zašeptal vztekle: „Gojim!“ Pak se příkradl k oknu a pátral pozorně, co se děje v osadě? Všechna okna byla osvětlena, nikdo však nevyšel ven. Z několik domů bylo slyšet nářek a křik.

Co se to dělo?

Povím vám to krátce.

Od přistěhování se Šternova do Mudrova uplynuly čtyry roky, a za ten krátký čas podkopal jediný ten člověk blahobyt celé osady. Nebylo to nic těžkého. Lehkomyslnost je jako kyprá půda, boří se sama. Půjčoval každému, kdo chtěl, na směnku hotové peníze a zboží na knížku. Když byla knížka plná, podepsal dlužník, nemohl-li zaplatiti, směnku, a došla-li směnka, podepsal novou v obnosu arcí bez mála jednou tolikém. A za takového hýření, jaké nastalo v Mudrově po vystavění tolika hospod, není divu, že bez mála každý dělal dluhy. Ovšem měli výmluvu na cukrovar. Říkali: „Strčili jsme do něho peníze a teď nám nic nenese — ještě abychom připláceli.“ Cukrovar arcí nevynášel, proto že akcie nebyly rozebrány, továrnu tedy tísnily dluhy a ke všemu ještě přišla nepříznivá leta. Svě lehkomyšlnosti nikdo nedával viny. Za vinou ale přišel trest. Před nedávnem zažaloval Štern všechny své dlužníky a o sm usedlostí přišlo na huben. Šest z nich koupili židé a dvě rolníci z okolních osad. Sám Štern koupil dva půllány. V Mudrově se teď usadili ještě tři židé, a co žid, to hospoda, to krám.

Mudrovských to počalo dopalovat, zvláště těch osm hospodářů, kteří přišli o své statky. Práce jim nevoněla, žebrat se styděli: vjel do nich vztek. Šřekli se, že se pomstí, a dnes v noci to vykonali. Potloukli Šternovi okna, odtud šli k druhým židům a konečně k přednostovi, že prý při dražbě jejich domů asistoval — a učinili všudy taktéž. Lidé slyšíce hluk a křik, naslouchali sice z oken, nikdo však nevyšel ven: za jedno že se báli, aby sami něco neslízli, a za druhé, že jim židů nebylo líto. Že židé i přednosta té noci již ani oka nezavřeli, pochopí snad slavné publikum? Sotva že Pán Bůh den dal, vsedli všichni na vůz a utjžděli k městu. Šli zrovna k panu okresnímu hejtmanovi. Štern byl mluvčím.

Pan hejtman, vida jejich hluboké poklony, bledé a vyděšené tváře, ptal se udiven: „Co mi nesete? Co se stalo?“

„Milostivý pane hejtman, Euer Gnad'n!“ klonil se Štern obraceje velké, prosíci oči k panu hejtmanovi, jako ovečka k řezníkovi, jenž ji zabíjí, „u nás je revolucí!“

„Revolucí?“

„Víc než revolucí! Mord!“ řekl Štern vztyčuje ruku jako kazatel.

„Mord?“ vyvalil pan hejtman oči. „A jaký?“

„Ne akorat mord,“ krčil Štern ramenoma i nosem, „ale skoro mord a horší než mord!“

A počal vypravovati, co se u něho v noci událo. Pan hejtman hněvem se zapýřil a osopil se na přednostu: „A vy jste to trpěl?“

„Ale, pro Boha, co jsem měl dělati?“ řekl malomyslně Bimbás, „vždyť mi udělali také tak a těm pánům zde (ukazoval na druhé židy) taky. Kdo se jim měl brániti? Bylo jich celý houf.“ Židé kývali hlavou: „Věrná pravda, milostivý pane hejtman.“

„A kdo to byl?“ křičel pan hejtman.

„Kdož je zná? Bylo tma jak v pytli!“

Pan hejtman počal běhat po kanceláři: „Ten Mudrov mne ještě usouží! Bez toho mám s ním největší peklo a teď ještě taková věc! — Křepelko!“ volal na posluhu, „hned ať sem přijde četník závodčí! — Musejí ty chlapy vypátrat a hned zavříti!“ doložil k přítomným.

„Milostpane hejtman“ uklonil se Štern, „smím-li prositi být tak smělý: nebude-li u nás žendarmerie pořád — štací — já sám jim dám byt: mám dva domy — musíme se vystěhovat. Tam není možná být pořádný člověk živ!“

„Bude tam stanice!“ řekl pan hejtman rozhorleně. „Ještě dnes budu psáti k místodržitelství. Jinak bych ani zde nevydržel! Ten Mudrov by mne do hrobu připravil!“

Jak řekl, tak se stalo. Do Mudrova poslání četníci. Vyslídili výtržníky a odvedli v poutech do města. Za čtvrt roku visela na Šternově druhém domě tabule s nápisem: „K. k. Gensdarmierie-Posten.“

To bylo to šesté zastavení mudrovské křížové cesty. Tak klesla osada, jindy počestná, že prostředků výminečných nutno bylo upotřebiti, aby pořádek udržen byl. A není divu: v Mudrově panovala kořalka s bídou — a kde ty dvě vládnou pospolu, tam je běda, tam uhostí se nemrav, surovost a zločin!

A mohlo se všemu tomu předejít: Nepovolati tolik hospod — a panu hejtmanu bylo by ušetřeno zlosti a — Mudrovu poklesku a četnictva!

Teď jsou v stavu obležení, jako Čechy za Kollera.

Ach, kde jste vy pro cestujícího pěšáka krásné časy, kdy ještě nebylo železnic, kdy po silnicích se hemžili formani v modrých košilách, kdy takorůžka na dostřel jedna od druhé stály pyšné, (přežel, že teď spustlé a bezcenné) hospody, v nichž se dnem

i nocí peklo a vařilo, kde vítal přítulný hostinský každého jako starého známého, kde dostal počestný za peníze, čeho si jen srdce přálo a chudý — trochu té polévky a nějaký zbytek zdarma!

Kde jste vy hospody „u anděla“, „u sv. Trojice“, „u jelena“ — kde panovávali pořádek, křesťanský mrav, počestnost, poctivost, ba přátelský, až i rodinný duch? — Ty tam, jako sladké zvuky postilionovy trouby, jenž se rozléhaly vesele zeleným stromořadím a stinnými lesy! Nedožvíš se o nich teď, leč v básni nebo povídce.

Když nastala svoboda obchodu, povídali, že teď, až bude více hostinců, bude i obsluha, pivo, víno i pokrmy lepší. Ano, povídali! Zdá se, že nynější hostince jsou bez mála venkoncem jenom proto, aby nadělali z lidí lumpů! Že je jich mnoho, nemůže míti hostinský (zvlášť na malých osadách) nic kloudného: pivo je vyvětralé, víno též — jen ta kořalka ještě má říz. A přijdli několik kořalečků do hostince, je krčmář rád, že něco odbude a nezná pak ani mravného, ani policejního zákona: dovolí svým hostem všechno.

Jak to v těch nynějších hospodách teď namnoze jde, zkusil jsem ondy.

Vzal jsem kukátko na záda a hajdy k Mudrovu. Jářku: „Podívám se, jak se jim tam daří?“

Zašel jsem na „Zástavku.“ Ani bych ji byl nepoznal. Dům byl špinavý, malta otlučena. Vstupnu do nálevny — tam pusto, prázdnou, chladno. Hostinská, jindy švižná, veselá a čistotná — chodila bleďá, zamračená. Ani mne nepřivítala.

Sednu si za stůl a sundám kukátko: „Sklínku piva, prosím.“

Hostinská neodpověděla, šla ven a donesla mi piva. Bylo kalné, bez pěny. Okusím — jak ocet!

„Jářku: „To není možná pít. Dejte mi vína.“

„Nemáme! Chceteli kořalky — —

„Děkuji, té nepiju. — Jsem celý unaven, je tam venku zima! Dejte mi aspoň trochu polévky.“

„Nemáme.“

Já odkašlal mrzutost a řekl až prosebně: „A nechtěla byste mi něco uvařit?“

„To by se mi vyplatilo, abych k vůli vám dělala oheň — a nemám ani masa.“

„Prodejte mi tedy od vašeho jídla, vždyť je poledne —“

„My vaříme, kdy máme čas a hlad,“ odsekla hostinská.

To mne dopálilo: „Ku všem čertům, což mám v hospodě hladu umřít?“

Hostinská se na mne podívala přes rameno: „Mně se zdá že děláte pána. Jsteli pán, měl jste vzkázat, že přijdete a byli bychom vám přistrojili. Jak můžeme chystat, když nevíme pro koho?“

„No, no! Jen ne tak hrubiansky, paní hostinská! U nás je hostinský rád, přijdli mu host a obslouží ho rád.“

„Tož jste měl zůstat doma a nechodit světem.“

„Já zůstat doma! Kdyby jen člověk mohl.“

„Nač je mi takové kalabisování,“ rozdurdila se. „Chcete-li maso, jděte si tamhle k židovi; snad koupil nějaký „funus“*) a nadělal z něho kuláše, nebo kyselého.“

„Já do židovských hospod nechodím,“ řekl jsem z krátka. „Půjdu tedy dál; snad dostanu něco v jiném hostinci.“

Že jsem na židy nedržel, to jaksi hostinskou trhlo. Vyjasnila poněkud tvář a řekla: „No, chcete-li, cervulád je zde ještě nějaký.“

„Tož sem s ním. Aspoň něco.“

Donesla mi dva cervulády a žemličky. Díval jsem se na to, jak vyjevený. Jářku: „Vždyť jsou ty cervulády celé plesnivé, až se z nich práší. Kdo by to jedl?“

„Naším sousedům chutnají — jen kdyby jich bylo!“ řekla hostinská.

„A ty žemličky,“ pravím, „celé vlhké, sůl na nich roztažená — a jak jsou tuhé!“

„To jinak nemůže být, když je v šenkovně vlhko. — A tak tuze tvrdé nemohou ještě být: můj muž je přivezl v neděli z města.“

„Děkuji pěkně — a dnes je čtvrtek.“

„Ať si jsou, jaké jsou — musím je prodat. Tratiti na nich nemohu!“

V tom vešel mladý Bimbas. Vousy měl rozčuchané a nos červený. Přivítal mne: „Má úcta, vítám vás!“

„Děkuji. Právě chci odeházet.“

„A proč? Svoji k svému!“

„Nemohu zde ničeho dostat.“

„A proč by ne? Co poručíte?“

„Pivo je kyselé.“

Bimbas pokrčil ramenoma: „Inu, je již dlouho načepované. To však nic nedělá: narazím čerstvé.“

„Ale muži,“ řekla žena, „vždyť je v půlce ještě několik mázů.“

„Mlé, to hostům dáť nemohu! Někdy musíme tratit.“

„Ale pořáde —?!“ prohodila žena.

Bimbas neodpověděl. Šel, narazil. Pivo bylo dobré. Vypil jsem dvě sklínky a odešel. Kdy to druhé vynalívá — kdož ví? Bezpochyby je vypije sám.

Chudák Bimbas, tak si pomohl!

Takové jsou mnohé ty nynější hospody!

Taky by mohl ten milý pan Bimbas tabulu svou změnit a místo: „Zástavka, hostinec Jana Bimbasa“ — napsati: „hostinec pro Jana Bimbasa.“ Nechodí tam beztoho nikdo, a kdo tam jde, kýžby raděj zůstal doma! Nic po všem!

*) „funus“ znamená v řeznické mluvě — zdechlinu.

Přidavky,

kteréž sepsal Matěj Procházka, starosta Dědictví
SS. Cyrilla a Methoděje.

I. Mocná Marie Panny ochrana v životě Andělky Kažolové.

I. Zajetí Andělky před bitvou Lepantskou.

Jméno země řecké není snad nikomu neznámo aniž bude tuším člověka, kterýžby nebyl někdy zaslechl, že Řekové ve starém předkřesťanském světě nejvzdělanějším byli národem, v jehožto školách i světovládní Římané se cvičili, a v jehož řeči i písmo nového zákona psáno jest. Vůbec známo, že sv. apoštol Pavel hlásav slovo Boží v Makedonii ve městech Soluni (Thessalonice) a Filippech, také v nejhlavnějších městech středního Řecka, v Athénách a Korinthě sámě tří Evangelia rozšířoval a že třem křesťanským obcím v Řecku, Soluňské, Filipské a Korintské, jež byl sám založil, poslal listy, které Církev sv. po všechny časy jakožto předražené památky v nejhlubší úctě chová.

Staré Řecko, ku kterému i Makedonie a Thessalie náležely, bylo mnohem větší a mohutnější, nežli nynější, kteréž ze tří hlavních částí sestává, z pevniny Livadie totiž, z půlostrova Moreje čili Peloponnesu, a z ostrovů těsně zemi tu obkličujících. Ješto staré Řecko se rozprostíralo na 2180 milích čtvercových, a nad míru lidnaté bylo, zaujímá nynější Řecko 717 mil a čítá asi 900,000 duší. Uprostřed jest říše ta jako prořízuuta zálivem Lepantským, který Livadii od Peloponnesu dělí, toliko malou u Korinthu úžinu zemskou ponechávaje,

kteřouž Peloponnes čili Morea s Livadií souvisí. Celé Řecko jest prostoupeno horami, jež úzkými dolinami a nevelkými planinami od sebe odděleny jsou. Po veškeré Livadii táhne se pohoří Pindské v mnohonásobných větvích, z nichžto jedna, jmenem Oeta i celý ostrov Negropont prostoupá. Jiná haluze široká rozkládá se na hranicích Livadie proti Thessalii. Na ní strmí proslavení horští velikáni: Parnas, Helikon, Kythairon, Hymett, a málo kde jaký prosmyk příchod do země usnadňuje, jako na př. světoslavné Thermopyly (prosmyk). Jiná větev pohoří Pindského vybíhá až do Moreje, kde velmi krásnou skupinu velikánských hor tvoří. Ješto pohoří tato tvaru vápenitého jsou, nalézá se všude mramoru v hojnosti. Z Attiky, kde hlavním městem řeckým jsou Athény, vybíhá ještě jiná haluz do Moreje, která na jihu strmíciemi vrcholy vyniká a ještě jednu větev k západu, odhoří Taygetos, vysílá. Světoznámá a přerozkáňná vysočina Arkadie 2000 stop vysoká, jest horami 6000 — 7000 stop zvýší obroubena. I strmíny skalín tytéž bujným rostlinstvem pokryty jsou, a kde lesů není, viděti na mnoze půvabné háje a květnaté louky.

Žádná pevnina zemská neleží tak příhodně na moři jako Řecko. Všude viděti hluboké choboty čili zálivy, jako záliv Lepantský, Messenský, Aegin-ský, Zeitunský a j. Břeh ku břehu, ostrov k ostrovu zírání a do přístavu vyzývá a tudíž snadno pomysli-ti, že zde vezdy život přečilý a obchod velmi živý panovával. Řek mnoho avšak nevelkých protéká zemi; největší z nich jest Aspropotamo, se kteřouž řekou rovnoběžně teče Pindaris. Do zálivu Lepantského vtékají řeky Marno, Kamenica, Bonica, Tiska a j. Moreji na západě protékají Peneus a Alfeus, do Lakonského zálivu pak vpadá Basiliko Potamo. V Attice znamenitější řeky jsou Kefissos a Illisos, jakož severně i Komander a Sperchios.

Jasně, líbezně a mírně teplé nebe nad veške-rou říší tou se klene. V přerozkáňné Arkadii jakož

i v dolinách Parnassu a Helikonu trvá zima velmi na krátce. Již ku konci února se zimní počasí deštěm a větry končí, načež hned utěšené jaro se všemi krásami svými následuje. Od jara až do září neprší; vzduch jest velmi elastický (pružný), nebe vždy čisté, noci jasnoskvoucí. Pálčivost uvnitř země v dolinách panující umírňuje se větry horskými, na nábrežích větry morskými.

Řecko plodinami všeho druhu oplývá. Daří se zde nejen výborné obilí, nýbrž i výtečná vína, z nichžto vůbec známé jest sladké víno Malvaské z řeckého námořního města Napoli di Malvasia v Peloponnesu, které v středním věku mezi první lahůdky v Evropě náleželo. Mimo to rostou zde olivy, fíky, bavlna, pomeranče, citrony a vůbec známé hrozinky korintské t. j. sušené hrozny ze zvláštního druhu révy, které se do veškerého světa rozesílají.

V Livadii, která se opět na několik krajin (Doris, Akarnanie, Aetolie, Lokris, Phokis, Boeothie, Attika, Megaris) dělí, rozprostírá se ve krajině Aetolii na jižní straně hory město Lepanto, jež u starých Řeků Naupaktos sloulo. Od něho záliv, druhdy Korintským zvaný, nyní Lepantským se nazývá, jelikož město dotčené na severní straně toho zálivu rozloženo jest. Počítat asi 2000 — 3000 obyvatelů, živících se ponejvíce prodáváním korintských hrozek. Blízko města viděti dvoje předhoří, Rhion a Antirhion, jimiž záliv Lepantský od zálivu Patraského se dělí, a které tvrzi opatřené hájí přístav Lepantský. Tvrze ty malými Dardanelami slují. Město Patras, od něhož i soujmenný záliv jméno vzal, v Moreji v krajině Achaji na břehu mořském se rozkládá a jest tím památné, že zde sv. apoštol Ondřej mučednické koruny dosáhl. Jako Livadie, tak i Morea čili Peloponnes na několik krajin (Lakonie, Messenie, Elis, Achaja, Arkadie) se dělí, prostřed zajímá krajina Arkadie. Ostrovy k Řecku

přináležející mají s ním stejnou přírodu, ale jejich krajiny jsou nejrozkošnější pod řeckým nebem.

Nejjihněji leží ostrov Cerigo, jež staří Řeckové Kytherou nazývali a pro krásný chrám Venušin u velké počty měli. Ostrov ten $4\frac{1}{2}$ čtvercové míle prostory zaujímá, a 10.000 obyvatelů počítá. Ač velmi skalnat, přece obilí, vína, hedvábí, hrozinků a jiných plodin v hojnosti vydává. Hlavní město jest Kapsali s biskupským sídlem a s 1500 obyvateli, s přístavem a mnohými chrámy a kláštery. Za času, když Turci se jali ostrova toho dobývat, náležel ku panství Benátčanův, na moři středozezemním nadvládu majících, od roku 1815 pak svou vlastní správu má a pod ochranou Anglicka stojí.

Benátčanům náležel tehdáž také velikánský naproti Syrii položený a nyní (r. 1878) od Angličanův uchvácený ostrov Cyprus, jež na 293 čtvercových mílích se prostírá a převelikou vyniká úrodností, vydávaje výbornou bavlnu, hedvábí a výtečná vína, ze kterých červená, sestaravše se, zbledí a bílá zčervenají. Písmo sv. dosvědčuje, že na ostrově Cypru sv. apoštol Pavel se sv. Barnabášem a Janem čili Markem hlásali slovo Boží, a že sv. Pavel potrestav zázračně rouhavého čarodějnika a odpůrce víry Christovy Elyma, získal veleoudrého tamnějšího místodržitele Sergia Paula Církvi Boží. Za dřívějších časův byl ostrov ten velmi lidnat, teď ale jen asi 120.000 obyvatelů počítá a na mnoze ladem leží.

Jak mile Turci r. 1571 pod Selimem II. ostrov ten jakož již dříve (1540) celý Peloponnes Benátčanům odňali, byla nadvláda turecká na moři středozezemním rozhodnuta. S nimi v nejužším spojení stáli muhamedánští mořští loupežníci, kteří v Tunisu a Algíru pod správou dvou řeckých odpadlíků Horuka a Hajreddina loupežnické státy byli založili a koráby křesťanův na moři středozezemním napadali a je vydrancovavše, tisíce křesťanských mladíků a

panen do otroctví zavlékali. Císař Karel V. r. 1534 s dost malým ale výborným vojskem do Afriky se přeplaviv porazil Haireddinovy četné pluky v poli a dobyt Tunis s přimořskou tvrzí Golletou 20.000 křesťanův z otroctví muhamedánského vyprostil. Totéž r. 1541 proti druhému hnízdu loupežnickému Algíru podnikl; jelikož ale proti radě véhlasného velitele mořského Ondřeje Dorie v čas nejnebezpečnější, v čas podzimních bouří, se byl s loďstvem vypravil, nepodařila se mu výprava ta.

Od tohoto času loupežníci dotčení s novou smělostí na křesťanské lodě se řtili a je vyloupivše jaté křesťany v kruté otroctví vrhali. Dej (nejvyšší správce pod vrchnictvím Tureckým) algírský, Uchiali, italský to odpadlík a hrozný drancovník, r. 1570 šťastně se vyhnul mocnějšímu loďstvu v moři středozemním, snažil se přiraziti k tureckému loďstvu, chtěje společně s ním loupiti a vraždit. Jeda okolo Peloponnesu, přepadl mužstvem svým ostrov Cerigo Benátčanům náležející, a nenalezna zde valného odporu, napořád jej drancoval, plenil a obyvatele v pouta otrocká jímal. V Kapsali, hlavním toho ostrova městě, přebývala toho času Andělka Kažolová, mladá asi dvacetiletá vdova kupcova, velespanilých tváří, a pro svou nelíbenou pobožnost a neúhonné mravy vůbec vysoce vážená. Mělať i hojnost statků pozemských, ze kterých štědré chudým udělovala almužny. Dám její k nejuhlednějším v celém městě náležel. Snadno pomyslití, že loupeživí Mahomedáni tak bohaté kořisti nepominuli. U všeobecném zmatku, hořekování a bédování, jímž všecken ostrov se rozléhal, nepozbyla Andělka přítomnosti ducha, a více na uchránění věčných než časných pokladů pamatující, svolala své tři rozmilé dívky, dceru a dva pacholky k obrazu nejbl. Panny Marie, aby se ještě jednou s ní pomodlily modlitbu, kterouž byly vezdy s ní před obrazem tím říkaly. I sepialy tedy ustrašené a kvílící dívky útlé ruce své a úpěnlivě s ubohou mateří se modlily řkouce:

„Zdravas královno, matko milosrdenství, života sladkosti, a naděje naše buď zdráva. K tobě voláme vyhnání synové Evini, k tobě vzdycháme lkajíce a plačící v tomto slzavém oudolí; pročež orodovnice naše obrať k nám své milosrdné oči atd.“ — Jestliže kdy modlitbu tuto vroucně se byly modlily, bylot to tentokráte zajisté nejvroucněji. V nehlubší útrobě cítily význam slov: K tobě voláme vyhnání synové Evini, k tobě vzdycháme lkající a plačící v tomto slzavém oudolí. Celý zajisté ostrov ať jindy jim půvabnými vnadami přírody ozdoben se býti zdál, teď proměněn v oudolí žalosti a slzí.

Po dokončené modlitbě podala matka obraz Rodičky Boží, před nímž se dívky s ní byli modlily, každému ku polibení a sama vřele jej ke rtům svým přitisknuvši schovala ho pečlivě u sebe, jednak obávajíc se, aby od Turků zneuctěn nebyl, jinak blaženou nadějí se kojíc, že mocnou přímluvou Marie Panny ve strastech pomoci dojde. Pak ještě jednou své dívky k mateřskému srdci přivinula, každé vřele líbajíc a hojné nad každým slze roníc. Jedva to vše byla vykonala, již tlupa sverepých loupežníků muhamedánských do jejího domu vrazila a všecky nábytky, svršky a poklady vyloupivši posleže i Andělku s třemi dětmi na loď samého deje (Uchialiho) odvěkla. Strachem a hrůzon třesouc se ubohé dívky tiskly se k matce, avšak i ubohá máť znamenajíc kterak jí o všecko olupují a v otroctví zavlekají, neméně se chvěla úzkostí a úžasem. Ta jediná útěcha ještě ukájela nesmírnou její bolest, že nejdražší poklady, totiž dívky své, kolem sebe měla a v jejich vzezření se kochati mohla. Jako papršlek sluneční do temného žaláře vlivalo do zkormoucené duše její nemalou potěchu i to, že Uchiali s ní a dětmi jejími velmi vlídně nakládal nedopustiv aby se jim ublížilo. Patrně vidělat v nakládání tomto prst Svrchovaného na výsostech a první prospěch modlitby, kterouž byla s dětmi svými na výsost ku královně nebes odeslala.

II. Bitva Lepantská (7. října 1571).

Uchiali, dej Algírský, vydrancovav ostrov Cerigo a obyvatele v pouta otrocká zřímav, ujížděl s hojnou kořistí svou a tedy i s křesťany zajatými k loďstvu tureckému. Toto po dobytí velikého a veleúrodného ostrova Cypru, jenž až do roku 1878 v Turkův područenství byl, v tak náramném počtu se na moři středozezemním objevilo, v jakovémž ho až posud nevidáno, a poplenivši námořská města a blízké ostrovy Řecka, zajelo k břehům Dalmatským, všude na přímořská křesťanův města oheň metajíc a vše vůkol pleníc a pustošíc. I rozehvěly se strachem všechny přímořské říše křesťanské, zvláště Benátky, jejichžto mořskou vládu Turci dokonce zničili usilovali. Byloť i obávati se, že co nejdříve loďstvo turecké se k Itálii obrátí a snad i na tvrz veškerého křesťanstva, na staroslavný Řím, dorážeti se opovází.

Ký tedy div, že tehdejší výtečný nástupce sv. Petra Pius V. všechny křesťanské mocnosti námořské do společného proti nevěřícím boje vyzýval. Byltě Pius V. muž rázný a ve svých mravech zcela neuhonný, svatý, o dobro Církve nejvýše pečlivý, pravá to ozdoba svaté stolice Petrovy. V přátelském spojení se sv. Karlem Borromejským, jenž jej kardinálům pro uprázdněný stolec Petrův byl navrhl, všemožně o to usiloval, aby spásonosné opravy na sněmu Tridentském navržené skutkem se staly a ačkoli velmi přísnou a mnohým nemilou provozoval kázeň, přece zase pro svou velikou dobročinnost milován a otcem chudých i utěшитelem nemocných nazýván býval. Nezapomněl totiž Pius V. nikdy, že sám z chudobné vesnické rodiny (v hořejší Itálii) pošel a že až do 14. roku polní prací se živiti musel. Vstoupiv napotom v řád Dominikánský a s výtečným prospěchem dokonav studia učitelem filosofie a bohosloví se stal, a posléze i k důstojnosti kardinálské ano na vrchol všeho dů-

stojenství, na stolec Petrův povýšen byl. Jsa hlavou Církve činnost neobyčejnou vyvíral. R. 1566 vyšel tiskem neunavenou jeho péčí převýborný katechism římský, r. 1568 vydán opravený breviář a r. 1570 opravený missal. R. 1571 pak vyzvány jím do boje proti nevěřícím všechny námořské mocnosti křesťanské. I spojili se na mohutné slovo jeho k boji proti Turkům Benátské, Neapolsko, Sicílsko, rytíři Malteští, a přivolali ku pomoci také španělského krále Filipa II. Ten poslal veliké loďstvo pod velitelstvím Dona Juana (Jana), prince rakouského, pobočného to syna císaře Karla V., kterýžto princ už dříve potřením odbojných Moriskův čili tajných Muhamedánův ve Španělech a potrestáním Tuniských a Algírských Muhamedánův, kteří na břehách křesťanských říší byli pálili a pustošili, slavného byl sobě vydobyl jména. Když odcházel do boje, napomínal ho král Filipp snažně, aby loďstvo hlavní bitvou nevydával v nebezpečí.

Don Juan ze Španiel do Sicílie se doplaviv, nalezl zde spojence, kteří už u města Messeny s ozbrojeným papežským loďstvem shromáždění jsouce naň čekali. Tito znajíce rekovnost a bystrý věhlas Dona Juana vznesli naň nadvelitelství, což on přijav, rychle vše tak zřídil, aby k bitvě náležitě připraveno bylo.

Co zatím válečná moc křesťanská na moři nepřítelce vyhledávala, konaly se po veškeré Církvi katolické modlitby a četná růžencová bratrstva jak v Římě tak jinde brala se ve slavných průvodech od chrámu ku chrámu modlíce se a vroucně vzývajíce nebes královnu Marii, jakožto pomocnici křesťanův, věži Davidovu, potěšení zarmoucených, pannu mocnou, pannu dobrotivou. A že v tom ve všem nejvyšší pastýř Církve své ovečky jak slovem tak skutkem předcházel, snadno jest domysliti se.

Po mnohých nesnázích nalezli spojenci nepřítelce v zálivu Lepantském blízce soujmenného města (1. září 1571). Loďstvo jeho jsouc u velmi příznivém

položení, skládalo se z 250 galejí, 70 fregat*) a brig (rychlých lodí); španělské pak počítalo 210 galejí, 23 převozných lodí a 6 velkogalejí; k tomu se připojilo loďstvo Benátčanův několik přetěžkých lodí majících, jakož i několik papežských a maltešských galejí, tak že veškeré loďstvo spojenců křesťanských se nepřátelskému skoro vyrovnalo. Několik generálů zrazovalo útok na loďstvo nepřátelské, ale ohnivý a při tom velepatrný Don Juan, jsa nadvelitelem, stál na tom, aby nepřítel ihned bojem utkali. S hromovým tedy rykem střelby a nesmírným skřekem bojujících započala bitva mořská, jedna z největších mořských bitev z časů novějších. Loď proti loďi stoje vysílala zhoubný oheň smrtelných děl a mužstvo na okrajích lodí zahálených stojící mečem se potýkalo. Křesťané s nevýslovnou nadšeností a rekovností bojovali, avšak Turci s nemenší tvrdošjností odporovali, tak že vítězství dlouho na váhách zůstávalo. Tu křesťanský hrdina Alexander Farnese, princ Parmenský, první dal důkazy rekovnosti nadobyčejné, kterou napotom v Nizozemsku a Francouzsku jako druhý Juda Makabejský a štít víry katolické co nejskvěleji měl objeviti, nedaje Francouzům v přátelské spojení s kalvíny nizozemskými vejíti a katolické víry svých otců se odříci. Obzvláště pak vynikal hrdinstvím nadvelitel Don Juan, žena se sám na loď nadvelitele tureckého, a dobyt lodí té jakož i nadvelitele mečem protknuv hlavu jeho na píku napíchnul. Touto porážkou jakož i házením kartáčů na Turky, jenž střelby té ještě neznali, vítězství křesťanův po dlouhém tvrdošjném odporu nepřítelově rozhodnuto. Většina lodí tureckých buď prostřelena neb odjata,

*) Vojenské lodě dělí se na třídy. Nejpřednější jsou lodě řadové s 50—100 ano i 120 děl; menší jsou fregaty, o 24—60 dělách; k nižšímu řádu náležejí korvety, brígy, goelety. Zvláštní druh lodí byly galeje čili galery na středo-zemním moři s plachtami a vesly. Teď zhusta se užívá k potřebám vojenským parolodi.

130 pak u vítězoslávě k městu Messině v Sicilii přivezeno; více než 15.000 Turkův v bitvě zahynulo, a na vydobytých galejích tureckých 5000 křesťanům v otroctví držaným dána svoboda. Jen asi dvacet lodí tureckých zniklo všeobecné zkázy. Sultan Selim II., dovědév se o té porážce, žasnul, a jako dříve Itálie tak nyní Carhrad trnul strachem a hned Dardanelly, vchod to do Cařihradu, upevňovány. Avšak bohužel nepoužili křesťané vítězství svého, ničeho dále proti přemoženému nepříteli nepodniknuvše, nýbrž domů, ovšem s jásáním vítězoslavným, se navrátili. Toliko Don Juan, kterýž nepřítel dále stíhati radil, nemoha sám k Cařihradu se pustiti, odplul s loďstvem svým k Africe a dobyv Tunisu, obsadil město osmi tisíci muži. Zde chtěl sám sobě království nad nevěřícími zříditi, ale bratr Filip, povolav ho nazpět, příčinou byl, že Tunis a Oran zase do rukou Muhamedánův padly, kteří ihned s obnovenou smělostí na moři loupeže provozovati se jali.

Jak mile zpráva o vítězství křesťanův v bitvě Lepantské po Itálii a celém západu se roznesla, započaly všude radovánky a slavnosti. Vřelé díkyčinění vzdáváno Bohu, a velebeno jméno Marie pomocnice křesťanův. Sv. otec Církve, Pius V., již velmi churav radostí poznovu oživil a vida nebezpečenství od křesťanův odvráceno, jak nábožný Simeon duchem utěšeným konec života očekával. Trpě na kámen uprostřed nejprudších bolestí vzdychal: „Pane! rozmnož moje trápení, rozmnož ale také mou trpělivost.“ Rozžehnav se s tímto světem dne 1. května 1572 měl za nástupce výtečného Řehoře XIII., od něhož pochází opravený kalendář, a kterýž na památku onoho slavného vítězství u Lepanta r. 1573 růžencovou slavnost pode jménem vítězné Panny Marie ustanovil, protože její mocnou přímluvou vítězství toho právě v ten den dobyt, když v Římě bratrstva růžencová ve slavných průvodech od chrámu ku chrámu putující Marii o přímluvu za bojující

křesťany vyzývali a sám nejvyšší pastýř Církve Pius V. jako druhý Mojžíš za bojují Izrael na kolenou kleče žehnajících rukou svých u vřelé modlitbě k nebi pozdvíhal.

V těchto všeobecných radovánkách křesťanův však zvláště jedna rodina účasti neměla. Bylať to Andělka se svými dětmi. Uchiali, ubíraje se k loďstvu tureckému, vezl ji jako ostatní otroky křesťanské s sebou, nakládaje s ní jak již povědíno, dosti vřdně. Když bitva u Lepanta mezi loďstvem křesťanským a tureckým rozhořela, slyšelať i ona hrůzoplné hřímání děl, ohromný skřek bojujících, lomoz a praskot mečův, stenání padajících, jásání vítězících. Mezi strachem a nadějí se kolísajíc upínala zraky své k Otci světěl, k Otci věčného smilování, a sedmi-bolestnou Máteř Syna Božího vyzývajíc co nejvroucněji prosila, by vymohši křesťanům vítězství také jí brzkého vysvobození ze zajetí tureckého vyžádala. Avšak Svrchovanému na výsostech se jinak zalíbilo. Ač 5000 zajatých křesťanův vítězstvím Lepantským opět svobody nabylo, přece Andělka a její děti v počtu oblažených těchto nebyly. Praveno už výše, že asi 20 lodí tureckých všeobecné zkáze zniklo. A to byly právě lodě, které řídil velitel Uchiali. Ten s velikou udatností nejenom šťastně útoky křesťanův odrazil, nýbrž i také Malteským rytířům hlavní loď odňal. Pak s bystrou obezřelostí všeliké zbytky loďstva tureckého sebrav couvnuv asi s dvaceti lodmi a co nejrychleji Petraským zálivem jeda plavil se se svými zajatými a tedy i s Andělkou okolo Peloponesu mořem Aegejským k Cařihradu. Byla tudíž ubohá máti v naději brzkého vysvobození zklámana.

Znamenajíc to Andělka a tušíc, že neštěstí její teď vrcholu dostoupí, ano že prodáním v otroctví snad i od dítek vroucně milovaných odloučena bude, všelikou péčí a pilností k tomu jedině přikládala, aby ubohé dítky své, kdykoli to pokradmo učiniti mohla, u víře Christově co nejlépe možná vycvičila a utvrдила, aby ji s pomocí milosti Boží útluu lásku

k nejsvětějšímu Spasiteli Ježíši Kristu a dětinnou důvěru k Rodičce Jeho do srdce vstřípila. Protož kdykoli možná, obraz Marie Panny, jež u sebe měla, jim ukazovala a všechny modlitby, jež v domově na ostrově Cerigu říkávaly, jim opakovati vešla, a všeka ta modlení snažným tím napomenutím končivala, aby na jméno Ježíš a jméno Marie nikdy nezapomněly, a raději všeliká muka i smrt podstoupily, nežby od lásky k Ježíši a Marii pustily. A když vše to byly příslibily, pocolovala je a ukájela v útlé dětinné lásce jejich svou nevýslovnou mateřskou bolest.

III. Události v Cařihradě.

Z Egejského moře vede úžina mořská Dardanelská, za starodávna také Hellespont zvaná, do moře Bílého čili Marmarského. Jméno „Dardanelská“ obdržela ode čtyř tvrzí k hájení této úžiny od Turkův vystavěných a prastarým trojanským jménem Dardanelami nazvaných. Dvě z nich hned na počátku úžiny při Egejském moři strmící novými Dardanelami se nazývají, hlouběji pak při úžině zvedají se druhé dvě tvrže starými Dardanelami zvané. Z jedněch i druhých stojí vždy jedna na evropské půdě. Dardanelská úžina zavírá moře Bílé či Marmarské (Propontis) od západu; od východu zavírá je jiná úžina mořská, Bosphorus zvaná, kterou se pluje do moře Černého a které se strany moře tohoto nejpevnější tvrž, Rumili Hissar, hájí. Hned na začátku Bosporu zvedá se v přenádherném položení Cařihrad, od Turků Stambul neb Istambul nazývaný, hlavní město druhdy císařské říše řecké, teď Turecké. Rozprostírá pak se město to na výběžku země do moře v podobě trojhranného předhoří, jež v podobě rohu se severní strany zátoka mořská na míli do země se táhnoucí a proto Zlatým Rohem nazývaná a se strany jižní moře Marmarské omílá. Ve Zlatém Rohu, v prostranném to a bezpečném přístavě, všechny lodě se zakotvují.

Na třetí straně souvisí město s pevninou a znenáhla v letohrádcích, zahradách a polích se ukončuje. Z venku poskytuje Carhrad velkolepý pohled, na sedmi pahorcích amfiteatralně se zvedá, sestává z města vnitřního a 18 předměstí, ze kterých 16 na evropském, a dvě na asiatském pobřeží stojí. Město vnitřní obeháno jsouc zdmi a průkopy, má 28 bran, sedm z nich jest se strany přístavu, sedm se strany pevniny, a sedm se strany moře Bílého. Mezi prvnějšími jest nejpamátnější brána Top-Kapesi, druhdy brána sv. Romána zvaná, kterouž r. 1453 útok čínící Turkové se vedrali a kde poslední císař křesťanský z domu Palaeologů v púte padl. Celé město bez předměstí má 2¼ míle v objemu, ale pohled uvnitř nevyrovná se nikterak velkolepému pohledu z venku, anobrž uvnitř viděti jen ohromnou špinu, zpustlost a nepořádek. Počítá se v celém Cařihradě 90.000 domů a 600.000 obyvatelů, z nichžto jest 120.000 Řekův, 90.000 Armenův, 50.000 židův a 2000 Evropanův čili Frankův, potomkův to Janovských Italianův, Francouzův, Hollandanův a jiných Evropanův, jenž se zde byli osadili a se zdejšími Řeky pomísili. Zdi, jimiž město vnitřní obeháno, byly od císaře Theodosia ve 6. století částečně ze starých zbořených chrámů a pomníků pohanských vystaveny a protož na nich mnoho starých nápisů viděti, avšak na mnohých místech už se zdi ty sesuly. Na nich vyniká 547 věží, okolo nich běží příkopa 25 stěbiců široká.

Nejpřednější pamětnost města jest *serail*, sultanovo sídlo skládající se z množství palácův a zahrad, obehnané zdmi a věžemi, a ze tří stran mořem otcené, jelikož na nejzazším konci města u moře se rozprostírá majíc v objemu 1½ míle. Zde také obývá velvezír (nejvyšší ministr turecký), ve zvláštním palácu, jehož brána „vysokou portou“ se nazývá, odkudž i pojmenování turecké vlády tímto slovem pochodí. Mimo to obývá zde ještě několik jiných tisíc lidí. Mečetů (tureckých chrámů) po-

čítá se v Cařihradě 485, z nichžto nejnádhernější jsou čtyry: totiž mečet sv. Sofie, někdejší křesťanský chrám, od císaře Justiniana r. 532 vystavený, a po dobytí města od Turkův r. 1453 na mečet proměněný, vynikající nádhernou 270 stf. dlouhou, 100 stf. širokou a 180 stf. vysokou kopulí s 170 mramorovými, žulovými a porfyrovými sloupy; pak mečet Sulejmanův už 1550 vystavený s 13 koupelemi a nádherným sloupořadím ve dlouhém nádvoří; dále mečet Achmedův r. 1608 vystavený, bohatě ozdobený šesti štíhlými minarety, a posléz mečet „Valideh“ poloporcelánem vykládaný. Právě tyto a jiné mečety štíhlými svými minarety a ploskými kopulemi propůjčují Cařihradu krásu velkolepého pohledu. Mimo tyto mečety ještě jest zde několik tisíc muhamedánských modlitebnic. Z křesťanských chrámů počítá se nyní v Cařihradě 23 řeckých, 9 katolických, 3 armenské a 1 ruský; 6 katolických klášterů a 2 kaply. Sídli tamž jeden řecký, jeden armenský patriarch sjednocených a jeden nesjednocených Ormňů, a jeden katolický biskup. — K památkostem též se počítá „zámek sedmera věží“, jenž za státní vězení druhdy sloužil, nyní ale velmi již chatrný toliko tři ještě celé věže má.

Lázní veřejných jest zde 130, pak 40 velikých dvorů s jednou řadou světnic, kde se cizinci, zvláště karavany uhostiti mohou. Mimo to jest zde mnoho bazarů (otevřených tržišť) jak v městě, tak na předměstích. Nejznamenitější jest *Jeni Bazar*, ve středu města, pravé to bludiště chodeb a sloupořadí, kde všeliká bohatost výrobků východních, každý druh ve zvláštním oddělení, se ku prodeji vystavuje; pak *mesir bazar*, pouze dlouhá to ulice, kde takové výrobky v hojnosti vloženy shledáš. Nejslavnější prostranina jest *Atmejdan*, druhdy za času řeckých rejdiště. — Z předměstí Cařihradských nejznámější jsou: *Kassim Paša* s lodní zásobárnou; *Galata*, druhdy od Janovanů zdmi a věžemi opatřené, teď od mnohých francouzských a vlášských kupců

obydlené; Pera, sídlo cizích vyslanců, jenžto zde mnoho palácův mají, a bydlíště mnohých kupcův evropských; Tofana s velikou zbrojnicí a puškárnou; Fanar, sídlo Řekův, kteří odtud i Fanarioty se nazývají; dále Ejub, v jehož mečetě sultan mečem opásán bývá a Skutari, už na břehu asiatském stojící, s největším hřbitovem celé turecké říše, poněvadž cařihradští Turci, věříce dávnému podání, že z Evropy kdysi zase vypuzeni budou, nejraději na půdě asiatské se pochovávají dávají. — Památné starožitnosti jsou dvě ohromné cisterny a dva vodovody od císařů řeckých zbudované, zvláště vodovod císaře Valenta.

Přístav, o němž už výše povědíno, že ve Zlatém Rohu se prostírá, skoro jednu míli jest dlouhý a na několika místech 1500 stf. široký, velmi hluboký a bezpečný, i může 1500 lodí najednou v něm na kotvách zaraženo býti. Často skutečně přes 400 velkých lodí najednou v něm viděti, mimo to tisíce loděk a kocábek přístav ten na kříž projíždějících přidávají mu náramné živosti.

Sem tedy úžinou Dardanelskou a Bílým mořem doplavila se Andělka s dětmi na lodi Uchialově. Pohled čarovné zevnější krásy Cařihradu každého cestovníka, an z lodě vystupuje, okouzlivá a přerokosně překvapuje; ale srdce Andělky, ana v něm svůj žalář tušila, pohled ten toliko strachem a hrůzou projímal. Vědělaf, že zde veliké tržiště na otroky, a že ve zdejších bazarech jaté křesťanky jako nějaké zboží se vystavují a prodávají, aby v haremech smilných Turků buď tělesné bujnosti sloužily aneb jsouce otrokyněmi nejpopvrženější služby vykonávaly. Ač pomýšlení toto už dosti samo v sobě hrozné bylo, přece obávání, že Turci její děti od víry Kristovy odvrátí všemožně usilovati budou, nevýslovnou úzkostí zbožné srdce její svíralo.

Sultan Selim II. vida, že Uchiali bystrým vřehlasem a výtečnou udatností aspoň 18 lodí tureckých uchránil, nejenom jej pochválil, nýbrž i nad-

velitelem morským ustanovil. Všickni pak od něho zajatí křesťané byli na trhu prodáni a do dalekých krajin rozptýleni. S týmže osudem bylo se také potkati Andělce. Bylaf tedy jako ostatní křesťanští otroci na bazar takový s dětmi svými uvedena a k veřejnému prodeji vystavena. „O Pane,“ vzdychala úpěnlivě k Bohu, „té jediné milosti mně přej, abych od drahých dítek svých odloučena nebyla, alebrž ke cti a chvále Tvé je ve Tvém jediné pravém a samospasitelném náboženství vychovati mohla. Rač všemohutnou rukou svou vše tak zříditi, aby jeden kupec nás všechny koupil. O sedmi-bolestná máti, jenž jsi při ztracení nejdražšího Synáčka svého nevýslovných bolestí zakusila, vypros mně toho na božském Synu svém, aby ta jediná, která mně zbyla útěcha, že své drahocené dítky viděti a je celovati mohu, i dále mně odňata nebyla.“

Tak vzdychala, a pokudž toho potají činiti mohla, i své dítky k tomu vedla, aby v témže smyslu se modlily, by od matky odloučeny nebyly. Vyskytlo se skutečně několik kupců; ale žádný z nich nejevil chuti, matku koupiti s dětmi. Bylyť tedy rozličným prodány kupcům, nejprvé nejstarší dcera Anna, kterouž koupil muhamedanský kupec, odpadlík to židovský, jenž ji do Algfru zavlekl. Pak přišla řada na oba pacholsky, Antonína a Roberta, jež koupil mořský loupežník z Tripolisu. Poslěz vyskytl se i kupec, odpadlík španělský, jménem Momi, jenž koupil Andělku. Kdo však vysloví nesmírné hoře, jež pojalo srdce její, když dítě za dítětem tratila a se poslěz ode všech a snad na vždy odloučenu viděla. Tu už do nejhlubší útrobny své cítila zasáhati onen meč bolesti, jenž druhdy nejlaskavější srdce nejsvět. Matere Boží pronikl. Jenom zpomínka na nevýslovné hoře Marie, když se s božským Synem svým loučila, umírňovala poněkud její bolest a poskytovala jí v samotě útěchu. Dříve však nežli od milených dítek odloučena byla, neopominula ještě jednou, pokud to potají mohla,

okázati jim obraz Rodičky Boží, před nímž se vždy byly modlivaly, pak opakovaně s nimi všechny modlitby, jimž se byly naučily, snažně napomínala je, aby vždy, kdebykoli byly, ty modlitby každodenně říkaly a jméno Ježíš a jméno Marie nikdy nezapomenuly. Načež každé přivinuvši k srdci mateřskému slzami polila, znamenajíc každému čelo, ústa a srdce svatým křížem, aby odkud se všeliké pozhánání a všecka spása veškerému člověčenstvu vyřinula, také jejím dítkám se odtud vyprýstilo slítování Boží a konečné spasení.

VI. Stálost Anděliky.

Na severním pobřeží Afriky rozprostíral se loupeživý stát Algírsko, rozdělené na 4 kraje, ježto sluly: Algír, Oran čili Maskara, Kontantina a Tittery čili Medeah. Slyšeli jsme už, že výprava císaře Karla V. proti loupežnickému hnízdu tomuto se za příčinou neprozřetelnosti minula s žádoucím výsledkem. Tím pašata algršští, později deji t. j. veliteli pod vrchnictvím tureckým zvaní, náramně zpyšněli a své panovnictví na moři a i na pevnině vždy více rozšířiti usilovali. Ponenáhlu veškerých krajin od břehu mořského, na němž Algír stojí, až uvnitř země k nekonečné poušti Sahare vydobyli. Na moři pak k takové moci se povznegli, že ještě toho století od menších přímořských mocí clo vybírali a přes to vše lodě křesťanův jímali, olupovali a jaté křesťany za otroky prodávali. Teprv r. 1830 Francouzové válečně proti nim vystoupivše Algíru dobyli, a vládu dejovu zničivše až do roku 1844 celý stát ten opanovali. Že jakožto katolíci neopominuli, vládu svou na křesťanských základech založiti a veškerému státu ponenáhlu tvárnost křesťanské velobce dáti, soudný čtenář snadno se dovtipí. —

Algerie čili Algírsko rozprostírá se podél středozemního moře mezi Tunisem a Marokkem (státy nedávno ještě loupežnými) až k poušti Sahare

na 9000 milích čtvercových, a jest na planinách podél pobřeží mořského jakož i v dolinách mezi horami malého Atlasu velmi úrodné. Pohorí Atlaské nevyniká zde takovou ohromnou výší jako v Marokkanskú, a jenom tytýž na 4000 stří. se do výšky vypíná. Má pak několik neschodných prosmyků, ze kterých nejhroznější a nejnebezpečnější jest prosmyk Biban, jemuž i „Železná Vrata“ říkají. Jižně od města Algíru rozprostírá se přerozkošná a veleúrodná rovina Metidža, 12 mil zděli a 3 mile zšíří. Ponebí rovná se ponebí jižní Evropy, a čtvero roční počasí se pravidelně střídá.

Hlavní město Algír zvedá se amfiteatrálně v podobě trojhranu na pobřeží zátoky mořské a na stráni hory, na jejímžto vrcholu tvrz stojí. Nejdělsí strana trojhranu toho leží k moři, se strany pevniny jest město toliko příkopem a zdí obehnané. Se strany moře poskytuje Algír velkolepý pohled, uvnitř však svými těsnými ulicemi a špinavými domy ještě nedávno hnusilo se oku, a teprv nyní pod vládou francouzskou nabývá vždy více úhlednosti a krásy. Před přístavem tvrzemi hájeným jest skalnatý, dobře opevněný ostrov s majákem (světlárnou pro lodě v noci), s lodní zásobárnou a loděnicí. K památkám Algíru patří bývalý sídelní palác dejův „pašali“ nazvaný, asi 60 mečetův, biskupský hlavní chrám sv. Filipa, r. 1838 z bývalého mečetu zřízený, 2 kat. filiální kostely, klášter milosrdných sester, vyšší kollej učební a 10 jiných náučných ústavů, evropské hostince a kavárny, četné bazary a veřejné lázně, všelijaké fabriky. Vše, co evropského a křesťanského zde nyní najdeš, ovšem teprv za posledních let panování francouzského vzniklo. Obyvatelstvo druhdy pouze mohamedánské bylo mnohem čtenější než nyní, asi polovice jeho jsou teď křesťanství Evropané. Můžet se obyvatelstvo veškeré páčiti na 50.000 hlav, anoť ho druhdy ještě jednou tolik bývalo. Ve vůkolí překrásném viděti samé zahrady a letohrádky.

Na rozkošné rovině Metidže, která se jižně od Algíru rozprostírá, nachází se už mnoho evropských osad s hlučnými trhy, hostinci a lázněmi. U kraje roviny té leží město Blida, přes 10.000 obyvatelů počítající a u velmi líbezné krajině se rozkládající. Město to pod vládou dejovou velmi špinavé a neúhledné, bylo r. 1825 zemětřesením téměř zničeno a opět vystaveno nabylo pod vládou francouzskou evropské tvárnosti.

Právě do tohoto města byl Momi Andělíku jakožto otrokyni zavlekl, aby na jeho zdejších stanicích s ostatními otrokyněmi pracovala. Byla-li už cesta z Ceriga do Cařihradu jí nad míru bolestná, kdo teprv vypoví, do jaké hlubiny bolesti ponořeno bylo její srdce mateřské, když plující na lodi z Cařihradu do země zcela neznámé se poslední útěchy, totiž milených svých dítek, pozbavenou viděla? Tisíckráte, kdykoli malomyslnost srdce její napadala, k sedmibolestné Rodičce Boží záupěla, hledajíc u ní ukojení své přehořké bolesti, a tisíckráte také zkusila, že Maria, jak Církev sv. učí, jest potěšitelkyně zarmoucených, všelikou života trpkost oslazující. Jelikož přese všecko ouzkost, která srdce její svírala, přece spanilosti tváře nebyla pozbyla, usiloval Momi ji k tomu pohnouti, aby s ním v sňatek manželský vstoupila. Ona však pamatovala na slova apoštolova: „Netáhněte jha s nevěřícími; nebo jaké jest účastenství spravedlnosti s nepravostí, aneb jaké jest společenství světla s temností? A jaké sblížení Krista s Belialem, aneb jaký díl věřícího s nevěřícím? (2. Kor. 6, 14).“ — Na tato slova pamatující také svolení svého k sňatku s nevěrcem Momim směle odešla. Ale právě tento odpor stal se jí hojným pramenem nových a nových strastí. Momi máje za jisto, že se proti sňatku nikterak zpouzeti nebude, byl dříve velmi vlídně s ní nakládal a jí všelijak svou přízeň osvědčoval. Zkusiv však od ní odporu zcela neočekávaného, rozlítl se náramně a počal krutě proti ní zuřiti. I kázal jí v pouta uvr-

hnouti a do vězení vsaditi, ano naporučil služebníkům, aby ji často po celý den prázdného pokrmu neposkytovali; nebo domníval se, že snad hladem ji ku svolení přijmeme. Ale Andělíka jsouc o samotě pouty sevřena, rozjímala přehořké umučení Páně, jakož i hrozná muka sv. apoštolů a mučedníků, a rozjímání toto spojené s vroucným vyzváním Královny mučedníků dodávalo jí vždy nové a nevýratné stálosti a sfly, tak že Momi po každém krutém moření takovém ji srdnatější a k odporu silnější býti shledal. Chopil se tedy zcela jiného způsobu nakládání s ní, by její srdce k sobě naklonil. Propustil ji z vězení a z pout a velel sluhům, by se k ní jakožto k velitelkyni své uctivě chovali a všeliké služby ochotně jí prokazovali: mimo to uchystal jí všeliké pohodlí, skvostné šperky a vybrané lahůdky. Týmže způsobem druhdy za prvých časů křesťanských svaté panny a vdovy od tyranů pohanských lákány bývaly, aby víry a ctnosti své se odřekly. Avšak jako tito ukrutníci se minuli s výsledkem žádaným, nejinak i Momi. Všeliké lahodění a lichocení, jakož i skvostné dary nebyly s to, aby věrnost její ku Christu byly podvrátily. Rekovskou zmužilostí pohrdla Andělíka všemi dary těmi, uznávajíc v nich tenata knížete pekelného. Zpomínalaf při tom na množství obrazův ve své vlasti, v nichž cudnost vypodobněna jest pannou na skále sedící, přede kterouž stojí svůdce, podáváje jí tu lahody, tu diamantové koruny, které však ona rozhodně s ušlechtilou hrdostí odmítá.

Poznovu tedy proti ní zuřil Momi a spoutanou u vězení ještě hůře nežli dříve trápil. Avšak silnější nade všecko trápení byla její duše. Rozpomínalaf se tato rekyně na slova apoštolova: „Kdo nás odloučí od lásky Kristovy? Zdaliž soužení aneb úzkost? nebo hlad? zdali nahota, čili nebezpečení? zdali protivnosti čili meč? — V tom ve všem přemáháme pro toho, kterýž nás zamiloval. Jist jsem zajisté, že ani smrt, ani život, ani andělé, ani kní-

žatstva, ani mocnosti, ani přítomné věci, ani budoucí, ani síla, ani vysokost, ani hlubokost, ani jiné stvoření nebude moci nás odloučiti od lásky Boží, kteráž jest v Christu Ježíši Pánu našem.“ Těchto slov pamětliva jsouc Andělka čerpala z nich vždy novou sílu ku stálému, nezlomnému odporu.

Nejednou když u vězení hořem a bolestí sklíčena k sedmibolestné Rodičce Boží byla úpěnlivě vzdychala a pak strastmi zemdlena usnula, vlívala nebeská máti balsam přeslaského potěšení v zkor-moučené srdce její. I byloť jí často ve snách, jakoby převelebná paní s nevýslovnou milostivostí na ni zírajíce jí uváděla její děti řkouc: „Neplač, netruchli příliš! Tvé modlitby nejdou na zmar. Viz milounek děti své, any žijí a věrně konají, což jsi jim byla přikázala.“ Procitnouc ze sna, tím více se roztoužila po svých ztracených dítkách a tím vroucněji volala: „O ty sedmibolestná Máti, jenž jsi přemilého Syna svého v Jerusalemě ztraceného po tři dni s nevýslovnou žalostí hledala, a napotom s nemenší radostí opět našla, dej i mně té slastné útěchy okusiti, abych ještě jednou v tomto strastiplném životě své milé dítky uzřela a věrnou jejich láskou k Tobě a k Tvému božskému Synu se obradovala. Mileráda chci ještě déle trpěti a neustále bojovati; jenom dej, milostná máti, aby to přeslaské vidění, jímž jsi mne této noci oblažila, skutečně se vyplnilo a korunou odměny za všecka má posavadní utrpení bylo.“

Tak se pomodlivši cítila novou sílu, ana se rozlívala v jejím srdci, a tázána byvši od Momihu, zdali teď již sobě usmyslila, srdnatě odvětila: „Nikdy od svého předsevzetí neodstoupím.“

Momí znamenaje neoblomnou její vůli ještě hůře ji trápil, do vězení hnusnějšího ji vsadil a posty zdvojnásobil. Ale i tak nedošel cíle. Propustiv ji tedy opět na svobodu a poznovu lichocením a skvostnými dary ji omámiti usiloval. Než i tento prostředek jako poprvé se marným býti osvědčil.

V tomto střídání se svobody s vězením, vlídnosti s krutostí minula dvě léta.

Tu napadlo Momimu, že se přestěhuje do hlavního města Algíru jakožto středisko všeho obchodu. Vzaltě s sebou všechny otroky a tudíž i Andělku. Zde poznovu na ni naléhal, aby jeho manželkou byla. Avšak i zde shledal mysl její nezměněnou. Opakoval tedy své dřívější s ní nakládání, brzy v poutech do vězení ji vrhnuv, brzy zase na svobodu ji propouštěje. Aby však slovům svým důrazu přidal a spolu úžasem srdce její rozechvěl, kázal před jejíma očima mnohého křesťanského otroka, jenž se víry své odříci nechtěl, náramně bíti, krvavě zmrskati, ano i páliť a upéci. Ztrnulof ovšem útlocité srdce Andělky nad takouto ukrutností, avšak ani tím se v stálostí své rozviklati nedala. I mohlo se všom právem o ní říci, co Církev sv. v hodinkách potahuje na svaté vdovy řkouc: „ženu silnou kdo nalezne? Daleko musí hledána býti a z posledních končin cena její. — Mnohé dcery shromáždily bohatství, ty jsi převýšila všechny. Oklamatedlná milost (příjemnost) a marná (jako pára) jest krása: žena, kteráž se bojí Hospodina, tať chválena bude.“ (Přísl. 31).

Patnácte let ztrávila Andělka v takovémto boji, nikdy v duchovní síle své neochabnuvši, alebrž obdivu hodnou rekný víry a cnosti se osvědčivši. Skálopevná stálost tato co meč projímala podlou duši Momiovu, neboť mu nejostřejší byla výčitkou zločinu, ježž byl na víře Christově spáchal, an se nejsv. Spasitele bezbožně odřekl a mezi stoupence lživého proroka vřadil. Omrzelý ustavičným odporem jejím a chtěje se zbaviti nemilých zpomínek, prodal Andělku sousedovi svému kupci muhamedánskému, kterýž křesťanskou otrokyni za pěstounku pro svou dvouletou dcerušku sobě vyhledával.

V. odměna stálosti.

Kupec, jemuž Momi Anděliku byl prodal, slul Kahito Muhamed. Jedva jej Andělka užřela, rozbrěsknul se v její mysli svit jakési temné zpomínky, jakoby ho kdysi byla viděla. Po celé cestě do domu Kahitova o tom přemýšlela, kde a kdy by jej po-nejprv byla spatřila. Avšak se jí hned rozednilo v duši, jak mile v jeho dům vkročila. Mladá paní vedoucí za ruku dvouleté děvčátko, kráčí jí v ústřety. A probůh! kdo jest tato paní? Náramné podivení projímá její chvějící se srdce, sotva věří zrakům svým, ana v mladé paní té poznává svou vlastní dceru Annu, kterou byl Uchiali před jejímá očima v Cañihradě na bazaru Kahitovi prodal.

Kahito uváděje Anděliku, jal se takto k Anně mluvit: „Viz otrokyni, kterou jsem tobě koupil, aby nám malou dcerušku naši opatrovala. Vybral jsem křesťanku, ješto vím, že osoby tohoto náboženství mnohem lépe děti opatrují a vychovávají nežli rodačky a vyznavatelky víry naší.“ An tak Kahito mluvil, zíraly Andělka a Anna vzájemně na sebe pátravým okem. Také srdce Anino nevýslovně projímaly city; tušilať přítomnost předrahé matere, které už tak dlouho byla pohřešovala, a srdce její chvělo se podivením a radostí. Jak mile Kahito ze světnice vyšel, objaly se matka a dcera a ronily slze nevypravitelné přesladké útěchy. Vypravovaly pak sobě vespolečně truchlivé osudy, jichž byly zkusily. Když Andělka vykládala, jakých krutostí jí po patnácte let v domě Momiové bylo snášeti, ztrnula Anna úžasem a hojně prolévala slzy. — „Než“ vece matka, poznávám teď jasně, že milujícím Boha všecky věci k dobrému napomáhají. Však pověz již dcero, jakýmž způsobem tys v tento stav vešla, neb pozoruji tě býti muhamedánkou?“ Drahá máti, odvece Anna, nemysli sobě, že bych na tvá spasná naučení kdy byla zapomněla, aneb modliteb, jimž jsi mne naučila, se nebyla modlila. Ovšem jsouc dítětem nemohla jsem se tomu ubrániti, když mne Kahito už

v 13tém roce za manželku pojal a nutil islam (čili muhamedanism) zevně vyznávat, jehož jsem uvnitř vždy v ošklivosti měla. Nemám také více nežli tuto jedinou dcerušku, která arcif jsouc dcerou moslemínovou (čili muhamedánovou) pokřesťena není. Teď ale už, oddechni sobě, drahá máti, ode všech strastí, chceme dále pospolu přemýšleti, jak bychom obě z tohoto otroctví nevěřících šťastně vyvázly. Zatím budiž vše bedlivě utajeno a ty se dělej cizou býti pěstounkou mého dítěte.“ Zůstala tedy Andělka jako vychovatelka dcery v domě Kahitově.

Tak minulo několik měsíců, co matka i dcera bedlivě přemýšlely, jak se z vazeb moslemínských vyvítiti. Ale bohužel žádná se jim nenaskýtala cesta k vyváznutí. Dům jejich sice stýkal se s láznemi sousedními, kde otroci zavření byli a jedno okno oba domy poněkud spojovalo; mohly tedy jednoho z nich s úmyslem svým obeznámiti a poskytnutými mu prostředky samy se z nevolnictví vybaviti; ale že žádného z nich neznaly, nechtěly se také na takový krok odvážiti. Kde však všeliká pomoc nemožnou se býti zdála, pomohl Bůh, na něhož vezdy všecku důvěru svou byly skládaly, a jehož vroucně o radu a pomoc byly prosily. Kahito totiž promluvil jednoho dne k Anně takto: Křesťané mají věru divnou tvrdošijnost u víře své; nic odporu jejich zlomiti nemůže. V těchto lázních jest mladý asi 17 neb osmnáctiletý otrok, kterýž za osm dní třikráte bastonádou (bitím na šlapkách) trestán byl, protože postižen několikrát na modlitbách podle své víry konaných, a za to pokáran přece hned zase tytéž modlitby opakoval a posud opakuje.“ To uslyševši Anna v srdci zaradovala se, na oko však se dělala, jakoby na otroka toho toužila a jeho odpor s nevolí nesla. Prosila také Kahita, aby jí ho ukázal. Šli tedy spolu k oknu výše zpomenuťmu a dívajíce se do jizby viděly mladíka na slámě ležícího, an ruce maje sepiaty a oči k nebi pozvedeny, cosi říkati se zdál. „Založil bych se, di Ka-

hito všecken rozlícen, že zase zapovězené modlitby ty říká. Věru kdyby mým byl otrokem, hned bych jej kolem protknul.“

Jak mile Kahito odešel, běžela Anna oznámit matce, co byla viděla a slyšela. Tato zaradovavši se dí: „Nyní již počíná v duši mé svítati nádeje. Kdo tak stále pro Christa trpí, ten hoden naší důvěry, na toho možná se spolehnouti. Věrný Christu bude i nám věren. Dáme mu peníze, aby nejprvé vykoupil sebe a pak vyprostil nás.“ Ještě téhož dne šla Anna k oknu a maličko ho pootevřevši a mimo otroka toho nikoho tam nespatrivši, kynula mu šátkem, aby se přiblížil. Mladý otrok plazil se na kolenu jak mohl až k oknu; nebo pro rány na šlapy mu sázené nemohl na nohou státi, aniž pracovati. Anna spustila několik penězů dolů, jež on sebrav děkoval, klada ruce křížem přes prsy a hluboko k zemi se kloně. Když pak okno zase zavřela, vlekl se na dřívější místo nazpět. — Druhého dne, když všickni otroci při práci byli, kromě toho jediného, jež rány ku práci nezpůsobným byly učinily, přišla Anna opět k oknu a kynula mu zase šátkem, aby se přiblížil. Tentokrát však spustila mnohem více peněz a připojila k tomu ještě list tohoto obsahu: „Křesťane, srdnatost, kterou jsi osvědčil, ručí nám za to, že ve svaté víře své dokonale vycvičen jsi a jelikož se ukázal's Bohu věrným, doufáme, že budeš věren i nám. Viz, zdali by's mezi soudruhy svými nenalezl takového, jemuž by's důvěrovati mohl. My bychom vám tolik peněz daly, kolik vám k vykoupení z otroctví třeba. Ale příslib nám svatosvaté, že nás nevyzradíš, a že se všech prostředků uchopíš, jež tobě na ruku dáme, aby's dvě křesťanky ze zajetí vysvobodil. Dej nám odpověď; mi ji na témž místě očekávati budeme, kde tobě svůj úmysl oznamujeme. S Bohem.“

List tento nevyřslovnou slastí naplnil srdce jeho. I přemýšlel, komu ze soudruhů svých by to svěřiti mohl. Tu mu napadlo, že mezi soudruhy dva Vla-

chové z Neapole jsou, kteří spolu s nim byli prodáni a víry své přese všecko protivenství, jež jim bylo pro ni trpěti, se neodrekli. I svěřil se jim a četl jim to psaní. Slze radosti polívaly jejich tváře, an to slyšeli a s plesajícím srdcem děkovali Bohu za pomoc jim kynoucí. I umluvili tedy mezi sebou odpověď a sepsali ji, dychtíce list ten co nejdříve své dobrodince podati. Než tři dni minuly, aniž mladý otrok koho u okna spatřil. Nebo Kahito v těch dnech nikam neodešel, a Anna netroufala si, jej opustiti. Ale čtvrtého dne opět obyčejné znamení užřel, i hozeno mu ještě více peněz než poprvé a spolu šňůra spuštěna, na nižby mladý otrok svou písemnou odpověď přivázal. Anna vytáhnuvši ji vzhůru přinesla matce. Zněla pak takto: „Račiz dobrotivý Bůh Vás utvrditi v dobrém úmyslu, jež máte, a Vám hojně odměniti lásku mně prokázanou. S nemenší nedočkavostí toužím i já po blažené té době, bych opět mezi křesťany dlel. Nejde mi při tom jedině o to, abych z otroctví vyvázl, nýbrž přejí si toho více za tou příčinou, abych v náboženství svém více vycvičen byl; nebo již v pátém roce věku svého jsem se v otroctví octnul. Přese vše to mohu vám za to ručiti, že křesťanem jsem, ačkoli toliko jednu znám modlitbu, totiž modlitbu ku panně Marii, kteréž mne má dobrá máti v dětinství naučila. Opakuji ji velmi často a to jest příčinou krutých muk, jež mi jest od Turků snášeti. Ale svatá Panna poručila mně, abych modlitbu tu každodenně říkal. Vidím ji často ve snách a již před nějakým časem dala mi tu potěšitelnou zprávu, že prý za nedlouho vysvobozen budu. Snad jste Vy to, jimiž mně má spomoženo býti. Ke všemu hotov jsem, cokoliv mi přikázete, a už jsem také dvěma soudruhům z Neapole Váš úmysl zjevil, i mohu za sebe a za ně přísahou se Vám zaručiti, že i životů svých nasaditi ohceme, abychom tužbám Vaším vyhověli.“

Odpovědí touto nemálo přibývalo nádeje v Andělice a Anně, neméně však bolestně roztoužilo

se srdce matčino po ztracených synech. „Tento otrok,“ vzdychala Andělka, „v pátém roce věku svého již pozbyl svobody, a hle můj nejstarší syn právě v témž věku byl, když ho nelidé z náručí mých vyrvali. Ach! kde jest ubože to, a co se s ním stalo?“ „Jak ale, milá máti, kdyby on to sám byl, jenž nám tak píše?“ odvětila Anna. Slova ta zastavila pláč a hořekování Andělky a nové světlo utěšené naděje počalo se rozlívati v duši její. „Bůh jest všemohoucí, dcero má,“ vece matka, „on mne dovedl k tobě, on může také nejstaršího syna mi vrátiti, onť může učiniti, abych i druhého opět nalezla; avšak kolik dětí v témže věku tehdáž probůh od surovců do otroctví zavlčeno bylo!“

Ač takové chmury všelijakého pochybování nemálo matce a dceři kalily nebe, jež se jim tak utěšeně rozjasňovalo, přece se na tom usnesly, že chtějí psaními na mladém otroku se vyzvídati, kdo by byl a co by o svém rodu věděl. I učinily to hned druhého dne a den na to dostaly odpověď od mladého otroka v ten smysl, že jen temně se na své rodiče rozpomenouti může, že ho Antonínem nazývali, a že se svou matkou, sestrou a jedním bratrem ještě, jenž mladší byl nežli on, do zajetí uveden byl, že pak jeho matka všechny své modlitby před obrazem neblahoslavenější Panny konávala. — „To jest můj syn,“ zkríkla plesavě Andělka, „neboť on Antonín sluje a modlíval se s vámi před obrazem, ježž u sebe nosím. Jistě že on to jest, mé srdce mně to praví, aniž o tom více pochybuji.“ Radosť Anděličina a Anina přetrhla na okamžení čtení listu. Po několika minutách pokračovala Anna ve čtení a Andělka s vroucí dychtivostí poslouchala. Mladý otrok dával jim dále zpravu, kterak on i jeho bratr od loupežníka mořského z Tripolisu koupeni byvše jemu napotom sloužiti musili, že ale tentýž loupežník třikrátňho útoku jedné neapolitan-ské lodě zakusil, a že posléz loď jejich na neapolitánské se zaháčila a obapolné mužstvo že se po-

čalo bítí, při kteréž to bitvě že bratr jeho rychle na loď křesťanskou se utekl, čehož prý on učiniti nemohl, proto že obě lodě utrpěvše nějakou ztrátu, od sebe se zase odháčily. Loď jeho pána že přistavila k zemi u Algíra, načež prý pán jeho loupežnictví mořského nechal a všechny své majetky a tudýž i otroky prodal. Mezi těmito že byl nejprvé on a pak i dva Vlachové z Neapole, o nichž už dříve se zmínil.“

Když Anna psaní dočetla, zvolala Andělka s radostným pocitem: „Dobrotivý Bůh vrátil mně už jednoho ze synů mých, on mne i druhého nalezti dá. Doufámť to pevně od jeho dobroty a silná ta důvěra, kterouž on sám v mé srdce vlívá, mně to zaručuje.“ Tak rozkochavše se v sladkých nadějích, jaly se přemýšleti matka i dcera, co by dále měly činiti, zdali by hned čili teprv později mladému otrokovi se poznati dáti měly. Posléz na tom se ustanovily, že po nějaký čas ještě mu toho zatají a teprv po jeho vykoupení jemu vše vyjeví, aby snad, řekla matka, kdyby již teď se toho dověděl, přílišnou radostí sám tohoto tajemství nevyzradil.

Jedna věc toliko ještě je trápila, jak totiž to učiniti, aby Kahito od souseda se nedozvěděl, jakým způsobem mladý otrok Antonín se peněz k svému vykoupení dopřídil; čili měl snad Antonín, výkupné pánovi svému podáváje, na otázku, jak peněz těch dostal, pravdu říci a tak matku i sestru vyzraditi? Anebo měl-li lživě udati, že mu jich posláno z Evropy od příbuzných? Než takové lhání bylo by hříšné bývalo a hříchu, urážky to dobrotivého Boha, který je až posud tak patrně chránil, se matka i dcera, křesťanky svědomí útlého jsouce, bály. Vzaly tedy, jak obyčejně, i v této úzkosti své útočiště k modlitbě, prosíce Svrchovaného na výsostech, aby jim vnuknouti ráčil, jak by se as z ne-snáze té bez hříchu vyprostily. A aj! jako dříve, byla i teď modlitba jejich výsledkem žádoucím

korunována, aby se poznovu potvrdila stará ta pravda, že kdo na Boha spoléhá, nebývá zahanben. Bůh zajisté v bezcestí cestu najítí umí. Za Bohem-li půjdeš, dobrou cestu najdeš. Měj lásku k Bohu, obdržíš milost mnohu. To vše, jak přistě uvidíme, na obou bohumyslných duších, Andělice a Anně, se úplně potvrdilo.

VI. Kde nouze nejvyšší, tam Bůh nejbližší.

S obou stran řeky Tibery as tři míle od jejího ústí do moře rozkládá se v nerovné krajině po dvanácti pahorcích hlavní město katolického světa, druhdy hlava světovládné říše Římanův, teď sídlo nejvyšší hlavy Církve, papeže, staroslavný Řím, jež Vlachové r. 1871 násilím uchvátivše, učinili sídlem království Italie, ponechavše papeži pouhý Vatikán. Vchází se do Říma čtrnácti branami, z nichžto nejnádhernejší jest na severní straně jmenem Porta del popolo, za níž uprostřed ohromného prostranství egyptský obelisk 82 stf. vysoký stojí a každého příchozího, do „věčného města“ vcházejícího nádherou svou překvapuje, dosvědčujíc mu, že Řím skutečně jest, čím sluje, totiž městem věčným. Spolu se ihned před očima příchozího dva chrámy v bohatém italském slohu s kopulemi nádherně vypínají a mezi nimi vidí tři předlouhé rovné ulice, které staveními svými do vnitřku města vbíhají. Nejhlavnější a spolu nejhlučnější a nejdelsí ulice římská jest „strada del Corso,“ která téměř celé město na dvě části dělí. Druhá velká ulice na pravo jmenem „strada di Ripetta“ běží ku přístavišti lodí k Tibeře, přes kterou čtvero mostů vede, z nichžto nejpěknější jest most Svatoandělský, od císaře Hadriana († 138 po nar. Kr.) vystavený a do hradu Andělského vedoucí, kde státní býval poklad, papežská listovna a vězení státní. Na levo jdoucí ulice „strada del Babuino“ vede na plac Španělský. Řím má 3 míle v objemu a počítá asi 170.000 obyvatelů a slýne nejvíce krásou svých chrámů, jichž se před

r. 1848 počítalo 365. Světoznámý jest chrám sv. Petra, k jehož stavbě r. 1506 první základy se položily a o jehož vybudování celých sto let (do r. 1621) se pracovalo. Veleslavný jest též chrám sv. Jana Lateranského, ve kterémž zvláště kapla Corsini jakožto nejskvostnější v celém světě vyniká; chrám tento jest jako matkou všech chrámů města a katolického světa a vlastně hlavním chrámem papežským; největší po sv. Petru v Římě jest chrám sv. Pavla, za městskými zdmi vybudovaný; nejstarší pak ze všech chrámů římských zdá se býti chrám „sv. Petra v okovech“ s pomníkem papeže Julia II., jenž 18. dubna 1506 položil základy chrámu sv. Petra; chrám sv. Sebastiana vyznačuje se největšími katakombami čili podzemními chodbami, v nichž první křesťané k bohoslužbě se scházivali a kde také své mrtvé pochovávali. Vedle chrámu sv. Petra vypíná se velkolepý Vatikán, dříve jen zimní residence papežská, stavení to ohromné, počítající asi 11 000 komnat*) a 22 dvorů, dřívější letní sídlo papežské, Kvirinal čili palác de Monte Cavallo, nyní sídlem krále italského, stojí na soujmeném pahorku téměř uprostřed města a vyniká obzvláštní nádherou. Bývalý třetí palác papežský, Lateran, teď v sirotnici po 300 děvčat osiřelých proměněn jest.

Mezi četnými bratrstvy zdejšími jest jedno prastaré pode jmenem „arcibratrstva praporu,“ jež založil sv. Bonaventura († 1274) aby sbíralo almužny na vykoupení otrokův. Podobná bratrstva k tomuž cíli zřízená bývala druhdy i v jiných městech křesťanských, k. p. v Barceloně, hlavním to městě kraje Katalonského ve Španělsku; a mimo tato bratrstva byl i řád zvláštní známý pode jménem Trojičnickův čili Maturinův, kterýžto řád od lidumila sv. Jana z Maty založený a od Innocen-

*) Slavný předchůdce papeže Rehoř XVI. v tomto paláci obýval, avšak jenom pěti komnat k obydlí svému používal.

cia III. r. 1198 potvrzený sobě tu krásnou výlohu vytknul, křesťanské otroky vykupovati a jim ke svobodě napomáhati.

Když za časů válek křesťanův s Muhamedány mnoho tisíc věřících Kristových v otroctví nevěřících se octlo, nepominuli papežové jakožto praví otcové křesťanstva veškerého pozdvihovati hlasu svého, aby křesťané spolubratrům svým v otroctví muhamedánském úpějším ku svobodě napomáhali, a napomenutí toto nebylo marným voláním na poušti.

Právě když Andělka a Anna k nebi o pomoc v nesnázi vzdychaly, sbíraly se bratrstvem výše dotčeným v Římě a Katalonii almužny na vykoupení křesťanských otroků a brzy na to vyslalo bratrstvo to z Říma čtyry otce z řádu kapucínského do Algíra, aby sesbíranými penězi několika křesťanům ku svobodě dopomohli. S nimi zavítal do Algíra též biskup z Katalonie, Amburiáš.

Všemohoucí Pán, jenž řídí srdce lidská jako vodotoky kamkoli chce, zřídil i jejich kroky do domu Kahitova. Cože to za radostné překvapení pro Annu, když spatřila biskupa Amburiáše an do světnice manželovy vstupuje i tušila už v srdci svém, že za jinou příčinou sem nepřichází, leč aby několik otroků křesťanských vykoupil! Byloť jí to také od Kahity oznámeno a nemálo jí to úsilí stálo, aby radosti kterouž srdce její překypělo, jemu nevyzradila. Řízením Páně stalo se i to, že jednoho dne biskup zmíněný do domu Kahitova přišel Andělku a Annu nalezl samy, kteréžto ihned se jaly jemu všechny své nehody vypravovati, zjevující mu svůj úmysl. Uvedly před něho také dcerušku, kterouž pokřestil a Marií nazval; pak mu odevzdaly všechny peníze, jichž k vykoupení Antonína a dvou neapolských otroků křesťanských potřeboval, a umluvily s ním všechny prostředky, jichžby tito po svém vykoupení použití museli, aby loď nějakou pro ně (Annu a Andělku) opatřili, a je potají z Algíra odvezli. Biskup slíbil, že vše to provéstí se vynasnaží a sku-

tečně slibu svému dostal. Především vykoupil Antonína a oba neapolitány, a pak i ostatní věci opatřiti hleděl.

Tu však připomenouti dlužno, že den před vykoupením Antonína a obou Neapolitánův Andělka a Anna oknem obyčejné znamení Antonínovi daly, aby se přiblížil, a že mu šátek hodily, v němž bylo zlato, drahé kamení a psaní zavínuto. Na to mu ukázaly obraz Panny Marie, před nímž co pachoříček své modlitby s matkou vykonával. Antonín podivením žasnul a hned obraz ten poznav vrhl se na kolena řkaje obvyklou modlitbu. Andělka však zavřela okno, on pak otevřel psaní, jež byl v šátku nalezl. List ten byl psán od Andělky a zněl takto: Již nelze tobě déle něco tajiti; nejsou to cizí osoby, kteréž ti z otroctví pomáhají, žádné jiné odplaty na tobě nežádajíce, leč abys i ty jim ku svobodě dopomohl; jestiž to tvá vlastní matka a sestra. Biskup Amburiáš více tobě o tom poví. My zatím půjdeme s Kahitem na jeho letohrádek, který odtud tři míle, od moře pak jednu míli vzdálen k východu vystaven jest. Jak mile s oběma neapolitanama vykoupen budeš, naříd jim, aby v Algíru sobě obydlí najali, a bedlivě stráž držíce nám o tvém návratu zprávu dali. Ty pak, synu můj, jdi, a použij tohoto zlata a těchto drahokamů, aby's koupil a vším potřebným opatřil loď, na kteréž by's se napotom opět sem vrátil, aby's i nás ze strastného stavu, v němž se nalzáme, vyprostil. Bůh a svatá Bohorodička buďtež s Tebou, synu můj! Pomni jak toužebně na tebe čekáme, a pospěš života navrátit té, kteráž tobě ho dala. S Bohem!" —

Antonín čítaje psaní to byl radostí jakoby vytržen, i poznal opět a hluboko cítil pravdu slov, jež často slychával: „Kdo s Bohem, také Bůh s ním. Bůh neopustí, kdo se naň spustí.“ Ano Pán Bůh s námi a zlé pryč, volal radostně a ve vroucném modlení vyléval nejvřeřejší díky Bohu. Druhého dne on a dva neapolitáni byli z otroctví propuštěni.

Slze radosti skvěly se perlami v očích jejich. Po několik dní vycházeli na venkov, aby o letohrádku Kahitově dokonale vědomosti nabýli. Proskoumajíce břeh mořský, vyšetřili za jednou skalinou místo, kde tajně na zem vystoupiti lze bylo.

Po dokonaném vykoupení otrokův křesťanských vstoupili biskup, otcové kapucínští, Antonín a ostatní vykoupenci v loď, a plavili se do Itálie. Před svým odjetím dali Andělice a Anně věděti, že Antonín za dva měsíce se navrátí, že vše již zřízeno, čehož k jejich vysvobození potřebí, že onino dva neapolitáni jim v čas o tom zprávu dají, a že v Algíru pod tou záminkou zůstanou, že jakousi loď očekávají, která v brzku z Neapole doplaviti se má.

Několik dní po odchodu Antonína roz nemohl se Kahito. Za tou příčinou popílal sobě na letohrádek, aby na čerstvějším vzduchu venkovním tím dříve pookřál. Anna neopominula nemocnému všecky služby proukazovati, jež k zotavení sil jeho prospěti mohly. Dnem i nocí věrně jej ošetřovala a vše činila, cokoli mu v bolestech nějaké úlevy poskytnouti mohlo. Avšak přese všecko bedlivé ošetřování to Kahito každým dnem více a více chřadnul, až pak po patnácti dnech i s životem se rozloučil. Všecky veliké a četné statky jeho připadly Anně. Vším právem viděly Andělíka a Anna v této nenadálé události vládnoucí prst Boží, který jim úmrtím Kahitovým uprchnutí z Algíra usnadniti chtěl, a spolu potřebných prostředků k dalšímu živobytí poskytoval. Pročež tím mocněji se kojily nadějí šťastného vysvobození a tím toužebněji návrat Antonínův z Neapole do Algíra očekávaly.

VII. Radost dovršená.

Jižně od státu církevního táhne se daleko do středozemního moře rozkošná země. Hory Apenninské, kteréž v několika větvích zemi tu probíhají, jakož i moře, kteréž ji s dvou stran obkličuje, umír-

ňují Afrikanské vedro, ježto zde panuje. Mezi horami rozprostírají se přerozkošné daleké a široké doliny, zahradám se podobající s bujným rostlinstvem. Zde se usmívají tučné nivy blahovonnými bylinami pokryté, tam zase viděti háje myrt, citronů a pomerančů; tu opět se zvedají pahorky vinnou révou ověčené a rozličným stromovím jižním se skvoucí, tam zase se zrakům objevují olivové sady, keře bavlny, kaktusy, aloe, cukrová třešť, chlebovník svato-janský, ano i datlové palmy. Jest to — království Neapolské čili království obou Sicilii, teď od krále italského zabrané a nové říši vlašské přivtělené. Světoznámá jest přerozkošná a přeurodná krajina Kampanská okolu Kapue a Neapole, jakož i sopečná hora Vesuv, na jejíž oupatí převýborné víno roste, jemuž „lacrimae Christi“ (slze Kristovy) říkají a hora Cargano krásnými lesy pokrytá, kteráž zjevením-se zde archanděla Michaele proslula.

Hlavní město království tohoto, Neapol, rozkládá se na nejkrásnějším místě rozkošné Kampanie u samého moře, a táhne se do půl kola amfiteatralně po výšinách. Se strany moře poskytuje obzvláště čarokrásný pohled, tak že Vlachové s nadšením o něm říkají: „Neapol viděti a umříti!“ Vším právem lze město to počítati mezi největší a nejlidnatější v Evropě; neboť má v objemu asi tři míle a lidnatost jeho r. 1845 se udávala na 430,000 duší, mezi nimiž bylo 60,000 lazzaronův t. j. lidí bez domova a určitého povolání. Jako na východě tak i zde mají domy ploské střechy, květinami a stromky pomerančovými ozdobené, a jsou na 5—8 pater vysoké. K ochraně města a výborného přístavu slouží pět tvrzí, u moře a po výšinách vystavených. Jedna v moři na skále vzdělaná, jmenem „del uovo“, jest mostem 220 kroků dlouhým s pevninou spojena. Část města, kteráž od tvrze této po břehu mořském k západu se táhne, jest nejkrásnější; hlavní pak a nejhluchnější ulice, která jádro města od severu k jihu probíhá, sluje „Toledská.“ Před novou tvrzí

u přístavu rozprostírá se největší plac čili náměstí „Largo di castelo,“ jemuž podobno i náměstí před zámekem královským. Počítají se zde čtyry hlavní chrámy, 51 farních kostelů, vůbec 300 chrámů, 130 kaplí, 149 klášterů a 11 špitálů. Mezi kostely vyniká bohatstvím gotický arcibiskupský chrám se 110 sloupy žulovými a mramorovými a se skvostnou kaplou sv. Januaria, patrona města, a mučedlníka církve, jehožto krev zde se chová. Neméně památný jest kostel „San Gennaro de poveri“ s katakombami znamenitějšími nad ty, které v Římě jsou. Mezi světskými budovami vyniká královský zámek blíž mořského břehu stojící, ohromný a bohatě ozdobený. Druhý královský palác zvedá se nad městem na pahorku s bohatými květinicemi a třetí, jmenem: „Chiaramonte,“ stojí na jiném půvabném místě.

K tomuto městu plavil se na lodi Antonín z Algíra, když Anna a Andělka na venkově v letohrádku se zdržovaly; a právě když Kahito život svůj dokonal, doplul také Antonín k Neapoli. S ním přijel též biskup Amburiáš, kterýž se za něho u místokrále v Neapoli přimluvil a všechny strastiplné jeho osudy vylíčil, aby soustrast pro něho zbudil. Tímto líčením byl místokrál skutečně tak pohnut, že Antonínovi dosti značnou loď propůjčil, aby ji ozbrojil a všemi věcmi, k vysvobození matky a sestry potřebnými, opatřil; což i učiniti Antonín neváhal. Když ještě biskup osudy Antonínovy a jeho příbuzných místokráli vykládal, přetrhl řeč jeho jakýsi pán z Neapole, řka: „Nemýlím-li se, nachází se bratr Antonínův na mé lodi spoután. Já byl velitelem téže lodi, která loupežníka Tripolského stíhala, a s ním se potýkala. Když se loď má s lodí loupežníkovou zaháčila, uteklo se několik jinochů z lodi nepřátelské na loď mou, a mezi nimi byl mladík, kterýž mi značnou část oněch věcí vypravoval, jež jsem byl právě slyšel. Já ale vše, co mi pravil, za holou lež jsem pokládal.“ — To uslyšev místodržitel, kázal hned mladíka toho

přivesti a Antonína vyhledati, aby se oba bratři sčelili. Ledva se bratři ti užřeli, i hned se poznali a s nevýslovným plesáním objali. Místokrál pak otrokovi svobodu propůjčil a Antonín hned se jal jemu úmysl svůj vyjeviti, jakož i vše oznámiti, co se bylo v Algíru událo. Fregatta (loď prostřední velikosti) byla za osm dní dokonale opatřena, čtyřiceti muži osazena, a oba bratři vstoupivše v loď naplnili lodní plachty, aby matku a sestru vysvobodili.

V Neapoli ovšem výborně se všecko dařilo, jinak ale bylo v Algíru. Jelikož Kahito manželce mnoho statků byl zůstavil, vyskytalo se pro Annu ihned mnoho záletníků čili milců, kteří se o její ruku ucházeli. Mezi nimi byl i soudce Algírský, kterýž hned po prvním měsíci Annu za manželku pojíti všemožně usiloval. Sloužila jí tenkrátě poněkud ku prospěchu zákonitá výmluva, že je v naději. Poněvadž ale čas jeho úřadování se ku konci chýlil, a on chtěje do Cařihradu cestovati, peněz Anniných potřeboval, tedy tím více o brzké ožení se s Annou usiloval a skutečně u místokrále Algírského tolik vymohl, že tento Anně naporučil s ním v stav manželský vstoupiti. Než výborný vtip pomohl i tenkrátě Anně z nesnáze. Nezamítla sice návrh jeho saubní, avšak odvolávajíc se na svou skutečnou churavost žádala, by jí popráno bylo po nějaký čas na venkově trávit, by se opět zotaviti mohla; na důkaz pak, že se vůli místokrálově podrobuje, poslala onomu soudci 5000 tolarů, by libovolně jich použil. Ten obdržev tak znamenitou sumu, uspokojil se a odcestoval do Cařihradu, chtěje po svém návratu Annu za manželku pojíti.

Dva měsíce již byly minuly, co oba Neapolitáni každou noc na mořském břehu slídili; avšak marné se zdalo býti jejich čekání, marné všecko slídění. Konečně přece spatřili v noci loď, která kotvice spustila; malá vedlejší loď přijela ku břehu a několik mužů vystoupilo na zem. Neapolitáni tiše se blížili a k náramnému potěšení svému poznali

Antonína, za nímž i bratr Robert kráčel. I brali se všickni tiše k domu Anninu, zanechavše několik mužů na břehu mořském na stráž. Neapolitáni hodili tři kaménky do okna, jakožto znamení, které jim Anna byla dříve navrhla. Tato i matka znamení to zpozorovavše rychle přiběhly a poznavše hlasy dvou neapolitánů i Antonína, sestoupily dolů se světlem a otevřely dvěře. Onino zcela tiše vstoupili v síň. Andělka radostně objala syna Antonína, ale kdo bude s to, aby vyslovil plesání, které projalo srdce její, když místo jednoho dva syny spatřila. Srdce její láskou překypělo, hlas jí váznul a v přesladkém myslí vytržení tělo její téměř trnulo. Nemnoho jináč bylo i Anně; až posléz všickni se do radostného pláče dali, a slze něžné lásky roníce překypujícímu srdci svému ulevili. Neopominuli též na kolena padnouti a před obrazem nejbl. Panny obvyklou modlitbu s Andělkou říkati, a že tentokráte s počitem zcela jiným ji konali, snadno se dovtipiti.

Na to propustila všechny křesťanské otroky na svobodu, a dala jim hojnost zbraně, aby loď, na kteréž odplaviti se chtěla, mužně bránili. Pak kázala Anna všechny statky kteréž se odnésti dali, odnésti; Andělka však nesla malou Marii v náručí a nezapomenula nikterak na obraz nejblahoslavenější Panny Marie. Konečně došli až k břehu mořskému, a vstoupivše v malou loď doplavili se k hlavní loď, kteráž s nimi rychle dále odjížděla.

Již bylo na úsvitě, když vytáhnuhli plachty lodní, aby pomoří barbarského se vzdálili. Mladý otrok však, který na břehu obcházaje šramot zaslechl, schoval se a ráno do Algíra přiběhnuv zvěstoval, že jakousi loď do Itálie odplouti viděl. V téže době roznesla se po městě také pověst, že prý Anna z domu svého odvedena byla. To uslyšev místokrál Algírský vydal rozkaz, aby rychle dvě velké lodě onu loď stáhaly, kteráž v noci do Vlach odeplula. Staloť se ovšem, jakž byl místokrál přikázal; avšak stíhající lodě ty nemohly již více loď Anniny do-

stihnouti. Ač dva dni a dvě noci turecké lodě ji stíhaly, přece přistála šťastně k španělskému ostrovu Majorce. Zde uteklei poněkud sobě odpočinuli a již na žádnou menší loď nevstoupili. Objednavše sobě místa ve velké lodi plavili se k znamenitému toskánskému městu Livornu a odtud do Říma.

Bratstvo praporu v Římě, o němž už dříve mluveno, šlo jim ve slavném průvodu vstříc, a s ním spojil se valný zástup lidu. Byli i před tehdejší hlavu Církve, papeže Sixta V. uvedeni, kterýž je otcovsky přijal a uslyšev o jejich osudech a o podivném z otroctví vysvobození Bohu dobrořečil a jim apostolského požehnání udělil. Anna v přítomnosti hlavy Církve odřekla se islamu čili muhamedanství, jež vezdy v srdci svém zavrhovala, a po několika dnech byla synem obdarována. Pachelátko to bylo ve chrámě sv. Petra křestěno, a sám kardinal Joyeuse a Kamilla Peretti, sestra papežova, stáli mu za kmotry.

Malá Maria pak, když šestnáctého roku dosáhla, vstoupila do kláštera sv. Markety a zavázala se posvátnými sliby sv. Františka. Do téhož kláštera vzala i s sebou onen obraz Panny Marie, jež Andělka odvedena byvši z ostrova Ceriga u sebe chovala, a před nímž se s rodinou svou byla bedlivě modlívala. Obraz ten byl v dotčeném klášteře chován až do nejnovější doby, kdy novoitalská vláda kláštery vzdvihovati začala. Co s obrazem tím se dále stalo, není nám známo, ale do r. 1871 bylo ho v klášteře jmenovaném viděti.

Andělka a Anna, jakož i bratři její Antonín a Robert, žili a umřeli jak na pravé křesťany přísluší, zůstavivše nám skvělý důkaz mocné ochrany, jižto nejblahoslavenější Panna propůjčuje těm, kteříž nábožným a čistým životem se její přímluvy hodnými učiniti vynasnažují.

II.

Mocná Marie Panny ochrana v životě Moravanův.*I. Vpád Tatarův do Evropy a jich vtrhnutí v Moravu.*

Mnohdykrátě sváří se mezi sebou nejvíce ti, které Bůh nejúžeji spojil, aby se vespolek milovali a hojnější měrou službami lásky se vzájemně sobě propůjčovali, jako k. p. manželé, bratři, sestry a vesměs pokrevní příbuzníci. Tu najednou nenadálou událostí, smrtí jednoho drahého úda příbuzenstva, všechny spory rychle utichnou a se urovnají. Nejinak bylo v 13tém století s národy křesťanskými. Svářili se bohužel vespolek a vedli půtky dosti nelidské. Nenadále však vzešla jim ohromná bouře ode strany, ode které se toho nejméně nadáli, a bouře ta přinutila je, na vespolečné spory zapomenouti a zraky své společně obrátiti tam, odkud všem přenáravně nebezpečnoství hrozilo. Byl to národ Mongolský čili Tatarský, který se s nedolatelnou silou na křesťanské říše řítil a vše zničití hrozil, co už tak krásně v Evropě se počalo rozvíjeti, jako křesťanský život, umy a vědy křesťanské s nádhernými chrámy a květoucími školami, obchod a průmysl se zmahající a přednadějně zkvétající, slovem — všecken blahobyť křesťanův.

Byl pak národ tatarův národ kočující, kterýž obýval na dalekých a širokých vysočinách Asie jižně od Sibíře až k velikému Bucharsku a poušti Gobské, a pod náčelníky skoro neobmezeně panujícími žil. Tito r. 1202 na velkém sněmu Temučina, syna jednoho chána (náčelníka), povýšili na důstojnost Čingischána, t. j. chána všech chánů a tento, jsa nejenom veliký bojovník, nýbrž i zákonodárce jal se hned novou světovládou zarážeti. Tataři od něho důvtipně vedeni jsouce obořili se nejprvé na severní část Kytajska a dobyli jí. Pak obrátili se na západ,

kde se mezi Kytajem, Indií a mořem Chvalinským prostíral veliký Chovaresmův stát, jež spravoval sultán Mohamed. I ten jedním pochodem válečným vyvrátili a sultána na ostrov jeden v moři Chvalinském zahrnali. Kamkoli noha Tatarská vstoupila, vše se proměňovalo v poušť. Města od nich dobytá lehla popelem, nádherná stavení a všechny pomníky starých časů ztroskotány, a podmanění obyvatelé buď ukrutně pozabíjeni aneb zotročeni. Při tom nešetřeno i lsti; nebo ukrutníci ti uměli se k obětem svým také laskavě lichotiti a je tisfcerými krásnými sliby konejšiti, avšak obluzené s dábělským posměchem zabíjeli.

Kamkoli se obrátili, všude je předcházela hrůza, a užaslí národové sotva měli kdy se k odporu náležitě připravití. Nebo povodeň tato Tatarův, půl milionů, ba 700,000 bojovníků najednou majících, vychrlila se stfelhbitě na pohraničné národy a zasáhla i nejzazší končiny jejich. Převýborní zpytáci Tatarův, jichž na všechny strany rozposýlali, Čingischánovi rychlé a z cela bezpečné donášeli zprávy a na hubených ale ručích koníech doletěl tatarský jezdec za noc do dálky, kteréž křesťanský vojín sotva za tři dni dostihnul.

Hned při prvém válečném pochodu na západ pronikli Tataři až k hranicím ruským, a všechna spojená moc jižních knížat ruských nebyla sto, aby zhoubnému návalu krutého nepřitele byla odolala. Krváceli tedy r. 1224 dne 16. června první křesťanští knížata v nešťastném boji proti Tatarům. Už tenkrátě byla by celá Rus surovým podmanitelům těmto podlehla, kdyby se nenadále nebyli zase obrátili na východ. Jali se totiž synové Čingischána dále dobývati Kytajska a zmocnivše se celé severní části rozdělili ohromnou říši svou mezi sebou, a co zatím tři z nich ustavičným cizích zemí dobýváním svou vládu na východě šířili, obrátil se čtvrtý, jmenem Oktaj (Ůgetaj) vsí silou svou proti západu (roku 1237). Ruští knížata jsouce mezi sebou nesvorní a

ustavičnými válkami domácími vysileni nemohli ohromnému Tatarův návalu dlouhý odpor klásti. Už r. 1237 přese veškero statečně se bránění padlo v moc tatarskou město ruské Rjazan, roku následujícího spálena od nepřítelů i slavná Moskva a vyvráceno i město kvetoucí Vladimíř. Rok na to padla města Perejaslavl a Černigov, a r. 1240 spálen i Kyjov, město staroslavné a velmi lidnaté. Celé Rusko proměněno v poušť, obyvatelé jeho ponejvíce zavražděni a ostatek v nejhynnější porobu uvržen.

Po dobytí Ruska obrátila se záhubná povodeň ta proti Polsku. Obyvatelé jeho sice se jim rekovsky opřeli, avšak přese všecken odpor přemoženi byli. R. 1241 dne 14. února dobyto od nepřítelů město Sudoměř a brzy i na to Krakov v popel obrácen. Nadvelitelem vojska Tatarského, které křestany podmaniti mělo, byl vnuk Oktajův, Batu. Ten náramně vojsko své, asi půl milionu mužů v sobě zahrnující na tři prondy rozdělil, z nichžto jednomu uloženo do severního Německa, druhému do Čech vraziti, s třetím pak a sice nejsilnějším chtěl Batu sám vtrhnouti do Uher.

Tehdáž panoval v Uhřích král Bela IV. Ten jsa velmi nestatečen zanedbal se k odporu náležitě připraviti. Protož také už dne 12. března (r. 1241) Uhři u hor karpatských ponejprv poraženi jsou, dne 15. března pak už první jezdec Tatarské u Pešti viděti bylo a dne 17. března dobyt i Vacov, a obyvatelé jeho povražděni. Ač napotom Uhři sebravše všecku sílu svou v několika pŭtkách Tatary k coufání přinutili, přece na počátku měsíce dubna v rozhodné bitvě u Slané poraženi a zcela podmaněni jsou byli.

Dva první proudové Tatarův zatím Polsko plenili a přemohše vojsko Polské, kteréž se jim u města Opolí na odpor postavilo, spojili se a hnuli se společně do Slezska. Zatím král český Václav, vida blízké nebezpečenství, nic neopominul, co poněkud k odvrácení zkázy prospěti mohlo. Už dříve, hned jak první ho došly zprávy o vpádu Mongolův čili Ta-

tarův do Evropy, všecky panovnický křestanské na hrozící záhubu upozornil a ku společnému boji proti nepřátelům křestanstva vyzýval. Nyní však, o blaho svých zemí se staraje, dal na horách pohraničných nadělati záseky a postavil tam udatné vojsko; uvnitř země však dal rychle všechny hrady opravit i do nich potřebnou potravu, jakož i zbraně a všeliké poklady sněsti. Na jeho rozkaz hlásán po celé zemi kříž k obraně proti nevěřícím, a když se na slovo to 40,000 bojovníků z Čech a Moravy, a 6000 z Němce sešlo, vydal se král sám s nimi na pochod do Slezska dolního, kam už Tataři byli tehdáž dorazili.

Tam na tak řečeném Dobrém poli u města Lehnice postavil se proti nim na odpor kníže Vratislavský Jindřich II, příjímým pobožný, kterýž nejenom velkou částí Slezska, nýbrž i Velikým Polskem vládnul, a nechtěje sčekatí Čechův jemu ku pomoci pospíchajících, pustil se odvážně s Tatary do boje (dne 9. dubna 1241). Avšak bohužel, jakkoli bohatýrský se svým lidem bojoval, přece přemnožstvím nepřátel potlačen jest, i padl nejenom sám, nýbrž padlo s ním 10,000 vojnů a jenom malé hrstce lidu jeho podařilo se uprchnouti do Lehnice a tam životů svých uchrániti.

Ač křestané však tuto nepřátelům byli podlehl, přece odpor tento nebyl docela pro ně bez užítku. Nebo rekovným odporem tím byla síla nepřátel už poněkud zlomena, tak že když král český s vojskem svým druhého dne po bitvě na bojiště přibyl, neodvážili se Tataři jemu čeliti, nýbrž v útěku spásy své hledali. Litovati však, že král český jich stříhati opominul, což oni zpozorovavše, hned se u Otmuchova zastavili, a celé okolí pleníce skrze Krkonoše vniknouti do Čech usilovali. Úsilí to marným se býti ukázalo, jelikož všeliké průchody zatarasené a hojným branným lidem osazené vpádu do Čech zcela překazily. Za to však na počátku máje (1241) podařilo sa jim u Opavy nalézti otvor,

jímž se ihned do Moravy řítili, vše před sebou hubíce a pustošíce.

Tu tedy nastala strastiplná doba i drahé vlasti naší Moravě, a kalich hořkosti, jehož již tři udatní národové křesťanství, totiž: ruský, polský a uherský, byli hojnou měrou okusili, podán i našemu národu, ale vytrvalá udatnost jeho, zakořeněná v nevyvratné důvěře v mocnou přímluvu Marie Panny, byla nejskvělejší vítězstvím nad zhoubcem křesťanstva korunována. Od té doby dle souvěké téměř básně „Jaroslav“ z Kralodvorského Rukopisu*) soustřeďuje se další běh dějin na hoře, každému Moravanu velesvaté a věčně památné: na hoře Svatohostýnské, o níž se v básni právě jmenované praví: „Máti Boží divy tamo tvoří.“ I nenf divu, že po této hoře vroucně touží s jara básník**) zbožný, an takto velejemně pje:

Horo, svatá horo,
Zelenej se skoro!
Propuť se svých břehů
Již ten zástup sněhu.

Pláň již v milé kráse
Všady zelená se;
A ty sněhy chováš.
Či z nich perly snováš?

Nitro se mně ouží,
Vroucně k tobě touží.
Zprav se v oltář Bohu,
Ať jít k tobě mohu.

*) Kralodvorský Rukopis jest sbírka českých básní, které na rozhraní 13. a 14. století sepsány a roku 1817 v Králově Dvoře ve sklepě kostelní věže od prof. Hanky nalezeny byly. Překrásné básně ty jsou téměř na všechny jazyky evropské přeloženy.

**) Z básní p. Sušilových r. 1847., str. 122.

Láskou k tobě hořím,
V dále se ti kořím.
Nechť již svého trudu
Na tvé hrudi zbudu.

Nepřijdu já prázny,
Přinesu dar rázný,
Ozdobím tě kvítím,
Světlo tobě vznítím.

Budu v záři skvoucí
Zpívat písně vroucí,
Choť tvou budu chválit,
Pánu obět pálit.

Tvář svou budu shýbat,
Hrud tvou budu líbat,
Budu toužit matce,
Plakat budu sladce.

Horo, milá horo,
Rozkvěť se již skoro,
Ujemni svou drahu,
Ať smím k tvému prahu.

II. Vítězství nad Tatary.

Jak mile zpráva o přiřazení Tatarův k Opavě se po Moravě šířiti počala, pojal náramný strach všechny obyvatele. Neoddali se však Moravané nečinnému náreku a kvílení, nýbrž s největší rychlostí a pilností jali se opevňovati některá města jako Olomouc, Brno, Uničov, a královské hrady, jichž tehdaž asi 17 na Moravě bylo*). I král český

*) Dle Bočkova diplomatáře bylo 17 královských hradů na Moravě a sice: 1. hrad Olomucký, 2. Brněnský, 3. Hradec u Opavy, 4. Hrad Přerovský, 5. Úsovský, 6. Veverský, 7. Znojenský, 8. Vrancvský ve Znojensku, 9. Bitovský, 10. Jemnický, 11. Mohylenský, 12. Hrádek ve Znojensku, 13. Děvěčí hrady u Mikulova, 14. Hrad Podivínský, 15. Hodonínský, 16. Breclavský, 17. Brumovský.

Václav máje péči o Moravu sobě podřízenou, nemeškal svého zkušeného a velmi udatného vůdce Jaroslava*) s osmi tisíci muži českého vojska Moravanům na pomoc poslati. Jaroslav Jihlavou do Moravy přišed shromažďoval se všech stran kolem sebe branné mužstvo a osadil jím Brno a jiná opevněná místa, sám pak k hlavnímu tehdež městu v zemi, k Olomouci, spíchal, a bránil ho s 12,000 bojovníky, mezi nimiž 4000 Moravanův.

Bylo to před nanebevstoupením Páně, když se povodeň Tatarův do Moravy valiti počala. Prvá města, která na cestě jejich do vlasti naší krutosti jejich zakusila, byla Opava, Benčín a Bruntál v nynějším Slezsku. Města ta byla od litých Mongolů pobořena a v popel obrácena. Lid náramně polekaný a poděšený, vida svého nezbytí, opouštěl všechny statky své a utíkal do lesů a na nepřístupné hory, aby aspoň života uchránil. Tím způsobem mnoho tisíc obyvatelů se uteklo, na svatou horu Hostýn jakož i na vrch Kotouč u Štramberka, ve kterýchžto krajích se až posud památka o vpádu Mongolův do Moravy zachovala. Dle staré chované pověsti Tataři dorazivše k hoře Kotouči před nanebevstoupením Páně jali se ihned horu tu obléhati, chtěje křesťany tam se ukrývající jako nějakou zvěř honiti a vraždit. Avšak v noci před dotčenou slavností přišel náramný lijavec a veliké proudy vody stýkající s hory zatápěly ležení Mongolův pod horou. Mimo to prokopali také křesťané hráz u velkého rybníka mezi Zenklavou a Štramberkem a tím docílili, že voda vyrazivši ohromným proudem stany Tatarův zatopila a jich náramně množství ve vlnách svých pohřbila**).

*) V Kralodvorském Rukopisu nazývá se vůdce tento Jaroslav. P. Sembera ve svém spisu: Vpád Mongolův do Moravy nazývá jej Zdislavem, o němž se v diplomatáři Bočkovu praví, že byl v držení dědiny Komina u Brna.

**) Až podnes se každoročně o slavnosti na nebevstoupení Páně ve Štramberku a na Kotouči památka tohoto osvobození od litých Tatarů tím slaví, že se pekou a pro-

Ostatní pak cítili se přinuceny od obléhání hory upustiti, a táhli Hranicemi a Lipníkem ku Přerovu. Starožitné město toto bylo dosti opevněno a statečným mužstvem bráněno, avšak na dlouho opétovaným útokům přčetných vrahův odolati nemohlo. Byl tedy i Přerov vyvrácen a rozpadl se v ssutinách. S tímž osudem potkalo se město Litovel, kamž jiný proud Mongolův na kořist vyšedších se prodrál. I to zbořeno od nich tak že kámen na kameni nezůstal. Nejinak vedlo se městu Jevíčku. Jenom Olomouc, Brno a Uničov statečně odolaly. Všecko však co v jejich okolí bylo, vypleněno a spáleno. Tak lehly popelem kláštery Hradiště u Olomouce, Zábrdovice a Rajhrad u Brna, jakož i panenské kláštery Tišnovice a Doubravník. Posvátná místa od surovců těch nejprv zprzněna a řeholníci i řeholnice ponejvíce usmrceni jsou byli.

S nejsilnějším odporem pak potkali se Tataři u Olomouce a na sv. Hostýně. Hned jak vypálili starožitný Přerov, přichvátili k Olomouci a jali se města toho dobývati. Umělí oni rázně trhati hradby a na obránce na náspech stojící spouštěli déšť usmrcujících šípů. Už tolik měst opevněných v Rusku a Polsku bylo jim podleho, ale Olomouc jsouc bráněna věhlasným Jaroslavem a udatným vojskem jeho, zmařila všechny vražedné pokusy Tatarův. Vítěčný vůdce tento dobře věda, že by v širém poli přemnožstvím Tatarův potlačen byl, nedal svým vojínům ač po bitvě prahnoucím z bran města vyraziti a celou činnost svou toliko odražením nepřátelských útokův obmezil. Což Tataři za nečinnost považující jakési bezpečnosti hověti počínali a se bezstarostně rozptylovali, vyjíždějíce rozličnými stranami na kořist. Toho právě veleopatrný Jaroslav docíliti chtěl, nazávaje, že na menší oddíly ubezpečěného nepřítel

dávají perníkové uši, jež na paměť uvoditi mají, že Tataři křesťanům uši utínali. Viz vyborný spis p. Sembery: „Vpád Mongolův do Moravy,“ jehož jsme zde na mnoze použili.

snáze jest vyraziti a jej potříti. Což i také učiněno dne 25. června 1241, právě když křesťané, na sv. Hostýně shromáždění, nejkřutější boj s Tatary byli podnikli.

Překrásně nám bojí ten líčí staroslavná píseň Kralodvorského Rukopisu nadepsaná jmenem „Jaroslav,“ o níž jsem se už svrchu zmínil. Jako na horu Kotouč, tak i na horu Hostýnskou se z okolí toho křesťané všickni utekli a zásekami i příkopem se ohradili. Mongolové, jichž každým dnem přibývalo, „jako když v jeseň večerní tma se množí,“ s divokou vzteklostí na chlum se dotírali. Proto dí se v básni dotčené:

I mknuli se prudko v chlumeck vzhůru,
I vzúpili skřekem všestrašivo,
Že se hory doly rozléhaly.

Ale křesťané mužně se bránili, mraky střel na ně sypající a s násep klády mocné na ně svalující, které Tatary jako červy na rovni drtily. Protož čteme opět v básni té:

Křesťané na náspech všudy stáli:
Máti Boží dodala jim chrabrost.
Napínali rychle tuhé luky,
I máchali silně ostré meče;
I bylo Tatarům ustoupati.

Ale ach! slavný vůdce křesťanův Vneslav šípem Tatarským sražen s násep, protože krutá žalost teskné srdce křesťanův rozryvala; mimo to ještě jiná trapná nehoda křesťanský lid, pro smrt vůdce svého zkormoucený, stíhala. Báseň nadřečená vyličuje nehodu tu takto:

Trapná žízeň vnitřnost krutě smahla;
Spráhlým hrdlem lzali (lízali) rosnou trávu.
Večer tich tu projde na noc chladnou,
Noc se proménila v jitro šeré,
I v táboře Tatar klidno bylo.
Den se rozhovíval na poledne,
Křesťané padali trapnou žízni,
Vypražená ústa otvírali,

Pěvše chrapavě k materi Boží,
Žalostivě rukama lomili,
Od země do oblak teskně zřeli.

Tu již jedni radili, že lépe Tatarům se podrobíti nežli žízni na chlumě zahynouti, jiní ale řeči takové jakožto zradu a hnusnou poskvěru křesťanův zavrhovali, řkouce jako ušlechtilý a udatný vůdce Vratislav:

Od Boha na milost ždátí chvalno,
Ne v porobě od divokých Tatar.
Nechtějte bratři v záhubu spěti!
Přestáli jsme nejlítější vedro.
Bůh nás sílil v rozháralé poldne,
Bůh nám sešle pomoc doufajícím.
Zastyďte se muži takých řečí,
Ač se hrdinami zvátí chcete.
Pohynem-li žízni na tom chlumu,
Smrt ta bude Bohem zaměřena;
Vzdáme-li se mečům našich vrahův,
Sami vraždu nad sebou spácháme.
Mrzkost jest poroba Hospodinu,
Hřích v porobu samochtíc dát šíji.
Za mnou pojdte, muži, kdo tak smýšlí,
Za mnou před stolec Mateře Boží.

A tu již jde veškeré množství křesťanův ke kaple svaté a vyzývá Hospodina, aby na přímluvu přesvaté Panny dal jejich prahnoucím útrobám svlažení a pak jim pomohl potříti nepřátely. I slibují, že když je vyprostí z osidel krutých vrahů, že hlasonosnou obět jemu vzdají.

Ajhle! na rozhřálém nebi mráček,
Vzdují větry, zahučel broum strašný,
Chmourálo se mračno po všem nebi,
Blesky ráz ráz! bijí v stany Tatar,
Hojný přívál pramen chlumský žživil.
Ledva minulá bouře, již také započal krutý
boj s Tatary, avšak byl to boj poslední a rozhodný,
který navždy měl Moravu lýtých vrahů těch sprostiti.

Velmi živě vyličuje se boj tento v básni řečené,
kdež se takto dí dále:

Zazvučely hlasy rohův lesních,
Udeřily zvuky bubnův břeskných;
Aj sráželi jsme se strany obě.
Pozdvihnula se mhlá ode prachu,
Byla půtka krutá poslednější.
Vzešel chřest i drnkot ostrých mečův,
Vzešel sykot kalených střel strašný,
Lom oštěpův, rachot kopí bystrých;
Bylo klání, bylo porubání,
Bylo lkání, bylo radování.
Krev se valí jak bystřiny dštěvy,
Mrch tu leželo jak v lese dříví:
Tomu hlava na dvě rozštěpena,
Tomu srubeny jsou ruce obě.
Ten se kotí s oře přes druhého,
I ten zuřivý své vrahy mlátí,
Jak po skalách lítá bouře dřeva;
Tomu v srdce po jilce meč vtasil,
I tomu Tatařín ucho strážie.

Než, pro Bůh! už umdlévá síla křesťanů, už zdá se jim, že nelze déle vrahům odolati. Tu zavítá jim pomoc od Olomouce, kde hlavní vůdce Jaroslav na bezstarostné houfy Tatarův dne 25. června před svítáním vypadnul a mezi spícími nepřátely strašnou porážku způsobil. V nesmírném zmatku nepřítel dostihl i hlavního vůdce Mongolův, Paidara, který se v básni již často uvedené Kublajovicem čili synem chama Kublaje nazývá. S ním ihned se pustil v zápas a silným ramenem svým ho skolil. Načež nesmírný strach Tatary pojal, tak že se na útěk dali, a se sebou i ty houfy uchvacovali, kteréž Hostýna dobývaly. Překrásně to opět nadřečená báseň líčí, kde se takto čte:

Aj tu Jaroslav jak orel letěl,
Tvrdou ocel na mohoucích prsech,
Pod ocelí chrabrost, udatenství,
Pod přílbicí velebystrou moudrost,

Jarota mu z žhavých zraků plála.
Rozkacen hnal jako lev drážlivý,
Když mu teplou krev se udá zřítí,
I když nastřelen za lovcem žene.
Takto zlítil se, v Tatary trčil,
Češi za ním jako krupobití.
Vrazil krutě na Kublajevice,
Byla půtka ovšem velmi lita.
Srazili se oba oštěpoma,
Zlomili je oba velkým praskem.
Jaroslav všecek v krvi s ořem zbrocen,
Mečem Kublajevice zachvátil,
Od ramene šourem kyčlu protknul;
Takož spadl bezduch mezi mrchy.
Zarachotil nad ním toulec s lukem.
Ulekl se ves (všechn) lid Tatar lýtých,
Odmetal hned dřevce sáhodlouhé,
Paloval tu, kdo běžeti mohl,
Tamo odkad slunce časné vstává.
Byla prosta Hana Tatar vrahův.

Snadno pomysliti, s jakým plesáním se vítězní křesťané na posvátnou horu Hostýnskou navrátili, aby nejvřelejší díky vzdali Mateři Boží, kteráž jim „dodávala chrabrost, udatenství.“ Nápodobně i v Olomouci hlasonosná oběť vzdána Bohu a slavný hrdina Jaroslav s vojskem svým všady s nesmírným jásotem uvítán. Tím však nejenom Olomouc, sv. Hostýn a celá Haná, nýbrž veškera Morava vrahův Tatarských sprostěna, ano udatenstvím a chrabrostí Čechův a Moravanův byla na přímluvu Marie Panny od veškeré západní Evropy zkáza odvrácena, nebo přestrašení Tataři pocíťvše mohutného ramene křesťanův, ani v Rakousku, ani v Uhřích, kam se byli obrátili, už neodvážili se křesťanům čeliti, a r. 1242 vraceli se zase Srbskem a Bulharskem na východ, odkud byli přišli.

Kdoby, rozjímaje toto převeliké a neocenitelné dobrodiní, na přímluvu Marie od Boha obdržené,

nezapěl rád se zbožným pěvcem naším *) ku Panně
Marii hostýnské:

Zdráva's nebes Paní!
Duch můj se ti klání.
Zdráva's v jasném prostoře
Na tvé svaté na hoře.

S milostného stanu
Shlídáš na vši stranu
Kam tvůj vniká líbý zrak,
Odtad prchá každý mrak.

Ó hled na vlast naši,
Buřeně v ní raší!**)
Tvoje rámě slavené
Vyplení je z kořene.

Pramen vody svěží
Od tvé paty běží;
Kdo se z něho napije,
Rozkoš milou počije.

Ó zpoj naši duši,
Zprahlost zlá nás kruší.
Ovlaž matko dobroty,
Ovlaž naše suchoty.

S hory tvé vzduch dýše
Jako s nebes říše;
Koho vzduch ten ověje
Celou duší okřeje.

Zavěj nám jím v hrudi,
Ať v něm lásku zbudí.
Když hruď k tobě zaplane,
Boží slast ji ovane.

*) Básně p. Sušilovy. r. 1847.

**) buřeně v ní raší t. j. koukol hojně v ní vzniká
neb roste.

Střelu strachozvukou
Drží Syn tvůj v rukou,
Smítá v lehkém rozprahu
Do lýtých ji do vrahů.

Ó pros toho krále,
Ať vrah ujde dále,
Ať vše, co smrt působí,
Zhyne z naší útroby.

Křikloun.

V polovici října rovolučného roku 1848 táhly
městem francouzským Montpeliérem zástupy něčem-
níků, kteří s jásáním pokřikovali, že pryč se už při-
blížil čas, kdy všickni lidé budou mezi sebou rovni
a kdy všechny statky společným se stanou jměním
všech. Nejvíce mezi křiklouny těmi vyznamenával
se mladík, který až do přetržení hrdla řval:
„Pryč s náboženstvím! Pryč s čerenci (kněžími)!
Sláva peklu!“ Ubohý zaslepenec! An tak vším
hrdlem řval, praskla mu žilka v krku, načež brzy
vypustil ducha. Každý bohumil znamenal v tom
patrně prst Boží, nebo se vyplnilo co dí písmo sv.:
„Všickni kteří meč berou, od meče zahynou“ (Gen.
9, 6.). Pravým mečem byl rouhači tomu jazyk
jeho, nebo mečem tímto usiloval rány zasaditi církvi
a sluhům jejím i svolával záhubu na duchovenstvo
a náboženství a hle, mečem rouhavého řvání svého
také zahynul.

Kdo se povyšuje, bývá ponižen.

Šlechtný Maryllej, biskup Lusanne-Genevský
byl r. 1848 od bezbožecké vlády Svýcarské nejprv
uvězněn a pak ze země vyhostěn.

Dotčenému biskupovi bylo se přes hranice Švýcarské do Francouz vystěhovati. Strážným a průvodcím jeho byl jakýsi Basselar, bývalý chudý učitel, r. 1848 však úd bohazpurné vlády v kantoně Waadtském. K tomuto „velikému“ důstojenství dopomohla mu jeho nestydatá drzost, s kterouž ve shromáždění lidu byl volal: „S biskupem na kůl!“ — Tomuto bezbožníkovi tedy se dostalo, vystěhovati biskupa ze země.

Poněvadž k francouzským hranicím jen dvě hodiny cesty jsou, mohlo se to tedy v krátkém čase státi, avšak bezbožník ten činil okolek 7 hodin, domýšleje se, že zatím na cestě mnoho lidu zlopo- věstného se shlukne a ubohého biskupa snad blátem pohází neb jinak zneuctí. Ale zklamal se. Sešlo se sice několik hromádek lidí, když přišel do města Nyonu; nikdo však jemu ani neublížil, ani v cestě nepřekážel. Jinak ale dalo se bezbožnému průvod- čímu jeho, když přišel až k městu Divonnu, kde biskupa s úsměšky propustil.

Když se totiž vracel, byl jeho kočár nenadálou příhodou v městě Nyonu zastaven. Stál tu veliký zástup diváků, kterýž mu nedal rychle odjížděti. Bylť pak to otec se čtyřmi nemanželskými dětmi, na nějž oči všechněch upřeny byly. Toho byla stráž jakožto nebezpečného poběhlíka a zloděje (jala, aby jej do žaláře vsadila. Kdo však byl tento zatknutý poběhlík? — Nebylť to nikdo jiný než nemanželský syn (levoboček) pana radního Basselarda. Tento zaraziv a zarděv se spěchal rychle nazpět do Lausanny, událost tu náhodě přičítaje.

My však, vědouce, že bez vůle Boží ani vlas s hlavy nezhyne, vidíme v tom spravedlivou ruku Páně, která pyšné ponižuje a ponížené povyšuje.

Prísloví.

Jaký jest kdo uvnitř, rozněž tak zevnitř soudívá.
Malé věci na jiných haníme, sobě ale větší promíjíme.

Jeden rolník říkával, že má práce až přes- příliš, poněvadž prý každý den na pět chlebů vy- dělávatí musí. I tázal se ho někdo, k čemu by asi tolik chlebů potřeboval, a jakým způsobem by je rozděloval? „Inu,“ odvece rolník, „stává se to takto: jeden chléb беру, druhý vyhazuji, třetí nahrazuji, čtvrtý a pátý půjčívám.“ — S takou od- povědí však onen neznámý spokojen nebyl, řka: „Zdá se mi to býti pohádkou, a takovými věcmi nechci já v těchto těžkých časech sobě hlavu lámati; nebo kdybych se domníval, že jsem už klíč k o- demknutí tohoto tajemství nalezl, mohly by se snad klíči tomu nenadále zuby zlomiti a já bych přece dveří neotevřel.“ — „Dobře, oduší rolník, hned Vám to vyložím. Jeden chléb беру, t. j. užívám pro svou potřebu; druhý vyhazuji, neboť toho do- stávají chudí, avšak co se jim dá, není proto vý- hozeno aneb ztraceno.“ „Pustť,*)“ dí písmo sv., „chléb svůj po vodě tekoucí: nebo po mnohých letech zase jej najdeš (jako kupec, kterýž po moři posílá loď s nákladem úrod svých do cizých zemí, kdežto takových není, a po několika letech s potěšením vidí, kterak loď ta vrací se zase k němu s výdělkem a hojnou náhradou). Třetí dávám nazpět starému otci, nebo jestiť to slušná náhrada. Pátý půjčívám dětem svým; nebo jest to toliko půjčka, a slušno, by mně to v starých letech oplatily.“ — Nebyl-li tento rolník ve vsí sprostotě své tisícikráte mou- dřejší, nežli mnohý nezvedený osvícenec nynějška? —

Nevěř každému, kdo tobě připíjí.

Od starodávna bývalo připíjení znamením bratrské lásky, a tento obyčej až po tu dobu ne- pominul, anobřž snad nikdy takou měrou se jemu nehovělo, jako právě za těchto dnů, v nichžto svo-

*) Kaz. 11, 1.

boda, rovnost a bratrství jsou všeobecným heslem. Já však řekl bych tobě: „Nevěř každému, kdož tobě připíjí.“ — Stvrzuje pravdu tu následující příběh:

Francouzský rolník z osady Lierna vracel se z farního chrámu, kterýž od bytu jeho velmi vzdálen byl. I přitovaryšil se jemu neznámý pocestný, kterýž se za obchodníka ve víně vydával, a hned také na důkaz toho z uzlu svého vytáhl láhvičku, řka: „Ejhle převzácný druh vína, jesti to maslač (nejlepší víno), jedna láhvička jeho stojí mezi bratry za 5 zl., a právě z té chci vám dát pít. Ej tedy na vaše zdraví!“ To řka dělal jakoby plným douškem byl z láhvičky pil; načež ji podal rolníkovi, pobízejce ho, aby učinil totéž. Ubohý rolník uvěřil a připil mu. Ale za krátkou chvíli již cítil, že ústa mu počínají vysychati. Před očima jeho se mračilo, a nohy mu zemdlívaly, tak že sotva již kráčet mohl. — „Nu,“ volá neznámý šibal ten, pojav ho za rameno, „vidím, že jste příliš unaven; sedněme si a dopímež tu láhvičku.“ — Rolník však znamená šibalstvo, takto se jemu poděkoval: sebral všechnu sflu a udeřil tak náramně podvodníka, že se mu v očích zajiskřilo. — I spěchal co nejvíce možná dále; a dobře tudyž učinil, nebo měl již na mále. Za tři minuty doběhl k malému hostinci, klesl a padl ve mdloby tak silné, že deset hodin více mrtvému než živému se podobal. Pomocí lékařovou vzkřísil se sice opět, bylo mu však dlouho zápasiti s přenáramnou zimnicí a hrozným bolením žaludka. — Za nějaký čas se vypátralo, že onen domnělý obchodník ve víně byl nešlechtný šibal, který lehkověrným pocestným podával opojný jed, aby jim omráčené volněji o šaty a ostatní zboží oloupiti mohl. Stráž však stíhala jej a snažila se jej zatknouti, což se jí také podařilo.

Tot pravdivý příběh, který však i v duchovním smyslu se tisíckrátě uskutečňuje. Jako onen nešlechtný podvodník obcházel po venkově, by pod

pláštěm bratrské lásky neopatrně lidi otravoval a olupoval o jejich nábytky; tak obchází i po milované vlasti naší dosti podvodníků, nešlechtných rýpalků, kteří se snaží jedem své bohapurné nevěry a nemravnosti i duši nábožného rolníka otrávit i o nejdraší klenoty srdce jeho, o víru, čistotu a rozšafnost, i o milost Boží oloupiti. Není těchto nezvedencům dosti, že tisíce duší ve městech pomátli a jedem svých rouhavých řečí a spisů v sen smrtelných hříchů ukonejšili, nébrž usilují totéž učiniti i na venkově. Nepřestávají na tom, že z tisíců poctivých mládečů a panen městských učinili lehkomyšlné a pokažené necudy, z tisíců poctivých a šlechtných manželů nešlechtné marnotratné a bohapuštěné cizoložníky: i také na venkově obcházejí tyto překupníci jedovatého vína Babylonského, aby dobře zachovalého venkovana jedem tímto opojili a jemu víru, nábožnost a tudyž i křesťanskou svědomitost, rozšafnost, spravedlivost, lásku k jeho národu a vlasti a všechny ostatní spanilé cnosti ze srdce vyrvali. Nejvíce rozšiřováním bezbožeckých spisův usilují nesvědomci tito kaziti křesťanskou studující mládež a pak i bodrý avšak nepodhlídavý lid venkovský, jemuž vyslanými náhončími vtrají spisy jedovaté na oko neškodné, i nějakým obrazem svatého na oko opatřené, ale uvnitř jedem nevěry napuštěné.

Protož nábožný venkovane, bohomyšlný rolníku, šlechtný řemeslníku, nevěř a nechtěj připíjeti každému cizinci, kterýž s přátelským lichocením k tobě se přituluje. Právě-li takový: „Nedbej na víru více, nešetř přikázání církevních, katolická Církev již prý jest bez toho vetchá a brzy se skácí, však prý rada říšská ji docela ztroskotá,“ — nevěř takovému lžem; jesti to překupník, kterýž stavě se jakoby dobré prodával víno, prodává tobě utřejch. Nepřipíjej jemu. Církev jest na skále vzdělána, kterou ani moc lidská ani moc pekelná podvrátiti nemůže. — Dí-li tobě jiný: „A co pak ty ještě jako malé děcko se bojíš hřichu a pekla? Jez, pí,

a žádné rozkoše sobě neodpřej, vždyť člověk jen jedenkráté živ jest; hřích a trest jsou výmyslové popův“ — mluví-li takto cizinec tobě: nevěř jemu, nechtěj mu připíjet. Jestli nešlechtný šibal, jenž by rád duši tvou opojil jedem tělesných rozkoší, opilství a smilstva, a ji ukonejšil v sen smrtelných hříchů. Ty nejsi zde, abys jen podle těla živ byl; nebo budeš-li podle těla žítí, budeš také ovoce těla jísti, zkusíš na sobě strašnou moc smrti.*) „Naše pak obcování, jak dí sv. Pavel, v nebesích jest, odkudž i Spasitele očekáváme Pána našeho Ježíše Krista.“ Práví-li tobě jiný: „Potupuj duchovenstvo jakkoli můžeš, pohrdej slovem jeho; onoť lid drží v okovech tuposti a nevědomosti,“ — nevěř takévému bezbožníku, nechtěj mu připíjet. Nepodáváš tobě čisté, zlaté víno pravdy, ale nalívá tobě usmrcující jed bohaprázdných lží. Pomni, že katolické duchovenstvo před tisícem let zanítlo milované vlasti naší světlo Božské víry, a že přičiněním jeho jsi přenesen byl z noci temností pohanských v světlost království Božího. — Jsou-li posléz i takoví, jenžby tobě řekli: „Tenkráté teprv bude dobře, až všecko půjde horem pádem, až všecko se vyvrátí a rozboří, a všickni nepřátelé svobody (tu on míní i duchovenstvo) se zničí: mluví-li tobě takto neznámý rýpálek městský: nevěř slovům jeho, nepřipíjej jemu. Jestli ukrutný šibal, jenž tobě místo sílicího vína podává utrech otravující tělo i duši. Nebo, táži se tebe, jaké pak štěstí mohlo by tobě a jiným vykvéstí odtud, kdyby se všudy pátilo, hubilo, bořilo a snad i ty pod ssutinami nalezl hrob svůj? Nezamýšlí zajisté duchovenstvo tvou svobodu občanskou ztenčovatí, anobřž jí tobě přeje a u větší míře jí tobě vydobývá. Toliko usiluje, by tvá občanská svoboda se nezvrhla na pouhou rozpustilost, a ty mnohých svazků sproštěn jsa, nepadl v nejhanebnější otroctví, v porobu hříchů. Protož slyš a

*) Filip. 3, 20.

pamětliv buď svatých slov, jimiž tobě přivolává výstražně mouerost Boží: „Synu můj, jestli-že by tě lákali hříšníci (sladkými slovy), nepřivoluj jim.“*)

Apoštolský missionář.

Když Pius VII. řídil lodičku církve Kristovy, přišel k němu jednoho dne mladý kněz, žádaje o požehnání ku předevzatému a veledůležitému dílu svému, nebo chtěl missionářskou cestu do země americké Chili nastoupiti. I oslovil ho takto papež: „Milý synu, cestuj přes moře, abys jako druhdy sv. Pavel bratrům ve stínu smrti sedícím zvěstoval Evangelium; vyučuj je pravdám sv. náboženství našeho, pomáhej jim, by světlem víry osvěceni poznali Boha, jemuž my se klaníme; pověz jim, jak tento dobrý Bůh z lásky k nám lidem mezi lotry na kříži umřítí ráčil; jdi synu, srdce mé a požehnání mé všude tě zprovodí!“ — Na to kněz mladistvý vydal se na nebezpečnou cestu, a po přestálých nebezpečnostvích mořských šťastně se doplavit do země Chili, kdežto hned apoštolské dílo své započal. Jednoho dne přišel kněz ten do chatrné chýže, ve které muž padesátiletý — otec početné rodiny umíral. Kněz znamená, že tu třeba nejrychleji bídnému k spasení nesmrtelné duše dopomoci, necestoval dále, nýbrž hned před prahem bídne chýže rozbil stan svůj, a nad něj vztýčil prapor kříže. Uboého nemocného svírala nezhojitelná nemoc, vysílené a schradlé tělo jeho již téměř do hrobu patřilo. Pročež nebylo missionářovi mladému na nic mysliti, leč na spasení bídneho Lazara. I bylo třeba si připíjeti. Jal se tedy missionář hned laskavě mluvití s nemocným, kterýž posud pohanem byl.

Roznícená slova mladého kněze pronikala umírajícího, přehojné slzy roněť se po lících hluboce

*) Přís. 1, 10.

dojatého a přelaskavého duchovního obměkčily srdce nemocnému. Vroucněji a vroucněji počal tento upíratí oči své na kříž Spasitelův, až posléz i o sv. křest žádal, jímž mu apoštolský kněz milerád posloužil. Uzřevše to manželka a dívky jeho, prosily též o sv. křest. Byloť to věru utěšené, zajímavé divadlo, které se dalo pod širým nebem, nemajíc žádného svědka kromě Boha. Zde muž koží přioděný a k hrobu se klonící, tam žena v slzách rozplývající a dále děti náramně kvílící; všickni zanícení touze touhou sjednocenu býti s Tím, kterýž jedině mocen jest zkormoucené potěšiti. Jak dojmavé bylo — vypravoval později sám onen vele-slavný kněz — když hlavy své pod rukou mou klonily ku pokřestění a se mnou říkali vznešená slova: „Věřím v jednoho Boha, všemohoucího Otce, jenž stvořil nebe i zemi, moře a hvězdy, věřím v Jezu Krista, jednorozeného syna Otce nebeského Pána našeho, Boha z Boha, světlo ze světla, kterýž pro spasení lidské s nebe sestoupil; věřím v Ducha svatého; věřím v jednu svatou všeobecnou apoštolskou církev. Vyznávám, že jeden toliko křest jest na odpuštění hříchu. Věřím těla z mrtvých vzkříšení a život věčný.“ — Několik hodin na to umřel bídný otec ten v náručí katolického kněze, jenž stoje u něho jej těšil věcmi krásnějšími nade všecko, co země poskytnouti může, totiž láskou Boží a nebem. I zatlačil mu oči a oblekl ho vlastníma rukama v umrlčí košili (rubáš) ze svého prádla poskytlou, a položil jej v hrob, ježž byl pod dubem sám jemu vykopal. — Maje odtud se odebrati, vyhotovil veliký dřevěný kříž, šel s pozůstalými ku hrobu jich otce a zarazil před jejich očima kříž do země nad hrobem; pak vedle kříže zaštipil planý keř, promluviv k okolostojícím takto: „Překotí-li bouře kříž tento, vztyčte jiný; neboť jest to znamení našeho spasení. — Bouří-li vítr zlých vášní v srdcích vašich, utečte se k tomuto náhrobnímu kříži a vzdychejte k Bohu, jenž bouřím poroučí, by se uti-

šily a poklid se navrátil. Milujte Boha a klanějte se jemu, nikdy ho s paměti nepouštějte a zkuste, kterak dobrá myšlení v srdci vašem vznikati budou. S Bohem! — I cestoval dále, a vroucí žehnání vdov a sirotků, jimž utěšitelem a pomocníkem byl, sprovázelo jej.

Milý čtenáři, vš-li, kdo tento horlivý, láskou Boží a bližního hárající kněz byl? — Nebylť to jiný, leč náš přeslavný Otec Církve, papež Pius IX., jenž déle než všickni předešlí papežové, totiž 32 let řídil lodičku Páně a po slavném dlouhém panování r. 1878 dne 7. února usnul v Pánu. Ještě-li třeba se tebe tázati, zdali Pius tvé úcty hoden.

Za hříchem pokuta v patách běží.

Nešlechtný dělník v Římě chtěl před okolostojící luzou dokonalým republikánem se osvědčiti. Stoje před vysokou mramorovou sochou jednoho papeže jal se hned vzhůru lézti, by na hlavu sochy postavil červenou republikánskou čepici a papeže učinil terčem posměchu. Okolostojící lůza jásala a hlučným potleskem jemu srdce dodávala. Když pak až k ruce sochy vylezl a jí se chopil, ulomila se ruka mramorová — a on spadna na stupně kamenné polámal sobě hnáty. Uzřevši to lůza užasla a mlčky se rozešla; nebo bil každému do očí zde vládnoucí prst Boží.

Vklad do Dědictví sv. Jana v Ivančicích na Moravě.

Výjevy spanilomyslnosti a obětavosti křesťanské více, jak kdy jindy působí na srdce křesťana, poněvadž za dnů našich velmi řídká jsou. Známť otec nezažatého, však na tyto časy dosti bohatého u víře, naději a lásce. Počítá ve své rodině několik dětí. Jednokaždé z nich obdrželo na křtu sv. od štědrého kmotra po tvrdém tolaru do vínku. Otec

uschoval každý tento dar, mysle sobě: Budiž dítěti zachován, až ho z domu vybývati budu. Jestli pak otec tento z těch, co svým domácím podvečerní toulky nijak nedovoluje, nébrž se svými doma pod večer čítává, zpívá neb se modlívá. Četl on tuhle knihu svatojanským dědictvím vydanou, v níž se také o celém spolku tom důkladně poučil. Dověděl se, že právě jako Dědictví ss. Cyrilla a Methoda na Moravě podává onen spolek členům svým též každoročně krásnou a výbornou knihu ku poučení a k potěšení a že vkladem do Dědictví učiní člen také základ za duši svou i potomků svých.

Když pak kniha byla dočtena, znamenal, žeby se jeho děti rády staly spoluúdy téhož sv. Dědictví. A když se jich na to optal, zdaliby opravdu chtěly, odpověděli mu všechny: Ano tatínku! Vynesl tedy otec váček s tvrdými tolary na světlo, o němž se dítky posud nebyly dověděly a pravil: Jak pak, mám tyto tolary, kterými jste byly na křtu sv. od kmotříčka podělovány, za vás sv. Janu Nepomuckému obětovat? — Ano tatínku! zvolaly dítky po druhé! — Ano tedy, odušil otec, má se tentokráte státi po vůli vaší, a já k tomu přidám, čeho ještě se nedostává, ze svého a učiníme základ za duše naše a potomků našich. Knihy si budete po mé smrti půjčovati, a vždy nejstarší v rodině naší bude je přijímati. — A již leží tvrdé tolary, které štedrá ruka kmotrova do vínku ukládala, a šetrná ruka otcova po mnohá léta opatrovala, na oltáři sv. Jana Nepomuckého v Praze! — A teď co ty tomu říkáš, bedlivý čtenáři?! —

Posměvač zповědi.

(Skutečná událost.)

Ve znamenitějším francouzském městě sešlo se u večer několik hýsků, velmi se nadouvajících pro svou domnělou náramnou osvětu. Nejprv hovo-

řili o politice, počínajíce sobě nejinak, než jakoby jim zvláště dáno bylo, celý svět opraviti a přetvořiti; pak jak obyčejně se stává, vskočili na půdu svaté víry, která bohužel! ač katolíci byli, se jim dávno již byla vykouřila, poněvadž nešlechtným životem této osvěty nebeské se nehodnými stali.

Aby hlas svědomí svého udusili, učinili, co všickni světomilové činívají, obrali sobě za cíl posměchu a rouhavých vtípů — svatou zповěd! „Učiňme si,“ prohodil jeden, „učiňme si ten žert a jděme pro posměch se zповědat.“ — „Podivný to nápad,“ mínili druzí, „nevěříme však, že bys toho dovedl.“ — „A proč ne,“ odvětil tento, „mní-teli, že ta věc nesnadná čili nemožná? Vsadme se! Víím že vyhrám. Jestli-že vám při nejbližší schůzce povím, jak se mi žert můj podařil, není-liž pravda, že mně dáte tolik a tolik láhvic vína?“ — „Dáme,“ odušili soudruhové, „provedešli žert ten.“ — I šel v skutku posměvač tento na druhý den do kostela a přistoupiv k zповědnici, čekal mrzutě, až řada naň přišla. Poklek pak na kolena, takto se jal mluvíti ku zповědníkovi: „Milý pane! Nepřišel jsem proto, abych se vyzpovídál, ale proto, abych sázku vyhrál. Tak a tak se stalo. Já se Vám tedy zповědám, že jsem ten a ten hřích spáchal avšak si nic z toho nedělám!“

Když skončil, odpověděl zповědník co nejmírněji takto: „Vy jste nyní učinil, čeho třeba bylo, by ste vyhrál sázku; nyní jest na mně učiniti, co mně náleží a protož třeba, Vám podle povahy zповědi Vaší přiměřené uložiti pokání. Ukládám tedy Vám, abyste po tři dny třikráte každodenně ráno, v poledne a na večer říkal ta slova: „Je smrt, a já si z ní nic nedělám! Je soud, a já opět se směji! Je peklo a já též nic nedbám!“ S tím jej propustil.

Ač slova tato dosti důtkliva byla, přece posměvač ještě v týž večer úsměšně soudruhům svým vypravoval, jak dobře se jemu žert zdařil, a žádal

sázky. Soudruhové však nemálo překvapení takovým výsledkem, usilovali jej o sázku připravit, a což zajisté podivu hodno! stáli na tom, že musí nejprv uložené pokání vykonati, an prý i to náleží ke zpovědi. „I proč ne,“ odvece posměvač, „učinil-li jsem to první mnohem těžší, dovedu i druhé! Sázka jest a bude má!“ —

I začal skutečně uložená slova říkati, z počátku spěšně, nepozorně, později však s jakýmsi neobyčejným citem. Vira, v mládí mu do srdce vštípena, počala říkáním slov těch oživati, svědomí jeho se ozývalo a brzy s bázní a strachem vyslovoval nadzminěná slova. Tímto prostředkem vyváděla jej slitovná milost Boží z propasti zkázy. Za několik dní již milost v srdci jeho dfla obrácení dokonala. Nebo horlivým a nábožným přemýšlováním poznav smutný stav duše své, šel ku zpovědníkovi, ku kterému jako posměvač byl prvé přistoupil, a odhaliv mu upřímně stav duše prosil jej vroucně o pomoc k náležitému vyznání-se z hříchů a úplnému smíření-se s Bohem. Tak opět se navrátil k víře a Církví, usiloval velikou horlivostí všecko vynahraditi, co prvé byl zameškal.

Nejbláženější den.

Má zajisté každý člověk, byť sebe lehkomyslnější, častěji chvíle, v nichž mu lze světleji než jindy pravdu od šalby, sen od skutečnosti rozoznati. Tak se dalo i výbojnému císaři francouzskému, Napoleonovi I. Stojе již téměř na cíli slavného běhu svého, pozval jednoho dne vojenské důstojnictvo své k večerní besedě, by několik blahých dob v jeho společnosti ztrávil.

I počal s udatnými reky v krátce probíratí všecky děje minulého času. — Mluvil se, jakž samo sebou se rozumí, o množství praporečů pod správou veleslavného vůdce vítězně dobytých, a

mnohý parný den se ctí ztrávený na poli válečném namítal se paměti živými barvami. Napoleon poslouchav jich poněkud s přívětivou pozorností, vskočil jim do řeči řka: „Pánové, co mníte, který den mého života jest nejslavnější?“ — V životě Napoleona, kterýž od nízkého kadeta počna až na vrchol císařské důstojnosti dostoupil, bylo zajisté dosti slavných dnů, kteří bleskem svým ozařovali téměř polokouli světa, a jakovýchž zřídka kterému smrtelníku se za podíl dostává.

Na tak neočekávanou otázku započalo horlivé hádání a bádání jako o závod. Jeden jmenoval Císaři dny jeho nejslavnějších vítězství v Egyptě dobytých. „Nikoli!“ odpověděl Napoleon. Jiný nazýval nejbláženějším jeho dnem ten, v nějž konsulem republiky Francouzské se stal; třetí za jisto měl, že tím nebyl den jiný, leč, když jej Francouzsko za svého císaře prohlásilo. „Nikoli!“ odušil opět Napoleon. „Tak tedy,“ mnil jiný, „budou to vítězní dny u Slavkova a Ogramu (Wagram)?“ — „Nikoli!“ odvece opět císař. — „Bude to myslím,“ dí jiný, „onen den, když jste dceru císaře Rakouského k oltáři co choť svou vedl, aneb když jste plod lásky své, císařské dítě, dědice slávy své, prvnikráte k srdci otcovskému přitiskl!“ — A opět odvětil Napoleon: „Nikoli!“ — Vypočítavše tak nejslavnější dny jeho života, nevěděli co více navrhnouti. Načež povstav Napoleon pronesl tato paměti hodná slova: „Nejslavnější a nejbláženější den můj byl — den mého prvního svatého přijímání!“

Takové odpovědi nebyl by se téměř nikdo z přítomných nadál, i zachtělo se mnohému se usmívati. Avšak Drouault (Druolt), staříčků rek, přistoupiv k Napoleonovi s okem zaroseným svolal: „Pane a císaři, věřím tomu!“ Načež Napoleon dojat pochválil starého reka a potleskav rukou svou přátelsky rameno jeho, doložil: „Výborně!“

eti hodný šedivce! Těší mne, že aspoň jeden mně rozuměl.“ —

Tedy den prvního svatého přijímání pokládal Napoleon I. za svůj nejslavnější a nejblazeštější den — a dobře měl. Nebo jest to den nevinnosti, čistoty a pravé lásky Boží!

Dva synové.

R. 1849 byly ve vsi jedné na Moravě vzdavky. Podle tamnějšího obyčeje dal ženich soudruhům svým na rozloučenou několik mázů vína propitnou. Tito s obdrženým darem do hospody odešedše, nájali si hudebníky, by při tanci a víně několik veselých dob prožili. Pro malichernou věc však povstala mezi nimi hádka, anobř i pračka. Vyhodivše několik, utišili se ostatní a trvali na veselosti až do bílého rána. Jeden z nich navrátiv se domů, byl takto od své matky uvítán: „Zase jsi lumpačil!“ — Tato slova však bezbožného syna tak rozhořčila, že matkou k zemi mrštiv ukrutně s ní nakládal. Otec uslyšev křik její, hned přišel a od matky odtrhnuv nešlechetská ze zločinu jej káral. Surový syn však odvětil: „Dům tento jest můj, vy nemáte mně zde co poroučet, hned se odtud vyklidte!“ — Rodičové totiž, chtějíce synáčka sprostiti vojenského stavu, dali nedávno před tím jemu dům připsat. Rodičově sebravše skrovný majetek svůj, s pláčem odešli. —

V též vsi namítá se nám však ještě jiný obraz. Ve světnici jednoho rolníka vidíme staříčkou matku, která od mnoha let na všech údech sevřena, na bolestném lůžku dnem i nocí se trápí. Opatrovník její musí ji jako malé dítě krmiti, zdvíhati a opět ukládati, musí jí mouchy odháněti a ve všech i nejnepatrnějších potřebách posluhovati. A hle! tuto tak obtížnou službu koná — syn její. Má ještě dva bratry ženaté a sestru provdanou. Po smrti otcově

povstává mezi nimi zajímavá hádka. Každý totiž chtěl nemocnou matku k sobě vzíti a jí až k smrti posluhovati. Sestra pravila: „Mně to přináleží, ženské ruce nejlépe pěstují nemocné.“ Starší bratr odvolával se na přání otce, kterýž prý zvláště jeho péči nemocnou matku byl odevzdal. Nejmladší syn však dal se do pláče a neprestal prositi, až ostatní se odřekli práva svého a jemu obsluhování matky odevzdali. I pečoval vždy o ni s nejtútlejší láskou. Ač mnoho hořkosti v synovské službě té zakusil, přece nikdy z úst jeho nevyklouzlo slovo nevole nebo netrpělivosti. Nyní péči tu dělí s ním věrná manželka jeho, kterou sobě byl nedávno co chudíčkou osobu pro výtečné cnosti její za manželku pojal.

Milý čtenáři! Jaký to podivný rozdíl mezi oběma synoma! Oba tutéž školu navštěvovali, oba totéž učení slyšeli a přece jak náramný to rozdíl v chování obou! — Co asi je toho příčinou? Nemzřlíme se tvrdíce, že zločinnému synovi se nedostávalo dobrého vychování. I nejvýbornější školy, duchem Církve řízené, ničehož nedovedou, nebudou-li rodičové spolu s nimi pracovati, nebudou-li i oni mladé štěpy obřezávati, čistiti a šlechtiti. — Rodičové! rozvažte to a snažte se, dobré údy vychovati jak církvi tak obci.

Otázka dítěti.

Domkař ve vsi J., postižen byv mnohonásobným neštěstím, upadl ve velikou bídu. Manželka jeho uvažujíc náramnou nouzi tu a spolu pohledajíc na velký počet nezaopatřených dítek svých, upadla téměř v malomyslnost, až i hlasitě počala plakati a proud vřelých slzí vylévati. Pacholátko asi tří- nebo čtyřleté, sedící v lůnu jejím a pozorující její vzdychot a lkání, táže se jí s dětinskou prostotou: „Maminko, proč pláčeš? Co pak milý Pán Binek umřel?“ — Trefná tato otázka dítěti za-

razila pečlivou máteř, anobř i zahanbila; ale spolu ji také náramně potěšila. Od té doby uvrhla máteř všelikou péči na Boha, a v něho se důvěrujíc pilně se modlila a pracovala. Náděje její nebyla sklamána. Vychovavši děti své co nejlépe, došla té veliké radosti, že je všechny posléz viděla hojně zaopatřeny. A tak se na ní vyplnil výrok písmá sv.: „Kdo doufá v Boha, nebývá zahanben.“

Bůh vysvobozuje nevinost z nesnází.

Theodora, křesťanská panna, vedena byla před Eustratia Prokula, pohanského vladaře v Alexandrii. I řekl jí tento: „Císař prikázal, aby panny, nechťicf bohům našim obětovati, v dům hanoby ku zprznění zavedeny byly.“ Jemuž odvece Theodora: „Snad tobě vědomo, že Bůh více hledí na vůli nežli na skutek. Co násilím se stane, nemůž za vinu přičteno býti tomu, jenž násilí takové utrpěl. Vůli mou však nezlomí ni žádná, jakéhokoli bys užil, násilí. Bůh, jenž i v soukromí vidí a všechno dříve ví, nežli se stane, jenž mne až po tu dobu nepoškrvněnu zachoval, i budoucně mne zachová a nedá mne zhanobenu býti nečistými a rouhavými smilníky.“ — To uslyšev vladař velel jí v dům hanoby skutečně uvést. Za malou chvíli vstoupil v světnici tu muž v úplné zbroji vojenské. Theodora třesouc se utíká v jeden kout komnaty. Vojín pak oslovuje ustrašenou pannu přívětivě takto: „Neboj se, milá sestro! Zevnitř vidíš vlka, uvnitř jest beránek. Jsem křesťan a přišel jsem tebe vysvobodit, tebe pravím, anáž jsi drahé dědictví Boha mého, jeho děvče, jeho holubice. Změňme své šaty; ty vezmeš moje a já tvoje!“ — To učinivši sv. panna, pospíchala z komnaty, a vtlačivši hluboko přilbici na skrání, šťastně utekla.

Hanebná výmínka — ušlechtilá odřeklost.

Chudý hrabě A—, mladý to důstojník v Bavorích, měl bohatého příbuzného v Uhřích, který jsa kmet a nemaje dědice, pozval jej k sobě. Mladý hrabě přišed, byl od příbuzného svého, též hraběte, přívětivě uvítán. Starý pán tento, zpozorovav na něm výtečné ctnosti, zamiloval si jej a chtěl ho učiniti dědicem nesmírných důchodů svých, obnášejících na 100.000 zl. Již všechno bylo zpraveno a mladý hrabě toliko žádal na krátký čas se do Bavor navrátiti, by tam, čeho vojenská služba a ostatní povinnosti jeho žádaly, uspořádal a vykonal. Pak chtěl přijíti do Uher a zde na vždy přebývati. Dva dny však před jeho odchodem vyjádřil se starý pan hrabě, jsa protestant, takto: „Já Vám majetky a důchody příslibené přepouštím, pod tou však výmínkou, abyste odřekna se víry katolické, stal se protestantem!“ — Lákové zajisté to pokušení, zvláště pro mladého člověka, vlastního majetku nemajícího a po rozkošném životě bažícího. Avšak víra v srdci jeho hluboko zakořeněná zvítězila. „Za takovou cenu,“ odvětil on, „nechci já bohatství Vašeho.“ A sebrav své věci, navrátil se opět do Bavor, by co rozšafný důstojník a věrný syn Církve konal dále své povinnosti. —

Miádeni, panny, co byste vy učinili, kdyby protestantská víra na zlaté udiči velkého bohatství vás uloviti chtěla?

Dobré slovo mnoho zpraví.

Svatý opat Makar cestoval se svým učedníkem na horu Nitrii. Přiblíživ se již k hoře, poslal učeníka maličko napřed. Tento bera se cestou potkal se s pohanským popem. Uzřev jej zkríkl: „Satane, kam běžíš?! — Pop zaslechna slova ta, napadl na něho a zbil jej tak notně, že odpolu mrtev ležeti

zůstal. Pop však vloživ opět na ramena dříví, jež byl prvé nesl, bral se cestou dále. Za chvíli potkal se s ním Makar. I volal naň: „Zdráv buď příteli! zdráv buď chudase těžkou práci zedraný.“ — Pop nemálo se divě této řeči, přistoupil blíže k němu řka: „Co pak asi znamenáš na mně tak dobrého, že mne tak přívětivě pozdravuješ?“ — „Znamenal jsem,“ odvece Makar, „že se unavuješ práci, nevěda ani, že vše to na prázdno činíš.“ — Načež pohanský pop: „Pozdravení tvé mne hluboko dojalo; i poznávám, že jsi muž Boží; maličko před tím potkal mne zlý mnich, který mně lál, pročez jsem jej téměř na úmor zbil.“ — Uslyšev to sv. Makar, znamenal hned, že mnich ten nebyl jiný leč jeho učenník, jež byl napřed poslal. Na to pohanský pop objal kolena sv. opata, volaje: „Nepropustím tebe, leč i mne přijmeš do počtu mnichů svých!“ — I kráčeli spolu na horu, až došli do shromáždění mnichů. Tito pak uzřevše pohanského popa, všickni divem trnuli, on však učiněn jsa mnichem, byl horlivým apoštolem a mnoho pohanů obrátil na víru Kristovu. Pročež říkával sv. Makar: „Zlou řečí lze z dobrých učinit zlé a dobrou řečí ze zlych dobré.“

Přejeme, by tohoto příkladu si povšimli zvláště katolíci mezi jinověrci bydlící. Rovnoprávnost před zákonem zemským záviděti jinověrcům, urážlivými řečmi na ně se obořovati, a je téměř k boji štváti, zvláště když pokojně cestou svou krácejí, příčí se naprosto duchu církve katolické. Jako Bůh jim stejně s námi přeje požitků zemských, tak i církev jim přeje rovných práv občanských. — I tenkrát, když jinověrci z pouhé zpurnosti okolo kněze, velebnou Svátost nesoucího, krácejí s hlavou neodkrytou, lépe jest a křesťanské tichosti přiměřenější, si jich ani nepovšimnouti, než je okřikovati aneb jim ohtít klobouk s hlavy srážeti. Zůstanou-li katolíci v takovýchto případnostech tiší, dělajíce se, jakoby chování jinověrců ani neznamenali; stane se,

že tento se zastydí, a vida, že se mu nepodařilo katolíky rozdrážditi, sklopí rohy zpárnosti, jimiž by tak rád byl katolíky potrkal. Budou-li nad to katolíci k jinověrcům jak v řeči, tak v jednání přívětivi, ukáží-li, že jim ze srdce rovných práv občanských přejí: dobudou Církvi své u nich hojnější cti a důvěry. Takoveto tichosti učil i Kristus jak slovem tak příkladem. „Učte se ode mne,“ opakoval často, nebo jsem tichý a ponížený srdcem. Stalo se také, že bera se do Jerusalema, poslal učenníky do města Samaritánského, aby mu zjednali hospodu. Když pak Samaritáni ho nepřijali, rozhněvali se učenníci jeho, Jakub a Jan řkouce: „Pane, chceš-li, ať díme, aby oheň sestoupil s nebe a spálil je? — Ale Ježíš obrátiv se, potrestal jich, řka: „Nevíte, čího jste ducha. Syn zajisté člověka nepřišel zatracovat duší ale spasiti.“ (Luk. IX.) — Zachovají-li i katolíci takovou krotkost, dá Pán, že také našich jinověrců srdce se roztouží po bratrském s námi smíření a sjednocení.

Apelles, malíř.

Apelles, nejvýtečnější z malířů starých, kdykoli mistrovský kus dohotovil, vystavoval jej na ulici aneb na cestu, aby každý tudy jdoucí jej viděti a o něm úsudek svůj pronésti mohl. Sám pak občas skrýval se za obrazem vyslychaje, co by o tom jeho díle tudy jdoucí soudili a co by buďto chválili aneb haněli. Stalo se pak, že obuvník tudy se bera díval se na obraz a něco na střevisích jeho počal haněti a za vadu pokládati. Jedva švec odešel, již také Apelles nedokonalost tu opravil. Druhého dne týž švec jda tudy, opět se u obrazu zastavil a vida, že nedostatek na střevisích doplněn, počal něco haněti na hnátech a lýtkách téhož obrazu. Nasloučaje Apelles, nemohl se déle zdržeti a vyskočiv ze své skrýše zvolal: „Sutor ne ultra crepidam!“

T. j. ševče zůstávej při svém řemesle a nesuď dále a více nežli o svých kopytách a střevících! — Výraz tento stal se napotom příslovím a užíváno ho o každém, kdož souditi chtěl o věcech, jimž se nenaučil a nerozuměl. Totéž budiž povědno všem, kdož chtějí opravovati církev Boží, ačkoli ze všech řečí a spisů jejich nejhrubší prohlídá nevědomost a neznalost svatých věcí Božích. Čehož chváliti neumíš, nehaň.

Nevěsta moudrá.

Alžběta Embertova, dcera rozšafné rodiny v městě Paříži, zasnoubená muži mladému, měla již příštího dne s ním sezdána býti. U večer pak před svadbou byli oba ve společnosti svých příbuzných. Ženich velmi vesele sobě počínaje chtěl všecko rozveseliti, i mluvil s velikou samolibostí velmi mnoho, až se mu i zachtělo, z náboženství žerty tropiti. Nevěsta jej laskavě ponapomenula; on však chtěje dokázati, že je vycvikaný světán a nikoli venkovan, jenž na Boha a náboženství ještě něco drží, nezdvorně odmrštil toto nevěstino ponapomenutí, a tím více tropil necudné a bohaprázdné žerty. Hružou pojatá, lekala se nevěsta těchto řečí; ale sebravši se na mysl, vážnou přísností k němu takto promluvila: „Viděti, že přemálo sobě vážíte sv. náboženství, protož já od této chvíle přestávám býti vaší nevěstou! — neboť kdo nemiluje Boha, nemůže ani choť svou upřímně milovati.“ A na tom pevně stála; nadarmo se dělal ženich, jakoby náboženství sobě vážil, tím větší ošklivost jí toto přetvařování-se působilo. — Marně také se snažili příbuzní věc tu urovnati. Alžběta stála na svém a nalezla pochvaly u všech rozšafných lidí.

Dcery křesťanské! hleďte na snoubenci svém především nábožné myslí a křesťanské povahy, bez nichž by vám Bůh toho sňatku nepožehnal.

Čtvero uhelních kamenů svatého náboženství.

Víra, naděje, láska a s nimi nerozlučitelně spojená pokora jsou čtyry s nebe na zem spuštěné kameny uhelné chrámu svatého náboženství našeho. Z těchto, toliko Božským zjevením nám známých cností všecky ostatní cnosti vyrostají.

K v ě t y.

Na dítěti všeho, i nejmenšího bedlivě šetř! Dost nepatrná vada stává se pramenem zkázyplných nepravostí. Stromek, jenž se začíná křiviti, jistě se stane stromem křivým, nebude-li zahradník co nejpilněji jej pěstovati a narovnávatí.

* * *

Diamant nemá vlastně do sebe žádné barvy. Držíš-li však ho nad světlem, hrá barvami všemi. I jest mezi klenoty nejpěknějším a nejdražším. Tak i křesťanská pokora.

* * *

Kdo chce libovonný věnec neb kytku uvítí, nebere k tomu toliko krásného a čistého kvítí, nýbrž snaží se také činiti to čistýma rukama. Totéž zachovávejme při modlitbě. Netoliko svatých slov máme modlíce se užívati, nýbrž se také vynasaziti, aby i srdce, s kterým se modlíme, i jazyk, s kterým svatá slova pronášíme, byly nepokáleny, čisty. (Sv. Jan Zlatoustý).

* * *

Varujte se rozpustilé veselosti; onať kazí to dobré, jež kdo sobě byl pracně dobyl. (Sv. Filip Neri).

* * *

Svatého Tomáše Akvinského tázala se jeho sestra, kterým prostředkem by nejlépe dosáhla spa-

sení svého? — „Nejhlavněji tím,“ odvětil Svätý, a bys chtěla!“ A dobře měl. Nebo blahoslavení, kteří lačnější a žíznější spravedlnosti; oniť, jak dří Kristus, nasyceni budou. Kdo upřímně spasení svého žádá a po něm dle síly své touží, tomu také Bůh hojně svou milostí ku pomoci přispívá.

**Dobrý křesťan může, býť sebe chudším byl
dobře činiti.**

V městě L. žila r. 1849 děvečka, která jedva škole odrostla, za chůvu do služby vstoupila. V roce předechozím slyšela tato chudobná děvečka o velkém hladu v zemi Irské panujícím. I dověděla se, že také našincům dovoleno, přispěti ubohým Irčanům, jichžto pánové jejich bohatí Angličané, zanedbávají a jimíž oni jako boháč Lazarem opovrhují. Neměla však ubohá děvečka kromě stravy téměř žádného platu. Ale pohnuta bídou ubohých Irských katolíků, přemýšlela, jakby možná bylo, jim ku pomoci přispěti. Maličko vařiva a drobet chleba, jichž za pokrm dostávala, nehodily se na odeslání. Co tedy počť? A tuto okázala se pravda přísloví že láska umí si pomoci. Dostávala totiž chůva ta každodenně ke svačině čtyry žemličky. „Ty mohu já, myslila sobě, beze škody zdraví svého, snadno si odeprít.“ — I učinila, jakž sobě umýslila. S dovolením svých představených odeprěla sobě žemličky ty a vyprosila si za ně peníze. Ty tak dlouho skládala, až dárek dosti znamenitý pro ubohé Irčany nashromáždila. Často ji mezi tím pokoušela žádost, aby žemle místo peněz vzala; ale vždy zase zvítězilo to pomýšlení: Ty aspoň máš polední jídlo, an tvoji spolubližní v Irsku ani sousta chleba nemají!“ — A když v nastávající neděli se pro Irčany sbíralo, uvrhla i chudobná chůva s velikou radostí do pokladnice své ušetřené stříbrné grošíčky.

Tak každý, chce-li, může v okrese svém býti otcem neb matkou chudých. A kdyby všickni tak šlechetně smýšleli, netrpěli by chudí nedostatku. Schopným ku práci dostávalo by se přiměřeného díla, neschopným však laskavého zaopatření. Byť také nepatrný byl ten krejcar, ježž někdo pro chudé uložil, při velikém množství téžpodobné činících sešla by se veliká suma. — Může tedy dobrý křesťan, chceli jen v něčem sobě odpírati, býť sebe chudším byl, dobrodiní činiti.

Učenec — nevědomec v náboženství.

Mladistvý učenec Lanfrank, s výtečným prospěchem a nevšední chválou dokončiv studie na vysokých školách Padovských, vydal se na cestu do T., aby si tamž učeností svou slavného jména dobyt, a tudíž náramnou ctižádost svou poněkud ukojil. Bera se cestou, byl nenadále přepaden od loupežníků, kteří jej ke stromu přivázavše oloupili a přivázaného nechavše, odešli. Toto nebezpečení pobízelo jej k mravnímu rozjímání a zbudilo v něm pobožné myšlénky. I chtěl ku chvále Boží nějakou modlitbu říkati.

Znamenaje však, že ani modlitbě, ani které písni nábožné se nebyl naučil, styděl se sám před sebou, pykaje toho, že na světské vědy tak velikou pilnost byl vynakládal, an zatím vědu spasitelnou docela zanedbav, v ní nevědomcem zůstal. Posléz zvolal: „Ach Pane! vysvobod mne z tohoto nebezpečení, a já chci pomocí tvou posilněn všemožně o to se starati, abych náležitě poučen byl, jakým způsobem Tobě sloužiti se sluší!“

Brzy na to muž okolo jdoucí jej odvázal a tak z nebezpečení vysvobodil. Od toho času obíral se Lanfrank s větší pilností vědou svatého náboženství, a nabyv důkladné znalosti náboženství

svého, vstoupil ve stav duchovní, v němž až k důstojnosti arcibiskupské povýšen byl.

Nezřídka přibízívá se, že, kdož tak nazvanou vyšší vzdělaností a učeností nad jiné se vypínají, právě ve svaté a spasitelné vědě náboženství, daleko za tak řečenými nevzdělanci zůstávají. Nebo pošetilou pýchou světských věd nadstávají. Jsouce domnívají se, že už vše, cokoliv se Božského zjevení tkne, dokonale znají, a neusilujíce sobě úplné znalosti zjevení Božského zjednati, zůstávají u věcech, kteréž věděti nejvíce třeba, nezřídka hrubými nevědomci, anebo přestávající na několika povšechných zásadách náboženských, jež sobě sami byli zláтали, náležejí do počtu oněch, o kterých apoštol napsal, že vždycky se učíce a vzdělávající, nikdy ku poznání pravdy nepřicházejí. (II. Tim. 3, 7).

Nejlepší přítel.

V 17. století svíral se bolestí šlechtic na bolestném lůžku v Inšpruku v Tyrolsku. Okolo postele stálo mnoho příbuzných a známých. I podali mu hořký lík, jež mu lékař byl předepsal. Aby pak nechut snáze přemohl, radili mu, by lík ten připsjel tomu, jež by nadevšechny miloval. Nábožný šlechtic obzíraje všechny, dělal se, jakoby mezi nimi hledal, jež by nejvíce miloval. Pak ale odvrátiv se od nich, pozvedl zraky své k ukřižovanému Spasiteli, jehožto obraz naproti posteli zavěšen byl. I zvolal: „Tobě, nejdražší příteli, chci připiti kalich tento: neboť Ty's pro mou spásu kalich hořkosti až do poslední krůpěje vypil.“

Ochrana Marie.

V roku 1839 chystalo se mnoho nábožných křesťanů ve vsi J. na pouť do Švacu v Tyrolsku. Děvčata trhaly na horách rozličné kvítky, by z nich uvlily věnec k ozdobení obrazu Mariánského. Jedna pak z nich sbírající slzyčky na příkré hoře, nenadale spadla na 150 sáhů do hlubiny, v nížto potok šumí. — Zpozorovavše to ostatní spěchali až k mostu, kterýž nad hlubinou upevněn byl. Avšak nebylo jim lze slyšeti nářek nešťastné. I domnívali se, že jest mrtva a radili se, jak by možná bylo do propasti sléztí a ji tam pochovati. Sedlák pak jeden, znamenaje, že nešťastná ta jest jako služebná, 21 let stará dívka, pustil se dolů a šťastně přišel až k potoku, s nevýslovným podivením viděl, kterak dívka ta docela beze škody živou zůstala. Ano když se jí přibližoval, podávala mu věnec z kvítí uvitý, a vzbuzujíc jej k srdnatosti, šla beze vší pomoci přes potok až k němu; pak padnouc ve mdloby, zůstala několik minut bez sebe. Posléz ale opět se zotavivši, šťastně s pomocí hospodáře svého na vrch hory vylezla, a na třetí den již jak obyčejně pracovala. — Všickni uzřevše to, s podivením chválili a velebili Matku Boží, která přímluvou svou tak mocně chrání ctitele a ctitelkyně své!

Rekyně čistoty.

Léta Páně 309, když ještě pohanstvo zuřilo proti křesťanstvu, žila v Nikodemii, tehdež hlavním městě řeckého císařství, křesťanská panna, jménem Eufrazie. Ukrutní protivníci javše ji uvrhli do žaláře a posléz vojákoví pohanskému ku sprznění odevzdali. Tu vine se ubohá panna u nohou vojákoví, a prosí jej s mnohými slzami, aby, ne-li jejího života, aspoň panenství jejího ušetřil, a čistotu, kterou

až po tu dobu tak pečlivě co drahý klenot opatrovala, lehkovážně nerušil. I přislubuje mu tajemství vyjeviti: že umí totiž připravovati mast, kterou když se natře, ochráněn prý bude ode všech šípů nepřátelských, a nic prý mu neuškodí rána ostrých mečův. Aby slovům jejím tím raději uvěřil, ujišťuje ho, že může na ní samé toho zkusiti. Voják žádostiv jsa poznati tuto podivnou mast, svoluje. Zatím shledává Eufrazie velmi bedlivě před jeho očima kořinky a byliny, vytlačuje z nich šťávu, připravuje mast; pak jí natírá krk svůj a padnouc na kolena praví vojákovi: „Nyní vytáhni meč svůj a se vši silou udeř jím neohroženě na mé hrdlo; i uvidíš, že meč ten odrazí se ode mne jako od kovadliny. Voják uposlechl, a hle! — panenství Eufraziino bylo zachováno. Nebo vymyslíla panna tuto lest jedině proto, aby v neporušené čistotě umřela. Meč totiž prorazil hrdlo její a hlava statá upadla od mrtvoly. A tak vykročivši z tohoto života dvojnásobné koruny dosáhla, koruny mučednictví a koruny panenství.

Tak sobě vážily svaté panny věnec čistoty! Raději volily smrt podstoupili, nežli ztrátu své čistoty vzíti; nebo znaly náramnou cenu tohoto klenotu. O! by naše panny vždy na paměti měly, že nic, co bys vysoko cenil, nevyrovná se duši čisté (ani zlato, ani perly, ani diamant). O! by pomněly, že „čistota,“ jak dí sv. Athanas, „jest život andělů, konuna svatých, ozdoba vyvolených a Božského života podobenství.“ O! by pomněly, že „čistota,“ dle slov sv. Basilia, „povyšuje člověka i nad anděly; nebo u těchto netrpí čistota žádného pokušení, ješto u člověka bývá ovocem věrnosti jeho.“ Ano podobenství Boží na sobě nosí, kdož se skví panenskou čistotou. Jako Bůh jest prostočistý duch a nic tělesného jej nemůže poškvřiti: tak i čistá duše od hrubé tělesrosti se odtrhuje a ničím se nedajíc pokáletí, vznáší se jako na perutech nadevší zkázou tělesnou a jedině podle ducha žijíc, Bohu čistému

a pouhému duchu se připodobňuje a tudíž se téměř Božské dokonalosti účastnou činí. I může se o ní říci: Jako lilium z lůna země se vyvinuje, a jen čistou nebes rosou zvlažováno bývá: tak se čistá duše z hrubé tělesnosti vydobývá, aby jen rosou milosti Boží se občerstvovala, a živila. Protož křesťanské panny pamětlivy buďte slov sv. apoštola Petra říkujícího: „Ozdoba ženského pohlaví budiž ne zpletání vlasů, aneb obkládání zlata, ale ten vnitřní srdce-člověk (t. j. dobré povahy neb vlastnosti buďtež okrasa téhož pohlaví), záležející v neporušenosti tichého a stydlivého ducha, který jest před obličejem Božím drahý. (I. Petr, III.

Láska k nemocným.

Sv. Františka Fremiotova, provdána byvši za barona ze Chantalu, vynikala obzvláštní štědotrou k nuzným a nemocným. Žádnému ve jménu Ježíše Krista prosícímu neodepřela almužny. Po smrti pak manželově bylo jí jedinou a nejsladší rozkoší, navštěvovati opuštěné nemocné a chudé a jim všelikou službu prokazovati. Nezdřáhala se také, opuštěné nemocné býti sebe ohyždnějším neduhem sklíčené, do domu svého přijímati, je těšiti, občerstvovati, jejich rány uzavazovati, špinavý jich oděv vypirati, roztrhaný látati, a tak se jim všelikými službami křesťanské lásky jako dobrá matka propůjčovati. Posléz zarazila i sv. řád „panen navšt. P. Marie,“ v němž jsouc vznešeným vzorem sv. života, všemi krásnými ctnostmi se skvěla. — Mnoho-li bychom za časů našich našli tak laskavých srdcí, které by nezištně a neohroženě jako sv. Františka posluhovaly a dobré činily nemocným? O! by všickni jako tato Svatá pomněli na slova Páně: „Amen pravím vám, cožkoli jste činili jednomu z bratří těchto mých nejmenších, bídných, nemocných, mně jste učinili. (Mat. 26, 40).

Podobnou láskou k bližnímu vynikal sv. Josef Kalasanský. Nebo přišel jako mládenec do Říma, připojil se hned bratrstvím účinnivé lásky k bližnímu a s neohroženou myslí obsluhoval v chorobnicích nemocné všeho druhu. Když pak mor byl v Římě vypukl, zahořel Svatý takovou láskou k bližnímu, že nejenom almužny sbíral pro chudé nemocné a mezi ně rozdělával, nýbrž i velmi ochotně a neunaveně jim dnem i nocí posluhoval, ano i mrtvé na svých vlastních ramenou vynášel. A aj všemocný Bůh chránil jej při této službě nemocných tak že morová rána se jeho nikoli nedotkla. Vždy zdravým zůstáváje skončil svůj sv. život v neobyčejně vysokém stáří, maje 92 let věku svého.

Vůbec známá jest výtečná láska sv. Karla Boromejského k chudým a nemocným; nikdy však neobjevila se tato jeho láska tak zajímavým lesem, jako když v r. 1576 v srpnu vypukl v Miláně hrůzný mor. Svatý Karel, arcibiskup tohoto města a spolu kardinal zdržoval se na venkově právě, když ho smutná o tom zpráva došla. Radili mu mnozí, anobrž i prosili jej snažně, aby se nevracel do Milána a drahocenný život svůj neuvrhoval v nebezpečenství. Svatý muž však odhodlán jsa jakožto dobrý pastýř za ovce své i život dáti, nedal se ničím přimlouváním, ničím prošením zdržovati, nýbrž s neohroženou zmužilostí pospíchal rychle k ovečkám skormouceným, by jim, sečkoli jemu možná, poskytoval útěchu, pomoc a posilu. Přišel do biskupského sídla svého, učinil kšaft, a pak odevzdav se důvěrně do rukou prozřetelnosti Božské, sloužil dnem i nocí těžce ponavštivenému lidu svému. Zvláštní pak péči míval o nemocné, jichž každý se štítíl; nebo ty nejsnažněji vypátrával, obsluhoval a těšil, podáváje jim svátosti a tak něžnou láskou je opatruje, jako matka své jediné dítě.

Jednoho dne bera se okolo všeobecné nemocnice, pozoroval, že někteří z nemocných na mřížových oknech vzhůru se vydrapují, aby s ním mluvit

mohli. Přiblíživ se k nim, dozvěděl se, že v nemocnici není ani lůžka, ani pokrmu, ani léku, ani posluhovačů, kteří přinuceni jsou, by nemocných ošetřovali, nobrž že tito sami přinuceni jsou mrtvé spolubratry své vynášeti a pochovávat. To uslyšev sv. biskup, zplakal, a slíbiv jim rychlé pomoci, spěchal domů. Za krátkou chvíli již donášeli služebníci jeho do nemocnice všeliké náčiní z domu biskupova, ano i své vlastní lůžko, na kterém spával, velel tam zanésti. Poněvadž ale nikdo z představených města se k tomu neměl, aby ubožátka v obecné nemocnici opatřil potřebnou stravou, tedy sv. biskup prodav všecky své drahé klenoty, po 36 dní sám jediný vyžívoval 1400 lidí.

Aby pak podržené duchovenstvo s tím větší srdatostí přísluhovalo nemocným nebeskou posilou, vyprovázel on sám velmi často kněží k nemocným chléb nebeský nesoucí, a považuje všechny za své těšivál zaopatřené nejinak nežli co nejlaskavější otec. Znamenaje však, že zhoubná nemoc se každým dnem víc a více po městě rozmáhá, nařídil po tři dni kajicné modlení a průvody, sám pak v čele průvodu krácel s obnaženou hlavou, bosýma nohama a provaz maje okolo krku. Vstoupiv do chrámu, oslovil lid, začínaje slovy Jeremiášovými: „Proč město prv tak lidnaté a veselé, nyní tak pusté a smutné jest?“ Když pak mluvil, rozplývala se veškerá srdce v slzách, anobrž i hlasitý pláč po celém chrámě se rozléhal. Na to rozkázáno všem, aby se v domích svých uzavřeli, toliko biskup, kněží, lékaři a posluhovači obcházel po ulicích, podávajíce na šňůrkách obyvatelům potřebnou ztravu. An světská vláda se o nemocné nestarala, převzal starost tu sám biskup. Nebo netoliko v domě svém stravoval kněží, lékaře, posluhovače, nýbrž sám také navštěvoval nemocnice a těšil nemocné, všelikou péči na to vynaloživ, by se jim vždy potřebné stravy a služby dostávalo. Poněvadž téměř všickni boháči se z města vystěhovali,

počala se chudoba každým dnem strašněji rozmáhati, tak že posléz počet chudobných vzrostl na 60 tisíc. A tu již často se přihodilo, že v domě biskupově na mnohý den nepozůstalo ani drobtu chleba a že potřebí bylo pro domácí ho vyžebrávati.

Jednoho dne, když sv. biskup byl všechny díly města prošel, všude proukázav dobrodiní a milosrdenství: stalo se, že navrátiv se u večer domů, nenalezl ani sousta chleba k svému občerstvení, ani peníz, jímž by si ho byl koupiti mohl. Byloť také již příliš pozdě, než aby se bylo slušelo, někoho prosbou obtěžovati. Šel tedy biskup sv. do kaple své, a na vroucích modlitbách trvaje, obětoval Bohu své těžkosti, svou bídu a nouzi. A aj! an tak Svätý se modlí, již pohnul dobrotivý Bůh srdcem zámožného křesťana, kterýž přijda, sv. Karlovi přinesl 1000 tolarů na podporování chudých.

Velmi často vyšel také sv. Karel v noci, pátraje, zdaž by někdo pomoci jeho potřeboval. I ušel nenadále na ulici živé dítě, které mezi mrtvolami rodičů svých se hrabalo a k nim se toulilo. Milosrdenstvím právě otcovským hnut jsa, přistoupil k němu a vytáhnuv ho z prostředku smrdutých mrtvol, zavinul ho do svého šarlatu a zanesl do blízkého sirotčince (domu sirotčího). Těžpodobně učinil s dítětem, jež matka morovou ránou nakažená, byla na ulici porodila.

Když pak již nastávala zima a všechny šaty nemocných se musely spáliti, co učinil sv. biskup, chtěje pomoci těm, kteří ozdravěvše neměli co obléci? Láska je vynalezavá a duchem jejím veden rozdělil sv. pastýř všechnu zásobu šatů svých mezi pookřálé chudé, anobř obětoval na jejich přioděnění všechny záclony, prostěradla a jiné ozdoby ze světnic. Za touž příčinou bylo také velmi často pozorovati, že lidé, kteří prv toliko hadry se přikrývali, nyní buď v drahý šarlát, neb nafijalovělý kment oblečení chodili.

Kněží příkladem svatého biskupa svého (Karla Bor.) povzbuzení s neohroženou zmužilostí přísluhovali nemocným svátostmi. Umřelo pak jich (kněží) tehdaž sto, jakožto bohumlá oběť pastýřské lásky. Sv. Karla však podivně chránila a posilňovala prozřetelnost Boží, by netoliko lidu, nýbrž i kněžím onemocnělým svatou službu prokazovati mohl. Neboť sv. biskup všem kněžím, morovou ránou zachváceným podával nejsvětější Svátost a pomazával je sv. olejem. Modlival se také při nich, aniž odcházal od lůžka umírajících kněží svých, dokud duše jejich neodevzdal do rukou Páně.

K jednomu knězi, kterýž všecken morem již porušen páchnul, zdráhal se lékař jíti. Svätý biskup však neohroženě přistoupiv k němu, těšil jej a opatřil svátostmi, aniž odešel dříve, dokud tento do rukou Kristových nevy pustil ducha svého. Na to velel vzkázatí lékaři, že se příliš diví a nemůže pochopiti, proč on (lékař) více dbá o svůj život nežli na svou povinnost. Jemuž lékař vzkázal, že se též diví a nemůže pochopiti, kterak biskup více dbá na svou povinnost, nežli na svůj život.

Podivu hodná láska pastýře sv. roznítla podobným plamenem i srdce jiných kněží a laiků. Následující příkladu jeho, navštěvovali s neohroženou smělostí onemocnělé bratry své a propůjčovali se jim všemi službami křesťanské lásky. — Po čtyry měsíce již byl mor strašně rádíl. Tu slitoval se Bůh nad svým ubohým lidem a vyslyšel slzavé prosby jeho. Ku konci roku ulevovala zuřivá síla morové rány, až pak okolo polovice ledna mor dokonce přestal.

Na to nařídil sv. biskup slavné služby Boží v hlavním chrámu Páně. Který však jazyk bude s to, vysloviti nesmírné plesání, s nímž veskeren lid shromážděný uvítal pastýře svého, an šel, aby svaté služby vykonal. „Ejhle, náš Vysvoboditel, náš Anděl strážce, náš největší dobrodinec, ejhle otec vlasti!“

Tak volalo jako jedněmi ústy veškeré množství, rozplývající se v radostných slzách. A kdo vypíše vroucí plesání, s nímž svatý pastýř uprostřed lidu svého zpíval slavně: „Te Deum laudamus!“ (Bože, chválíme Tebe). — Avšak i na ty se nezapomnělo, kteréž morová rána byla uchvátila; nebo i za ně po tři dny se konaly služby Boží.

„Ejhle,“ jest i nám tuto volati s Církví sv. „ejhle velekněz, který za dnů svých líbil se Bohu a nalezen jest spravedlivý, a v čas hněvu Božího stal se smířením. — Jako hvězda jítfní uprostřed mlhy a jako měsíc plný v dnech svých svítí, a jako slunce skvoucí: tak on skvěl se v chrámě Božím (Eccli. 50).“ Toliko tážeme se ještě: „Mouhou-li protestanti aspoň jedním pastorem neb superintendentem se vykážati, který by byl kdy co podobného učinil? My však můžeme jim i z nynějška oblak veleknězů katolických uvéstí, kteří podobnou láskou se vyznačili.

A tu nejpředněji nás zajímá vzorná a spanilá laskavost hlavy Církve, sv. Otce Pia IX. Chudobinec v Římě, v němž mnoho chudých a osiřelých dětí se vychovává, byl první obor činnosti jeho po přijetí kněžského posvěcení r. 1822. A tu i hned jako spanilá hvězda zářila zajímavým leskem jeho vlídnosti, jeho dobrota, jeho přívětivost, jeho sdílná a obětivá láska. Po pět let vychovával Pius, tehdež Mastai Feretti nazvaný, ubohé sirotky se vši otcovskou pečlivostí, staraje se o jejich tělesné i duchovní blaho. Nelze vypověděti, s jakou pilností děti ty vyučoval, nemocné těšil a obsluhoval, a všem jako útlocitý otec se laskavě propůjčoval. Pro tuto svou nevýmluvnou spanilomyslnost, vlídnost a dobrotu, jakož i pro výtečnou moudrost a pečlivost svou byl také za předsedu a náčelníka ve velkém chudobinci u sv. Michaela jednomyslně vyvolen. Už tenkrát získal sobě zajímavou vlídností a přívětivostí svou netoliko lásku chudých, nýbrž veškerých Římanů. I v Neapoli, kde za časů cholery se zdr-

žoval, zůstavil sobě ve všech srdcích tamnějších obyvatelů nepomíjející památku. Nebo nejenom duchovním způsobem nemocné těšil, podáváje jim nebeskou posilu, nýbrž nad to peněžitou pomoc jim skytuje, snažil se uleviti tělesné bídě jejich. Vydav se až do posledního halíře, prodal posléz kočár svůj i koně, a všecko náradí domácí a náčení stříbrné, aby opět chudým a ubohým nemocným almužny udělovati mohl. Někteří znamenajíce, že až k nejbzdálenějším nemocným pěšky chodívá, vytýkali mu, že přespříliš činí. Jimž on odvětil: „An chudí Krista Ježíše na kamení umírají, nesluší, aby služebníci jeho v kočárech se vozili.“ Tak vypravuje francouzský časopis z tehdejšího času.

A co psaly noviny, o témž sv. Otci, když v Portiči se zdržoval? Čím mnedle se zabýval, v čem se nejraději kochal v hodinách prázdných? Pravily: „Že vychází si na procházku, avšak nejinam nežli do opatroven a nemocnic. V opatrovních objevuje se uprostřed dítek jako nebeský přítel jejich Ježíš Kristus, s nejoutlejší láskou k nim mluvě, jich se dotazuje, jim žehnaje. V nemocnicích u každého lůžka se zastavuje, každého nemocného těší, mluvě k němu slova nebeské posily; nejdéle pak zůstává při nemocných těžce sklíčených, by jim tím hojnější poskytnul útěchy. A tu už všeliká srdce okřívají, nejinak nežli vyprahlé pole, zavlaží-li je obcerstvující rosa nebeská. Spanilomyslnost a přívětivost svatého Otce Pia IX. téměř čarou mocí jímá a poutá k sobě veškerá srdce aniž možná, nemilovatí toho, který jako vtělená jest láska.“

Vznešený příklad sv. Otce Pia IX. následují zvláště biskupové Francouzští. Arcibiskup Pařížský, výtečný Sibour, podle vzoru předchůdce svého, proslulého Affrea, kterýž i život obětoval za lid svůj, nezdráhal se navštěvovati onemocnělé na cholery, anobř ochotně a neohroženě jim útěchy i pomoci všeliké poskytoval. Protož také, když velekněz tento v nábožném průvodu konal veřejné modlitby za od-

vrácení cholery, lid všude s vroucí důvěrou klekal, by přijal jeho požehnání, ano jej snažně prosil, by s průvodem tím i do jiných ulic zavítal, a jim požehnal. Nelze vysloviti, jak velikou úctou a důvěrou lid Pařížský lnul k nejvyššímu, přelaskavému pastýři svému!

Neméně laskavě jednal biskup Versaillský. Kamkoli procházejí svou diecési přišel, hned kde byli na cholera nemocní, dal se k nim věsti, a co nejlaskavější otec je potěšiv, udělil jim apoštolského požehnání. Kde více nemocných bylo, potrvál déle. Tak k. p. v jedné vsi kantonu Lonžumóského potrvál po tři dny, protože tam ouplavice nejstrašnější řádila, an takoruka každý desátý na ni umíral. „I kterak bych mohl,“ projádl se dobrý pastýř s očima zarosenýma, kterak bych mohl dobrý lid tento v tak smutném stavu opustiti!“ —

Biskup Séezský slyšel, že obyvatelé města Bellemy jsou strašně choleraou ponavštívěni. I spěchal hned k nim, aby je potěšil. Vykonav nejprve obět mše sv., promluvil k nim otcovsky, těše a k důvěře je povzbuzuje. Mluvil tak rázně a dojmavě, že veškeré shromáždění hojně slzy vylévalo. Pak vedl nábožný průvod ulicemi města, aby přímluvou Marie odvrácena byla metla Boží a po skončeném procesí navštívil všechny nemocné.

Těžpodobně i biskupové Bovský a Metský hned do osad spěchali, kdež cholera byla vypukla. Vykonavše mši sv. a nábožné průvody, oslovili lid utěšilými slovy, a pak každého nemocného zvláště navštívili, těšíce jej a okolostojící k neohrožené srdnatosti a pilnosti v obsluhování nemocných slovem i příkladem svým vzbuzující. I tyto biskupové jako výše jmenovaní štědře udělovali almužny chudobným nemocným.

Arcibiskup Turonský uslyšev, že v káznici téhož města vypukla cholera, hned k nemocným kárančům spěchal, a dnem i nocí jim službu duchovní prokazoval. Když na to cholera i v městě

se rozmohla, zarazil zvláštní špitál pro nemocné, a také zde jako vyšší duchovní dozorce měl péči o nemocné, těše je a vyslýchaje zpovědi jejich; odtud i také od nich počten byl zvláštním titulem čili názvem „prvního rádce svědomí choleristů.“

Tutéž chválu sluší vzdávati milosrdným sestram, těmto rekyním křesťanské lásky. S podivnou rychlostí vyhledávaly nemocné, do špitálu je nosily a co nejlaskavěji obsluhovaly. Mnohé z nich umřely jakožto bohumilé oběti a mučednice křesťanské lásky. Proto však nedaly se ostatní sestry odstrašiti, anobř snažily se všemožně dokázati, že silnější nežli smrt jest láska. Obzvláště v Africe, ve městě Oranu, činily tyto ušlechtilé duše pravé divy křesťanského milosrdenství. Tam řádila cholera tak strašně, že téměř šesta část obyvatelů na ni vyhynula. Umřelo tam 700 vojáků, 3700 civilistů (nevojáků) katolických, židů a mohamedánů bez počtu i čtyry milosrdné sestry choleře podlehly. Nicvšakméně ostatní sestry s neohroženou srdnatostí obsluhovaly nemocné bez rozdílu stavu a náboženství dnem i nocí. Tohož dovede toliko láska katolická; jí jenom možná podle příkladu Božského mistra obětovati všechno, i život.

Ve francouzském městečku Nerondě rozšířila se hrozně nevěra přičiněním tamnějšho měšťanosty čili starosty města. Tento pán dle příkladu červených republikánů ustavičně míval v ústech svobodu, rovnost a bratrství. Když pak cholera byla ve městečku vypukla, kdo medle utekl první odtud? — Byl to pan purkmistr. Za ním chvátili všickni zámožní a bohatí, i lékařník, pekaři a řezníci, an cholera zde nejhrozněji zuřila. Posléz zůstalo ve městečku 500 chudobných, jimž se nedostávalo prostředků, by následovali příklad pana purkmistra. Toliko jeden jich neopustil, nýbrž zůstal s nimi, by jim byl rádcem, utěšitelem a pomocníkem — totiž p. farář. Ušlechtilý duchovní tento dnem i nocí všemi možnými službami se jim propůjčoval, a byl

by jistě nesmírným pracem svým podlehl, kdyby jeden kněz z řádu Jesuitského a jeden spoluúd dobročinného spolku sv. Vincencia nebyli jemu ku pomoci přišli. Tu již bledně viděli chudí obyvatelé, kdo jejich pravým jest přítelem a odřekne se svodného učení pana purkmistra úzeji a vroucněji přinuli k Církví.

Máme za to, že i náš lid Moravský, Slezský a Český v čas cholery bíledně poznati mohl, kdo jeho pravým jest přítelem. I naše vel. duchovenstvo, jemuž se v letech revolučních nevděčně lálo, popů a černecků přezdívalo, a na něž se všeliká hana světa sypala, — i naše vel. duchovenstvo, díme my, neostýchalo se za bratry své v Kristu v čas nebezpečný klásti život. Znectěné a až do prachu snižené kněžstvo s neohroženou zmužilostí pospíchalo do nejbídnější chatrče, jako do nejkvostnějšího paláce, a nedbajíc na smrdutý puch, jemuž každý bedlivě vyhýbal, poskytovalo dnem i nocí nemocným posily a útěchy nebeské, ano, kde toho potřeba kázala, i tělesných dobrodiní, léků a almužen milerádo uštěďrovalo. Protož sláva potupenému a opět ospravedlněnému duchovenstvu! Sláva neohrožené obětivé křesťanské lásce!

Největší kniha.

Svatý poustevník Antonín praví, že veškeren svět jest veliká Bohem zhotovená kniha, v nížto my lidé, pokud živi jsme, čistí, se učiti a rozjímati máme. Všecko, cokoli ve světě spatřujeme, zvěstuje nám všemohoucnost, moudrost, prozřetelnost a dobrotu Boží. Nebe a země se vším co na nich jest, slunce, měsíc a hvězdy, zvířata a rostliny, hory a doly, pole a lesy, louky a vinice, déšť a bouře, moře, se vším co se v něm nachází, slovem všickni tvorové nám ohlašují, že jsou díla rukou Božích; veškeré

stvoření k nám volá slovy žalmisty Páně: „Jak veliká jsou tvá díla o Pane! jaká hlubokost jest v tvých Božských myšlénkách. (Ž. 91.)

Každý i ten nejbídnější tvor, každá i sebe nepatrnější událost nás na Boha Stvořitele a Říditele světa upamatovati, neb jiné spasitelné myšlenky v nás vzbuditi může. Kolik tedy tvorů, kolik událostí ve světě, tolik oddělení jest ve veliké knize světa. V této knize se učili, v ní rozjímalí svatí a světice Boží. Na důkaz toho postačí, jen několik příkladů na pamět uvéstí.

Svatý František Salesius, když pohlédl na pole, připomínal sobě, že i my lidé jsme pole, Bohem vzdělané, že tedy hojný užitek vydávati máme. Když užil krásné ozdobený chrám, říkával: My jsme chrámové živého Boha, proč tedy nejsou naše duše ozdobené krásnými cnostmi? Spatřil-li kdy krásné obrazy říkával: Nic není krásnějšího nad duši k obrazu Božímu stvořenou. Při spatření nějaké pěkné zahrady se tázával: Kdy pak zahrada naší duše náležitě vzdělána, krásným kvítím a hojným ovocem ozdobena bude? A tak i každá jiná věc jeho mysl k Bohu obracela.

Když sv. František Borgiaš, vévoda v Kandii spatřil mrtvé tělo Isabelly, manželky císaře Karla V., kteráž dříve pro svou krásu obdivována, nyní však celá zohyzděna byla, hrůzou proniknut zvolal: Ty-li jsi ta nejspanilejší císařovna? To-li jsou ty růžové rty, a líbezné tváře? O marnosti! o marnosti! takový jest konec všeho blesku a vší slávy! A od té doby odřeknuv se vévodství světem pohrdal.

Sv. Jan Klimakus tvrdí, že viděl v klášteře kuchaře, kterýž pokud u ohně stál a pokrmy strojil, plakati nepřestával. Byv tázán, kteráby byla příčina jeho neustálého pláče, odpověděl: „Připomínám sobě onen oheň věčný, a nešťastné obyvatele pekelné, kteří se v něm trápí.“ A tato stálá památka ohně věčného silila ho v pokušení, že k hříchu nesvolil.

Svatý biskup Anselm použil každé události, každého příběhu k svému a svých bližních poučení. Stalo se jednou, že zajíc, od myslivců pronásledovaný, k němu, an právě na koni jel, své útočiště vzal. To uzřevše lovci, dali se do hlasitého smíchu, radující se, že živého zajíce chytí. Anselm ale řekl jim: „Vy se smějete? Tomuto ubožátku však není do smíchu. Jeho nepřátelé obklíčili ho, a on o život se strachuje, hledá ochrany. Tak děje se také duši, když z těla vychází. Tu ji ihned obklíčí nepřátelé její, zlí duchové, již dokavad v těle byla, mnohokrát po propastech hříchu honili, chtějí ji uloviti. Ale ona plná úzkostí, ohlíží se po útočišti a po ochraně; ďáblové ale smějí se, nenajde-li nikde pomocné a ochranné ruky.“ To povědév, zvířátko to opět na svobodu propustil.

Jindy uzřel pacholka, an má ptáče na niti uvázané, kteréž sotva že se někdy do povětří vzneslo, cítíc nit povolenu, opět s radostí k zemi přitahuje. I vece tu k průvodcím: „Pozorovali jste žert pacholka?“ — „Ano,“ odpověděli oni, „pozorovali jsme ho.“ — Na to on: „Tak také žertuje ďábel s mnohými dušemi v osidla jeho upadlými, jež on podle libosti ve všeliký hřích uvrhuje. Jsou mnozí k. p. skouposti a jinými náruživostmi rozničení a jim z dlouhé navyklosti zcela oddáni. Těm stává se někdy, že se na své zločiny rozpomínají, je oplakávají, a od nich se budoucně chrániti slibují. Ejhle, oni se jako to ptáče domnívají, že svobodně lítati budou, než zlou navyklostí spoutáni, ledva se povznesli, padají zase v staré hříchy. I nepřijdou na svobodu, lečby vši silou milosti Boží se chytili a nit zlé navyklosti přerhli.“

Jiný svatý uzřev jednoho času osobu ženskou nádherně ozdobenou, řekl k přistojícím: „Hle, jak velice nás zahanbuje žena tato, anaž tak velikou péčí své tělo krášlí, by se světu zalíbila, kdežto my o ozdabu našich duší a o zalíbení se Bohu tak málo pečujeme!

Opět jiný svatý, když pozoroval, kterak mnohý člověk v potu tváře své pracuje, a často i na nebezpečnosti smrti nedbá, aby buď potřebného chleba k živobytí sobě vydodl, aneb své pozemské statky rozmnožil — říkával: „Když člověk tento pro zachování vezdejšího života, neb pro rozmnožení pomíjejících statků tak obtížné práce, neb daleké nebezpečné cesty podniká: proč bychom i my neměli hotovi býti k podstoupení rozličných obtížností, bychom získali život věčný, a statků nadzemských nepomíjejících sobě nashromáždili? Podobným způsobem i jiní svatí a nábožní lidé v každé příležitosti v sobě i v jiných spasitelné myšlenky vzbuzovali; tak ve veliké knize světa čísti a rozjímati uměli. Kniha tato jest i pro nás vždy otevřena; v ní čísti se snadno naučí každý, kdo svévolně očí svých nezavírá. (J. P.)

Loupežníci na pokání obrácení.

Mikuláš Bobadilla, velmi horlivý to kněz v Neapolsku, cestoval jednoho dne hustým lesem, v němž, jak jemu povědomo, loupežníci se zdržovali. Nenadále vypadli naň lotři tito a javše jej nutili, by s nimi šel. Nábožný kněz, kráčeje uprostřed nich, počal dojmavým hlasem zpívati svaté písně. Pozoruje, že tváře divochů těchto se poněkud vyjasnily, stanul a jemným hlasem takto jal se k nim mluvit: „Patřím-li skoumavým okem na vaše tváře, zdáte se mně býti lidmi, kteří už dlouho žádného kázání neslyšeli. Libo-li vám, promluví k vám několik slov, a po dokončeném kázání naložte se mnou, jak se vám zalíbí. Uslyševše loupežníci návrh tento, smáli se i přisvědčili jeho žádosti. Ano tu nebylo kazatelny, vystoupil Bobadilla na vysoký kámen a počal k nim mluvit takto: „Čím déle se na vás dívám, tím větší podobnost

nalezám mezi Kristem Pánem a vámi. Kristus obcoval vždy s hříšníky — taktéž vy. Kristus putoval často přes hory a doly — nápodobně vy. Kristus nemaje místa, kam by hlavu svou sklonil, spával často pod širým nebem — nejinak vy. Kristus učil: Vezme-li kdo tobě sukni, dej mu i plášť. Totéž zachováváte i vy, nebo komu koli jste vzali sukni, ten vám zajisté, má-li, musí dáti také plášť. Kristus volával často „běda“ na lakomé boháče — a hle! právě ty pronásledujete vy nejvíce. Krista nenáviděli a pronásledovali mnozí — vám taktéž se děje. Proti Kristu křičeli jednohlasně všickni: Ukřižuj ho! — Vám tohotéž se odevšech přeje. Ale nastojte (a to řekl Bobadilla důraznějším hlasem)! Kristus přislíbil také lotru kajícím na kříži ráj — a hle! zároveň s tímto lotrem slíbil i vám všem ráj, jestli-že se obrátíte a pokání činiti budete jako onen lotr.“ — Sotva dokončil Bobadilla řeč svou, padli hned títo vlci hltaví k nohám služebníka Božího a projati jsouce důraznými slovy jeho prosili jej, by jim byl učitelem a vůdcem k životu napravenému, křesťanskému. I zanechavše také bezbožné loupežnictví, snažili se cestou kajicnosti dojíti života věčného.

Premístěný kůl.

Sedlák, chtěje louku svou přivětšiti, přestavil z ní kůl o několik střeoviců dále na louku sousedovu. Brzy na to chtěje sobě nařezati prutů vrbových, vlezl na vrbu, která právě na částce louky sousedovi odnaté stála. Rebrík, na němž stál, skácel se a on padnuv zpříma na přemístěný kůl ten, smrtelně se poranil, načež i brzy umřel.

Kdyby kolu toho na jeho místě byl nechal, nebyl by pádem se poranil, an louka byla bařinatá a měkká. Tak ale kůl, jehož přestavením byl hřešil, jemu dal slušnou mzdu. — Téžpodobně strojí sobě každý hříšník sám hříchy svými časnou i věčnou zkázu.

OBSAH.

	Stranka
1. Pohádka o otroku Dobrodějovi	5
2. Trojí slavnost	11
3. Štěrý večer	27
4. Herr von Svare na loutě	34
5. Na Sylvestrový večer	58
6. Otrava	61
7. Anonymné listy	71
8. Vagabundi	86
9. Vandrovník a pudlík	91
10. Lesinský pan starý	98
11. Brně	105
12. Muka čtenářova	111
13. Vánočka	116
14. O žních	122
15. Harfenistka	128
16. Podzim	130
17. Nevěsta hrobu	133
18. Hraběnka Kristina Belcredi	138
19. Madam čili paní Rozšafná	143
20. Prímici — prvotiny	148
21. Prvotiny vp. Karla Urbana	155
22. Odkud ta bída	158
23. Hráčství	163
24. Kam vede turecké hospodářství	170
25. Vzhůru, křesťané, hrr! na Turka	176
26. V sněhu a nepohodě	178
27. Onemělá harfa	189
28. Okarina	197
29. Začarovaná koza	204
30. Páně Ubrova dobrá rada	214
31. Čtyři pohřby	226
32. Sestero zastavení	242

Přidavky:

I. Mocná Marie Panny ochrana v životě Anděliky Kažolové	278
II. Mocná Marie Panny ochrana v životě Moravanův	317
III. Drobnůstky	329

Zprávy

o Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.

Přehled údů v roce 1877:

Údův majících právo na knihy vydané jest 11.900.

Mezi těmito jest údův stálých, a sice:	
rodů	2379
škol, obcí, knihoven, bratrstev a spolků . . .	502
údu stavu duchovního	1346

Údy stavu kněžského snažně žádáme, aby, jak stanovami určeno jest, a jak veškeré údstvo očekává, o slavnosti ss. apoštolů Cyrilla a Methoděje aneb některý den v oktávě téže slavnosti mši sv. za živé a zemřelé spoluúdy sloužili; mimo to, je-li možná, druhou mši sv. za obrácení národův slovanských od jednoty církve odloučených. Ostatní údové nekneží konejtež s týmž nábožným úmyslem v naznačeném čase vroucné modlitby. Nesmí se také mlčením pomínouti fundace, kterouž učinil první starosta Dědictví, Frant. Sušil, u ctih. otců Minoritů v Brně, aby totiž v jejich chrámě každoročně v oktávě ss. Cyrilla a Methoděje dvě mše sv. se sloužily, jedna za živé, druhá za mrtvé spoluúdy Dědictví. Údům, kteří o slavnosti ss. Cyrilla a Methoděje aneb v oktávě téže slavnosti svátosti hodně přijmou, některý kostel navštíví a na úmysl sv. Otce se modlití budou, udělil papež Pius IX. brevem ze dne 21. listopadu 1856 plnomocné odpustky, kteréž se i dušem v očistci přivlastniti mohou.

STANOVY

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje

v Brně.

§. 1. Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Dědictví pečuje o zvedení lidu moravského, jakého náš čas požaduje; o zvedení *všestranné*, avšak na základě víry katolické s vyloučením všeliké politiky.

§. 2. Prostředky k dosažení účelu tohoto.

1. Spisování a vydávání knih, a sice netoliko výhradně náboženských, nýbrž vůbec vzdělávacích a k duchovním potřebám věku našeho prohlédajících, zvláště dějepisu, zeměpisu, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby atd. I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou dědictvím, pokud jmění stačí:

- a) Obšrné životopisy svatých,
- b) spisy poučné,
- c) spisy zábavné,
- d) časopisy a všelijaké listy běžné,
- e) předměty umělecké, ku př. obrazy, zeměvidy čili mapy atd.

Poznámání. Organem dědictví sv. Cyrilla a Methoděje jest „Hlas,“ časopis církevní.

§. 3. Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, kněh běžných, obrazů atd. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§. 4. Zřízení Dědictví.

1. Spoluúdem Dědictví státi se může každý, kdo za sebe jedenkrát na vždy položí 15 zl. r. m.

2. Vklad tento může se zapraviti buď na jednu, aneb ve třech po sobě jdoucích ročních lhůtách ve 5 zl. r. m., které až do dne 31. září každého roku vyplaceny buďtež. Kdo by do této lhůty vkladek nezaplatil, přestává býti údem Dědictví.

3. Kdo však témuž ústavu 105 zl. r. m. věnuje, považován bude za spoluzakladatele a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

4. Kdo jednou na vždy dá 50 zl. r. m., bude téhož ústavu spoluúdem I. třídy a obdrží 3 výtisky. Kdo 30 zl. r. m. dá, stane se spoluúdem II. třídy a obdrží 2 výtisky. Kdo 15 zl. r. m. položí, bude spoluúdem III. třídy a obdrží 1 výtisk zdarma.

Spojí-li se manžel s manželkou v jeden toliko základ o 15 zl. r. m. vydávati se jim budou knihy jen do úmrtí toho, který první v diplomu poznamenán jest.

Poznamenání. Starší až posud přistouplí údové nezavazují se k doplatkům k nově zvýšenému vkladu, avšak vybízejí se, aby sami dobrovolně svůj vklad doplniti ráčili.

Bylo-liby potřebí druhého neb třetího vydání některé již vydané knihy, spoluúdobé jí dostávati nebudou, nýbrž knihy ty prodávati se budou ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

Abý úmrtí spoluúda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se vel. pp. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třebaš přímo

poštou oznámiti ráčili. Podobného označení písemného zapotřebí jest, kdykoliv spoluúdob některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, neb se jinam přestěhoval.

5. Věcní údobé, jako řeholy, děkanství (vikariáty), osady, kněhárny, školy, rodiny, spolky, bratrstva atd. se více nepřijímají.

6. Každému volno, doplněním vkladu u vyšší třídy postoupiti. Zašle-li tudíž ku př. spoluúdob III. třídy k prvním 15 zl. r. m. opětně 15 zl. r. m., stane se spoluúdem II. třídy atd. Avšak spoluúdství postoupiti jinému nedovoluje se.

7. Každý přistupující ráčiž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariátu) a poslední poštu zevrubně udati.

8. Každý kněz, který jest údem Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje, bere na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď některý den v oktávě sv. apoštolů Cyrilla a Methoděje každoročně sloužiti mši svatou za všechny živé a mrtvé spoluúdy dotčeného Dědictví; a bude-li libo a možno-li jinou mši svatou za obrácení národův slovanských od jednoty církevní odloučených, kterouž pobožnost jistě každý spoluúdob co věrný katolík spolu konati neopomíne.

9. Zemřelí, za které někdo vkladek k Dědictví učinil, tak jako ti, kteří na smrtelné posteli nejméně 15 zl. r. m. za sebe do Dědictví odkázali, stávají se účastnými důchovních milostí, v předěšlém (8.) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vkladek učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu — ovšem nejméně 15 zl. r. m. — po jednom výtisku dostávati má.

10. Správu Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje vede výbor, sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

11. U jiných osob a úřadů zastupuje Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje starosta, a nemá-li prázdné od jiného zaměstnání, jeden z jendatelů.

12. Výbor schází se čtvrtletně a k vyzvání starostou i častěji v Brně, aby, čeho potřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníků o nálezech pro celé Dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo, počet údv svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožiti, avšak nejinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

13. Každý spoluúd Dědictví má právo písemné návrhy své činiti a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvahu bráti a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovati.

14. Ve sporech z poměru spolkového snad vzniklých, děje se odvolání k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhověni k příslušícím c. k. úřadům.

15. Kdo téměř Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorář podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor úsudek pronese.

§. 5. Rozesílání kněh a výtvorův uměleckých.

O rozeslání kněh, spisův a jiných předmětův Dědictvím vydaných postará se výbor. Každý přístupující k Dědictví ihned račiz oznámiti, ze které z ustanovených expedic si knihy bráti bude.

Poznamenání I. Pravidlem v této věci ostane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi u pana K. Vinikra, kněhkupce v Brně, Frant. Řivnáče v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci knihy sobě vybíráti má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiz se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná kněhkupectví.

Poznamenání II. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adresou: Na prof. M. Procházku, starostu Dě-

dictví; zásilky peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adresou:

Pokladnictví sv. Cyrilla a Methoděje
v Brně, ulice dominikanská, biskupský alumnat.

§. 6. Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává nahlédati v jednání spolku, bdíti nad zachováním nařízenými v propůjčeném potvrzení daných, aneb všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li toho potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komisaře.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje a podá k tom předběžnou zprávu vys. c. k. místodržitelství, a svému P. T. nejdůstojnějšimu panu biskupovi.

§. 5. Rozeslání kněh a výtvorův uměleckých.
O rozeslání kněh, spisův a jiných předmětův Dědictvím vydaných postará se výbor. Každý přístupující k Dědictví ihned račiz oznámiti, ze které z ustanovených expedic si knihy bráti bude.
Poznamenání I. Pravidlem v této věci ostane, co na lístku tištěno jest: že na poukázání lístku svého každý spoluúd v hlavní komisi u pana K. Vinikra, kněhkupce v Brně, Frant. Řivnáče v Praze a Bedřicha Grosse v Olomouci knihy sobě vybíráti má. Kdo by však chtěl poštou knihy své dostati, račiz se obrátiti frankovaným listem na jmenovaná kněhkupectví.
Poznamenání II. Všeliké dopisy v záležitostech Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje buďtež posílány pod adresou: Na prof. M. Procházku, starostu Dě-

Příjem a výdaj Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje
od 1. ledna až do 31. prosince 1877.

Rubr.	Příjem	Na úpisech		Na hotovosti	
		zl.	kr.	zl.	kr.
	Zbytek od r. 1876:				
	A. ve veřejných fondech . . .	59750	—	—	—
	B. na hotovosti	—	—	2402	32
	Nový příjem.				
I.	Úroky			2695	12
II.	Vklady nových údů, dobrovolné doplatky a dary			782	50
III.	Za knihy odprodané			481	49
IV.	Rozličné příjmy			—	85
	Souhrn příjmů	59750	—	6362	28
	Výdaj.				
I.	Za tisk a papír			2165	80
II.	Za vazbu			1090	—
III.	Povozné			21	13
IV.	Poštovné			18	—
V.	Rozličné výlohy			232	28
	Souhrn výdajů			3527	21
	Bilance.				
	Když od příjmů	59750	—	6362	28
	odčítá se vydání	—	—	3527	21
	zbyvá koncem r. 1877	59750	—	2835	07
	Výkaz jmění.				
	A. Ve veřejných fondech	59750	—	—	—
	B. Na hotovosti	—	—	2835	07

V BRNĚ, dne 31. prosince 1877.

Matěj Procházka,
t. č. starosta.

Robert Šuderla,
t. č. skoumatel účtů.

Fabián Roháček,
t. č. pokladník.

Výprodej kněh z našeho Dědictví
za velmi sníženou cenu.

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje má, jak z níže položeného seznamu spatřiti lze, hojnost kněh na skladě, které za velmi levnou, v témž seznamu naznačenou cenu prodává. I vybízí všechny ušlechtilé podporovatele dobrého čtení, aby si neobtěžovali tu neb onu knihu aneb i více kněh z našeho Dědictví buď pro sebe neb pro místní knihovnu objednat. Poslouží tím předně sobě samým, neboť obdrží knihy obsahu dobrého, velmi poučného a na mnoze i mile zábavného, na nichž spolu nelpí nic z onoho kalu jedovaté nevěry a nemravnosti, jímž za našich dnů mnohé knihy potřísněny jsou; poslouží tím ale také i našemu Dědictví a umožní, aby se budoucně údům větší podíly dávatí mohly. — Kdo si řečené knihy opatřiti hodlá, ať se obrátí ústně neb písemně na pokladníka téhož Dědictví, vp. **Fabiána Roháčka**, spirituala v bohosloví brněnském, dominikánská ulice, biskupský alumnát.

Seznam kněh, které Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje na skladě má a za snížené ceny prodává.

J m é n o d í l a	Počet exam- plárův na skladě	Př- vodní cena		Sni- žená cena	
		zl	kr.	zl.	kr.
Josefus Flavius o válce židovské . . .	241	1	40	50	
Život sv. Alžběty II. vydání	957	1	70	50	
Život sv. Jana Kapistrana	793	1	60	50	
Děje sv. mučedníkův	757	1	70	30	
Dějepis církve katolické	1334	2	—	80	
Sv. František Borgiáš	753	1	20	50	
Blah. Jan Sarkander	3261	2	—	1	
Život sv. Angely	640	1	60	30	
Život sv. Augustina	562	2	—	50	
Hospodářská kniha	762	1	—	50	
Cesta do sv. země I. díl	776	1	50	50	
II.	1071	1	50	50	
Cesta do Francouz a Španěl I.	496	1	—	40	
II.	1162	1	75	30	
III.	1807	1	50	20	
Žena křesťanská	2165	1	60	30	
Muž křesťanský	1460	1	80	50	
Kukátko I. díl	2539	1	80	60	
II.	3000	1	80	80	
Hospodářská čítanka od Dumka	2996	1	80	80	
Moravan, kalendář od roku 1858	10	1	36	15	
" " " " 1860	10	1	36	15	
" " " " 1861	12	1	36	15	
" " " " 1862	10	1	36	15	
" " " " 1863	8	1	36	15	
" " " " 1864	10	1	36	15	
" " " " 1865	10	1	36	15	
" " " " 1866	8	1	36	15	
" " " " 1867	283	1	36	15	
" " " " 1868	43	1	36	15	
" " " " 1869	130	1	36	15	
" " " " 1870	50	1	36	15	
" " " " 1871	120	1	36	15	
" " " " 1872	125	1	36	15	
Obraz sv. Ludmily	350	1	60	20	
" " " " Vojtěcha	450	1	60	20	
Menší obrázky ss. Cyrilla a Methoděje	1500	1	—	2	
Mapa Černégory	130	1	—	5	

Seznam kněh, které Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje na skladě má a za snížené ceny prodává.

J m é n o d í l a	Počet exam- plárův na skladě	Př- vodní cena		Sni- žená cena	
		zl	kr.	zl.	kr.
Josefus Flavius o válce židovské . . .	241	1	40	50	
Život sv. Alžběty II. vydání	957	1	70	50	
Život sv. Jana Kapistrana	793	1	60	50	
Děje sv. mučedníkův	757	1	70	30	
Dějepis církve katolické	1334	2	—	80	
Sv. František Borgiáš	753	1	20	50	
Blah. Jan Sarkander	3261	2	—	1	
Život sv. Angely	640	1	60	30	
Život sv. Augustina	562	2	—	50	
Hospodářská kniha	762	1	—	50	
Cesta do sv. země I. díl	776	1	50	50	
II.	1071	1	50	50	
Cesta do Francouz a Španěl I.	496	1	—	40	
II.	1162	1	75	30	
III.	1807	1	50	20	
Žena křesťanská	2165	1	60	30	
Muž křesťanský	1460	1	80	50	
Kukátko I. díl	2539	1	80	60	
II.	3000	1	80	80	
Hospodářská čítanka od Dumka	2996	1	80	80	
Moravan, kalendář od roku 1858	10	1	36	15	
" " " " 1860	10	1	36	15	
" " " " 1861	12	1	36	15	
" " " " 1862	10	1	36	15	
" " " " 1863	8	1	36	15	
" " " " 1864	10	1	36	15	
" " " " 1865	10	1	36	15	
" " " " 1866	8	1	36	15	
" " " " 1867	283	1	36	15	
" " " " 1868	43	1	36	15	
" " " " 1869	130	1	36	15	
" " " " 1870	50	1	36	15	
" " " " 1871	120	1	36	15	
" " " " 1872	125	1	36	15	
Obraz sv. Ludmily	350	1	60	20	
" " " " Vojtěcha	450	1	60	20	
Menší obrázky ss. Cyrilla a Methoděje	1500	1	—	2	
Mapa Černégory	130	1	—	5	

Seznam zemřelých údů

Dědictví ss. Cyrilla a Methoděje,

kteří během r. 1877 zemřeli aneb až dříve mrtví, teprv letos oznámeni byli*)

*) Uctivě se žádají všichni příznivci našeho Dědictví, aby úmrtí spoluúdu správě Dědictví rychle oznámili, jelikož se to u mnohých spoluúdu teprv po letech stávalo.

Z arcibiskupství Olomuckého.

45. Poprach Antonín v Mlači.
 2382. Hadraba Terezia v Miloticích.
 1462. Adamec Antonín v Dědicích.
 2510. Otevřel Jan v Dědicích.
 3240. Kupčík Kašpar v Dědicích.
 4045. Vlček Kaspar v Mor. Prusích.
 4951. Plhal Jan v Dědicích.
 6777. Matocha František v Pitíně.
 6792. Svoboda Josef v Lipové.
 7629. Peřina Maria v Litovli.
 8469. Kocourek Celestin v Rostání.
 12505. Mrázková Viktoria z Henčlova.
 6305. Danihelka Jan v Olomouci.
 12585. Klinkova Maria v Určicích.
 763. Dp. Zlámal Viktorin, farář v Lipové.
 1405. Skácel Frant. v Bejstřovicích.
 2356. Babička Jan v Dubanech.
 2856. Zatloukal Matouš ve Vrbátkách.
 5688. Tillich Jos. ve Velkém Újezdě.
 3762. Vlček Frant. v Tlumačově.
 3800. Korhoň Tomáš v Bilsku.
 9157. Kundera Josef v Holešově.
 9170. Neruštl Karel v Myšlechovicích.
 10465. Kouřil Josef v Dubčanech.
 9950. Vozník Josef ve Vel. Hořticích.
 10193. Janotta Marianna ve Vodce.
 10360. Dp. Richtarský Ant., farář v Luptyni.
 11828. Olbrecht Jan v Otici.
 13028. Mališka Anna v Žerůvkách.
 2156. Hanáková Františka ve Vrahovicích.
 3345. Černovský Frant. ve Vrahovicích.
 4395. Košťálek Antonín v Držovicích.
 13005. Fuchsík Marie ve Vel. Hořticích.
 385. Šimeček Fabián v Lukové.
 959. Foukal Jan v Roštění.
 2778. Machala Vavřinec v Nezdenicích.
 5322. Polach Petr v Drysicích.
 5431. Příkrýl Josef ve Studnicích.
 8799. Zeman Vincenc ve Vacanovicích.
 10655. Neumann Jan ve Zvole.
 6022. Unzeitig Jan ve Zvole.
 11551. Kotyza Štěpán v Drysicích.

Z biskupství Brněnského.

135. Dp. Procházka Jakub, děkan v Urbanově.
 409. Rodina Votavova ve Střebenicích vymřela.
 429. Šebela Maria v Jedovnicích.
 861. Dp. Bisinger Karel, farář v Pavlicích.
 2596. Svoboda Josef v Grumvíři.
 4168. Beranovský Ignát v Příbyslavicích.
 6412. Vichorec Antonia v Palupině.
 8643. Foitl Frant. v Třebšti.
 10051. Dvořáčková Josefa v Kamenici.
 11355. Řezníček Josef ve Střebenicích.
 13742. Ambrožek Antonín v Biharovicích.
 13793. Dp. Michal Jan, farář ve Svatce.
 8404. Neumann Ignát ve Štejrovičkách.
 12237. Novozámská Josefa ve Slavkově.
 1628. Procházka Jan na Lipůvce.
 2440. Andrej Matouš v Němčanech.
 3028. Svoboda Josef v Boritově.
 4928. Zatloukal Matěj ve Spešově.
 5602. Syrova Maria v Podivíně.
 823. Vrzal Michal v Bošovicích.
 1363. Přinosil Frant. v Popovicích.
 2085. Cechmeister Jan v Kopařovicích.
 3258. Slezák Josef v Bystřici.
 3578. Svitavský Frant. v Bystřici.
 4537. Illek Josef v Mikulovicích.
 4596. Kalvoda Ant. v Pohorelicích.
 5110. Nesvalova Františka v Bozkovicích.
 6227. Mrňa Frant. v Kozlancech.
 7843. Durda Jan v Lesunkách.
 8418. Zalesáková Barbora v Bojanovicích.
 8843. Fatěna Frant. v Dol. Bojanovicích.
 8900. Wolf Berthold v Jimramově.
 10585. Lipovská Majdalena v Staré Břeclavě.
 11164. Foltin Josef v Brankovicích.
 11596. Gross Cyrill v Nové Vsi.
 2619. Maulikova Rosalia v Krumlově.
 3045. Dp. Alex. Prášek, farář u sv. Jakuba v Brně.
 8444. Dp. Jan Křížek, farář v Královém Poli.

Z arcibiskupství Pražského.

9720. Švestkova Maria ve Slaném.
 12158. Křivánek Ant. v Komárově.
 5024. Ctih. panna Marta Hortova v Praze.
 653. Dp. Jan Košák, farář v Bříství.
 7473. Dp. Karel Hložek, farář v Kozmících.
 6494. Wild Ant. v Strašicích.
 9068. Peiskar Josef v Polici nad Metují.
 11925. Stránský Frant. v Dřísčích.

Z biskupství Kralohradeckého.

1110. Dp. Kopecký Josef, farář ve Velké Řetové.
 3526. Dp. Kukla Ant., tajemník bisk. konsist. v Král. Hradci.
 11790. Suchomel Rosalie v Sobkovicích.
 6295. Schulz Ant. v Králové Hradci.
 6301. Tesánek Vinc. v Král. Hradci.
 6308. Moravec Václav v Král. Hradci.
 6333. Kutner Frant. v Král. Hradci.
 8021. Kaspar Václav v Král. Hradci.
 12480. Kejzlar Filip v Král. Hradci.
 7732. Štolba Antonín v Král. Hradci.
 472. Vp. Videmann Josef, kaplan v Kalné.
 5858. Hotyš Rudolf v Opočně.
 5864. Mikš Václav ve Vrchovinách.
 6737. Vaněk Josef v Slavonově.
 6738. Rydl Josef na Dupače.
 6741. Baše Josef v Nahořanech.
 7944. Obstova Josefa v Dobrušce.
 8030. Voborník Jan v Bohuslavicích.
 8059. Kracikova Františka v Suchodole.
 9388. Stránský Jan v Ždírnicích.
 9441. Dp. Dvořák Ant., duchovní správce v Knířově.
 12571. Kopecká Alžběta v Bohuslavicích.

Z biskupství Budějovického.

4398. Svoboda Tomáš ve Strašíně.
 9156. Pixova Marie v Olešně.
 3636. Veleďúst. pan Dr. Jan Turner, infulovaný probošt v Jindř. Hradci.

Z biskupství Litoměřického.

3211. Dp. Strnad Josef, bisk. vikář v Semilech.
 11737. Šediva Josef v Semilech.

Z ostatních biskupství.

2674. Voštova Anna ve Vidni.

Tedy celkem v Pánu zesnulých údův letos, jak dalece správě Dědicívní oznámeni byli 116, za které se mše svaté slouží, a které se modlitbám všech živoucích údův doporučují.

Všem členům dědictví Cyrillo-Methodějského doporučujeme co nejvřeleji

„HLAS“

noviny pro lid.

časopis, psaný slohem prostonárodním, který vytknul sobě za úkol, obeznamovati čtenáře své se všemi událostmi a otázkami náboženskými, politickými a společenskými. Nesa se duchem ryze katolickým, hájí důsledně netoliko práva našeho národa ale i církve katolické. O zábavu stará se vybraným feuilletonem, k němuž přispívají: oblíbený našemu lidu „Kukátkář“, Slovák od Hradišca, a jiné osvědčené síly. V četných dopisech najde čtenář věrný obraz ruchu a života ve vlastech našich. Hospodářům přináší v každém čísle „Hlas“ vhodná poučení, obilní ceny atd. Vůbec nalezne každý v „Hlasu“ vše, co v novinách se hledá, podáno způsobem stručným a srozumitelným. „Hlas“ vychází dvakrát za týden ve středu a v sobotu a stojí na celý rok i s poštou 5 zl. r. č. na půl roku 2 zl. 50 kr., na čtvrt roku 1 zl. 25 kr. (Pro Brno bez donášky 4 zl., s donáškou do domu 4 zl. 50 kr.) Dle toho jsou to tedy nejlacnější noviny na Moravě a poněvaďž náležitě k listům nejrozšířenějším, jest také inserování či ohlašování v „Hlasu“ velmi výhodné a odporoučí se tudíž všem závodníkům, řemeslníkům, obcím a vůbec všem, kdož o koupi neb prodeji nejširší obecnost chtějí zpravit. Předplácí se nejlépe poštovními známkami pod adresou: „Administrace „Hlasu“ v Brně.“

Redakce „Hlasu“

v Besedním domě.

Škola Božského Srdce Páně. (V Brně,) na Petrově číslo 5.) Časopis pro katol. lid, zvláště ale pro bratrstva.

Vychází měsíčně o dvou arších velké osmerky, s t-
nými obrazy a v hezké úpravě. Celoročně i s pošt. zásky-
m stojí 2 zl. Úloha školy jest, pěstovati zdravou, od církve
sv. schválenou zbožnost a vystríhati jí před mnohými vý-
středními pobožnostkami, které k ničemu dobrému nevedou.
Mimo to všimáno si zde mnohých divných zjevů v životě
jednotlivců i u veřejnosti, které přirozenými zákony vy-
světlti se nedají a o kterých obyčejné noviny buď úplně
mlčí aneb mylně se rozepisují.

Ze starších ročníků jest jen X., (r. 1877) na skladě
za obyčejnou cenu 2 zl. —

U admin. Školy a Zábavné bibliothéky jest též na skladě:
Výběr rozmanitých menších obrázků, upomínek na
I. sv. zpověď a přijímání, sv. birmování, sv. křtu, symbo-
lických názorů oběti mši sv., měsíční sv. patronové atd.
za ceny nejlevnější, jako i medailky sv. O. Benedikta,
Srdce P. Ježíše, bl. Sarkandra a Anežky České, růžence
rozmanité a t. p.

Zábavná bibliothéka.

V Brně, na Petrově číslo 5.

Vydává se buď v měsíčních sešitech nejméně o 64
str. aneb k vůli celistvosti povídek a románů ve svazcích
a stojí v předplacení celoročně 3 zl. Za premium přidává
se zdarma vkusný olejobarevný obraz. Ze starších ročníků
jsou mimo spisů rozdělaných na sešity následující knihy
na skladě: Vestálka, histor. povídka z prvních dob křes-
ťanství, za ukrutníka Domiciana, dle názoru „Fabioly“
90 kr. Farář ze Sv. Martina, obraz z války v Mexiku za
císaře Maxmiliána 15 kr. Rodina Setonovic, průběh obra-
cení na kat. víru 15 kr. Benjamína, povídka pro nezku-
šené děvy 40 kr. J. Doubravský, příběhy vystěhovalce do
Ameriky 40 kr. Lodník Tiberický, histor. román z doby sv.
Jarolima 70 kr. Cesty Boží. III., pov. z doby carovny Ka-
teřiny 40 kr. Rodina Důvěrova, čili útěcha v křesť. nábo-
ženství 65 kr. Anežka Přemyslovna, hist. román od V.
Beneše Trébizského zl. 1-20. Lidka kartařčina, v tisku na
roč. IX. (1878). Zavržená, v tisku na roč. IX. (1878).
Z klidu a víru, v tisku na roč. IX. (1878). Kdo najednou
si koupí těch kněh za 5 zl., sleví se mu 10 perc., kdo za
10 zl. sleví se 20 perc., kdo za 15 zl. 33 $\frac{1}{3}$ perc., což po-
všimnutí hodno všem širitelům dobrého čtení.